

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

HURUFAT DEFTERLERİNDE NİĞDE - BOR

Ahmet ÖGE
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Zekeriya BÜLBÜL

Konya - 2010

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı: AHMET ÖGE

Numarası: 075214031019

Ana Bilim / Bilim Dalı: İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Öğrencinin

Tezin Adı: HURUFAT DEFTERLERİNDE NİĞDE BOR

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı: AHMET ÖGE

Numarası: 075214031019

Ana Bilim / Bilim Dalı: İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. ZEKERİYA BÜLBÜL

Tezin Adı: HURUFAT DEFTERLERİNDE NİĞDE BOR

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan HURUFAT DEFTERLERİNDE NİĞDE BOR başlıklı bu çalışma 21/06/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd.Doç.Dr. Zekeriya BÜLBÜL	Danışman	
Prof.Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ	Üye	
Doç.Dr.Hilmi BAYRAKTAR	Üye	

Öğrencinin

Adı Soyadı : AHMET ÖGE

Numarası: 075214031019

Ana Bilim / Bilim Dalı: İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. ZEKERİYA BÜLBÜL

Tezin Adı: HURUFAT DEFTERLERİNDE NİĞDE BOR

ÖZET

Sınırları çok geniş bir coğrafyaya ulaşmış olan Osmanlı Devleti sadece toprak kazanmakla kalmamış, bu topraklardaki milletleri de uzun yıllar bir arada tutabilmiştir. Devletlerin uzun ömürlü olmalarının arkasında yalnızca askeri nedenler değil; sosyal ve kültürel gelişmeler ile eğitim ve öğretim alanında yapmış olduğu hizmetler de bulunmaktadır. Bu politikayı çok iyi bilen Osmanlı Devleti de yönetiminde bulunan en küçük birime kadar her bölgeyi cami, mescit, han, hamam gibi sosyal tesislerle; mektep, zaviye, tekke ve medrese gibi eğitim kurumları ile donatmış ve bu kurumların işleyişini de takip edebilmiştir. Günümüzde Osmanlı'nın bu kurumları hakkındaki bir takım bilgilere Hurufât Defterleri sayesinde ulaşmak mümkündür. Tezin konusu Niğde iline bağlı Bor ilçesinin yüzyıllarda sosyal, kültürel, eğitim öğretim ve ekonomik hayatının incelenmesidir.

Osmanlı Türkçesine olan ilginin azlığı ve bunun yanında şehir tarihçiliğine verilen önemde artması bizi böyle bir araştırma yapmaya sevk etmiştir. Bu düşünce ile Niğde- Bor'u araştırma konusu olarak belirledik. Bor'un sosyal tarihi üzerine açıklamalar yapılırken hurufât defterleri ışığında yörenin dini görevlileri ve eğitimcileri üzerinde durularak vakıf görevlilerine de değinilecektir.

Öğrencinin

Adı Soyadı: AHMET ÖGE

Numarası: 075214031019

Ana Bilim / Bilim Dalı: İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. ZEKERİYA BÜLBÜL

Tezin İngilizce Adı: BOR OF NİGDE İN HURUFAT NOTEBOOKS

SUMMARY

Ottoman state, whose borders reached so large geographical lands, not only gained lands from other nations but also kept together these people on the same land so many years. To have the long life for the states, there are not only military reasons but also social and cultural developments and facilities or ministrations on the area of education. Ottoman state, which knows this politics very well, constructed everywhere of its land from the city centres to the small governing points with so many social recreational facilities and educational institutions such as mosques, masjids, Hans, Hammams and mekteps, madrasahs, zaviyes, tekkes and also supervened or arranged these constructions working. Today, it is possible to reach the some informations about these Ottoman's institutions thanks to hurufat notebooks. The thesis subject is studying social, cultural, educational and economical life of Bor dictrict of Nigde City in the centuries XVII-XIX.

Because of the shortfall interest to Ottoman Turkish and the increasing importance to the city historiography, we decided to study on the history of Nigde,Bor with this kind of suject. Meanwhile the explanations are being given on the social history of Bor, thanks to hurufat notebooks, the informations are going to be given not only on the religious officials and the educators but also Waqf officials.

ÖNSÖZ

Sınırları çok geniş bir coğrafyaya ulaşmış olan Osmanlı Devleti sadece toprak kazanmakla kalmamış, bu topraklardaki milletleri de uzun yıllar bir arada tutabilmiştir. Devletlerin uzun ömürlü olmalarının arkasında yalnızca askerî nedenler değil; sosyal ve kültürel gelişmeler ile eğitim ve öğretim alanında yapmış olduğu hizmetler de bulunmaktadır. Bu politikayı çok iyi bilen Osmanlı Devleti de yönetiminde bulunan en küçük birime kadar her bölgeyi cami, mescit, han, hamam gibi sosyal tesislerle; mektep, zaviye, tekke ve medrese gibi eğitim kurumları ile donatmış ve bu kurumların işleyişini de sıkı takip altına almıştır. Günümüzde Osmanlı Devleti'nin bu kurumları hakkındaki bir takım bilgilere 1690-1829 yılları arasını ihtiva eden *Hurufât Defterleri* sayesinde ulaşmak mümkündür. Kurumlar ve kurumlara atanan görevliler tarihleri ile bu defterlerde kaydedilmiştir.

Osmanlı Türkçesine olan ilginin azlığı bunun yanında şehir tarihçiliğine verilen önemde artması bizi böyle bir araştırma yapmaya sevk etmiştir. Bu düşünce ile Niğde- Bor'u araştırma konusu olarak belirledik. *Hurufât Defterleri* ışığında H.1102–1244 / M. 1690 - 1829 tarihleri arasındaki kayıtları gözden geçirdik. 537 numaralı defterden başlayarak 1158 numaralı deftere kadar yirmi üç defter ve altmış üç varakta Bor'a dair kayıtlara rastladık. Bazı kaynaklardan da Bor'daki mahalle ve köy isimlerine ulaşmak mümkün oldu.

Tezin çalışma alanı olarak Bor Kaza merkezi ile buraya bağlı köy ve kasabalar belirlenmiştir. Araştırma sırasında Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki *Hurufât Defterleri* esas alındığından araştırmaya "*Hurufat Defterlerinde Niğde Bor*" adı konulması uygun görülmüştür. Ancak konunun zenginleştirilmesi için Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden de faydalanılmıştır.

Tez, önsöz, içindekiler ve girişten sonra altı bölüm, sonuç, bibliyografya ve eklerden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde kaynakların kritiği yapılmıştır. Birinci bölümde; Bor Kazası'nın coğrafi konumu, iklimi ve bitki örtüsü, tarihçesi, mahalle ve köyleri ile buralarda bulunan kurumlar, ikinci bölümde Bor Kazası'nda vakıflar ve vakıf görevlileri, üçüncü bölümde eğitim kurumları, han ve hamamlar, dördüncü bölümde kaza merkezindeki ibadethaneler, beşinci bölümde köylerdeki ibadethaneler ve son olarak da altıncı bölümde Bor Mahkemesi incelenmiştir. Sonuç

bölümde genel bir değerlendirme yapılmış, bibliyografya kısmında çalışmamızda yararlanılan kaynaklar verilmiştir.

Bu çalışmaya beni yönlendiren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Zekeriya BÜLBÜL'e ve arşivi ve belgeleri tanımamıza vesile olan, belgelerin transkripsiyonunda yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ'a ve araştırmam sırasında her türlü desteği benden esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ahmet ÖGE

KISALTMALAR

BOA.	:Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Bk.	:bakınız
BŞS	: Bor Şer'iyeye Sicili
Çev.	:Çevirenler
DAGM	: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
DİA.	:Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DN	: Dosya No
Ed.	:Editör
GN	:Gömlek No
H	:Hicri
Haz.	:Hazırlayan
Hz.	:Hazreti
İA.	:İslâm Ansiklopedisi, MEB Yayını
İSAM	:Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi
M	:Miladi
m	:Metre
Mah.	: Mahalle
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ.	:Milattan Önce
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
SÜ	:Selçuk Üniversitesi
SÜSBE	:Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
TTK	:Türk Tarih Kurumu Yayınları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VAD.	:Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv Defteri
VGM	:Vakıflar Genel Müdürlüğü
Vr.	:Varak
Yay.	:Yayımlayan

TABLOLAR

- Tablo - 1. :Padişahların saltanat yılları ve beratların düzenlenme yılları, s. 24.
- Tablo - 2. :Veziriazam Mehmed Paşa Camii görevlileri, s. 66.
- Tablo - 3. :Sultan Alâeddin Camii görevlileri, s. 72.
- Tablo - 4. :Hızır İlyas Medresesi Camii görevlileri, s. 76.
- Tablo - 5. :Şeyh İlyas Cami-i Şerifi görevlileri, s. 79.
- Tablo - 6. :Abdurrahman Paşa Camii görevlileri, s. 86.
- Tablo - 7. :Cüllah Mahallesi Camii görevlileri, s. 88.
- Tablo - 8. :Çayırılı Camii görevlileri, s. 89.
- Tablo - 9. :Hacı Ahmed Camii görevlileri, s. 91.
- Tablo - 10. :Hacı İbrahim Camii görevlileri, s. 95.
- Tablo - 11. :Hacı Karaca Camii görevlileri, s. 97.
- Tablo - 12. :Hacı Kasım Camii görevlileri, s. 98.
- Tablo - 13. :Hacı Kemal Camii görevlileri, s. 100.
- Tablo - 14. :Hacı Mahmud Cami-i Şerifi görevlileri, s. 102.
- Tablo - 15. :Hacı Mevlüd Camii görevlileri, s. 105.
- Tablo - 16. :Hacı Osman Camii görevlileri, s. 112.
- Tablo - 17. :Hacı Süleyman Camii görevlileri, s. 113.
- Tablo - 18. :Hacı Veli Camii görevlileri, s. 115.
- Tablo - 19. :Hatice Hatun, Hacı Osman ve Leyla Hatun Camii görevlileri, s. 116.
- Tablo - 20. :İsa Ağa Camii görevlileri, s. 118.
- Tablo - 21. : Kayı Alioğlu Camii görevlileri, s. 120.
- Tablo - 22. :Müftizâde Hüseyin Efendi Camii görevlileri, s. 122.
- Tablo - 23. :Recep Ağa Camii görevlileri, s. 124.
- Tablo - 24. :Şeyh Abdullatif Camii görevlileri, s. 126.
- Tablo - 25. :Vusta Mahallesi Camii görevlileri, s. 129.
- Tablo - 26. :Abdulkerim Mescidi görevlileri, s. 157.
- Tablo - 27. :Ak Kız Mescidi görevlileri, s. 158.
- Tablo - 28. :Bal Hasan Mescidi görevlileri, s. 160.
- Tablo - 29. :Coşkun Mescidi görevlileri, s. 162.
- Tablo - 30. :Cüllah Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 163.

- Tablo - 31. :Çukur Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 164.
- Tablo - 32. :Hacı Ali Mescidi görevlileri, s. 167.
- Tablo - 33. :Hacı Hızır Mescidi görevlileri, s. 169.
- Tablo - 34. :Hacı İbrahim Mescidi görevlileri, s. 170.
- Tablo - 35. :Hacı Mahmud Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 173.
- Tablo - 36. :Hacı Mahmud Mescidi görevlileri, s. 174.
- Tablo - 37. :Hacı Mahmud Mescidi görevlileri, s. 175.
- Tablo - 38. :Hacı Muhsin Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 177.
- Tablo - 39. :Hacı Seyyid Ahmed Mescidi görevlileri, s. 179.
- Tablo - 40. :Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 180.
- Tablo - 41. :Hami Efendi Mescidi görevlileri, s. 182.
- Tablo - 42. :İbn Sırrı Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 184.
- Tablo - 43. :İlaldı Ulyâ Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 186.
- Tablo - 44. :Karaca Mescidi görevlileri, s. 187.
- Tablo - 45. :Sarı Ali Mahallesi Mescidi görevlileri, s. 190.
- Tablo - 46. :Seyyid Hacı Mehmed Mescidi görevlileri, s. 192.
- Tablo - 47. :Bolkarcan Köyü Camii görevlileri, s. 134.
- Tablo - 48. :Cafer Bey Camii görevlileri, s. 136.
- Tablo - 49. :Ebagözüm Köyü Camii görevlileri, s. 139.
- Tablo - 50. :Hacı Abdullah ve Hacı Mehmed Camii görevlileri, s. 141.
- Tablo - 51. :Selmanlı Köyü Camii görevlileri, s. 148.
- Tablo - 52. :Seyyid Yar Çavuş Camii görevlileri, s. 150.
- Tablo - 53. :Sinan Bey Camii görevlileri, s. 152.
- Tablo - 54. :Ağayan Köyü Mescidi görevlileri, s. 195.
- Tablo - 55. :Bolkarcan Köyü Mescidi görevlileri, s. 198.
- Tablo - 56. :Kargah Köyü Mescidi görevlileri, s. 201.
- Tablo - 57. :Kenise Hisar Köyü Mescidi görevlileri, s. 206.
- Tablo - 58. :Bor Kazası Mahkemesi görevlileri, s. 210.

FOTOĞRAFLAR – ÇİZİMLER

- Fotoğraf - 1. :Bor'dan genel bir görünüm
- Fotoğraf - 2. :Başınar Mahallesi Abdurrahman Paşa Camii
- Fotoğraf - 3. :Şeyh Abdullatif Camii
- Fotoğraf - 4. :Sultan Alaeddin Camii
- Fotoğraf - 5. :Çayırılı Camii
- Fotoğraf - 6. :Bal Hasan Camii
- Fotoğraf - 7. :İsa Ağa Camii
- Fotoğraf - 8. :Veziriazam Sokullu Mehmed Paşa Camii
- Fotoğraf - 9. :Veziriazam Sokullu Mehmed Paşa Camii'nin içinden bir görünüm
- Fotoğraf - 10. :Sarı Saltuk Türbesi
- Fotoğraf - 11. : Maraşizâde Hacı Şeyh Ahmed Kuddûsi Efendi Türbesi'nin genel görünümü.
- Fotoğraf - 12. : Maraşizâde Hacı Şeyh Ahmed Kuddûsi Efendi Türbesi yazısı
- Fotoğraf - 13. :Şeyh İlyas Camii
- Fotoğraf - 14. :Eski Hamam / Ramazanoğlu Hamamı
- Fotoğraf - 15. :Kemerhisar'dan bir görünüm
- Fotoğraf - 16. :Kemerhisar Hacı Abdi ve Mehmed Ağa Camii
- Fotoğraf - 17. :Kemerhisar Sinan Bey Camii
- Çizim - 1. :Hurufat Defterleri ışığında Bor Kazası'nın haritası

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
KISALTMALAR.....	II
TABLOLAR.....	III
İÇİNDEKİLER	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BOR'UN COĞRAFI DURUMU VE TARİHÇESİ	4
I.I. COĞRAFI KONUMI	4
I.I. I. Coğrafi Konum	4
I.I.II. İklimi ve Bitki Örtüsü.....	5
I.II. TARİHÇESİ	6
I.II.I. Adının Kaynağı.....	6
I.II.II. Tarihçesi.....	6
I.II.III. Osmanlı Döneminde Bor	7
I.III. MAHALLELERİ	8
I.III.I. Bor Kasabası'nın Mahalleleri.....	8
I.III.I.I. Büyük Mahalleler.....	9
I.III.I.II. Diğer Mahalleler	12
I.IV. KÖYLERİ.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

BOR KAZASI'NDA VAKIFLAR VE VAKIF GÖREVLİLERİ	21
II.I. Bor Kazası'nda Vakıflar	21
II.I.I Bor Merkezindeki Vakıflar	22
II.I.I.I. Karaca Mahallesi Avarız ve Çırağı Vakfı	22
II.I.I.II. İbn Sırrı Mahallesi Avarız ve Nukud Vakfı	23
II.I.I.III. Sofyan Mahallesi Vakfı	23
II.I.I.IV. Mahmud Efendi Vakfı	23
II.I.I.V. Hacı Esad Vakfı.....	24

II.I.I.VI. Kemal Efendi Vakfı.....	24
II.I.II. Köylerdeki Vakıflar	24
II.I.II.I. Ahi Mahmud Vakfı	24
II.I.II.II. Ahmed Vakfı	25
II.I.II.III. Tahiraldı Vakfı	25
II.II. Vakıf Görevlileri	25
II.II.I. Vakıf Yöneticileri.....	27
II.II.I.I. Kadı	27
II.II.I.II. Naip	28
II.II.I.III. Müteveli	29
II.II.I.IV. Nazır.....	29
II.II.I.V. Katip.....	29
II.II.I.VI. Câbi	30
II.II.II. Din Hizmetlerinde Çalışanlar	30
II.II.II.I. İmam	30
II.II.II.II. Hatip	30
II.II.II.III. Şeyh	31
II.II.II.IV. Vaiz	31
II.II.II.V. Müezzin	31
II.II.II.VI. Sermahfil	32
II.II.II.VII. Cüzhan	32
II.II.II.VIII. Temcidhan	33
II.II.II.IX. Kayyım	33
II.II.II.X. Ferraş	33
II.II.II.XI. Noktacı	34
II.II.II.XII. Kandilci	34
II.II.II.XIII. Devirhan	34
II.II.II.XIV. Zâkir.....	35
II.II.II.XV. Zaviyedar	35
II.II.II.XVI. Tekkenişin	36
II.II.II.XVII. Türbedar	36

II.II.III. Eğitimle İlgili Görevliler	36
II.II.III.I. Müderris	36
II.II.III.II. Muallim-i Sıbyan	36
II.II.III.III. Dersiam.....	37
II.II.IV. Ticaretle İlgili Görevliler	37
II.II.IV.I. Şeyh-i Seb'a ve Ahi Baba.....	37
II.II.IV.II. Dellâl	39
II.II.V. Vakıf Binalarının Bakım ve Onarımıyla İlgili Görevliler	39
II.II.V.I. Meremmetçi	39
II.II.VI. Diğer Görevliler	40
II.II.VI.I. Tahtırevancı	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOR KAZASI'NDAKİ EĞİTİM KURUMLARI

MEKTEP VE MEDRESELER	41
III.I. Mektepler	41
III.I.I. Bor Merkezindeki Mektepler	41
III.I.I.I. Ali Paşa Mektebi	41
III.I.I.II. Ak Kız Mektebi	42
III.I.I.III. Hacı Halil Mektebi	42
III.I.I.IV. Hacı Mevlüd Mektebi	43
III.I.I.V. İbrahim Ağa Mektebi	43
III.I.I.VI. Molla Osman Mektebi	44
III.I.I.VII. Molla Ömer Mektebi	44
III.I.I.VIII. Vusta Mahallesi Mektebi	44
III.I.I.IX. Yahya Paşa Mektebi	45
III.I.I.X. Elvanoğlu Muallim-hanesi	45
III.I.I.XI. Fevkani Muallim-hanesi	46
III.I.I.XII. Kahneyanzade Musa Muallim-hanesi	46
III.I.I.XIII. Murad Paşa Muallim-hanesi	46

III.I.I.XIV. Sofyan Mahallesi Muallim-hanesi	47
III.I.I.XV. Uğurlu Mahallesi Muallim-hanesi	47
III.I.I.XVI. Hacı Kemal Muallim-hanesi	47
III.I.I.XVII. Çayır Mescidi Muallim-hanesi.....	48
III.I.II. Köylerdeki Mektepler	48
III.I.II.I. Sinan Bey Muallim-hanesi	48
III.II. Medreseler.....	49
III.II.I. Bor Merkezindeki Medreseler.....	50
III.II.I.I. Molla Saka Medresesi.....	50
III.II.I.II. Gözlüoğlu Camii Medresesi.....	51
III.II.I.III. Ömer Paşa Medresesi	51
III.II.I.IV. Ahmed Paşa Medresesi	51
III.II.I.V. Hacı Mahmud Medresesi	52
III.II.I.VI. Cedid Medrese.....	52
III..II.I.VII. Hızır İlyas Medresesi.....	52

TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELER

III.III. Tekkeler	53
III. III.I. Bor Merkezindeki Tekkeler	53
III.III.I.I Ali Dede Tekkesi	53
III.III.I.II Mustafa Emen Tekkesi	54
III.III.I.III Debbaghane Tekkesi	54
III.IV. Zaviyeler	54
III.IV.I. Bor Merkezindeki Zaviyeler	55
III.IV.I.I İlyas Zaviyesi.....	55
III.IV.I.II Hacı Mahmud Zaviyesi.....	55
III.IV.I.III Ahi Mahmud Zaviyesi.....	55
III.IV.I.IV Aklye Hatun Zaviyesi	57
III.IV.II. Köylerdeki Zaviyeler	57
III.IV.II.I Ahmed Baba Zaviyesi	57

III.IV.II.II Kazlı Mescid Zaviyesi.....	57
III.IV.II.III. Tufan Bey Zaviyesi	58
III.V. Türbeler.....	58
III.V.I. Sarı Saltuk Türbesi.....	58
III.V.II. Maraşizâde Hacı Şeyh Ahmed Kuddûsi Efendi Türbesi .	59

BOR KAZASI'NDAKİ HANLAR VE HAMAMLAR

III.VI. Hanlar	60
III.VI.I. Hacı Kemal Hanı	60
III.VI.II. Şeyh Esad Efendi Hanı.....	61
III.VII. Hamamlar	62
III.VII.I. Ramazanoğlu Hamamı	63

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BOR KAZA MERKEZİNDEKİ İBADETHANELER

IV.I. CAMİLER	64
IV.I.I. Bor Merkezindeki Camiler	65
IV.I.I.I. Veziriazam Mehmed Paşa Camii	65
IV.I.I.II.Sultan Alâeddin Camii	72
IV.I.I.III.Hızır İlyas Medresesi Camii.....	77
IV.I.I.IV.Şeyh İlyas Camii	79
IV.I.I.V. Abdurrahman Paşa Camii	86
IV.I.I.VI.Ahmedi Vakfı Camii	87
IV.I.I.VII.Büyük Camii	87
IV.I.I.VIII.Cüllah Mahallesi Camii.....	88
IV.I.I.IX.Çayırılı / Esad Efendi Camii	89
IV.I.I.X.Diğer Karyesi Camii	90
IV.I.I.XI.Efendi Camii	90
IV.I.I.XII.Hacı Ahmed Camii (Hacı Mahmud Mah.)	90
IV.I.I.XIII.Hacı Ahmed Camii (Hacı Mehmed Mah.)	93
IV.I.I.XIV.Hacı Ahmed Camii (Hacı Muhsin Mah.).....	93

IV.I.I.XV.Hacı Ahmed Camii (Hacı Seyyidi Ahmed Mah.).....	93
IV.I.I.XVI.Hacı Ali Efendi Camii	93
IV.I.I.XVII.Hacı Halil Efendi Camii	93
IV.I.I.XVIII.Hacı Kemal Hüseyin Camii	94
IV.I.I.XIX.Hacı İbrahim Camii / Hacı Ahmed Mescidi	95
IV.I.I.XX.Hacı İbrahim Camii (Hacı Mehmed Mah.)	95
IV.I.I.XXI.Hacı İbrahim Camii (Karaköprü Mah.)	95
IV.I.I.XXII.Hacı İbrahim Camii (Sarı Ali Mah.).....	96
IV.I.I.XXIII.Hacı Karaca Camii	97
IV.I.I.XXIV.Hacı Kasım /Sarı /Hacı Muhsin Camii	98
IV.I.I.XXV.Hacı Kemal / Kemal Paşa / Şeyh Hasan Camii	99
IV.I.I.XXVI.Hacı Mahmud Camii.....	101
IV.I.I.XXVII.Hacı Mevlüd Camii.....	104
IV.I.I.XXVIII.Hacı Osman Camii	111
IV.I.I.XXIX.Hacı Süleyman Camii	113
IV.I.I.XXX.Hacı Veli Camii	114
IV.I.I.XXXI.Hatice Hatun, Hacı Osman ve Leyla Hatun Camii .	115
IV.I.I.XXXII.Hızır Efendi Camii.....	116
IV.I.I.XXXIII.İsa Ağa Camii.....	117
IV.I.I.XXXIV.Kay1 Alioğlu Camii	119
IV.I.I.XXXV.Musallâ-yı Atik Camii / Ahmed Efendi Mescidi ..	119
IV.I.I.XXXVI.Müftizade Hasan Efendi Camii.....	120
IV.I.I.XXXVII.Müftizade Hüseyin Efendi Camii	120
IV.I.I.XXXVIII.Receb Ağa Camii.....	122
IV.I.I.XXXIX.Seyyid Ahmed Camii	124
IV.I.I.XL.Sofyan Mahallesi Camii	124
IV.I.I.XLI.Şeyh Abdullatif Camii.....	124
IV.I.I.XLII.Şeyh Kadir Camii.....	127
IV.I.I.XLIII.Uğurlu Mahallesi Camii.....	127
IV.I.I.XLIV.Sarı Ali Mahallesi Camii	128
IV.I.I.XLV.Vusta Mahallesi Camii.....	128

IV.II. MESCİTLER	131
IV.II.I. Bor Merkezindeki Mescitler	131
IV.II.I.I. Armudlu Bahçesi Mescidi	131
IV.II.I.II. Abdi Ağa Mescidi	131
IV.II.I.III. Abdulkerim Mescidi	132
IV.II.I.IV. Ahmed Halife Mescidi	133
IV.II.I.V. Ak Kız Mahallesi / Ak Kız Mescidi	133
IV.II.I.VI. Bal Hasan Mescidi	135
IV.II.I.VII. Bend Mescidi	137
IV.II.I.VIII. Coşkun Mescidi	137
IV.II.I.IX. Cülah Mahallesi Mescidi	138
IV.II.I.X. Çayır Mescidi	139
IV.II.I.XI. Çukur Mahallesi Mescidi	139
IV.II.I.XII. Çukur Mescit	141
IV.II.I.XIII. Debbağ Hane Mescidi	141
IV.II.I.XIV. Emir Kenan Mescidi	141
IV.II.I.XV. Esad Efendi Mescidi	141
IV.II.I.XVI. Günöğlü Mescidi	142
IV.II.I.XVII. Hacı Ali Mescidi	142
IV.II.I.XVIII. Hacı Bayram Mescidi	143
IV.II.I.XIX. Hacı Cafer Mescidi	143
IV.II.I.XX. Hacı Hızır Mescidi	143
IV.II.I.XXI. Hacı İbrahim Mescidi	144
IV.II.I.XXII. Hacı İsa / Hacı Ahmed Mescidi	146
IV.II.I.XXIII. Hacı İsa Mescidi (İbn Sırrı Mah.).....	146
IV.II.I.XXIV. Hacı İsa Mescidi (İlaldı Soflu Mah.)	147
IV.II.I.XXV. Hacı İsmail bin Ahmed Ağa Mescidi	147
IV.II.I.XXVI. Hacı İsmail Mescidi	147
IV.II.I.XXVII. Hacı Mahmud Efendi Mescidi	148
IV.II.I.XXVIII. Hacı Mahmud Mahallesi Mescidi	148
IV.II.I.XXIX. Hacı Mahmud Mescidi (Kayaca Mah.).....	149

IV.II.I.XXX. Hacı Mahmud Mescidi (Sofyan Mah.)	149
IV.II.I.XXXI. Hacı Mahmud Mescidi (Şeyh İlyas Mah.).....	150
IV.II.I.XXXII. Hacı Mehmed Efendi Mescidi	151
IV.II.I.XXXIII. Hacı Mehmed Mahallesi Mescidi	151
IV.II.I.XXXIV. Hacı Mehmed Mescidi	151
IV.II.I.XXXV. Hacı Muhsin Mahallesi Mescidi	152
IV.II.I.XXXVI. Hacı Musa Mescidi	153
IV.II.I.XXXVII. Hacı Mustafa Mescidi.....	153
IV.II.I.XXXVIII. Hacı Ömer Mahallesi Mescidi	153
IV.II.I.XXXIX. Hacı Seyyid Ahmed Mescidi.....	154
IV.II.I.XL. Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi Mescidi	154
IV.II.I.XLI. Hacı Seyyidi Ahmed Mescidi.....	156
IV.II.I.XLII. Hacı Süleyman Mescidi	156
IV.II.I.XLIII. Hami Efendi Mescidi.....	157
IV.II.I.XLIV. İbn Sırrı Mahallesi Mescidi	159
IV.II.I.XLV. İlalı Süflâ Mahallesi Mescidi	160
IV.II.I.XLVI. İlalı Ulyâ Mahallesi Mescidi	160
IV.II.I.XLVII. Karaca Mahallesi Mescidi.....	161
IV.II.I.XLVIII. Karaca Mescidi/ Oylu Mahallesi Mescidi	161
IV.II.I.XLIX. Karakaya Mahallesi Mescidi	162
IV.II.I.L. Karaköprü Mahallesi Mescidi	163
IV.II.I.LI. Kayı Mescidi	163
IV.II.I.LII. Molla Osman Mescidi	163
IV.II.I.LIII. Mutaşı Mescidi	163
IV.II.I.LIV. Oğuz Mescidi.....	164
IV.II.I.LV. Okçu Mescidi.....	164
IV.II.I.LVI. Salihun Hatun Mescidi.....	164
IV.II.I.LVII. Sarı Ali Mahallesi Mescidi	164
IV.II.I.LVIII. Savlıca Mescidi.....	165
IV.II.I.LIX. Seyyid Hacı Mehmed Mescidi (Ak Kız Mah.).....	166
IV.II.I.LX. Seyyid Hacı Mehmed Mescidi (Bal Hasan Mah.)	167
IV.II.I.LXI. Süleyman bin Abdurrezzak Mescidi.....	167

IV.II.LXII. Şaban Ağa Mescidi.....	168
IV.II.LXIII. Şahin Mahallesi Mescidi	168
IV.II.LXIV. Tahir Halife Mescidi	169
IV.II.LXV. Yağlıca Mescidi.....	169
IV.III. Musallâlar	169

BEŞİNCİ BÖLÜM

BOR KAZASI'NA BAĞLI KÖYLERDEKİ İBADETHANELER

V.I. KÖYLERDEKİ CAMİLER	171
V.I.I.I. Abdurrahman Efendi Camii.....	171
V.I.I.II. Ahi Hami Aldın Camii.....	171
V.I.I.III. Ali Halife Camii	171
V.I.I.IV. Ali Paşa Camii.....	172
V.I.I.V. Anabor Köyü Camii.....	172
V.I.I.VI. Batrak Köyü Camii.....	172
V.I.I.VII. Berhan Köyü Camii.....	172
V.I.I.VIII. Bervası Köyü Camii.....	173
V.I.I.IX. Bıyıklı Köyü Camii	173
V.I.I.X. Bolkarcan Köyü Camii.....	173
V.I.I.XI. Cafer Bey Camii.....	175
V.I.I.XII. Daktalı Köyü Camii	177
V.I.I.XIII. Deknan Köyü Camii.....	177
V.I.I.XIV. Dikenli Köyü Camii.....	178
V.I.I.XV. Ebagözüm Köyü Camii	178
V.I.I.XVI. Ebubekir Ağa Camii	180
V.I.I.XVII. Emâsurmaz Köyü Camii.....	180
V.I.I.XVIII. Erkan Köyü Camii.....	180
V.I.I.XIX. Hacı Abdullah ve Hacı Mehmed Camii.....	180
V.I.I.XX. Hacı Mehmed Camii	182
V.I.I.XXI. Hacı Osman Camii.....	182
V.I.I.XXII. Hademi Köyü Camii.....	183
V.I.I.XXIII. Halil Ağa Camii	183

V.I.II.XXIV. Halil Camii	183
V.I.II.XXV. Hami Köyü Camii	183
V.I.II.XXVI. Hattat Mehmed Efendi Camii.....	183
V.I.II.XXVII. Hızır Bey Camii.....	184
V.I.II.XXVIII. İbrahim Paşa Camii	184
V.I.II.XXIX. Kavdarçar Köyü Camii	184
V.I.II.XXX. Mahmud Ağa Camii.....	185
V.I.II.XXXI. Mahmud Halife Camii.....	185
V.I.II.XXXII. Mehtah Köyü Camii	185
V.I.II.XXXIII. Molla Osman Camii	185
V.I.II.XXXIV. Murad Paşa Camii (Kardan Kaya Köyü).....	186
V.I.II.XXXV. Murad Paşa Camii (Okçu Köyü).....	186
V.I.II.XXXVI. Murtazan Köyü Camii.....	186
V.I.II.XXXVII. Musa Paşa Camii	186
V.I.II.XXXVIII. Okçu Köyü Camii.....	187
V.I.II.XXXIX. Osman Efendi Camii	187
V.I.II.XL. Pervan Köyü Camii	187
V.I.II.XLI. Pirahur Köyü Camii	187
V.I.II.XLII. Satık Köyü Camii.....	188
V.I.II.XLIII. Selmanlı Köyü Camii	188
V.I.II.XLIV. Seyyid Yar Çavuş Camii	189
V.I.II.XLV. Sinan Bey Camii.....	192
V.I.II.XLVI. Soğan Köyü Camii	195
V.I.II.XLVII. Yazır Köyü Camii	195
V.II.II. Köylerdeki Mescitler	195
V.II.II.I. Ağa Mescidi	195
V.II.II.II. Ağayan Köyü Mescidi	195
V.II.II.III. Ahi Mahmud Mescidi	197
V.II.II.IV. Ahi Mahmud Zaviyesi Köyü Mescidi.....	197
V.II.II.V. Ahiler Köyü Mescidi	198
V.II.II.VI. Akdan Köyü Mescidi	198

V.II.II.VII. Ali Paşa Mescidi	198
V.II.II.VIII. Bolkarcan Köyü Mescidi	199
V.II.II.IX. Buldur Köyü Mescidi	200
V.II.II.X. Cafer Bey Mescidi	200
V.II.II.XI. Çukur Köyü Mescidi	201
V.II.II.XII. Çukur Mescidi	201
V.II.II.XIII. Emen Köyü Mescidi	201
V.II.II.XIV. Emetler Köyü Mescidi	201
V.II.II.XV. Emre Köyü Mescidi	202
V.II.II.XVI. Kargah Köyü Mescidi	202
V.II.II.XVII. Hacı Ahmed Mescidi	203
V.II.II.XVIII. Hacı Ali Mescidi	203
V.II.II.XIX. Hacı Esad Mescidi	204
V.II.II.XX. Hacı Hasan Mescidi	204
V.II.II.XXI. Hacı Hasanoğlu Mehmed Efendi Mescidi	204
V.II.II.XXII. Hacı İsmail Mescidi	204
V.II.II.XXIII. Hacı Mahmud Mescidi	204
V.II.II.XXIV. Hacı Mehmed Mescidi	205
V.II.II.XXV. Hacı Mescidi	205
V.II.II.XXVI. Hacı Seyyidi Ahmed Mescidi	205
V.II.II.XXVII. Hüseyin Mescidi.....	205
V.II.II.XXVIII. İsmail bin Hacı Hasan Mescidi.....	205
V.II.II.XXIX. Kazıkür Köyü Mescidi.....	206
V.II.II.XXX. Kemer Mahallesi Mescidi	206
V.II.II.XXXI. Kena Mescidi	206
V.II.II.XXXII. Kenise Hisar Köyü Mescidi	207
V.II.II.XXXIII. Kenya Mescidi.....	208
V.II.II.XXXIV. Kesde Mescidi	208
V.II.II.XXXV. Mahmudlu Köyü Mescidi.....	208
V.II.II.XXXVI. Mehmed Halife Mescidi.....	208
V.II.II.XXXVII. Receb Efendi Mescidi.....	209
V.II.II.XXXVIII. Tatancı Mirza Mescidi.....	209

V.II.II.XXXIX. Tatar Hacı Mirza Mescidi	209
---	-----

ALTINCI BÖLÜM

VI. BOR KAZASI MAHKEMESİ VE GÖREVLİLERİ	210
VI.I. Mahkeme Görevlileri	210
VI.I.I. Kadı	210
VI.I.II. Naip.....	211
VI.I.III. Katipler	211
VI.I.IV. Muhzırbaşı ve Muhzırlar	212
SONUÇ	215
BİBLİYOGRAFYA	217
EKLER	224

GİRİŞ

Osmanlı döneminde Bor Kazası'nın tarihi ve coğrafi özelliklerinin yanı sıra o dönemde hizmet veren vakıflar, sosyal kurumlar, eğitim kurumları, ibadethaneler ve mahkeme çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Bu çalışma, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan *Hurufât Defterleri* ve Başbakanlık Osmanlı Arşiv belgeleri ışığında hazırlanmıştır.

Tarihi çok eskiye dayanan Bor Kazası, Osmanlı Devleti'nden önce Anadolu Selçuklu Devleti'nden sonra Karamanoğulları Beyliği'nin sınırları içinde yer almıştır.Eski kayıtlarda Bor Kazası şeklinde geçen ilçe günümüzde Niğde İlinin sınırları içinde bulunmaktadır. *Hurufât Defterleri*'ndeki berat özetleri ışığında Bor Kazası'nda bulunan cami, mescit, tekke, zaviye, medrese, mektep gibi vakıf kurumlarını ve burada çalışan görevlileri tespit etmek mümkün olmuştur. Ayrıca bu görevlilerin nasıl atandıkları, ne kadar ücret aldıkları ve çalışma şartları da tespit edilmiştir.

I. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Osmanlı Devleti, bu topraklarda yüzyıllarca hüküm sürdüğü için hep merak konusu olmuştur. Araştırmalar daha önceleri siyasi ve askeri yapıya yönelikken günümüzde daha çok sosyal yapı ve kültür üzerinde yoğunlaşmıştır. Osmanlı Devleti'ni daha iyi tanımak, anlamak için pek çok araştırma yapılmıştır. Devletin sosyal yapısını iyi tespit etmek için öncelikle sancak ve kazaların yapısal durumunu iyi tanımak gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın konusunu oluşturan Bor Kazası, İlk Çağdan itibaren önemli bir yerleşim bölgesi olmuştur. Bulunduğu konumu kazanın gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Bu konunun seçilmesindeki asıl amaç bu yerleşim yeri ile ilgili yeterince kaynağın olmaması ve Osmanlı döneminden kalan sosyal içerikli eserleri tespit etmek, toplumun yaşayış biçimini belgelere ışığında aydınlatmaktır.Bu çalışmada yerel tarihçiliğe katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

II. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde mevcut olan *Hurufât Defterleri*'nde bulunan vakıf kayıtları ışığında yapılmıştır. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi ile Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki bazı vakıf belgeleri de tespit edilerek ilgili bölümlerde kullanılmıştır. Daha sonra Bor Kazası ile ilgili telif eserler incelenmiştir.

Özellikle *Hurufat Defterleri*'nde Bor Kazası'nda bulunan ancak birçoğu günümüze kadar ulaşamayan mektep, medrese, cami ve mescit gibi vakıf eserler ve buralarda çalışan görevlileri ile ilgili belgelere ulaşılmıştır. Bunlar tasnif edilerek bu kurumların çalışanları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca mahalle ve köy isimlerinin birçoğunun günümüze kadar değişmeden geldiği de tespit edilmiştir.

III. Araştırmanın Kaynakları

III.I. Bor Kazası Hurufât Defterleri

Hurufât, harf kelimesinden türemiş bir sözcüktür. Kazaların defterlere alfabetik sıraya göre yerleştirildiğini göstermektedir. Bu işlem Arap alfabesine göre yapılmıştır.

Görevliler, görevinden feragat ederse, azledilirse ya da ölürse yerlerine yeni atama yapılır, bunların berat özetleri *Hurufât Defterleri*'ne kaydedilirdi. Ayrıca her padişah değişikliğinde görevlilerin beratları yenilenir bu defterlere özetleri yazılırdı. *Hurufât Defterleri*'nde kazaya ait hemen tüm vakıf eserleri, bunların banileri ile tamir ettirenleri, nelerin tamir veya ilave edildiği, atama ve vakıf problemleri kayıt altına alınmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde "Be Harfi Anadolu" defterlerinin 23 adedinde Bor Hurufâtları bulunmaktadır. Bu kayıtlar H.1102 – H.1244 / M.1690-1829 tarihleri arasında tutulmuştur. 537 nolu defterden başlanarak 1158 nolu deftere kadar 23 defter incelenmiştir.

III.II. Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde ki, Hatt-ı Hümayûn, Dahiliye Mektubi Kalemi, Bâb-ı Âlî Evrak Odası/Arşivi, Sadaret Mektubî Kalemi Deavî Yazışmalarına Ait Belgeler, Sadaret Âmedî Kalemi, Maarif Nezareti Mektubi Kalemi ile Muallim Cevdet Adliye, Cevdet Evkaf, Muallim Cevdet Maarif, Muallim Cevdet Belediye tasnifleri incelenmiştir.

Muallim Cevdet (C.): Muallim Cevdet'in başkanlığında 8 Ekim 1932 tarihli İcra Vekilleri heyeti kararıyla yeni bir tasnif heyeti oluşturulmuştur. Muallim Cevdet 1935'te istifa ederek ayrıldığı halde tasnif 1937 yılına kadar sürdürülmüştür. "Cevdet Tasnifi" adı verilen bu çalışmada belgeler Evkaf, Maarif ve Belediye gibi konulara ayrılarak tasnif edilmiştir. Bu tasnif 17 ana bölüm altında H. 960 – 1322 / M. 1553-1904 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva eden 216.572 adet belgeden oluşmaktadır. (Komisyon, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*: 411-412).

Cevdet Belediye Tasnifi: Belediye ile ilgili belgelerin kronolojik olmayan tasniflerin yer aldığı katalogdur. H.1067-1295 / M. 1656-1878 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır.

Cevdet Evkaf Tasnifi: Vakıflar ile ilgili belgelerin kronolojiye tabi tutulmaksızın yer aldığı katalogdur. H.1004-1291 / M.1595-1874 yılları arasında kapsamaktadır.

Cevdet Maarif Tasnifi: Eğitim ile ilgili belgelerin kronolojiye tabi olmaksızın yer aldığı katalogdur. Bu tasnifde H.989-1304 / M.1581-1886 tarihleri arasındaki belgeleri içermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BOR'UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ

I.I. COĞRAFİ KONUMU

I.I.I. Coğrafi Konumu

Kaza idaresi, Osmanlı idari yapılanmasında, kadının yetki alanını ifade eden, ticari ve kültürel üstünlüğü ile çevrenin merkezi olmuş bir kasaba veya şehir ile böyle bir topluluk merkezini çevrelemiş köylerin teşkil ettiği idari bir birliktir. Özellikle XVII. yüzyıldan itibaren kazaların coğrafi bir bütünlüğe sahip idari bölge haline gelişi belirginleşmiştir. Osmanlı öncesinde Selçuklularda bu ad altında idari bir birim bulunmamaktadır. Bu nedenle kazanın tamamen Osmanlılara has bir yapılanma biçimi olduğu kabul edilebilir (Baykara, 2002: 119).

Kazalar etrafındaki köyleri iktisadi, kültürel ve hatta coğrafi bakımlardan kendisine bağlamış, köyler gurubunun tabii merkezi durumuna gelmiştir. Kendisine bağlı olan köylerin, mahallelerin adli ve idari işlerini çeviren hükümet merkezi haline gelmişlerdir. Buralara daha sonra medreseler, imarethaneler, tekkeler, han, hamam, cami, türbe gibi tesislerin inşası ile bölge şenlenmiş ve büyük bir kalabalığa da sahip olmuşlardır (Akdağ, 1979: 401). Birçok Osmanlı belgesinde kazalar, doğrudan merkeze bağlı bağımsız birimler olduğu için eyalet veya sancak adı zikredilmeden belgelerde yer almaktadır. Nitekim Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki "*Hurufat Defterleri*"nde kazaların vilayet zikredilmeden müstakil olarak kaydedilmeleri buna güzel bir örnektir.

Kaza idaresi, eyalet bölünmesinden farklı olarak, ayrı ayrı ve birbirine bağlı olmayan Divan-ı Hümayun'a karşı sorumlu, başında kadıların bulunduğu yönetim şekli olduklarından dolayı içinde bulunduğu eyaletin veya sancağın adı ve niteliği önem arz etmezdi (Akdağ, 1979:82). Bu nedenle hep kendi isimleriyle zikredilmiş; hatta şöhretli olmayan kazaların nerede olduğunu bulmak güçleşmiştir (Baykara, 1990:5). Kazanın, 1864 idari yapılanması sonucu bugünkü idari teşkilatta ilçenin karşılığı olarak kabul edildiği söylenebilir. Ancak işlev olarak tamamen farklı bir özelliğe sahiptir.

Bor Kazası'nın bulunduğu yerin coğrafi konumu, çevresindeki kentlerle sınır durumu, iklimi, kapladığı alan ve bitki örtüsü önem arz etmektedir. Bu sebeple aşağıda kazanın coğrafi konumu incelenecektir.

Bor, bir kaza merkezi olarak Niğde Sancağı'nın sınırları içinde yer alıyordu. Tanzimat'tan sonra Niğde Sancağı'na bağlı kaza haline getirilmiştir. Şemseddin Sâmi, *Kâmûsu'l-A'lâm* adlı eserinde Bor'u anlatırken; Konya Vilayetinin Niğde Sancağı'na bağlı kaza merkezi bir kasaba olup, Niğdenin 15 km güneybatısında, Kızılca Su Nehri kenarında, suyu, bağları ve bahçeleri çok olan bir yerdir, demektedir (Şemseddin Sâmi, 1889: 1371). Günümüzde ise Adana-Kayseri demiryolu üzerinde Niğde iline bağlı bir ilçe merkezidir (Atlı, 1999:21).

Bor: 37° 25' kuzey ve 38° 58' kuzey paralelleri ile 33° 10' doğu ve 35° 25' doğu meridyenleri arasında yer alan Niğde ili sınırları dâhilindedir (Gürer, 2005: 23).

Bor'un yüzölçümü 1320 km²'dir. Kuzeydoğu'da Niğde, doğuda Çamardı, batıda Ereğli ve Karapınar; güneyde Ulukışla; kuzeyde ise Aksaray ve Altınhisar ile çevrilidir. Kuzeybatısı'nda Hasan Dağı, Okçu Dağları, doğusunda Aladağlar ve Demirkazık tepesi yer almaktadır. Bor'un denizden yüksekliği 1150 m'dir (Atlı, 1999:21).

I.I.II. İklimi ve Bitki Örtüsü

Coğrafi konumu itibariyle İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yer alan Bor'da karasal iklim görülmektedir. İkliminin gereği bozkır bitki örtüsü hâkim durumdadır. Bölge fazla yağış almadığı gibi yazları sıcak ve kurak; kışları çok sert geçmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 12 C° ve yağış miktarı ise 750 mm'dir (Atlı, 1999: 24).

Büyük bir gölü olmamasına rağmen, Sinandı, Acıgöl ve Pınarbaşı gölleri bulunmaktadır. Sulama amaçlı Akkaya Barajı yapılmıştır (Gürer, 2005: 23).

I.II. TARİHÇESİ

I.II.I. Adının Kaynağı

“*Bor*” kelimesi, Yunanca olan “*Poros*”dan gelmektedir. Fener-Rum Mektebi Türkçe muallimi J. Karlos tarafından yazılan Türkçe – Rumca sözlüğünde bulunan Rum kilisesine bağlı şehirler ve köylerin isimlerinde Bor; Yunanca “*Poros*” ve Fransızca “*Bore*”dur. Bu kelime yol ve deniz limanı anlamına gelmektedir (Galanti, 1951: 61).

Türkçe Sözlüklerde bor, “*işlenmesi zor toprak, çorak yer; bulanık suyun kapta bıraktığı pas*” anlamlarında kullanılmaktadır (Parlatır, 2006: 209).

Bor adının H.1309 / M.1891-1892 tarihinde “*Nûr-ı Osmâniyye*” olarak değiştirilmesi istenmişse de (BOA.BEO. 322/24080) Osmanlı makamlarınca bu isteğin kabul edilmediği görülmektedir (BOA.DH.MKT. 161/25).

I.II.II. Tarihçesi

M.Ö. XVII. yüzyılda bölgede Hitit Devleti kurulmuştur. Güçlenen Hititler Hupışna (Ereğli), Nenaşsa (Aksaray), Landa (Karaman), Tuanna (Kemerhisar) bölgelerini sınırları içine katmışlardır. Ege’den gelen kavimlerin yaktığı Hititler’in yerine beylikler kurulmuştur. Niğde’yi de içine alan Kayseri bölgesinde Tabal Krallığı bunlardandır. Asurluların Anadolu seferinde Tabal Beyliği de dâhil bütün beylikler haraca bağlanmıştır (MÖ. 743). İran’daki Med toplulukları Kimmerler’le işbirliği yaparak MÖ. 612’de Asurlulara saldırırken bir yandan da Anadolu’yu paylaşmaya girişirler. Asurluların yıkılışından sonra bölgedeki iktidar boşluğundan yararlanıp Niğde bölgesine Kilikya Krallığı hâkim olsa da Medler bölgeyi yağmalamışlardır. Medler de Perslerin saldırıları sonucunda çöker. Daha sonra bölgede hâkimiyet kuran Persler burayı asker kökenli ailelere bırakırlar.

İskender’in MÖ. 330 senesinde Persleri yenmesiyle bölge Makedonyalıların hâkimiyetine girer. MÖ. 17’de Romalılarla yapılan savaşlar sonucunda bölge Romalıların hâkimiyetine girer. Miladi 395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca bölge Bizans sınırları içinde kalır.

Sasanilerle 395 yılında başlayan Arap akınları sonunda Harun Reşit 806 tarihinde bölgeye hâkim olur ve 965 tarihine kadar da buraları elinde tutar. Tyanada Harun Reşit bir camii yaptırır; fakat Türklerin Anadolu'ya yaptıkları akınlar sırasında buralar Bizans'ın elinde bulunmaktaydı.

Anadolu'ya 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi'nden sonra dalga dalga gelen Türk boyları bu bölgeye de gelip yerleşmişlerdir; ancak Orta Anadolu'nun fethi Kutalmış oğulları Süleyman ve Mansur tarafından gerçekleştirilmiş, iskân faaliyeti de böylece başlamıştır. Haçlı ordularıyla mücadele zamanlarında bölge Danişmendliler'in eline geçse de Sultan II.Kılıçarslan Bor ve çevresini tekrar Selçuklu idaresine katmıştır.

Bölgede 1358 yılında Eretna Devleti'nin hâkimiyeti görülse de 1378 senesinde Karamanoğullarının Niğde ve Aksaray'ı ele geçirmiştir (Atlı, 1999:54-61).

I.II.III. Osmanlı Döneminde Bor

Evliya Çelebi, Bor tarihinden bahsederken, Hacı Bektaş-ı Veli'nin teşvikiyle Orhan Gazi burayı fethettiyse de, fetihden sonra Karamanoğlu İbrahim Bey'in eline geçtiğine işaret etmektedir (Evliya Çelebi, 1993: 149).

Daha sonra Yıldırım Bayezid'in Konya'yı kuşattığı sırada Niğde çevresi, Kayseri ve Aksaray Yıldırım'a bağlılıklarını bildirirler. 1402 Ankara Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenilmesi üzerine Karamanoğullarından Ali Bey Niğde emiri olmuştur. 1420'de Memlûklar bölgeye hâkim olurlar.

Niğde bölgesinin Osmanlı Devleti'ne tam anlamıyla ve kalıcı olarak geçişi Fatih döneminde olmuştur. Bölgeye gönderilen Şehzade Mustafa fethi tamamlamıştır; Karaman Eyaleti II. Bayezid zamanında tesis edilerek bu eyalete Niğde, Konya, Beyşehir, Seydişehir, Ürgüp, Aksaray vilayetleri bağlanmıştır. Bu idari taksimatta Bor Niğde'ye bağlı bir köy durumundaydı.

Bor havalisinde 1531 yılında Celali isyanları görülmektedir. XVII. yüzyıl başlarında Hüseyin Paşa kethüdası Horoz ve Tavi Mehmed'in saldırıları sonucu Bor ve çevresindeki köylerinin boşaldığı, tenhalaştığı görülmektedir (Atlı, 1999:61-65).

Bor'un idari sınıflandırılması konusunda belgeler bize önemli ipuçları vermektedir. H. 937 / M. 1530 tarihli bir belgede “*der-Nefs-i Bor*” ifadesine

rastlanılmıştır (DAGM.372 Numaralı, I: 162). “*Nefs*” kelimesi ile Bor Kazası'nın içi kastedilmiştir. Öyle ise Bor, XVI. yüzyılın başlarında kaza idi. H. 929 / M. 1584 tarihli belgelerde ise “*Bor Kazası*” tabiri açıkça kullanılmıştır (Yörük,2005.16). Şu durumda Bor'un 16. Yüzyıldan önce köy durumunda iken kaza statüsüne ulaştığı görülmektedir.

I.III. MAHALLELERİ

Osmanlı yerleşim birimleri mahallelerden oluşmakta olup, devamlı veya geçici olarak ikamet etmek için kurulan küçük yerleşim birimlerini ifade etmektedir. Mahallelerin oluşmasında dinin önemli bir etken olduğu görülmektedir (Yel ve Küçükaşçı, 2003: 323-324).

Osmanlı döneminde mahallenin en önemli özelliği şehirlerin temel yönetim birimini oluşturmasıdır. Osmanlı'da klasik dönemden itibaren mahallenin, iktisadi, mali ve idari yönden kendi içine kapalı olması ortak özelliktir. Mahallenin idari yapıyla bağlantısını sağlayan mahalle görevlilerinin en önemli yardımcıları, mahalle mescitlerinde görev yapan imamlar olmuştur. Osmanlılarda XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar Müslüman mahallelerinin sorumlu yöneticisi imam, gayrimüslim mahallelerinin yöneticisi haham veya papaz olarak bilinmektedir (Yel ve Küçükaşçı, 2003:323-326).

I.III.I. Bor Kasabası'nın Mahalleleri

Bor XVI. ve XIX. yüzyıllar arasında kale, han, kervansaray, hamam, pazaryeri, çarşı, kapan, medrese ve camileriyle fiziki ve sosyal olarak dam bir Türk kenti niteliği göstermektedir.

Bor'da Kale (Şeyh İlyas Mahallesi), Sofyan, Hacı Mahmud, Hacı Mehmed, Hacı Muhsin, Cüllah, Sofyan, Cami-i Atik ve İlaldı mahallelerinde birden fazla cami, medrese, mektep bulunmaktadır. Bu kurumların varlığından da anlaşılacağı üzere adı geçen mahalleler kasabanın sosyal ve kültür merkezini oluşturmaktadırlar. Aşağıda Bor mahalleleri hakkında bilgiler verilirken de bu durum gözetilecektir. Önce Bor'un

büyük mahalleleri daha sonrada diğer mahalleler ve buralarda bulunan kurumlar verilecektir.

I.III.I.I. Büyük Mahalleler

I.III.I.I.I. Cami-i Atik Mahallesi: Günümüzde Selçuk Mahallesi olarak bilinmekte olup Mahkeme, Çukur, Saray, Hacı Muhsin Mahalleleri ile çevrilmiştir.

Hurufat Defterleri kayıtlarında bu mahallede Sultan Alaeddin Camii (BOA.C.MF.90/4476), Hacı İbrahim Camii (VAD.No:1079, vr.48a), Elvan Mescidi (VAD.No:1141, vr.71b), İsa Ağa Camii (VAD.No:1133, vr.78b) adlı ibadethaneler yer almaktadır.

I.III.I.I.II. Cüllah Mahallesi: Cüllah, “*çul dokuyan, dokumacı*” demektir (Parlatır, 2006: 264). Şu halde cüllahların kurduğu ve oturduğu mahalle olduğu için bu adı almıştır.

Hurufât Defterleri kayıtlarında bu mahallede Hacı Mehmed Mescidi (VAD.No:1133, vr.75a), Cüllah Mahallesi Camii (VAD.No:1133, vr.78a), Oğuz Mescidi (VAD.No: 1133, vr.76a), Hacı Süleyman Camii (VAD.No:1079, vr.48b), Cüllah Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.69a) bulunmaktadır.

I.III.I.I.III. Hacı Mahmud Mahallesi: Hacı Mahmud, Bor’da ismiyle anılan mahalleyi kuran meşhur bir kişiydi. Türbesi bilinmemektedir. Hacı Mahmud’un oğlu Hacı Muhsin Sarı Camii H. 800/ M. 1398 tarihinde inşa ettirdiğine göre günümüzden 600-650 yıl önce yaşadığı tahmin edilebilir. Hacı Mahmud Mahallesi’ne Çayırılı Camii olarak bilinen mescidi Hacı Mahmud yaptırmıştır (Atlı, 1999: 119).

Hacı Mahmud sadece mescit yapmakla kalmamış mahallesini şenlendirmek için Avkın suyunu İlaldı değirmeni altından, Armutlu Bağ sokağı denilen eski Niğde yolu ortasından bir kanal açıp, üstünü kapatarak, halkın hizmetine sunmuştur. Armutlu Mahallesi’nde Hacı Veli Camii önünde halkın kolayca su alabilmesi için bir de havuz yaptırmıştır. Havuzdan çıkan su Çayırılı Camii önündeki çeşmeye, künk döşenmek suretiyle Eski Hamam’a, daha sonra devamlı Paşa Camii kuzey ve batı duvarında on adet çeşmeye; diğer taraftan Karaca Mahallesi’ne hatta daha sonra Yeni

Hamam'a da verilmiştir. Atlı, mahalleye Künkbaşı ismi verilmesini künklerle suyun muhtelif yerlere dağıtılmasından ilham alınarak verilmiş olduğunu düşünmektedir (Atlı, 1999: 120). Eski Mezarlık ve Armutlu Bağı denilen mevki de bu mahallede yer almaktadır (VAD.No: 1083, vr.100a).

Hurufât Defterleri kayıtlarında Hacı Mahmud Mahallesi'nde Müftizâde Hüseyin Efendi Camii (VAD.No:1144, vr.78b), Hacı Ahmed Camii (VAD.No:1141, vr.69a), Ahmed Halife Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b), Tahir Halife Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b), Seyyid Ahmed Camii (VAD.No:1141, vr.69a), Yağlıca Mescidi (VAD.No:1097, vr.29b), Savlıca Mescidi (VAD.No:1133, vr.77b), Hacı Veli Camii (VAD.No:1079, vr.95b), Hacı Mahmud Camii (VAD.No:1079, vr.48b), Esad Efendi Camii (VAD.No: 1133, vr.79a), Hacı Mahmud Camii (VAD.No:1141, vr.70a), Çayırılı Camii (VAD.No:1097, vr.28b), Hacı Kemal Mescidi (VAD.No:1133, vr.78a), Murad Paşa Muallim-hanesi (VAD.No:1133, vr.77b), Çoşkun Mescidi (VAD.No:537, vr.57a), Hacı Mahmud Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b), Müftizâde Hasan Efendi Camii'ne (VAD.No:1079, vr.93a) ait bilgiler yer almaktadır. Bu kurumlardan Hacı Mahmud Mahallesi'nin Bor'un en büyük mahallesi olduğu anlaşılmaktadır.

I.III.I.IV.Hacı Mehmed Mahallesi: Hacı Mehmed Mahallesi, İlaldı, Armutlu ve kısmen şimdiki Cumhuriyet Mahalleleri ile komşudur.

Hurufât Defterleri kayıtlarında bu mahallede Hacı İbrahim Camii (VAD.No: 1141, vr.70a), Hacı Ahmed Camii (VAD.No:1144, vr.79a), Hacı İsmail bin Ahmed Ağa Mescidi (VAD.No:1077, vr.39a), Molla Ömer Mektebi (VAD.No:1133, vr.78a), Hacı İsa Hacı Ahmed Mescidi (VAD.No:1133, vr.75a), Hacı Kasım Camii (VAD.No:1080, vr.26a), Hacı Mehmed Mahallesi Mescidi (VAD.No:1097, vr.28b), Hacı Mahmud Mescidi (VAD.No:1140, vr.85b) bulunmaktadır.

I.III.I.IV. Hacı Muhsin Mahallesi : Günümüzde Cumhuriyet Mahallesi olarak bilinen bu mahalle Cüllah, Hacı Mahmud, Selçuk ve Çukur mahalleleriyle çevrilmiştir. Hacı Muhsin, Hacı Mahmud'un oğludur. Baba ile oğul yan yana iki mahalleyi kurmuşlardır. Hacı Muhsin H. 800/ M. 1398 yılında mahallesine Sarı Camii yaptırmıştır (Atlı, 1999: s.122).

Hurufât Defterleri kayıtlarında bu mahallede Hacı Muhsin Mahallesi Mescidi (VAD.No: 1144vr. 78/b), Hacı Musa Mescidi (VAD.No: 1137vr. 125/a), Hacı Ahmed Camii (VAD.No: 1080vr. 24/b), Hacı Kasım Camii (VAD.No: 1080vr. 24/b), Sarı Saltuk Türbesi'ne (BOA. C.EV. 4434/89) ait bilgiler yer almaktadır.

I.III.I.I.VI. İlalâ Mahalleleri: Bu mahalleye adını veren İlalâ Hatun Çelebi Sultan Mehmed'in kızıdır (Erdoğan, 2000: 173). Mahalle bugün Başpınar ismiyle anılmaktadır. *Hurufât Defterleri*'nde bu mahalle “İlalâ-yı Süflâ” (VAD.No:1133, vr.75a) ve “İlalâ-yı Ulyâ / Aşağı İlalâ, Yukarı İlalâ” (VAD.No: 1141, vr.69a) olarak iki kısımda incelenmiştir.

Hurufât Defterleri kayıtlarında bu mahallelerde Abdurrahman Paşa Camii (VAD.No:1076, vr.58a), Çayır Mescidi (VAD.No: 1133, vr.76a), İlalâ-yı Süflâ Mahallesi Mescidi (VAD.No:1133, vr.75a), Hacı İsa Mescidi (VAD.No:1079, vr.94b). İlalâ-yı Ulyâ Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.69a) ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

I.III.I.I.VII. Kale Mahallesi: Bor'un kuruluşu yüksek, hakim bir yer olan Kale Mahallesi'yle başlamıştır. Bu mahalleye Şeyh İlyas Mahallesi de denir. Şeyh İlyas ismi XVII. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmış olup daha önce Gözlü Şeyh olarak anılmaktadır. Mahallede yer alan Şeyh İlyas Camii, Gözlüzâde ismini taşıyordu. Evliya Çelebi eski bir kaleden bahsetmekte, kale surları içerisinde elli kadar ev bulunduğunu, bir kapı ile dışarı açılan mahallenin mevcudiyetini haber vermektedir (Evliya Çelebi, 1993: 150). Ancak kale surlarından bugün hiçbir eser kalmamıştır.

Hurufât Defterleri kayıtlarında bu mahallede Şeyh İlyas Camii (VAD.No: 537, vr.56b), Hacı Hızır Camii (VAD.No:1144, vr.78b), İlyas Zaviyesi (VAD.No:1140, vr.86b), Hacı Hızır Mescidi (VAD.No:1141, vr.70b), Şaban Ağa Mescidi (VAD.No:1141, vr.68b), Şeyh Kebir Camii (VAD.No:1097, vr.29a), Hacı Cafer Mescidi (VAD.No:1058, vr.92b), Gözlü Oğlu Camii Medresesi (VAD.No: 1144, vr.78b), Hacı Mahmud Mescidi'ne (VAD.No:537, vr.56b) ait bilgilere rastlanmıştır.

I.III.I.I.VIII. Sofyan Mahallesi: Sofyan Mahallesi XVII. yüzyıl ortalarından itibaren Yağlıca ismi ile de anılmaya başlanmıştır. Bu mahallede Abdullatif Camii yanında Ferit Efendi'ye ait tekke bulunmaktaydı. Abdullatif Camii sağlam bir yapı olup kemerler üzerine inşa edilmiştir. Tekkenin minarenin yanında olması gerekir. Resmi kayıtlarda Abdullatif Camii yazılı ise de Şeyh Ferit Efendi veya Yağlıca Camii diye de anılmaktadır (Atlı, 1999: 118-119).

Hurufât Defterleri kayıtlarında bu mahallede Hacı Mahmud Mescidi (VAD.No:1133, vr.75a), Hacı Osman Camii (VAD.No:1079, vr.48a), Şeyh Abdullatif Camii (VAD.No:1141, vr.71a), Sofyan Mahallesi Camii (VAD.No: 1141, vr.69a), Süleyman bin Abdurrezzak Mescidi (VAD.No:1137, vr.124b), Hacı Halil Efendi Camii (VAD.No:1077, vr.38b), Hacı Ali Efendi Camii (VAD.No:1133, vr.78a), Ahmedi Vakfı Camii (VAD.No:1141, vr.70a), Efendi Camii (VAD.No:1141, vr.71b), Büyük Cami (VAD.No:1080, vr.24a), Hızır Efendi Camii (VAD.No:1079, vr.48a), Hacı Kemal Hüseyin Camii (VAD.No:1079, vr.98a), Şeyh Kadir Camii (VAD.No:1144, vr.78b), Hatice Hatun Hacı Osman Leyla Hatun Camii (VAD.No:1097, vr.29a), Hacı Mahmud Mescidi Molla Saka Medresesi (VAD.No: 1133, vr.75a), Fevkani Muallim-hanesi (VAD.No:542, vr.33b), Sofyan Mahallesi Muallim-hanesi (VAD.No:1141, vr.70b) ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

I.III.II. Diğer Mahalleler

Yukarda incelenen büyük mahallelerden başka Bor'da bulunan mahalleler ve bu mahallelerde bulunan hayır kurumları aşağıda tespit edilmiştir.

I.III.II.I. Ak Kız Mahallesi: Ak Kız Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.70a), Seyyid Hacı Mehmed Mescidi (VAD.No:1133, vr.76b).

I.III.II.II. Bal Hasan Mahallesi: Ak kız Mescidi (VAD.No:1141, vr.70b), Bal Hasan Mescidi (VAD.No:537, vr.56b), Okçu Mescidi (VAD.No:1141, vr.70a), Seyyid Hacı Mehmed Mescidi (VAD.No:1079, vr.92b), Ak Kız Mektebi (VAD.No: 1097, vr.28b), Emir Kenan Mescidi (VAD.No:1079, vr.47b).

Ak Kız Mahallesi ve Bal Hasan Mahallesi'nde yer alan kurumların isimlerine ve bu kurumlara yapılan atamalara bakıldığında buraların aynı yer olduğu fakat farklı isimlerle anıldığı ya da iç içe geçmiş iki mahalle olduğu düşünülebilir.

I.III.II.III.Bolkarcan Mahallesi: Hacı Mehmed Efendi Mescidi (VAD.No:1079, vr.48a), Hacı Halil Mektebi (VAD.No:537, vr.57a), Hacı Mahmud Efendi Mescidi (VAD.No:1097, vr.28b).

I.III.II.IV. Çukur Mahallesi: Çukur Mahallesi Mescidi (VAD.No:1140, vr.85b), Hacı Süleyman Mescidi (VAD.No:1097, vr.30b), Hacı Mustafa Mescidi (VAD.No:1133, vr.78a).

I.III.II.V. Debbağhane Mahallesi: Debbağhane Mescidi (VAD.No:1141, vr.71a), Bend Mescidi (VAD.No:1144, vr.79a), Mustafa Emen Tekkesi (VAD.No:1133, vr.77b).

I.III.II.VI. Hacı Hasan Mahallesi: Elvanoğlu Muallim-hanesi (VAD.No:1133, vr.77b).

I.III.II.VII. Hacı İsmail Mahallesi: Günüoğlu Mescidi (VAD.No:1133, vr.77b), Hacı İsmail Mescidi (VAD.No:1077, vr.38a), İbrahim Ağa Muallim-hanesi (VAD.No:1097, vr.30a).

I.III.II.VIII. Hacı Ömer Mahallesi: Hacı Ömer Mahallesi Mescidi (VAD.No:1079, vr.48a).

I.III.II.IX. Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi: Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.68b), Molla Osman Mescidi (VAD.No:1137, vr.125a), Hacı Mahmud Mescidi (VAD.No:1140, vr.85b), Hacı Ahmed Camii (VAD.No:1077, r.39a).

I.III.II.X. Hadimi Mahallesi: Kahneyanzâde Musa Muallim-hanesi (VAD.No:1074, vr.38b), Salihun Hatun Mescidi (VAD.No:1074, vr.38b).

I.III.II.XI. Harem Mahallesi: Abdi Ağa Mescidi (VAD.No:1077, vr.41a).

I.III.II.XIII. İbn Sırrı Mahallesi (Hacı Kemal Mahallesi): Hacı İsa Mescidi (VAD.No:1141, vr.71a), İbn Sırrı Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.68b), Esad Efendi Mescidi (VAD.No:1133, vr.76a), Hacı Kemal Camii (VAD.No:1079, vr.95b).

I.III.II.XIV. Karaca Mahallesi: Hacı Karaca Camii (VAD.No:1133, vr.77a), Karaca Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b), Karaca Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.68b), Yahya Paşa Mektebi (VAD.No:537, vr.57b), Ali Paşa Mektebi (VAD.No:1076, vr.59a).

I.III.II.XV. Karakaya Mahallesi: Karakaya Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.71a), Hami Efendi Mescidi (VAD.No:1141, vr.71a), Çukur Mescidi (VAD.No: 1074, vr.37b), Hacı Ali Mescidi (VAD.No:1140, vr.86a).

I.III.II.XVI. Karaköprü Mahallesi: Karaköprü Mahallesi Mescidi (VAD.No:1133, vr.77a), Hacı Seyyid Ahmed Mescidi (VAD.No:1079, vr.92b), Hacı İbrahim Camii (VAD.No:1137, vr.124b).

I.III.II.XVII. Kayaca Mahallesi: Hacı Mahmud Mescidi (VAD.No:1077, vr.39b).

I.III.II.XVIII. Köprülü Mahallesi: Hacı Seyyidi Ahmed Mescidi (VAD.No: 1137, vr.125a)

I.III.II.XIX. Sarı Ali Mahallesi: Sarı Ali Mahallesi Mescidi (VAD.No:540, vr.59b), Mutaşı Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b), Hacı İbrahim Camii (VAD.No:1133, vr.75b), Kayı Mescidi (VAD.No:1079, vr.94b), Musallâ-yı Atik Camii (VAD.No:1077, vr.38a), Ömer Paşa Medresesi (VAD.No: 537, vr.57a).

I.III.II.XX. Şahin Mahallesi: Şahin Mahallesi Mescidi (VAD.No:1140, vr.85b).

I.III.II.XXI. Uğurlu Mahallesi: Hacı Mevlüd Camii (VAD.No:1140, vr.85b), Uğurlu Mahallesi Camii (VAD.No:1080, vr.24a), Abdülkerim Mescidi (VAD.No: 1140, vr.86a), Hacı Mevlüd Camii Mektebi (VAD.No:1076, vr.59a).

I.III.II.XXII. Vusta / Orta Mahalle: Arapça bir kelime olan vusta, “orta, ortada bulunan, arada olan, iç” demektir (Parlatır, 2006: 1801). Bu mahalle *Hurufât Defterleri*’nde ilgili yerlerde daima “*Vusta Mahallesi*” ismiyle yer almaktadır (VAD No: 1133, vr.77b, No:1076, vr.58). Ancak 24 Şevval 1265 / 12 Eylül 1849 tarihli bir belgede “*Orta Mahalle*” tabiri kullanılmaktadır (BOA. A.}MKT.DV. 18/99-2). Bu mahalle de tespit edilen kurumlar şunlardır; Molla Osman Mektebi (VAD.No:1133, vr.77b), Vusta Mahallesi Muallim-hanesi / Mektebi (VAD.No:1076, vr.58a, No:1079, vr.48a), Diğer Karyesi Camii (VAD.No:1133, vr.77b), Kayı Alioğlu Camii (VAD.No:1137, vr.125a), Receb Ağa Camii (VAD.No:1141, vr.69a), Hacı İbrahim Mescidi (VAD.No:1141, vr.68b), Vusta Mahallesi Camii (VAD.No:1133, vr.76a).

I.III.II.XXIII. Yenice Mahallesi: Hacı Mehmed Mescidi (VAD.No:1133, vr.75b), Hacı Bayram Mescidi (VAD.No:1133, vr.78a), Ali Dede Tekkesi (VAD.No:1133, vr.78a).

I.IV. Köyler

Osmanlı döneminde kazalar, çevresindeki köylerin merkezinde kurulmuşlardır. Bor Kazası’na bağlı, *Hurufât Defterleri*’nden tespit edilen köyler şunlardır;

I.IV.I. Kenise Hisar Köyü: Belgelerde “*Kenisehisar, Kemerhisar, Kilisehisar*” olarak da adlandırılan Kemerhisar Niğde’ye 25 km, Bor’a altı km uzaklıktadır. Kemerhisar’ın kuzeyinde Bor, kuzeybatısında Altunhisar ve çiftlik, kuzeyinde Çamardı, güneyinde ise Ulukışla bulunmaktadır.

Kemerhisar'a Etiler; “*Tuvvanna*”, Frigler; “*Tyana*”, İskitler; “*Toana*” veya “*Dana*”, Araplar; “*Tuvane*”, Osmanlılar döneminde ise “Kilisehisar” demişlerdir (Koç, 2006: 16-17). Köyde Osmanlı döneminde üç camii, 12 mescit, bir mektep ve bir musallâ yer almakta idi. Bunlar;

Çukur Mescit (VAD.No:1133, vr.75b), Ağa Mescit (VAD.No:1141, vr.70b), Sinan Bey Camii (VAD.No:1140, vr.86a), Hacı Abdi ve Hacı Mehmed Camii (VAD.No:542, vr.34a), Hacı Ali Mescidi (VAD.No:1140, vr.86a), İsmail bin Hacı Hasan Mescidi (VAD.No:1079, vr.92b), Hacı Hasanoğlu Mehmed Efendi Mescidi (VAD.No:1133, vr.76a), Hacı Hasan Mescidi (VAD.No:1077, vr.39a), Kenise Hisar Köyü Mescidi (VAD.No:1141, vr.69a), Kenise Hisar Köyü Musallâsı (VAD.No:1097, vr.28b), Sinan Paşa Camii Muallim-hanesi (VAD.No:1079, vr.46b), Hacı Esad Mescidi (VAD.No:1141, vr.71b), Kemer Mahallesi Mescidi (VAD.No:1141, vr.69a). Kenisehisar Köyü Şahanlı Mahallesi'nde bulunan dini yapılar, Mehmed Halife Mescidi (VAD.No:1079, vr.94a), Çayırılı Mahallesi'ndeki yapılar; Hacı Mehmed Mescidi (VAD.No:1133, vr.75b), Kasım Mahallesi; Hacı İsmail Mescidi (VAD.No:1097, vr.29b). Mevcut tarihi yapılara bakıldığında Bor köyleri içerisinde en gelişmiş olanının Kilisehisar olduğu görülmektedir.

I. IV.II. Kayı Köyü: Bor Kazası'na bağlı bu köy bölgedeki en eski yerleşim yerlerindedir. Kayı, 24 Oğuz boyunun Boz-oklar kolundan birisinin ismidir (Sümer, 1992: 176). Anadolu'ya geliş tarihleri kesin olarak bilinmemekle birlikte, Anadolu'nun fethiyle gelen ilk boylardan olduğu genel kabul görmektedir (Bayrak, 2005: 55).

XVIII. yüzyılın başlarında, Niğde Sancağı'na bağlı bir köy durumunda iken 1115 H./1703 M. tarihli bir fermanla Karaman Eyaleti'nin Bor Kazası'na bağlanmıştır (Küçükdağ, 2005: 129). Köyde yer alan dini yapılar;

Hacı Osman Camii (VAD.No:1079, vr.48a), Mahmud Halife Camii (VAD.No:1133, vr.77b)' dir.

I. IV.III. Ağayan Köyü: Ağayan Köyü Mescidi (VAD. No: 1144, vr.78b).

I.IV.IV. Ahi Mahmud Zaviyesi Köyü: Ahi Mahmud Zaviyesi Köyü Mescidi (VAD.No:1079, vr.92b).

I.IV.V. Ahiler Köyü: Ahiler Köyü Mescidi (VAD. No: 1137,vr. 125a) ve Ahi Mahmud Mescidi (VAD. No: 1141,vr. 70a) köyde bulunan eserlerdir.

I.IV.VI. Akdan Köyü: Akdan Köyü Mescidi (VAD. No: 1079,vr. 95a).

I.IV.VII. Ak Aya Köyü: Ak Aya Köyü Mescidi (VAD. No: 1080,vr. 24b).

I.IV.VIII. Ak Bor Köyü: Ak Bor Köyü Camii (VAD. No: 1141,vr. 70a).

I.IV.IX. Bolkarcan Köyü: Halil Camii (VAD. No: 1133,vr.75b), Bolkarcan Köyü Camii (VAD. No: 1133,vr.75b), Mahmud Ağa Camii (VAD. No: 1077,vr.38a), Ebubekir Ağa Camii (VAD. No: 1079,vr. 92b), Kena Mescidi (VAD. No: 1141,vr.69a) ve Bolkarcan Köyü Mescidi (VAD. No: 1133,vr.75a).

I.IV.X. Buldur Köyü: Buldur Köyü Mescidi (VAD. No: 1133,vr.75b).

I.IV.XI. Çalık Köyü: Hüseyin Mescidi (VAD. No: 1133,vr.76a).

I.IV.XII. Çukur / Devedamı Köyü: Belgelerde Devedamı olarak da geçen (VAD.No:593, s.258) Çukur Köyü'nde bir adet mabet tespit edilmiştir. Çukur Köyü Mescidi (VAD. No: 1140,vr. 86b).

I.IV.XIII. Deknan Köyü: Deknan Köyü Camii (VAD. No: 1141vr.70a).

I.IV.XIV. Deregün Köyü: Seyyid Yar Çavuş Camii (VAD. No: 1133,vr.76b).

I.IV.XV. Dikenli Köyü: Dikenli Köyü Camii (VAD. No: 1133,vr.78b).

I.IV.XVI. Ebagözüm Köyü: Ebagözüm Köyü Camii (VAD. No: 1141,vr. 68b), Tatar Hacı Mirza Mescidi (VAD. No: 1140,vr. 86b).

I.IV.XVII. Ebrasorca Köyü: Tatancı Mirza Mescidi (VAD.No:1133, vr.75a).

I.IV.XVIII. Ekenli Köyü: Ali Halife Camii (VAD.No:1140, vr.85b).

I.IV.XIX. Emâsurmaz Köyü: Emâsurmaz Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.69b).

I.IV.XX. Emen Köyü: Günümüzde Çiftlik Köyü olarak bilinmektedir (Galanti, 1951: 76). Emen Köyü Mescidi (VAD.No:1144, vr.79a).

I.IV. XXI. Emetler Köyü: Emetler Köyü Mescidi (VAD.No:1141, vr.70a).

I.IV.XXII. Emre Köyü: Emre Köyü Mescidi (VAD.No:1133, vr.78b).

I.IV.XXIII. Erkan Köyü: Erkan Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.68b).

I.IV.XXIV. Kargah Köyü: Kargah Köyü Mescidi (VAD.No:1140, vr.86a), Hızır Bey Camii (VAD.No:1097, vr.29a), Cafer Bey Camii (VAD.No:537, vr.57a), Cafer Bey Mescidi (VAD.No:1079, vr.48a).

I.IV.XXV. Görün Köyü: Molla Osman Camii (VAD.No:1079, vr.94b).

I.IV.XXVI. Gözgelî Köyü: Ali Paşa Mescidi (VAD.No:1141, vr.68b).

I.IV.XXVII. Hamî Köyü: Hamî Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.70a).

I.IV.XXVIII. Hisar Köyü: Hacı Mescidi (VAD.No:1140, vr.86b).

I.IV.XXIX. İlce Köyü: Musa Paşa Camii (VAD.No:1133, vr.75b).

I.IV.XXX. Hademi Köyü: Hademi Köyü Camii (VAD.No:1143, vr.155b).

I.IV.XXXI. Kahr-ı Güç Köyü: Receb Efendi Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b).

I.IV.XXXII. Karakaya Köyü: Tufan Bey Zaviyesi (VAD.No:1141, vr.69a).

I.IV.XXXIII. Karaköprü Köyü: Hacı Seyyidi Ahmed Mescidi (VAD.No:1137, vr.124b).

I.IV.XXXIV. Kardan Kaya Köyü: Murad Paşa Camii (VAD.No:1133, vr.75a).

I.IV.XXXV. Kavdarçay Köyü: Kavdarçay Köyü Camii (VAD.No: 1141, vr.68b).

I.IV.XXXVI. Kazıkür Köyü: Kazıkür Köyü Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b).

I.IV.XXXVII. Kesde Köyü: Ahi Hami Aldın Camii (VAD.No:1137, vr.124b), Kesde Mescidi (VAD.No:1076, vr.59b), Kenya Mescidi (VAD.No:540, vr.59a).

I.IV.XXXVIII. Kilise Köyü: Halil Ağa Camii (VAD.No:1079, vr.46b).

I.IV.XXXIX. Kuru Köy: Osman Efendi Camii (VAD.No:1097, vr.31b).

I.IV.XL. Mahmudlu Köyü: Mahmudlu Köyü Mescidi (VAD.No:1141, vr.69b).

I.IV.XLI. Mahsan Köyü: Hacı Ahmed Mescidi (VAD.No:1141, vr.68b).

I.IV.XLII. Mehtah Köyü: Mehtah Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.68b).

I.IV.XLIII. Murtazan Köyü: Murtazan Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.70b).

I.IV.XLIV. Okçu Köyü: Abdurrahman Efendi Camii (VAD.No:1133, vr.78a), Okçu Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.69b), Ali Paşa Camii (VAD.No:1076, vr.59a), Murad Paşa Camii (VAD.No:1137, vr.125a).

I.IV.XLV. Pervan Köyü: Pervan Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.71b).

I.IV.XLVI. Pirağun Köyü: İbrahim Paşa Camii (VAD.No:1143, vr.155b), Pirağun Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.69b).

I.IV.XLVII. Satık Köyü: Satık Köyü Camii (VAD.No:1141, vr.71b), Ahmed Baba Zaviyesi (VAD.No:1141, vr.71b).

I.IV.XLVIII. Selmanlı Köyü: Selmanlı Köyü Camii (VAD.No:1140, vr.85b), Hattat Mehmed Efendi Camii (VAD.No:1079, vr.46b).

I.IV.XLIX. Soğan Köyü: Soğan Köyü Camii (VAD.No:1140, vr.85b).

I.IV.L. Yazır Köyü: Yazır, 24 Oğuz boyundan Boz-oklar koluna bağlı bir boyun adıdır (Sümer, 1992: 190). Köyde bulunan tek mabet Yazır Köyü Camii'dir (VAD.No:1133, vr.78a).

İKİNCİ BÖLÜM

BOR KAZASI'NDA VAKIFLAR VE VAKIF GÖREVLİLERİ

II.I. Bor Kazası'nda Vakıflar

Toplumun sosyo-ekonomik ihtiyaçlarından birini karşılamak hedefine yönelik olan vakıflar, toplumu ayakta tutan en önemli müesseselerden birisidir (Bülbül, 2009:181). Öyle ki fethedilen şehirler vakıf sisteminden yararlanılarak yeni bir anlayışla imar edildiği gibi, ıssız kervan yolları geçitlerinde ve önemli tutunma merkezlerinde yeni yerleşim birimleri kurulmuştur, bu merkezler ise vakıflar sayesinde daha da gelişmiştir (Öztürk, 2002: 436).

Osmanlı Devleti'nde günün şartlarına ve ihtiyaçlarına göre her alanda vakıfların kurulduğu görülmektedir. Devletin sosyal yönünü oluşturan vakıflar, toplumun zaruri ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli rol oynamıştır. Memleketin ekonomik ve sosyal yapısının gelişiminde işlevleri düşünüldüğünde vakıf kurumlarının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Vakıf kelime olarak sahibi bulunduğu bir mülkü toplumun menfaatine ebedi olarak dahsis etmek şeklinde ifade edilmektedir (Pakalın, 1983: 577). Vakıf kelimesi mevkûf yani vakıf şartlarının konusu teşkil eden menkûl ve gayrimenkul malları ifade etmek için de kullanılmıştır. Bu anlamda vakıflar iki kısma ayrılmaktadır. Bunlardan ilki bizzat kendisinden yararlanan vakıflardır ki, bunlara “*müessesât-ı hayriye*” adı verilmektedir. Mabetler, mektepler, medreseler, imaretler, zaviyeler, kütüphaneler, misafirhaneler, köprüler, hastaneler, çeşmeler ve sebiller bunlardandır. Diğerleri ise birinci kısımda ifade edilenlerin sürekli ve düzenli bir şekilde işlemlerini sağlayan bina, arazi, para ve bunların benzeri gelir kaynaklarını teşkil eden vakıflardır. Bunlara Osmanlıda “*asl-ı vakf*” denilmekte idi (Sak, 2005: 2).

Toplumların temelinde yardımlaşma, dayanışma ve paylaşım yer almakta ve bu unsurlar devletleri güçlü kılmaktadır. Osmanlı Devleti'nde yardımlaşma büyük öneme sahipti. Bu nedenle vakıfların devletin kuruluşu ile birlikte gelişme gösterdiğini görmekteyiz. Daha kuruluş döneminde vakıflara yer verilmiş, devletin gücü oranında vakıfların sayısı artmıştır. Yardımlaşmanın ve sosyal devlet olmanın

gereği olarak vakıfların Osmanlının en güçlü olduğu dönemde zirve yaptığı tespit edilmiştir (Yediyıldız, 1986: 153-172).

Osmanlı Devleti'nde vakıfların daha çok maddi yönden güçlü olan kişilerce kurulduğu, bunların başında da sultanların ve devlet adamlarının geldiği görülmektedir. Devlet kudret ve salahiyetlerinin mutlak sahip ve temsilcisi olan sultanların özel bağış ve müsaadeleriyle bazı büyük devlet adamları tarafından kurulmuş vakıflar da bulunmaktadır (Barkan ve Meriçli, 1988:122). Bor'da Veziriazam Sokullu Mehmed Paşa ve zevcesi İsmihan Sultan'ın kurduğu vakıf buna güzel bir örnektir (BOA.C.EV. 15937/313).

Vakıfların en iyi şekilde hizmet verebilmesi ve varlığını uzun süre koruyabilmesi için de tedbirler alınmıştır. Gerekli şartlar ve vakfa tahsis edilen mallar vakfiyelerde belirtilmiştir. Ayrıca vakıflarda mütevellinin kim olacağını ve kimlerin çalışacağını, özelliklerini, sayılarını, yapacakları işleri ve bunlara ödenecek ücretleri bizzat vakfi kuranlar tespit etmiştir. Vakıfta çalışacak olanlar bu şartlara göre atanır ve vakfiyede belirtilen şartlara göre hizmet verirlerdi. Vakıf kurucuları tesis ettikleri vakıfların iyi yönetilmesi için işin niteliğine göre görevlendirdikleri kimselerde belirli vasıflar ve toplumsal normlar aramışlardır (Yüksel, 2002:466-467). Belgelerde geçen "*lede'l-ımtihân istihkāk-ı nümâyân olmağla*" ifadesi bu durumu göstermektedir (VAD.No: 542, vr.33b).

Bor Kazası merkezinde ve köylerinde bulunan bütün camilerin, mekteplerin, medreselerin ve zaviyelerin vakıfları bulunmaktadır. Bunların dışında sadece vakıf adına atama yapılan müstakil vakıflarla ilgili birtakım atama kayıtları tespit edilmiştir. Bu sebeple vakıflarla ilgili bilgiler aşağıda verilecektir.

II.I.I.Bor Merkezindeki Vakıflar

II.I.I.I. Karaca Mahallesi Avarız ve Çırağı Vakfı

Osmanlı döneminde mahallede oturan fakirlerden ölenlerin defin masrafları, mahallenin sokak, kaldırım, su yolları gibi ortak yerlerin yapım ve onarımları için kurulmuş vakıflara avarız vakfı denirdi (Pakalın, 1983:114). Bor Kasabası'ndaki bazı

mahallelerde avarız ve ırağ vakıfları bulunuyordu. Bunlardan biri Karaca Mahallesi Avarız ve ırağı Vakfı'dır.

Karaca Mahallesi Avarız ve ırağı Vakfı'na nazır atamaları yapılmıştır. Karaca Mahallesi Avarız ve ırağı Vakfının nazırı olan Hacı Mustafa'nın elinde beratı olmadığından Rebiülevvel 1182 / Temmuz-Ağustos 1768'de berat verilmiştir (VAD.No:1076, vr.61a).

II.I.II. İbn Sırrı Mahallesi Avarız ve Nukud Vakfı

İbn Sırrı Mahallesi'nde bulunan Avarız ve Nukud Vakfı'nın nazırı olmadığından kadı Abdurrahman'ın arzıyla H. 1129 / M. 1716-1717'de Hacı Hüseyin nazırlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76b).

II.I.III. Sofyan Mahallesi Vakfı

Sofyan Mahallesi Vakfı'na adı geçen mahalle sakinlerinden toplanan vakıf eşyaların mütevellisi olan Halil'in oğlu Seyyid İbrahim'in vefatıyla yerine 16 Cemaziyelevvel 1217 / 14 Eylül 1802'de oğlu Seyyid Mustafa mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:539, vr.44b). Seyyid Mustafa'nın vefatı ile yerine Zilkade 1218 / Şubat-Mart 1804'te oğlu Seyyid İbrahim mütevelliliğe atanmıştır (VAD.No:539, vr.44b). Seyyid İbrahim'in vefatı ile yerine 22 Safer 1221 / 11 Mayıs 1806'da oğlu Seyyid Halil mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:539, vr.46a).

II.I.IV. Mahmud Efendi Vakfı

Süfla Kadı diye bilinen Mahmud Efendi'nin evlatlık şartıyla vakfelediği vakfın mütevellisi olan Akif'in vefat etmesi ile yerine kadı Osman'ın arzıyla Zilkade 1154 / Ocak-Şubat 1742'de Şerif Hatice Hatun mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.98a). Mahmud Efendi Vakfı'nda evlatlık şartıyla müteveli olan Seyyid Ahmed'in ataması H.1172 / M.1758-1759'da Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.31a).

II.I.I.V. Hacı Esad Vakfı

Hacı Mahmud Mahallesi sakinlerinden Abdülkadir'in oğlu Hacı Esad'ın H.1096 / M.1684-1685 tarihli vakfiyesinde, Unpazarı civarındaki han ve dört adet dükkânı vakfelediği ve bunlardan hanın kirasından elde edilen gelirlerin Hacı Mahmud Mahallesi'nde Hacı Mahmud'un yaptırdığı camide ne şekilde kullanılacağı ve vakfın mütevelliliğine de oğlu Mehmed Efendi'yi tayin eylediği bilgileri yer almaktadır (VAD.No:618, s.66). Bu taksimat Hacı Mahmud Camii kısmında aktarılmıştır. Bundan başka Hacı Esad Vakfı ile ilgili bir adet belge tespit edilebilmiştir. Abdülkadir oğlu Hacı Esad Vakfı'nda evladiyet ve meşrutiyet üzere müteveli olan Esad Efendi'nin vefat etmesi ile yerine 8 Muharrem 1259 / 8 Şubat 1843'te oğlu Abdullah mütevelliliğe tayin edilmiştir (BOA.C.EV.27/1339).

II.I.I.VI. Kemal Efendi Vakfı

Köprü muzafatından Kemal Efendi Vakfı'nın mütevellisi olan Mehmed'in ataması Receb 1103 / Mart-Nisan 1692'de Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.68b).

Kemal Efendi Vakfı'nda bir akçe ile dersiâm olan Mustafa'nın yerine Zilkade 1111 / Nisan-Mayıs 1700'de İbrahim ve Kemal dersiamlık görevine tayin edilmişlerdir (VAD.No:1141, vr.69a).

II.I.II. Köylerdeki Vakıflar

II.I.II.I. Ahi Mahmud Vakfı

Ahiler Köyü'nde bulunan Ahi Mahmud Vakfı'nda evlatlık üzerine mütevellisi olan Seyyid Süleyman'ın ataması, naib Ahmed arzıyla Zilhicce 1107 / Temmuz 1696'da Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1140, vr.85b). Ahi Mahmud Vakfının mütevellisi olan Seyyid Süleyman'ın ataması Rebiülevvel 1120 / Mayıs-Haziran 1708'de Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1133, vr.75a).

II.I.II.II. Ahmed Vakfı

Ahmed Vakfı Kargah Köyü'nde bulunmakta idi. Ahmet Vakfı'nın mütevellisi olan Süleyman'ın vefat etmesiyle yerine 22 Safer 1203 / 22 Kasım 1788'de Mehmed mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1074, vr.38a). Vakfın mütevellisi olan Mehmed'in H. 1203 /M. 1788-1789 yılında görevi bırakması ile yerine Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Mustafa mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:537, vr.56b). Ahmed Vakfı'nın mütevellisi olan Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Mustafa'nın H. 1204 / M. 1789-1790'da görevden ayrılması ile yerine Musa'nın oğlu Mehmed mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:537, vr.57a).

II.I.II.III. Tahiraldı Vakfı

Kazlı Mescid Köyü'nde bulunan Tahiraldı Vakfı'nda müteveli ve kayyım olan Şeyh Ahmed'in beratı Receb 1103 / Mart-Nisan 1692'de Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.68b). Merhum Tahiraldı Mescidi'nin vakfında müteveli ve şeyh olan Ahmed'in beratı Safer 1112 / Temmuz-Ağustos 1700'de Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.69a). Tahiraldı Mescidi'nde müteveli ve şeyh olan Ahmed'in vefat etmesi ile yerine Şevval 1117 / Ocak-Şubat 1706'da oğlu Mehmed müteveli ve şeyhliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.70b).

Bor'da Tahiraldı Şeyh Hamza'nın evladına vakf eylediği Kazlı Mescid Köyü'nde görevde olan Süleyman'ın eski beratı Receb 1113 / Aralık 1701'de Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.69a).

II.II. Vakıf Görevlileri

Bor Kazası'nda Mahmud Efendi Vakfı (VAD.No: 1079, vr. 98a) başta olmak üzere diğer vakıfların şartları vakıf kurulduktan hemen sonra belirtilmiştir. Bu şartları taşıyan kişiler kadı ve mütevellinin arzıyla ilgili oldukları makamlara atanmışlardır.

Vakıflar için hazırlanan vakfiyelerdeki şartlar hangi kurallar çerçevesinde hareket edileceğini ve hangi göreve ne kadar ücret ödeneceğini göstermektedir. Buna göre değişik kişilerce farklı amaçlar için kurulan vakıfların Bor'da önemli denebilecek bir istihdam ortamı oluşturduğunu ve pek çok kişiye iş imkânı sağladığı söylenebilir.

Osmanlı Devleti'nde resmi görevlilerin memuriyeti, çalıştığı devrin padişahının ömrü ile sınırlı olması, padişah değişikliklerinde atamaların yeniden yapılmasını gündeme getirmiştir. *Hurufat Defterleri*'ndeki yapılan atamalarla ilgili kayıtlar incelendiğinde genellikle cülus zamanlarında bütün atamaların yeniden yapıldığı görülmüştür (Kütükoğlu, 1998:136). Konunun daha iyi gözlenmesi için araştırılan dönemle ilgili olarak yapılan padişah değişiklikleri aşağıdaki tablo 1 de gösterilmiş ve ayrıca ilerleyen bölümlerde yer alan berat yenilemelerinde de belirtilmiştir.

Tablo 1: Padişahların saltanat yılları ve beratların düzenlenme yılları

<i>Padişahlar</i>	<i>Saltanat Yıllar</i>	
SULTAN II. AHMED	H.1102 /M.1691	H. 1106 /M.1695
SULTAN II. MUSTAFA	H.1106 /M.1695	H.1112 /M.1703
SULTAN III. AHMED	H.1112 /M.1703	H.1143 /M.1730
SULTAN I. MAHMUD	H.1143 /M.1730	H.1167 /M.1754
SULTAN III. OSMAN	H.1167 /M.1754	H.1171 /M.1757
SULTAN III. MUSTAFA	H.1171 /M.1757	H.1188 /M.1774
SULTAN I. ABDÜLHAMİD	H.1188 /M.1774	H.1203 /M.1789
SULTAN III. SELİM	H.1203 /M.1789	H.1222 /M.1807
SULTAN IV. MUSTAFA	H.1222 /M.1807	H.1223 /M.1808
SULTAN II. MAHMUD	H.1223 /M.1808	H.1255 /M.1839

Osmanlı şehirlerinde yönetici sınıf “*ehl-i örf*” ve “*ehl-i şer*” adı verilen iki guruptan oluşuyordu. Bunlar ehl-i örften sayılan beylerbeyi, sancak beyi ve maiyetinde çalışanlar; ehl-i şer’ kabul edilen kadı, nakip, müderris, müftü, vaiz, vakıf mütevellisi, imam ve hatiptir. Bunların dışında vakıf kurumunda çalışan ve sayıları oldukça fazla olan görevliler de vardı. Aşağıda vakıflarda hizmet veren görevliler hakkında bilgiler verilecektir.

II.II. Vakıf Yöneticileri

Vakıf hizmetlerinin düzenli yürütülebilmesi için iyi yönetilmesi gerekirdi. Bu bakımdan daha işin başında bu konuda sıkı tedbirlere başvurulduğu görülmektedir. Nitekim her vakfın bir vakfiyesinin bulunması, vakfiyelerin kadı mahkemelerinde tescil ettirilmesi ve bu vakıfları kimlerin idare edeceğinin belirlenmesi bunu göstermektedir (Kazıcı, 2003: 103).

Vakfın yöneticileri arasında vakfın işleyişinden birinci derecede sorumlu olan o kazanın kadısıdır. Ancak vakıfta fiilen çalışmayan kadı; vakfın işleyişinde etkin rol oynayan görevlilerin atamaları için merkezle yazışır ve vakıf çalışmalarını denetlerdi. Bu nedenle vakıf görevlilerinden öncelikle kadı konusu burada incelenecektir. Vakıf görevlileri hakkında bilgi verilirken, Bor Kazası’nda bu göreve yapılan atamalara örnekler de verilecektir.

II.II.I. Kadı

Kadı, hükmeden, yerine getiren, hukuku uygulayan şahıs anlamlarını taşımaktadır. İslamiyet’te kaza işlerini üstlenen kişi, bizzat Hz. Peygamber idi. İslamiyet’in ilk zamanlarında bazı memurların idareciliklerinin yanı sıra kadılık görevini de yaptıkları ve böylece yargı ile yürütmeyi şahıslarında birleştirdikleri görülmüştür. Ancak ilk zamanlarda karşılaşılan bu kural dışı örnekler bir tarafa bırakılacak olursa genelde İslam hukukunda yargı, yönetimden bağımsız olarak şekillenmiştir. Doğrudan doğruya devletin en üst mercii veya baş kadı tarafından tayin edilen ve bölgelerindeki yöneticilerden bağımsız olarak yargı görevini yerine getiren kadılar sadece merkeze karşı sorumlu olmuşlardır (Saydam, 1995: 224).

Osmanlı ülkesindeki hak ve adalet kadıların ehliyeti ve sahip oldukları özelliklerle doğru orantılı olarak yerleşmiş ve uygulanmıştır. O halde, devletin temsilinde önemli bir yere sahip olan kadılar sıradan kişiler arasından seçilmezdi. Kadıların tam ehliyetli olmaları şartı aranırđı. Kadılar, devlet ile halkın arasında bir köprü gibiydi. Merkezden gelen emirleri bölge insanına bildirirken aynı şekilde halkın, istek, arzu ve şikayetlerini de merkeze bildirirdi. Adalet işlerinin hızlı bir biçimde görülmesi için ülkede ne kadar kaza varsa o kadar kadı atanırđı (Göyünç, 1999: 86).

Kazaların en üst düzey âmiri olan kadı, kazadaki bütün kurumların ve bu arada vakıfların yöneticisi ve müfettişiydi. Yapmış olduğu vakıfla ilgili işler için ücret almazdı. Yapılan atamalarda ve vakıf defterlerinin kontrolünde kadı bizzat yer alır ve usulsüzlük yapılmasına engel olurdu. Vakfın işleyişinden sorumlu olan mütevelliden temizlikçisine kadar bütün çalışanların tayininde onun arzı aranırđı (VAD.No: 1140, vr. 85b). Bunların yanında mahkeme başkanı olan kadıların bu görevleri hakkında bilgi Altıncı Bölümde verilecektir.

II.II.II. Naip

Naip, Osmanlı teşkilatında kadıların yargı görevini yaparken gerektiğinde yerine tayin ettiği kişidir (Aydın, 1994:399). Naibin sözlük anlamı vekil, kaymakam, kadı vekili ve yardımcı anlamında da kullanılmaktadır (Baykara, 1988:40). Bunlar ilmiye mensuplarından seçilirdi (Pakalın, 1983:644; Baysun, 1960:50).

Naipler, kadının görevlerini aynen yürütür, tayin ve azli gereken vakıf görevlisini merkeze bir arzla bildirirdi (VAD.No:1080, vr.24a). Nitekim “*Merhum Sultan Alâeddin Camii’nde bir akçe ile müezzın olan İshak Halife’nin rızasıyla görevi bıraktığı oğulları Mustafa ve Ahmed, naib Seyyid Abdurrahim’in arzıyla göreve tayin edilmişlerdir*” (VAD.No:1079, vr.92b). Bazen naiplerin olumsuz davranışları söz konusu olabilir, bu durumda buldukları görevden alınırlardı. Nitekim H.1887-1888’de Bor naibi Hasan Tahsin Efendi’nin bu sebeple görev süresinin uzatılmaması istenmiştir (BOA.DH.MKT.1675/24). Naiplerin mahkeme ile ilgili görevleri Altıncı Bölümde verilecektir.

II.II.III. Mütevellî

Vakfın işlerini vakfiye şartları ve şeri hükümler dairesinde idare etmek için tayin olunan görevlilere denilmektedir. Mütevellî ya vakfın şartıyla veya kaza kadısının tayini ile göreve gelirdi. Vakfın idaresinde mütevellinin yetkisi büyüktü. Mütevellî varken kadı dahi vakıf işlerine karışamazdı (Pakalın, 1983:640).

Mütevellîliğe sadece erkekler tayin olmuyorlardı. Kadınların da bu görevi yürüttüğü görülmektedir. Süfla Kadı diye bilinen Mahmud Efendi'nin evlatlık şartıyla vakfeylediği vakıfların mütevellisi olan Akif'in vefat etmesi ile yerine kadı Osman'ın arzıyla Zilkade 1154 / Ocak-Şubat 1742'de Şerif Hatice Hatun mütevellîliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.98a).

II.II.IV. Nazır

Kelime anlamı “*nezaret eden, bakan, gözeten*” olan nazır, vakfa ait işlerde mütevelliyi kontrol eden görevli idi (Devellioğlu, 1970: 972).

Önemli vakıflarda mütevelliyi kontrol ettirmek için nazır tayini yapılırdı. Kızıl Mescid Zaviyesi'nin mütevellisi üzerine bir nazır lazım olduğundan kadı Mehmed'in arzıyla Muharrem 1139 / Ağustos-Eylül 1726'da Seyyid Ali nazırlığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1143, vr.155b).

II.II.V. Kâtip

Kelime anlamı “*kitabî eden, yazan, yazıcı*” demek olan kâtip (Devellioğlu, 1970:595), vakıflarda mütevellinin en büyük yardımcısı olup, vakfın gelir ve giderlerini doğru olarak tutmakla yükümlü olan görevli idi (Küçükdağ, 1997:115).

Bor'da Mehmed Paşa Camii vakfına üç akçe ile kâtip olan Seyyid Hüseyin'in vefat etmesi ile yerine kadı Ali'nin arzıyla Rebiülahir 1119 / Temmuz 1707'de İbrahim kâtipliğe tayin edilmiştir (VAD.No: 1133, vr. 75a).

II.II.VI. Câbî

Vakıf gelirlerini toplamakla görevli olan tahsildardır (Devellioğlu, 1970: 149). Câbîler kayıt defterlerini vakfın mütevellisine gösterip hesap verirlerdi (Pakalın, 1983: 253).

Bor'da Veziriazam Mehmed Paşa Camii'ne iki akçe ile câbî olan Veli Halife'nin vefat etmesi ile yerine kadı Hacı Yusuf'un arzıyla Muharrem 1104 / Eylül-Ekim 1692'de Hacı Mahmud câbiliğe atanmıştır (VAD.No: 1141, vr.71b).

II.II. Din Hizmetlerinde Çalışanlar

II.III.I. İmam

Kelime anlamı olarak “önde bulunan, ön ayak olan” olan imam camide cemaate namaz kıldırın kişidir (Devellioğlu, 1970: 516).

İmamlık görevinin babadan oğla geçtiği belgelerden anlaşılmaktadır. Bazen haksızlıkla görevi üstlenenler olsa da bu durum anlaşılınca yanlışlık düzeltilmiştir. Bor'da Sultan Alâeddin Mescidi'nde günde bir akçe ile imam olan Hacı Ali'nin vefatı ile oğulları Seyyid Mehmed, Seyyid Mustafa ve Hafız Seyyid Ahmed'in ortaklaşa göreve gelmeleri gerekirken, Hafız Seyyid Ahmed'in haksızlıkla göreve tek başına atandığı anlaşılınca naib Feyzullah'ın arzıyla Cemaziyelevvel 1186 / Temmuz-Ağustos 1772'de Seyyid Hafız Ahmed sadece imamlığın çeyrek hissesine tayin edilmiştir (VAD.No: 1080, vr. 24a).

II.III.II. Hatip

Cuma ve bayram namazlarını kıldırın ve hutbe okuyan cami görevlisine hatip denirdi ve bunlar minberi olan camilerde görev yaparlardı (Küçükdağ, 1997:118).

Bir camide bazen iki kardeş aynı anda hatiplik görevini yapabiliyordu. Ayrıca vefat eden kardeşin yerine diğerinin atandığı da görülmektedir. Bor'da Hızır İlyas Medresesi Camii'nde bir akçe ile hatip olan Yusuf ve kardeşi Abdullah görevde iken Yusuf'un vefat etmesi ile yerine kadı Ali'nin arzıyla H.1131 / M. 1718-1719'de

müteveffanın kardeşi Abdullah hatiplik görevine tayin edilmiştir (VAD.No: 1133, vr.77b).

II.III.III. Şeyh

Şeyh, bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimsedir (Devellioğlu, 1970: 1191). Tekke ve zaviyelerinkinden ayrı olarak bazı büyük camilerde de şeyh unvanını taşıyan bir görevli bulunuyordu (Küçükdağ, 1997; 119).

Bor'da cami şeyhliğine atamalar bulunmaktadır. Camilere yapılan şeyh atamalarına Şeyhülislamın işaretleri görülmektedir. Hacı Veli Camii'nde şeyh olan Ali'nin vefatıyla yerine Şeyhülislam Mevlânâ Ahmed Efendi'nin işaretleri üzerine Rebiülahir 1175 / Ekim-Kasım 1761'de Seyyid Mehmet Halife şeyhliğe tayin edilmiştir (VAD.No: 1076, vr. 57b).

II.III.IV. Vaiz

Vaiz, cami ve mescit gibi ibadet yerlerinde cemaate dini öğütlerde bulunan görevli demektir (Devellioğlu, 1970: 1363).

Camide görevli olan vaizin vefatı ile yerine oğulları ortaklaşa göreve tayin olabiliyorlardı. Ayrıca bu görevlilerde de Şeyhülislamın işareti görülmekteydi. Bor'da Şeyh Kadir'in yaptırdığı camide günde yarım akçe ile vaiz olan Seyyid Şeyh Abdurrahman'ın vefatı ile yerine kadı Ahmed'in arzı ve Şeyülislam Seyyid Mehmed Said Efendi Hazretlerinin de işaretleriyle Zilhicce 1186 / Şubat-Mart 1773'te müteveffanın oğulları Seyyid Hüseyin ve Seyyid Abdurrahman vaizliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1080, vr.24a).

II.III.V. Müezzin

Müezzin: Namaz vaktinin girdiğini minare şerefesinden veya yüksekçe bir yerden duyurmak, ezan okumak ve namaz aralarında dua okumakla görevli kimse demektir (Parlatır, 2006: 1164).

Müezzinlik görevinde olan kişinin vefatı ile yerine oğlu tayin olabilir; fakat onunda çocuksuz olarak vefat etmesi ile başka birisi göreve gelmekteydi. Eski Musallâda ki camide müezzin olan Hafız Hasan'ın çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine kadı Musa'nın arzıyla 27 Cemaziyelahir 1225 / 30 Temmuz 1810'da Hafız Hüseyin'in oğlu diğer Hafız Hasan müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.58b).

Cuma Müezzini: Camide görevli müezzinin yanında ayrıca cuma günleri için de müezzin tayin edilmiştir. Sultan Alâeddin Camii'nde cuma günü müezzini olmayıp lazım olduğundan Safer 1183 / Haziran-Temmuz 1769'da Ahmed cuma müezzinliğine tayin edilmiştir (VAD.No:1082, vr.41a).

II.III.VI. Sermahfil

Baş, başkan anlamlarında gelen “*ser*” kelimesi ile; müezzinlerin son cemaat yerlerinde namaz kılan halka imamın tekbirlerini tekrar etmek üzere buldukları balkon manasında “*mahfil*” kelimelerinin (Pakalın, 1983: 382) birleşiminden oluşan bu görevli müezzin başı olmalıdır.

Sermahfillik görevi de diğer dini görevlerde olduğu gibi babadan oğla geçebiliyordu. Şehid Mehmed Paşa Camii'nde iki akçe ile sermahfil olan Yahya'nın vefatı ile yerine Cemaziyelevvel 1166 / Mart-Nisan 1753'de müteveffanın oğlu diğer Seyyid Yahya sermahfilliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48b).

II.III.VII. Cüzhân

Farsça okumak, çağırma anlamındaki “*han*” kelimesi ve Kur'an'ın otuz bölümünden her birisi olan “*cüz*” kelimelerinden türeyen cüzhân, namazlardan önce Kur'an'dan birer cüz okuma vazifesiyle sorumlu olan cami görevlisine denilmektedir (Pakalın, 1983: 318). İncelenilen dönemde bir çok cüzhan ataması yapılmıştır. Bazı atamalarda cüzhan yerine “*eczahân*” tabiri kullanılmaktaydı (VAD.No:1133, vr.77b).

Cüzhanlık da babadan oğula geçerdi. Bununla birlikte evlattan olmayanlar cüzhan olarak atanabilirlerdi. Karaköprü Mahallesi'nde Hacı İbrahim Camii'nde bir

akçe ile cüzhân olan Abdülkerim'in oğlu Ahmed'in vefat etmesi ile yerine Ramazan 1149 / Ocak-Şubat 1737'de Ebubekir Halife'nin oğlu Abdurrahman cüzhân olarak dayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.95a).

II.III.VIII. Temcidhân

Temcidhân, sabah namazı vaktinden önce minarelerde belli makamlardan Arapça niyaz ilahisi okuyan görevlidir (Devellioğlu, 1970:1287).

Temcidhanlık, aynı camide görev yapan müezzinlere verilirdi. Şeyh İlyas Camii'nde yarım akçe ile temcidhan ve müezzin olan İbrahim'in vefat etmesi ile yerine Cemaziyelahir 1116 / Ekim 1704'de Abdurrahman bu görevlere tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.70b).

II.III.IX. Kayyım

Kayyım tabiri aslında temizlik, lambaların yakılması, suların taşınması gibi işlere nezaret eden, mum, lamba yağı, temizlik malzemesi vb. cami ihtiyaçlarını tespit ve temin eden kişi demektir (Önkal ve Bozkurt, 1993: 55). Bunun yanında kayyımların müteveli yerine kullanılan bir tabir olduğu da görülmektedir (Pakalın, 1983:223).

Bor'da bazı camilerde cami ihtiyaçlarını tespit ve temin eden kayyımlar bulunuyordu. İmam, hatip, hatta vaizin caminin kayyımlığını yaptığı da olmuştur (VAD.No:1079, vr. 93b).

II.III.X. Ferraş

Arapça "*yayıcı, döşeyici, hizmetçi*" anlamlarına gelen ferraş, cami, mescit, imaret gibi müesseselerin temizlik işleriyle ilgilenen; halı, kilim ve hasır gibi malzemelerin serilmesi vazifeleri yürüten görevlidir (Pakalın, 1983: 608).

Ferraşlık da babadan oğula geçerdi. Ferraşların vefat etmeleriyle boş kalan göreve oğulları atanabilmektedir. Bor'da Sultan Alâeddin Camii'nde günde bir akçe ile ferraş olan Ahmed'in vefat etmesi ile yerine naib Seyyid Mustafa'nın arzıyla

Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de oğlu Mehmed ferraşlığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1133, vr.75b).

II.III.XI. Noktacı

Noktacı, cüz okunması esnasında kalınan yerleri işaretlemek suretiyle gelmeyenlerin yanılmasını önleyip Kur'an okunurken atlanılmasına engel olan görevlidir. Bunun yanında cüzhânların önlerine cüzleri getirip koyar, cüzleri dağıtıp toplar sonra yerine kaldırıp koyardı (Güldal, 2001:39).

Noktacı ihtiyaçtan dolayı daha çok büyük camilerde görev yapmaktaydı. Şeyh İlyas'ın yaptırdığı camide keten yağı ve koyun yağı için tayin olunan nukud ve dükkânın mütevellîğine adı geçen camide imam ve noktacı olan Seyyid Ahmed 29 Rebiülahir 1192 / 27 Nisan 1778'de mütevellî olarak dayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.39a).

II.III.XII. Kandilci

Çerağcı olarak da adlandırılan kandilci, cami, mescit ve tekkelerdeki kandillerin yağlarını değiştirip, fitillerini koyup hazırlayan ve geceleri kandilleri yakan cami görevlilerine denilmektedir (Pakalın, 1983:159).

Berat ile görevde olan kandilcilerin cülus zamanlarında beratları yenilenmekte idi. Şeyh İlyas Camii'nde yarım akçe ile kandilci olan Hızır'ın ataması Şaban 1109 / Şubat-Mart 1698'de Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No: 1140, vr.86a).

II.III.XIII. Devirhân

Devirhân, camilerde namaz vakitlerinden önce Kur'an okumakla görevli olan kimselerdir (Pakalın, 1983:436).

Devirhânlık görevini imamlık yapanların üstlendiği de olmuştur. Hacı Mevlüd Camii'nde yarım akçe ile yarı imamlık ve bir akçe ile devirhanlık görevinde olan Mehmed'in vefat etmesi ile yerine oğlu Ali imamlığa, diğer oğlu Molla Abdullah ise devirhanlığa tayin olmuşlar; fakat Molla Abdullah devirhanlığa razı

olmayıp haksızlıkla yarı imamlığında ortak olmaya çalışınca görevden alınmış yerine kadı Mehmed'in arzıyla H.1131/M.1718-1719'da Ali imamlık ve devirhânlığa atanmıştır (VAD.No: 1133, vr.77b).

Bu göreve sadece erkeklerin değil kadınlarında atandığı görülür. Bor'da Receb Ağa Camii'nde devirhân olan Şerif Emine Hatun'un ve Kenya Hisar Mahallesi'nde bir hisse ile devirhân olan Seyyid Osman'ın ataması Cemaziyelahir 1168 / Mart-Nisan 1755'te Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr. 28b).

II.III.XIV. Zâkir

Kelime anlamı "*zikreden, sürekli zikir ve dua ile meşgul olan*" demek olan zâkir, dini törenlerde veya tekkelerde zikir yapmada öncü olan, yol gösteren veya ilahi okuyan görevlilerin unvanıdır (Parlatır, 2006:1853).

Belgelerde camilerin yanında hanlara da zâkir ataması yapıldığı görülmektedir. Esad Efendi'nin vakf eylediği handa ve Çayırılı Camii'nde bir akçe ile zâkir olan Ali Halife'nin vefat etmesi ile yerine, kadı Abdullah'ın arzıyla Receb 1137 / Mart-Nisan 1725'te Şeyh Esad zâkir tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.125a). Şu halde hanlar sadece ticari bir yer olmanın yanında insanların dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için de düzenlenmiş oldukları söylenebilir.

II.III.XV. Zaviyedâr

Zaviyedâr, küçük tekke demek olan zaviyelerde oturan şeyh demektir (Parlatır,2006 :1859).

Mustafa Emen Tekkesi diye bilinen tekkede günde bir akçe ile zaviyedâr olan Hasan'ın görevden ayrılması ile yerine kadı Halil arzıyla Safer 1131 / Aralık-Ocak 1718-1719'da İbrahim zaviyedârlık görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77b).

II.III.XVI. Tekkenişîn

Tekkenişîn, tekkelerde oturan derviş demektir (Parlatır, 2006: 1673). Ali Dede Tekkesi'nde tekkenişîn olan Mehmed'in görevden ayrılması ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da diğer Mehmed tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78a).

II.III.XVII. Türbedar

Türbedar, türbeyi bekleyen ve o türbenin her türlü ihtiyacını gören görevlidir (Devellioğlu, 1970: 1341).

Hacı Muhsin Mahallesi'nde bulunan Sarı Saltuk Türbesi'nde türbedar olan Mustafa Halife'nin görevinden ayrılıp beratını teslim ettiği Şeyh Hacı Ömer 17 Cemaziyevvel 1213 / 27 Ekim 1798'de türbedarlık görevine tayin edilmiştir (BOA. C.EV. 4434/89).

II.V. Eğitimle İlgili Görevliler

II.V.I. Müderris

Kelime anlamı "*ders veren, ders okutan*" demek olan müderris (Devellioğlu, 1970:846), medrese ve camilerde talebelere ders okutan hoca demektir (Pakalın, 1983: 598).

Müderrislikte babadan oğla geçerdi. Bor'da Ahmed Paşa'nın yaptırdığı medresede bir akçe ile müderris olan Şeyh Ali'nin vefat etmesi ile kadı Seyyid Musa'nın arzıyla Muharrem 1140 / Ağustos-Eylül 1727'de müteveffanın oğlu Şeyh Mehmed müderrislik görevine tayin edilmiştir (VAD.No: 1143, vr. 155b).

II.V.II. Muallim-i Sıbyan

Muallim-i sıbyan, mahalle mektebine yeni başlayan çocukları okutan eğitimcidir (Küçükdağ, 1997:133).

Muallim-i sıbyanlık da babadan oğula intikal ederdi. Bu nedenle muallim-i sıbyanın vefatı ile oğulları ortaklaşa göreve tayin edilebilmekteydiler. Ali Paşa Mektebi'nde bir akçe ile muallim-i sıbyanlık görevini yürüten Hafız Ali'nin vefatı ile yerine kadı Ataullah'ın arzıyla Receb 1152/Ekim-Kasım 1739'da büyük oğulları İbrahim Halife ve Osman Halife göreve tayin edilmişlerdi (VAD.No:1079,vr.95b).

II.V.III. Dersiâm

Kelime anlamı olarak “*umuma, halka açık ders*” demek olan dersiâm, medreselerde öğrencilere, camilerde halka açık ders verme yetkisine sahip müderris için kullanılan bir unvandı. Bu tabirin ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle birlikte XVI. yüzyıla ait kaynaklarda buna rastlanmaktadır. Bu göreve gelebilmek için medreseden mezun olup icazet aldıktan sonra bir imtihana daha girmek gerekmekteydi (İpşirli, 1994: 185).

Dersiâm olan kişinin ekonomik durumunu güçlendirmek amacıyla başka görevleri de yürüttüğü olmuştur. Molla Saka Medresesi'ne bir dersiâm lazım olmuş ve kadı Seyyid Ali'nin arzıyla Rebiülahir 1119 / Temmuz 1807'de Abdurrahman dersiâmlığa tayin edilmiştir. Ayrıca adı geçen Abdurrahman'ın bu görevin yanında Hacı Mahmud Mescidi'nin imamlık görevine de ataması yapılmıştır (VAD.No:1133, vr. 75a). Büyük camilere de dersiâm tayin edilmiştir. Bu görevin de normalde babadan oğula geçtiği; ancak vefat eden görevlinin oğlunun olmaması durumunda göreve başka birisinin tayin edildiği görülmüştür. Bor'da Sultan Alâeddin Camii'nde yarı hisse dersiâmm olan Abdullah Halife'nin çocuksuz olarak vefatı ile yerine 22 Cemaziyelevvel 1252 / 4 Eylül 1836'da görevin diğer sahibi Ali Efendizâde Seyyid Ahmed Arif Efendi dersiâmlığa tayin edilmiştir (BOA. C.MF. 2747/55).

II. VI. Esnaf Teşkilatı ile İlgili Görevliler

II.VI.I. Şeyh-i Seb'a ve Ahi Baba

Teşkilatlanmış olan esnafın kendileri ile ilgili meselelerin halledilmesi veya devletle aralarında meydana gelebilecek sorunun çözümü ve devletin esnafı kontrolü

için sorumlu bir muhatabının bulunması bakımından temsilcilere ihtiyaç duyulmuştur. Bu esnaf temsilcilerinden en önemlisi “şeyh” idi. Şeyh, esnafın ileri gelenleri, dürüst, sözü geçer, akıl ve yaş olarak olgun kimseler arasından seçilir ve seçim işlemi, kadı siciline kaydedilerek tescil edilirdi. Şeyh, esnaf arasındaki meseleleri mahkemeye intikal etmeden halletmeye çalışırdı (Ürekli, 2000: 717-718).

Ahi Babalık ise, debbağlar ve saraçlar gibi esnaf teşkilatının en tepesindeki görevlilere verilen unvandır (Pakalın, 1983: 29).

Ahi baba ve yardımcılarını, her esnaf gurubu kendi aralarından seçerlerdi. Esnaf adaylarını belirledikten sonra, ihtiyarları başta olmak üzere kadı veya naibe giderek durumu belirtirlerdi. Kadı yeni görevliyi önce sicile geçirir daha sonra da İstanbul’a durumu yazarak görevin adı geçen kişiye verilerek beratının gönderilmesini isterdi (Baykara, 1990:8).

Bor’a yapılan atamalarda esnafla ilgili görevlilere ait kayıtlara rastlanılmıştır. Bu görevlinin varlığı Osmanlı döneminde Ahilik kültürünün devam ettirildiğinin göstergesidir. Ayrıca esnaf teşkilatının en mühim görevlilerinden olan Şeyhlik görevinin Ahi Babalara verilmesi de, Ahi Evran’ın mesleği olan debbağlığa halen saygı duyulduğunu göstermektedir. Ahi Babalar çarşı esnafının mülklerinin korunmasıyla da görevli idiler. Ehl-i hiref taifesi denilen çarşı esnafının akarları üzerlerine Rebiülevvel 1178 / Ağustos-Eylül 1764’te Müftizâde Osman şeyh-i seb’a ve ahi babalık görevine tayin edilmiştir (VAD.No: 1076, vr.59a). Ahi Babalıkta babadan oğla geçebiliyordu. Müftizâde Seyyid Osman’ın vefat etmesi ile yerine Zilkade 1178 / Nisan-Mayıs 1765’te oğlu Seyyid Mehmed şeyh-i seb’a ve ahi babalık görevine atanmıştır (VAD.No: 1076, vr.59a). Seyyid Mehmed Halife’nin beratı 12 Şaban 1188 / 18 Ekim 1774’te Sultan I. Abdülhamid’in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No: 1158, vr.10b). Ehl-i hiref taifesi üzerlerine şeyh-i seb’a ve ahi baba olan Seyyid Hacı Mehmed’in vefatı ile yerine naib Ali Rıza’nın arzıyla 8 Receb 1223 / 30 Ağustos 1808’de Abdullah’ın oğlu Seyyid Hüseyin şeyh-i seb’a ve ahi babalık görevine tayin edilmiştir (VAD.No: 541, vr.16a). Seyyid Hüseyin’in vefat etmesi ile yerine naib Seyyid Yusuf’un arzıyla 18 Muharrem 1229 / 6 Temmuz 1814’te oğulları Seyyid Mehmed ve Hasan şeyh-i seb’a ve ahi babalığa tayin edilmişlerdir (VAD.No: 542, vr. 33a).

II.VI.II. Dellâl-başı

Arapça yol gösteren anlamındaki “*delâlet*” kökünden türeyen dellâl, bir haberi çarşı pazar dolaşıp bağırarak halka duyuran veya satılacak bir malın alım satımında vasıta olup pazarlığı sonuçlandıran görevlilere verilen unvandır.

İslam dünyasında gerek iç ticarete gerekse yabancılarla olan ticari münasebetlerde baştan beri dellâlların varlığı bilinmektedir. Osmanlılarda bir haberi duyurmak veya ticari sahada satıcı ile alıcı arasında uzlaşmayı sağlamakla görevli iki ayrı dellâl bulunuyordu. Dellâlbaşının emrinde hareket eden haberci dellâllar kendilerine bildirilen haberi halka duyururlar, buna karşılık yevmiye hesabıyla belirli bir ücret alırlardı. Halka haber veren dellâllar padişah ölümünde veya cülûslarında durumu halka bildirmekle yükümlü olup devletin resmi memuru konumunda idiler (Halaçoğlu, 1994: 145).

İncelenilen dönemde Bor’da iki adet dellâl-başı ataması kaydı tespit edilmiştir. İlk kayıta, suk-ı sultani de dellâlbaşı olmayıp lazım olduğundan Cemaziyelevvel 1170 / Ocak-Şubat 1757’de Musa Halife dellâlbaşılığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1097, vr. 30a). Burada geçen suk-ı sultani tabiri çarşı, pazar yeri anlamındadır. Bu görevlinin de babadan oğla geçtiği görülmektedir. Dellâlbaşı olan Musa’nın vefat etmesi ile yerine 26 Rebiülevvel 1187 / 17 Haziran 1773’te büyük oğlu Müsli dellâl-başılığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1080, vr.24b).

II. VII. Vakıf Binalarının Bakım ve Onarımıyla İlgili Görevliler

II.VII.I. Meremmetçi

Meremmetçi “*meremmâti*” de denmek olup vakıf binalarının hafif bakım ve onarım işlerini yürüten görevlidir (Küçükdağ, 1997: 134).

Bor’da Şehid Mehmed Paşa Vakfında, vakfa ait binaların hafif tamirat işlerini yürüten bir meremmetçi bulunuyordu. Veziriazam Mehmed Paşa Vakfında günde üç akçe ile meremmetçi olan Mevlüd’ün vefat etmesi ile yerine müteveli İbrahim’in arzıyla H.1130/M.1717-1718’de Mehmed’in oğlu Ahmed meremmetçiliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77a).

II.VIII. Diğer Görevliler

II.VIII.I. Tahtırevancı

Tahtırevancıya Farsça “*kecabe, kecave*”, Arapça “*mahmil*” de denilmektedir. İnsan omzunda veya gereğine göre deve, at veya katıra yüklenen, üstü örtülü tekerleksiz bir nevi araba olan tahtırevan, tahtadan, küçük uzunca bir oda şeklinde idi. Padişahlar veya bölgedeki önemli kişileri bunlarla bir yerden bir yere taşıyan görevlilere tahtırevancı denilmektedir (Pakalın, 1983: 380-381).

İncelenilen dönemde Bor’a iki adet tahtırevancı ataması yapılmıştır. Yapılan bu atamalarda görevin babadan oğula geçtiği, vefat edenin çocuksuz olması durumunda göreve başka birilerinin getirildiği görülmektedir. Tahtırevancı olan Musa’nın oğlu Mehmed’in beratı olmadığından 20 Şaban 1210 / 29 Şubat 1796 senesinde kendisine berat verilmiştir (VAD.No: 538, vr.87b). Ayrıca tahrırevancı atamasında dönemin Kazaskerinin kararının arandığı da olmuştur. Tahtırevancı Musa’nın çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine Anadolu Kazaskeri Hakkânîzâde Mehmed Emin Efendi’nin kararıyla 2 Cemaziyelahir 1230 / 12 Mayıs 1815 senesinde Abdurrahman’ın oğlu Halil ve Abdusselam’ın oğlu Seyyid Mehmed tahrırevancığa tayin edilmiştir (VAD.No: 540, vr. 59/a).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOR KAZASI'NDAKİ EĞİTİM KURUMLARI

MEKTEP VE MEDRESELER

III.I. Mektepler

İslam ülkelerinde ve özellikle Osmanlılarda çocuklara temel eğitimin verildiği yer olan mektep, sözlükte “yazmak” anlamındaki “ketb” kökünden mekân ismi olan “mekteb” demektir (Baltacı,2004:5).

Abbasiler devrinde “küttâb” adıyla anılan mekteplere Karahanlılar veya Selçuklularda “sıbyan mektebi” denilmiş ve Osmanlılarda da bu isim kullanılmıştır. Osmanlılar zamanla bu gibi mektepleri “dârü'tta'lîm, dârülilm, muallimhâne, mahalle mektebi, taş mektep, mekteb-i ibtidâiyye” gibi adlarla da anmışlardır (Baltacı, 2004: 6). İncelenilen belgelerde de çoğunlukla “mektep” (VAD.No: 1141, vr.70a) ve “muallim-hane” (VAD.No: 542, vr.33b) tabirlerinin kullanıldığı görülmüştür.

III.I.I. Bor Merkezindeki Mektepler

Bor Kasabası'nın mahallelerinde on yedi adet mektep bulunduğu *Hurufât Defterleri* kayıtlarından anlaşılmaktadır. Aşağıda verilen bilgilerde de görüleceği gibi bazı mekteplerle ilgili bir hayli berat bulunmuş; ancak bazılarıyla ilgili sadece bir veya iki atama beratına rastlanmıştır. Şimdi bu kurumlara yapılan atama kayıtları çerçevesinde Bor merkezindeki mektepler incelenecektir.

III.I.I.I. Ali Paşa Mektebi

Bor'da Ali Paşa'nın bânisi olduğu mektep Karaca Mahallesi'nde olup buraya yapılan muallim-i sıbyan atamaları aşağıda incelenecektir.

Mektepte muallim olan Ali'nin beratı olmadığından Safer 1116 / Haziran-Temmuz 1704'te berat verilmiştir (VAD.No:1141, vr.70a). Muallim-i sıbyan olan Mustafa'nın görevden ayrılması ile yerine kadı Ömer'in arzıyla H.1131/M.1718-1719'da Hafız Ali muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1133, vr.78b). Adı geçen Hafız Ali Halife'nin Rebiülevvel 1143 / Eylül-Ekim 1730'da beratı Sultan

I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.92b). Bir akçe ile muallim-i sıbyanlık görevini yürüten Hafız Ali'nin vefatı ile yerine kadı Ataullah'ın arzıyla Receb 1152 / Ekim-Kasım 1739'da büyük oğulları İbrahim Halife ve Osman Halife muallim-i sıbyanlığa atanmıştır (VAD.No:1079, vr. 95b). İbrahim ve Osman kardeşler ortaklaşa görevde iken adı geçen Osman'ın vefatı ile hissesini Cemaziyelevvel 1169 / Şubat-Mart 1756'da kardeşi İbrahim Halife olarak muallim-i sıbyanlık görevininin tamamına tayin edilmiştir (VAD.No:1097,vr.29a). Daha sonraki yıllarda muallim-i sıbyanlık görevini yürüten Abdullah Halife'nin vefatı ile yerine kadı Hüseyin'in arzıyla Rebiülahir 1179 / Eylül-Ekim 1765'te Ömer'in oğlu Derviş Seyyid İbrahim bu göreve atanmıştır (VAD.No:1076, vr.59a). Derviş Seyyid İbrahim'in vefatı ile yerine naib Derviş Abdulkerim'in arzıyla 15 Cemaziyelevvel 1191 / 21 Haziran 1777'de oğlu Seyyid Ömer muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1077, vr.38b). 24 Şaban 1192 / 17 Eylül 1778'de Seyyid Ömer'in vefatı ile yerine Seyyid Hafız Ahmed muallim-i sıbyan olmuştur (VAD.No:1077, vr.39a). Ramazan 1198 / Temmuz-Ağustos 1784'te Seyyid Hafız Ahmed'in de görevden ayrılması ile diğer Seyyid Hafız Ahmed göreve tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.41a).

III.I.I.II. Ak Kız Mektebi

Bal Hasan Mahallesi'ndeki Ak Kız Mektebi'yle aynı adı taşıyan mescidin vakıfları aynı olup müteveli ataması ikisinin belgesinde de geçmektedir.

Ak Kız Mescidi ve Mektebinin vakfında müteveli olan Hacı Hasan'ın vefat etmesi ile yerine Rebiülevvel 1168 / Aralık-Ocak 1754-1755'te Seyyid Şeyh Abdullah mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1097,vr. 28b). Ak Kız Mektebi'nde muallim tayin belgesi bulunmamaktadır.

III.I.I.III. Hacı Halil Mektebi

Hacı Halil Mektebi Bolkarcan Mahallesi'nde yer almaktadır. Bânisinin Hacı Halil isminde birisi olduğu anlaşılan bu mektepte görevli olan kişinin çalıştığı halde beratı olmadığı anlaşılınca ona berat tayini yapılmıştır. Mektepte muallim-i sıbyan

olan Hafız İbrahim beratsız olduğundan, kadı Hafız Ali'nin arzıyla 7 Rebiülevvel 1205 / 14 Kasım 1790'da berat verilmiştir (VAD.No:537,vr.57a).

III.I.I.IV. Hacı Mevlüd Mektebi

Uğurlu Mahallesi'nde Hacı Mevlüd adlı hayırsever cami ile birlikte bir mektep inşa ettirmiş olup buraya yapılan atamalar aşağıda incelenmiştir.

Hacı Mevlüd Mektebi'ne muallim-i sıbyan lazım olduğundan kadı Mehmed Said'in arzıyla Rebiülevvel 1178 / Ağustos-Eylül 1764'te Hafız Osman bu göreve tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.59a). Hacı Mevlüd'ün yaptırdığı camide günde yarım akçe ile yarı müezzin ve mektepte muallim-i sıbyan olan Seyyid İbrahim'in vefatı ile yerine naib Seyyid Abdullah'ın arzıyla 26 Cemaziyelahir 1224 / 8 Ağustos 1809'da Seyyid İbrahim'in oğulları Seyyid Hafız Abdurrahman ve Seyyid Abdullah adlı kardeşler müezzin ve muallim-i sıbyan olarak atanmışlardır (VAD.No:541, vr.16a). Camide çeyrek akçe ile yarım hisse müezzinlik ve muallim-i sıbyanlık görevinde bulunan Seyyid İbrahim'in oğulları Seyyid Hafız Abdurrahman ve Seyyid Abdullah adlı kardeşler ortaklaşa görevde iken adı geçen Seyyid Hafız Abdurrahman'ın çocuksuz olarak vefat etmesiyle yerine naib İsmail Şeker'in arzıyla 13 Muharrem 1238 / 30 Eylül 1822'de kardeşi ve ortağı Seyyid Abdullah müezzinlik ve muallim-i sıbyanlık görevinin tamamına tayin edilmiştir (VAD.No:542, vr. 33a). Yapılan atamalardan da anlaşılacağı üzere bir görevli ihtiyaç halinde iki ayrı kurumda görev alabiliyordu.

III.I.I.V. İbrahim Ağa Mektebi

Hacı İsmail Mahallesi'nde İbrahim Ağa tarafından XVIII. yüzyıl ortalarında yaptırıldığı için İbrahim Ağa Mektebi adını almıştır. Mektebe birçok muallim ve mütevellî atamaları yapılmıştır.

İbrahim Ağa Mektebi'ne muallim lazım olduğundan günde yarım akçe ile yeniden İbrahim Halife, kadı İsmail'in arzıyla 21 Muharrem 1170 / 16 Ekim 1756'da muallimliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1097,vr.29b). Adı geçen İbrahim'in görevden ayrılması ile mektebin bânisi İbrahim Ağa göreve Hafız Osman Halife'yi muallim

olarak görevlendirmiş; fakat İbrahim adında birisi de haksızlıkla, görevde olan Hafız Osman Halife'nin yerine kendini muallimliğe tayin ettirmiştir. Yapılan haksızlık anlaşılınca İbrahim görevden alınmış naib Derviş Abdulkerim Efendi'nin arzıyla 21 Zilkade 1170 / 7 Ağustos 1757'de yeniden asıl hak sahibi Hafız Osman muallimliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1097,vr.30a). Muallimliğin yanında yarım akçe ile müteveli olan Hafız Osman Halife'nin ataması Rebiülahir 1172 / Aralık 1758'de Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097,vr.31a).

III.I.I.VI. Molla Osman Mektebi

Vusta Mahallesi'nde bulunan Molla Osman Mektebi'ne muallim-i sıbyan ataması yapılmıştır. Ayrıca mektebin bânisi olan Molla Osman'ın burada muallim-i sıbyanlık görevini de yürüttüğü görülmektedir. Bu durumda Molla Osman Mektebi XVIII. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olmaktadır.

Mektebin bânisi Molla Osman ve Molla Halil ortaklaşa muallim-i sıbyanlık görevini yürütürken Molla Osman'ın vefat etmesi ile hissesini verdiği Hamdi, kadı Mehmed'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da muallim-i sıbyanlığın yarı hissesine atanmıştır (VAD.No:1133,vr.77b).

III.I.I.VII. Molla Ömer Mektebi

Molla Ömer Mektebi Hacı Mehmed Mahallesi'nde bulunuyordu. Mektebin bânisi Molla Ömer'in yaptırdığı bu mektepte muallim-i sıbyanlık görevini de yürüttüğü görülmektedir. Öyle ise bu mektep de XVIII. yüzyıl başlarında yaptırılmıştır.

Günde yarım akçe ile yeniden H.1131/M. 1718-1719'da mektebin bânisi Molla Ömer muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133,vr.78a).

III.I.I.VIII. Vusta Mahallesi Mektebi

Vusta Mahallesi'nde bulunan bu sıbyan mektebine yapılan muallim-i sıbyan atamalarının babadan oğla geçtiği; fakat vefat edenin oğlunun olmaması durumunda

ise göreve başka birisinin tayin edildiği görülmüştür. Muallim-hanede yarım akçe ile muallim-i sıbyan olan Hızır'ın vefat etmesi ile yerine Zilkade 1123 / Aralık-Ocak 1711-1712'de oğlu Mahmud muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76a). Mektepte yarım akçe ile muallim olan Hızır'ın vefatı ile yerine Ramazan 1125 / Eylül-Ekim 1713'te muallim olan Hızır'ın oğlu İshak'ın kendi eliyle hissesini verdiği Osman Halife Receb 1165 / Mayıs-Haziran 1752'de muallimliğe atanmıştır (VAD.No:1079, vr. 48a). 2 Cemaziyelevvel 1176 / 19 Kasım 1762'de yarım akçe ile muallim-i sıbyan olan Osman Halife'nin çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine Ahmed Halife bu göreve tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.58a). İlerleyen yıllarda yarım akçe ile muallim-i sıbyan olan Hafız Ali'nin çocuksuz olarak vefatı ile yerine naib Seyyid Abdullah'ın arzıyla 9 Rebiilevvel 1228 / 12 Mart 1813'te adı geçen mahalle halkından Hafız Mustafa muallim-i sıbyanlığa atanmıştır (VAD.No:540, vr.58a). Aynı muallim-hanenin mütevellisi olan Hacı Mehmed görevde olmasına rağmen elinde beratı olmadığı anlaşılınca Receb 1179 / Aralık-Ocak 1765-1766'da kendisine tayin beratı verilmiştir (VAD.No:1076, vr.59a).

III.I.I.IX. Yahya Paşa Mektebi

Yahya Paşa Mektebi Karaca Mahallesi'nde idi. Adından da anlaşılacağı üzere Yahya Paşa'nın bânisi olduğu bu mektepte muallim-i sıbyan olan Seyyid Hafız Ahmed'in görevden ayrılmasıyla yerine Zilhicce 1208 / Haziran-Temmuz 1794'te Abdurrahman muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No: 537, vr. 57b).

III.I.I.X. Elvanoğlu Muallim-hanesi

Elvanoğlu Muallim-hanesi Hacı Hasan Mahallesi'nde bulunmakta idi. Elvanoğlu'nun bânisi olduğu bu muallim-hanede bir akçe ile muallim-i sıbyan olan Halil'in vefat etmesi ile yerine H.1131/M.1718-1719'da oğlu Abdülfettah muallim-i sıbyanlık görevine tayin edilmiş (VAD.No: 1133, vr.77b) ve Safer 1144 / Ağustos-Eylül 1731'de adı geçen Abdülfettah'ın ataması Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.93b). Daha sonraki yıllarda yapılan atamalar da şu şekildedir: Günde bir akçe ile muallimi sıbyanlık görevini yürüten Abdülmennan'ın

vefatı ile yerine 21 Safer 1176 / 11 Eylül 1762'de Ahmed Halife muallim-i sıbyanlığa atanmıştır (VAD.No:1076, vr.57b). Muallim-hanede bir akçe ile muallim-i sıbyan olan Hacı Mehmed'in ataması H.1188/M.1774-1775'de Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1158, vr.10b). Hacı Mehmed'in vefatı ile yerine naib Seyyid Abdulhamid'in arzıyla 16 Zilkade 1239 / 13 Temmuz 1824'te büyük oğulları Seyyid Davud ve Seyyid Mehmed Emin adlı kardeşler muallim-i sıbyanlık görevine ortaklaşa tayin edilmişlerdir (VAD.No:542, vr.33b).

III.I.I.XI. Fevkani Muallim-hanesi

Sofyan Mahallesi'nde Arab Gani Oğlu adında birinin bânisi olduğu Fevkani Muallim-hanede günde yarım akçe ile muallim-i sıbyan olan Mehmed'in çocuksuz olarak vefat etmesiyle yerine naib Kadızâde Seyyid Mehmed Tahir'in arzıyla 26 Safer 1240 / 20 Ekim 1824'te Seyyid Hacı Hafız Ahmed'in oğlu Seyyid Hafız Mehmed Emin muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:542, vr.33b).

III.I.I.XII. Kahneyanzâde Musa Muallim-hanesi

Hadimi Mahallesi'nde Kahneyanzade Musa'nın bânisi olduğu için bu şahsın adıyla anılan muallim-hanede yarım akçe ile muallim-i sıbyan olan Yusuf'un vefatı ile yerine 22 Rebiülahir 1203 / 20 Ocak 1789'da kardeşi Mehmet muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1074, vr.38b).

III.I.I.XIII. Murad Paşa Muallim-hanesi

Murad Paşa Muallim-hanesi Hacı Mahmud Mahallesi'nde idi. Murad Paşa'nın bânisi olduğu bu mektep daha sonra kızı tarafından tamir ettirilmiştir. Adı geçen mektebe muallim-i sıbyan atamaları yapılmıştır. Muallim-hanede yarım akçe ile muallim-i sıbyan olan İbrahim'in vefat etmesi ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla H.1131 / M.1718-1719'da Mustafa muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77b). Daha sonraki yıllarda mektepte muallim-i sıbyan

olmadığından Şevval 1177 / Nisan-Mayıs 1764'te Hafız Ali Halife muallim-i sıbyanlığa atanmıştır (VAD.No:1076, vr.58b).

III.I.I.XIV. Sofyan Mahallesi Muallim-hanesi

Sofyan Mahallesi'nde bulunan muallim-hanede muallim olan Veli'nin görevden ayrılması ile yerine Zilkade 1117 / Şubat-Mart 1706'da Ebubekir muallimliğe tayin edilmiştir (VAD.No: 1141, vr.70b).

III.I.I.XV. Uğurlu Mahallesi Muallim-hanesi

Uğurlu Mahallesi'nde bulunan muallim-hanede muallim olan Mahmud'un vefat etmesi ile yerine kadı Mustafa'nın arzıyla Receb 1113 / Aralık 1701'de Ahmed muallim olarak atanmıştır (VAD.No:1141, vr.69a).

III.I.I.XVI. Hacı Kemal Muallim-hanesi

Hacı Kemal tarafından yaptırıldığı için bu şahsın adıyla anılan muallim-hane Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunuyordu. Adı geçen muallim-hanede muallim-i sıbyan olan Seyyid Hasan Halife'nin ataması Zilhicce 1107 / Temmuz 1696'da Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1140, vr.85b). Bir akçe ile muallim-i sıbyan olan Seyyid Hasan'ın yerine Şevval 1143 / Nisan-Mayıs 1731'de oğlu Seyyid Mehmed muallim-i sıbyan tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.93a). Seyyid Mehmed'in de vefatı üzerine göreve H.1188/M.1774-1775'te Hüseyin'in oğlu Seyyid Mehmed muallim-i sıbyan olarak atanmıştır (VAD.No:1080, vr.24b). Günde bir akçe ile muallim-i sıbyan olan Seyyid Mehmed'in vefatı ile yerine oğlu Seyyid Şeyh Hasan'ın göreve gelmesi gerekirken Hüseyin'in oğlu diğer Seyyid Mehmed adlı birisinin kendisini haksızlıkla muallim-i sıbyanlığa tayin ettirdiği anlaşılınca görevden alınmış H.1189/M. 1775-1776'da asıl hak sahibi Seyyid Şeyh Hasan muallim-i sıbyanlık görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1080, vr.26a).

Seyyid Şeyh Hasan'ın yerine günde bir akçe ile muallim-i sıbyanlık hizmetinde olan oğulları Seyyid Mehmed Emin, Seyyid Salih ve Seyyid Şeyh Hasan

adlı kardeşlerden adları geçen Seyyid Mehmed Emin ve Seyyid Salih'in çocuksuz olarak vefatları, Seyyid Şeyh Hasan'ında vefat etmesiyle boş kalan kadroya naib Mehmed Tevfik'in arzıyla 20 Zilhicce 1243 / 3 Temmuz 1828'de Seyyid Şeyh Hasan'ın kendi oğlu Seyyid Şeyh Musa babası ve amcalarının yerine muallim-i sıbyanlık görevine tayin edilmiştir (VAD.No: 542, vr.34b).

III.I.I.XVII. Çayır Mescidi Muallim-hanesi

İlaldı-yı Süfla Mahallesi'nde bulunan Çayır Mescidi Muallim-hanesi'ne muallim ve mescide imam lazım olduğundan naip İshak'ın arzıyla Cemaziyelevvel 1124 / Haziran-Temmuz 1712'de Mehmed yarım akçe ile muallimliğe ve imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1133, vr. 76/a).

III.I.II. Köylerdeki Mektepler

Bor'un köylerinde sadece Kenise Hisar Köyü'nde mektep bulunduğu görülmektedir. Şehir merkezindeki birçok mekteple ilgili bir veya iki atama beratı bulunurken Kenise Hisar Köyü'ndeki Sinan Bey Muallim-hanesine M.1714-1777 yılları arasında sekiz adet tayin beratı bulunması bu kurumda eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenli olduğunu göstermektedir.

III.I.II.I. Sinan Bey Muallim-hanesi

Sinan Bey Muallim-hanesi Kenise Hisar Köyü'nde idi. Sinan Bey'in bânisi olduğu ve Sinan Bey Camii'nin içerisinde olduğu anlaşılan bu mektepte muallim-i sıbyan olmayıp lazım olduğundan kadı Ömer'in arzıyla H.1126/M. 1714-1715'te Mehmed muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76b). Mektepte muallim olan İbrahim'in oğlu Mehmed'in yerine kadı Seyyid Hasan'ın arzıyla Safer 1141 / Eylül-Ekim 1728'de Hüseyin muallim olarak atanmıştır (VAD.No:1144, vr.78b). Hüseyin'in yerine muallim olan Mehmed'in ataması Rebiülevvel 1143 / Eylül-Ekim 1730'da Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.92b). İbrahim'in oğlu Mehmed'in yerine müteveli ve muallim-i sıbyan olan

Musa'nın oğlu Hüseyin'in ataması Cumaziyelahir 1144 / Aralık 1731'de Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.93b). Musa'nın oğlu Hüseyin'in yerine Şevval 1144 / Mart-Nisan 1732'de İbrahim'in oğlu Mehmed muallim-i sıbyanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.94a). Mehmed'in vefatı ile yerine naib Hasan'ın arzıyla Muharrem 1157 / Şubat-Mart 1744'te oğulları İbrahim, Mustafa ve Mehmed kardeşler muallim-i sıbyanlık görevine tayin edilmişlerdir (VAD.No:1079, vr.46b). Müteveli ve muallim-i sıbyanlık görevlerini birlikte yürüten Şeyh İbrahim'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine 12 Rebiülahir 1191 / 20 Mayıs 1777'de Seyyid Mustafa müteveli ve muallim-i sıbyanlık görevlerinin ikisine birden tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.38b); fakat adı geçen Seyyid Mustafa'nın imam, hatib, müteveli ve muallim-i sıbyanlık görevlerini birlikte yürüten Mehmed'in oğlu İbrahim vefat etti diyerek haksızlıkla görevi kendi üzerine aldığı anlaşılınca görevden alınmış ve asıl hak sahibi İbrahim, naib Mevlânâ Derviş Abdülkerim'in arzıyla 3 Ramazan 1191 / 3 Ekim 1777'de müteveli ve muallim-i sıbyanlık hizmetlerine geri dönmüştür (VAD.No: 1077, vr.38b).

III.III. Medreseler

Sözlükte “*okumak, anlamak, bir metni öğrenmek ve ezberlemek için tekrarlamak*” anlamına gelen “*ders (dirâse)*” kökünden türemiş bir kelime olan medrese, İslam tarihinde eğitim ve öğretim kurumlarının genel adıdır.

Medrese denilince daha çok, Alparslan'ın ve ardından oğlu Melikşah'ın veziri olan Nizamülmülk tarafından Nişabur ve bilhassa Bağdat'ta açılan Nizâmiye Medreseleri akla gelmektedir.

Türkler'in Anadolu'ya gelişinden itibaren bu coğrafyada birçok medresenin yapıldığı görülmektedir. Anadolu Selçukluları Anadolu'da bir şehri fethettiklerinde ilk iş olarak orada cami, medrese ve zaviye inşa ederek tüccarları, din adamlarını ve Türk nüfusunu buraya yerleştirmişlerdir (Bozkurt, 2003:323-325).

Osmanlı Devleti'nde ilk medrese olarak Orhan Gazi'nin 1331'de kurduğu, İznik Orhaniyesi adıyla da bilinen İznik Medresesi gösterilir (İpşirli,2003: 327). Bundan sonraki yıllarda medreseler çok yaygın ve güçlü örgün eğitim kurumları haline gelmiş ve toplumu derinden etkilemişlerdi (Akyüz, 1999:52).

Esas itibariyle medrese bir vakıf kurumu olduğundan işleyişi, malî kaynakları, bunların kullanılması ve denetlenmesi tamamıyla vakıf kurumları içinde yapılırdı. Ancak konu toplum eğitimini ilgilendirdiği için devletin daima sıkı bir denetimi vardı. Bütün medreseler önceleri kazaskere bağlı iken XVI. yüzyıl sonlarından itibaren yüksek dereceliler şeyhülislama verilmiş, diğerleri kazaskerlerde kalmıştır. XIX. yüzyılda teşkilat tamamen şeyhülislamlık makamına devredilmiştir (İpşirli,2003: 327-330).

Mimarî yönden Osmanlı dönemi medreseleri, genelde açık avlu çevresinde dizilmiş, kerpiç duvarlı, iki katlı, düz toprak damlı han şeklinde inşa edilmişlerdir. İçinde ekili dikili alanı, çeşme veya havuzu, şadırvanı, mescidi, kütüphanesi ve misafir binitlerinin barınması için ahır bulunmaktaydı (Küçükdağ, 2004: 354).

Bor'da mektepten sonra tahsil medreselerde devam ederdi. Bununla birlikte mescit ve camilerde ders veren müderrisler de vardı. Ak Aya Köyü'ndeki Ağa Mescidi'nde bir müderris kadrosunun mevcudiyeti buna örnek olarak gösterilebilir (VAD.No:1080, vr.24b).

III.III.I. Bor Merkezindeki Medreseler

Bor Kazası merkezinde yedi adet medrese bulunuyordu. Bunlar; Sofyan Mahallesi'nde Molla Saka Medresesi, Şeyh İlyas Mahallesi'nde Gözlüoğlu Camii olarak da bilinen Şeyh İlyas Camii dâhilinde bir medrese, Sarı Ali Mahallesi'nde Ömer Paşa Medresesi, Ahmed Paşa Medresesi ve Hacı Mahmud Medresesi ve Hızır İlyas Medresesi'dir. Aşağıda bunlar ayrı başlıklar altında incelenecektir.

III.III.I.I Molla Saka Medresesi

Molla Saka Medresesi Sofyan Mahallesi'nde bulunmakta idi. Bu eğitim kurumuna yapılan bir atamada görevlinin farklı kurumlarda farklı görevlerde hizmet ettiği bilgisi yer almaktadır. Hacı Mahmud Mescidi'nde imam ve Molla Saka Medresesi'ne dersiâm lazım olduğundan kadı Seyyid Ali'nin arzıyla Rebiülahir 1119 / Temmuz 1707'de Abdurrahman imamlık ve dersiâmmliğa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75a).

III.III.I.II. Gözliüoğlu Camii Medresesi

Gözliüoğlu Medresesi, yaygın olarak Şeyh İlyas Camii olarak bilinen, Gözliüoğlu olarak da adlandırılan cami dâhilinde bulunuyordu. Medresenin takriben H.1140/M.1728'de yeniden yapıldığı anlaşılmaktadır. Şeyh İlyas Mahallesi'nde bulunan ve yeniden yapılan bu medreseye müderris lazım olduğundan Zilkade 1140 / Haziran-Temmuz 1728'de Seyyid Hacı Abdurrahman müderrisliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.78b).

III.III.I. III. Ömer Paşa Medresesi

Ömer Paşa Medresesi Sarı Ali Mahallesi'nde bulunmakta idi. Bor'un en büyük medresesi olduğu söylenebilir. Kuruma yapılmış çeşitli görevli atamaları tespit edilmiştir.

Ömer Paşa Medresesi'nde mütevellî olmadığından naip Seyyid Ahmed'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da Şeyh Ahmed göreve tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78b). Buna göre medrese XVIII. yüzyıl başlarında inşa edilmiştir.

Ömer Paşa Medresesi'nde müderrislik görevini yürüten Şeyh Ahmed Hasan'ın kendi rızasıyla görevi devrettiği Seyyid Halil Halife'nin oğlu Seyyid Ali, naib Seyyid Ahmed'in arzı ve Şeyhülislam Mevlânâ Dürrizade Mustafa Efendi'nin de işaret etmeleriyle Zilkade 1175 / Mayıs-Haziran 1762'de müderrislik görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.57b).

Medreseye ferraş atamaları da bulunmaktadır. Ömer Paşa Medresesi'nde ferraş olan Seyyid Halil'in çocuksuz olarak vefatı ile yerine naib Seyyid Hafız Mehmed Emin'in arzından sonra dönemin Şeyhülislam'ı Hamidizâde Mustafa Efendi'nin de işaretiyle 25 Rebiülahir 1204 / 12 Ocak 1790'da Seyyid Şeyh Hacı Mustafa ferraşlık görevine atanmıştır (VAD.No:537, vr.57a).

III.III.I.IV. Ahmed Paşa Medresesi

Ahmed Paşa'nın bânisi olduğu bu medresede bir akçe ile müderris olan Şeyh Ali'nin görevden ayrılması ile kadı Seyyid Musa'nın arzıyla Muharrem 1140 /

Ağustos-Eylül 1727'de müteveffanın oğlu Şeyh Mehmed müderrislik görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1143, vr.155b).

III.III.I.V. Hacı Mahmud Medresesi

Hacı Mahmud Medresesi'ne yapılan bir atama kaydında medresede müderrislik görevinde olan Abdurrahman'ın vefat etmesi ile yerine kadı Abdurrahman'ın arzıyla Rebiülahir 1130 / Mart-Nisan 1718'de Hacı Yakub yarım akçe ile müderrisliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77a).

III.III.I.VI. Cedid Medrese

Cedid Medrese, Hacı Hasan ve Mehmed mahalleleri arasında Eski Mezarlık yakınlarında bulunuyordu (BOA.C.MF.1/2).

Kayıtlardan Cedid Medrese'nin alt kısmında bir mescidin bulunduğu, cemaatinin çoğalması ile mescidin camiye çevrildiği anlaşılmaktadır. Medrese altında bulunan hayır sahiplerinden Hacı Hasan Efendi'nin yeniden yaptırdığı mescidin cemaatinin artmasıyla yine Hacı Hasan'ın minber ekleyerek burayı camiye çevirmesiyle imam ve hatip lazım olmuş naip Yusuf arzıyla 2 Cemaziyelahir 1239 / 3 Şubat 1824'te Hacı Hafız Ali Halife imam ve hatiplik görevlerine tayin edilmiştir (VAD.No: 542, vr.33b). Bu durumda Cedid Medresesi 1823'te inşa edilmiştir.

Cedid Medresesi'nin ücretsiz yarım hisse ile müderrisi olan Seyyid Mehmed Emin'in oğlu Seyyid Mehmed Emin'in vefat etmesi ile yerine 29 Zilhicce 1241 / 4 Ağustos 1826'da Seyyid Hafız Ali müderrisliğin yarı hissesine tayin edilmiştir (BOA.C.MF.1/2).

III.III.I.VI. Hızır İlyas Medresesi

Hızır İlyas Medresesi'nin hangi mahallede olduğu tespit edilememekle birlikte Bor Kazası'nın büyük medreselerinden olduğu anlaşılmaktadır. Mustafa Efendi adlı hayır sahibinin vakfından almak üzere günde yirmi akçe ile müderris olan Seyyid Ali Efendi'nin 18 Safer 1246 / 8 Ağustos 1830'da görevini devrettiği

müdürlüğü Seyyid Hacı Mehmed Hazım Efendi tayin edilmiştir (BOA.C.ADL.97/5821).

TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELER

III.IV. Tekkeler

Tekke, dilimize Farsça'dan geçmiş bir kelime olup, aslı "*tekye*"dir. *Hurufât Defterleri*'nde de "*tekye*" ifadesi kullanılmaktadır (VAD.No:1133, vr.78a).

Tekkeler, her hangi bir tarikata mensup dervişlerin, şeyhleri başkanlığında topluca zikir ve âyin ettikleri, müritlerin ise sürekli olarak oturdukları yerlerdir. Büyük tekkelere âsitâne, dergâh veya hânkah adı verilirdi (Küçükdağ, 2005:367).

İslam dünyası kültür ve sosyal hayatında önemli bir yeri olan bu müesseselerde tasavvuf düşüncesinin, anlayış ve terbiyesi işlenip derinleştirilirdi. (Kazıcı, 1995: 454). Buralarda, medreseye devam edememiş insanlara mistik bilgiler veriliyordu. Bunlar daha çok köy ve kasabalarda kurulmuş zaviyeler idi (Küçükdağ, 2005: 367). Aşağıda Osmanlı döneminde Bor Kazası'ndaki tekke ve zaviyeler incelenmiştir.

III. IV.I. Bor Merkezindeki Tekkeler

Bor merkezinde üç adet tekke bulunuyordu. Bu tasavvuf yapılarına yapılan atamalar incelendiğinde bazen vefat eden görevlinin yerine var ise oğlu tayin edildiği, oğlu bulunmadığı takdirde bu işe ehil birinin atandığı görülmektedir. Aşağıda bu kurumlar ve kurumlara yapılan atamalar incelenecektir.

III. IV.I.I. Ali Dede Tekkesi

Ali Dede Tekkesi Yenice Mahallesi'nde bulunuyordu. Tekkede tekkenişin olan Mehmed'in görevden ayrılması ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da diğer Mehmed tekkenişinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78a).

III. IV.I.II. Mustafa'nın Emen Tekkesi

Debbağhane Mahallesi'nde Mustafa Emen Tekkesi diye bilinen tasavvuf kurumunda günde bir akçe ile zaviyedar olan Hasan'ın görevden ayrılması ile yerine kadı Halil'in arzıyla Safer 1131 / Aralık-Ocak 1718-1719'da İbrahim zaviyedarlık görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77b).

III. IV.I.III. Debbağhane Tekkesi

Debbağhane Tekkesi Bor'da debbağların bulunduğu Debbağhane Mahallesi'nde idi. Adından ve Debbağhane Mahallesi'nde bulunmasından bu yapının debbağ esnafına ait tekke olduğu söylenebilir. Tekkeye bazı imam atamalarının yapıldığı görülmektedir. Bu atamalar aşağıda incelenecektir.

Debbağhane Tekkesi içerisinde bir de mescit bulunmaktaydı. Debbağhane Tekkesi'nde yarım akçe ile imam olan Hacı Nuh'un görevden ayrılması ile yerine kadı Seyyid Abdurrahman'ın arzıyla Zilkade 1117 / Şubat-Mart 1706'da oğlu Hacı Musa imamlık görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.70b).

Mescitte yarım akçe ile yarı imamlık görevini yürütmekte olan Ahmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine kadı Hacı Mehmed'in arzıyla Zilhicce 1143 / Haziran-Temmuz 1731'de imamlığın diğer yarı hissesine sahip olan Ahmed Halife görevin tamamına tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.93a).

III.V. Zaviyeler

Zaviye, tekkelerin küçüğü için kullanılan bir tabirdir. Zaviyeler, şehirlerin dışında köylerle derbent ve işlek olmayan yollar üzerinde bulunuyorlardı. Buralarda da tarikat mensubu dervişler, bir şeyhin idaresinde gelip geçen yolculara bedava yiyecek, içecek verirler, yatacak yer temin ederlerdi (Küçükdağ ve Arabacı, 1994:286).

Aşağıda Bor Kazası'nın önce merkezinde, sonra kazaya bağlı köylerinde bulunan zaviyeler incelenecektir.

III. V. I. Bor Merkezindeki Zaviyeler

Bor merkezinde dört adet zaviye bulunuyordu. Bunlar; Şeyh İlyas Mahallesi'nde İlyas Zaviyesi, Hacı Mahmud Zaviyesi, Ahi Mahmud Zaviyesi ve Aklye Hatun Zaviyesi'dir. Bunlardan Ahi Mahmud Zaviyesi'ne yapılan atamalara bakıldığında oldukça önemli olduğu söylenebilir. Aşağıda bu kurumlar ve yapılan atamalar incelenecektir.

III. V.I.I. İlyas Zaviyesi

İlyas Zaviyesi Şeyh İlyas Mahallesi'nde bulunuyordu. İlyas Zaviyesi'nde yarım akçe ile ferraş olan Ahmed'in vefat etmesi ile yerine Zilkade 1109 / Mayıs-Haziran 1698'de Nuh görevin eski sahibi Ahmed'in beratı ile ferraşlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.86b).

III. V.I.II. Hacı Mahmud Zaviyesi

Hacı Mahmud Zaviyesi'ne yapılan tek bir atama kaydı tespit edilmiştir. Hacı Mahmud Zaviyesi'nde müteveli olan Mahmud'un ataması Receb 1103 / Mart-Nisan 1692'de Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.68b).

III. V.I.III. Ahi Mahmud Zaviyesi

Ahi Mahmud Zaviyesi'ne ait çok sayıda atama kaydı bulunmaktadır. Ahi Mahmud Zaviyesi'nde evlatlık şartıyla müteveli olan Seyyid Süleyman'ın vefat etmesi ile yerine kadı Abdurrahman'ın arzıyla Safer 1129 / Ocak-Şubat 1717'de aynı vakıftan Mahmud'un oğlu Hacı Halil mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76b); fakat Zilhicce 1139 / Temmuz-Ağustos 1727'de günde yarım akçe ile müteveli olan Seyyid Süleyman'ın vefat etmesi ile yerine büyük oğlu Seyyid Ahmed varken Hacı Halil'in haksızlıkla göreve tayin olduğu anlaşılınca görevden alınmış kadı İbrahim'in arzıyla asıl hak sahibi Seyyid Ahmed mütevellilik görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1143, vr.155b). Bunlardan sonraki iki atama kaydında ise adı geçen Ahmed'in zaviyedarlık görevini tekrar Halil'e devrettiği görülmektedir.

Evlalık şartlarıyla Ahi Mahmud Zaviyesi'nin zaviyedarı ve mütevellisi olan Hacı Halil'in yerine Ahmed göreve gelmiş, onun da görevde ayrılması ile yerine naib Mehmed'in arzıyla Zilhicce 1140 / Haziran-Temmuz 1728'de yeniden görevin önceki sahibi Halil zaviyedarlık ve mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.78b). Ahi Mahmud Zaviyesi Vakfı'nda Hacı Halil ve babası Seyyid Süleyman'ın yerine yarım akçe ile müteveli olan Seyyid Ahmed'in ataması Rebiülahir 1144 / Ekim 1731'de Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.93b) kaydının bulunması daha sonra Seyyid Ahmed'in mütevelliliğin yarısına tayin olduğunu göstermektedir. Bundan sonraki müteveli atamaları ise şu şekildedir: Ahi Mahmud Zaviyesi Vakfında yarım akçe ile müteveli olan Seyyid Hacı Ali'nin oğlu Seyyid Mehmed'in vefatı ile yerine kadı Seyyid Ahmed Efendi'nin arzıyla Zilkade 1160 / Kasım-Aralık 1747'de vakıftan Seyyid Hacı Ali'nin oğlu Seyyid İsmail mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.47b). Ahi Mahmud Zaviyesi Vakfı'nda yarım akçe ile müteveli olan Seyyid Ali'nin oğlu Seyyid Abdullah'ın ataması Rebiülahir 1168 / Ocak-Şubat 1755'te Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.28b). Ahi Mahmud Zaviyesi vakfında müteveli olan Hacı Ali'nin oğlu Seyyid İsmail'in ataması Rebiülahir 1172 / Aralık 1758'de Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.31a). Ahi Mahmud Zaviyesi Vakfında günde bir akçe ile müteveli olan Hacı Ali'nin oğlu Seyyid İsmail'in ataması Receb 1188 / Eylül-Ekim 1774'te Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1158, vr.10b). Günde yarım akçe ile müteveli olan Hacı Ali'nin oğlu Seyyid İsmail'in çocuksuz olarak vefat etmesiyle yerine kadı Ahmed Hulusi'nin arzıyla 29 Rebiülahir 1191 / 6 Haziran 1777'de kardeşinin oğulları Seyyid Ali ve Seyyid Mehmed mütevelliliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1077, vr.38b).

Bu zaviyenin içinde bir de mescidin bulunduğu atama kayıtlarından anlaşılmaktadır. Ahi Mahmud Zaviyesi'ndeki mescidde bir akçe ile imam olan Hacı Ali'nin vefat etmesi ile yerine Receb 1140 / Şubat-Mart 1728'de Seyyid Hacı Ali imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1143, vr.155b).

III. V.II.IV. Aklye Hatun Zaviyesi

Aklye Hatun'un vakıf eylediği zaviyenin zaviyedarı olmadığından Hüseyin Cemaziyelahir 1118 / Eylül - Ekim 1706'da bu göreve atanmıştır (VAD.No:1141, vr.71a).

III. V.II. Bor Kazası'na Bağlı Köylerdeki Zaviyeler

İncelenilen dönemde Bor köylerinde üç adet zaviye tespit edilebilmiştir. Bunlar; Hendek Köyü'nde Ahmed Baba Zaviyesi, Karakaya Köyü'nde Tufan Bey Zaviyesi, Kazlı Mescit Köyü Zaviyesi'dir.

III. V.II.I. Ahmed Baba Zaviyesi

Hendek Köyü'nde bulunan Ahmed Baba Zaviyesi'ne dair bir zaviyedar beratı yenileme kaydı bulunmaktadır. Adı geçen zaviyede zaviyedar olan Halil'in ataması Şaban 1104 / Nisan-Mayıs 1693'te Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.71b).

III. V.II.II. Kazlı Mescit Köyü Zaviyesi

Kazlı Mescit Köyü Zaviyesi'nde hizmetler Tahiralı Şeyh Hamza'nın vakıf gelirleriyle yürütülüyordu (VAD.No:1141, vr.70a). Bu zaviye Kazlı Mescit Köyü dâhilinde bulunan Kazlı Mescit Köyü Zaviyesi'ne yapılan birçok atama kaydı tespit edilmiştir. Zaviyede evlatlık şartıyla görevde olan Süleyman, Seyyid Ali, Ahmed, Mustafa, Mehmed, Hatice, Aişe ve Emine'nin ellerinde beratları olmadığından kadı Ahmed'in arzıyla Rebiülevvel 1120 / Mayıs - Haziran 1708'de adı geçen kişilere tayin beratları verilmiştir (VAD.No:1133, vr.75a). Kazlı Mescit Zaviyesi'nde iki akçe ile mütevellî olan Mehmed başka diyarda olduğundan görevden alınmış yerine kadı Ömer'in arzıyla H. 1126 / M.1714-1715'te evlat vakfından Şeyh Süleyman ve Mustafa mütevellîliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1133, vr.76b). İki akçe ile mütevellîlik görevinde olan Şeyh Süleyman ve Mustafa'dan adı geçen Şeyh

Süleyman'ın vefat etmesi ile yerine Zilhicce 1135 / Eylül 1723'te evlat vakfından Seyyid Ahmed ve İbrahim müteveli olarak dayin edilmişlerdir (VAD.No:1137, vr.124b). Kazlı Mescit Köyü Zaviyesi'nde bir de nazır görev yapıyordu. Müteveli üzerine bir nazır lazım olduğundan kadı Mehmed'in arzıyla Muharrem 1139 / Ağustos-Eylül 1726'da Seyyid Ali nazırlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1143, vr.155b).

III. V.II.III. Tufan Bey Zaviyesi

Tufan Bey Zaviyesi Karakaya Köyü'nde buluyordu. Zaviyede zaviyedar olan Mehmed'in beratını zayi etmesiyle Zilhicce 1111 / Mayıs-Haziran 1700'de yeniden berat verilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a).

III.VI. Türbeler

III.VI.I. Sarı Saltuk Türbesi

Hacı Muhsin Mahallesi'nde bulunan (BOA. C.EV. 4434/89) Sarı Saltuk Türbesi'nde yattığı sanılan Sarı Saltuk, Anadolu ve Balkanlar'ın Türkleşip müslümanlaşmasındaki etkisiyle adına menkıbeler yazılmış bir alperendir. Sarı Saltuk, 1293 yılına kadar Dobruca'da yaşamış ve ölümünün ardından Babadağı'ndaki zaviyeye gömülmüştür.

Tarihi kaynaklara göre Sarı Saltuk, Dobruca'ya yerleşmesinden vefatına kadar tebliğ faaliyetlerini sürdürmek amacıyla çeşitli tekke ve zaviyeler açtırmıştır. Dobruca'daki Sarı Saltuk, Kaligra'daki Sultan / Yılan Tekkesi kendisinin bizzat açtığı ve tebliğ faaliyetlerinde bulunduğu tekkeler olarak bilinmektedir. Sarı Saltuk'un adına ölümünden sonra açılan tekkeler ise, Babaeski'deki Eski Baba Tekkesi ile Kütahya Şeyhlü'deki Sarı Selcük Tekkesi'dir. Sarı Saltuk uğradığı yerlerde önemli hizmetlerde bulunduğundan adına makamlar ve türbeler kurulmuştur. *Saltuknâme*'ye göre bunlardan başlıcaları, Bulgaristan Kalliakra, Romanya'da Babadağı, Hersek'de Blagay, Makedonya'da Ohri, Arnavutluk'da Kruya, İstanbul'da Rumelifeneri, Edirne'de Babaeski, Niğde'de Bor, Diyarbakır,

Tunceli ve İznik gibi merkezlerde olmak üzere Sarı Saltuk'un pek çok türbesi bulunmaktadır.

Niğde Bor'daki türbe edebi kaynaklarda adından bahsedilen bir ziyaretgah ve Bektaşî kaynaklarına göre bu türbe Sarı Saltuk'un Anadolu'yu dolaşmaya gönderdiği oğlu İbrahim Saltuk'a ait olduğu söylenmektedir (Kırel, 2009:147-149).

Türbe duvarında: “*Büyük Mürşid, Mutasavvuf, Mücahid Avrupa Fatihî Saltukname'nin Yazarı Seyyid Şerif Gazi Sarı Saltuk Hazretlerinin Türbesi, M. XIII. Asır*” ifadesi yer almaktadır (Fotoğraf - 10).

Sarı Saltuk Türbesi'ne türbedar olan Seyyid Mustafa Halife görevinden ayrılıp beratını teslim etmiş bunun üzerine 17 Cemaziyelevvel 1213 / 27 Ekim 1798'de Seyyid Şeyh Hacı Ömer Bağdadi Halife türbedarlık görevine tayin edilmiştir (BOA. C.EV. 4434/89), (BŞS.No.11, s.149).

III.VI.II. Maraşizâde Hacı Şeyh Ahmed Kuddûsi Efendi Türbesi

Maraşizade Hacı Şeyh Kuddusi Efendi (BOA.A.}MKT. 145/96), H.1183 / M.1769-1770'de Bor'da doğmuş, ilk tarikat terbiyesini ve eğitimini Nakşibendiyye müntesibi olan babası Şeyh Hacı İbrahim Efendi'den almıştır. Daha 18 yaşında iken babasını kaybetmesi üzere Anadolu'yu dolaşmaya çıkmıştır. Kayseri'de Hüseyin Efendi'den medrese tahsili görmüş, Turhal Şeyhi Mustafa en-Nakşibendi'den tarikat terbiyesi almıştır. Şeyhinin İstanbul'a gitmesiyle O da Erzincan'a, bir müddet sonra önce Şam'a ardından Hicaz'a gitmiştir. Ahmed Kuddûsi Efendi H.1265 / M.1848-1849'da Bor'da vefat etmiştir. “*Dîvân-ı Kuddûsî, Hâzînetü'l- esrâr ve ganîmetü'l- ebrâr, Pendnâme-i Kuddûsî ve Vasiyetnâme-i Hazret-i Kuddûsî*” Ahmed Kuddûsi Efendi'nin eserleridir (Yücer, 2003: 302-303). Ahmed Kuddûsi Efendi'nin türbesi günümüzde Sarı Saltuk Türbesi'nin karşısında Musalla-yı Atik diye bilinen eski mezarlığa yakın bir yerdedir (Fotoğraf-11).

BOR KAZASI'NDAKİ HANLAR VE HAMAMLAR

III.VII. Hanlar

Kaynaklarda “*kervansaray*” ve “*ribât*” olarak da anılan hanlar, kervanların güvenliği ve konaklaması için anayol kenarında tesis edilen vakıf yapısı idi. Hanlar mal yapımı ve ticaret işlerinin birlikte görüldüğü yerlerdi ve isimlerini de burada üretilen mallardan alıyorlardı. Şehirlerarasında ve genellikle yollar üzerinde yapılan bu yapılarda kervanlar geçici olarak konaklar, beraberinde getirdikleri malları pazarlar ve para işlemlerini takip ederlerdi.

Hanlar, Anadolu'nun Selçuklu hâkimiyetine girmesinin ardından XII. yüzyılın sonlarında milletlerarası ticaretin merkezi olmuştur. Ekonomi politikalarını ve fetihlerini milletlerarası ticaretin konumuna göre düzenleyen Selçuklu sultanları Anadolu'nun bir ucundan diğer ucuna, ana ticaret yollarından ara yollara kadar her alanda hanlar yaptırmışlardır.

Selçuklulardan farklı olarak Osmanlı döneminde ise genellikle yerleşim merkezlerinin ticaretle ilgili bölümlerinde ya da külliyelerin içinde hanlara rastlanmaktadır. Bu hanların çoğu işlev bakımından açık bir avlu ve kapalı bölümlerden oluşmaktadır. Yolcuların kaldığı bölümlerde peykeler ve ocaklar bulunmakta, avlunun çevresinde ahırlar, depolar, yönetim birimleri vb. yer almaktadır (Akalin, 2002: 299-301).

Evliye Çelebi, *Seyahatnâme* adlı eserinde Bor'da üç adet hanın varlığından söz etmektedir. Bunlardan birinin Kervansaray, birinin Kapan Hanı diğerinin ise Bekâr Hanı olduğunu söylemektedir (Evliya Çelebi, 1993: 150). Belgelerde sadece iki han tespit edilebilmiştir. Aşağıda bu hanlara yapılan atama kayıtları verilecektir.

III.VII.I.Hacı Kemal Hanı

Köprü muzafatından Kemal Efendi Vakfı Hanı'nda mütevellî olan Mehmed'in ataması Receb 1108 / Ocak-Şubat 1697'de Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1140, vr.85b). Kemal Han'ın evladiyet vakfının mütevellisi olan Mehmed göreve ehil olduğundan Safer 1111 / Temmuz-Ağustos

1699'da ataması yapılmıştır (VAD.No:1140, vr.87a). Hacı Kemal Vakfı Hanı'nda iki akçe ile mütevellî olan Abdurrahman'ın vefat etmesi ile yerine oğlu İbrahim varken naib Mehmed'in arzıyla Cemaziyelahir 1111 / Kasım-Aralık 1699'da Receb mütevellîliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.68b). Hacı Kemal Hanı'nda iki akçe ile mütevellî olan Abdurrahman'ın vefat etmesi ile yerine oğlu varken Receb göreve gelmiş, onun da vefat etmesiyle Receb'in oğulları Mehmed ve Ahmed'in haksızlıkla göreve gelmiş olduğu anlaşılınca yerlerine Zilkade 1111 / Nisan-Mayıs 1700'de adı geçen Abdurrahman'ın oğlu İbrahim eski beratı gereğince mütevellîliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a). Handa iki akçe ile mütevellî olan İbrahim'in üzerinden Mustafa haksızlıkla görevi alıp kendini mütevellî tayin ettirdiği anlaşılınca Receb 1112 / Aralık-Ocak 1700 - 1701'de görevin asıl sahibi olan İbrahim yeniden mütevellîliğe tayin ettirilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a).

Hacı Kemal'in yaptırdığı handa belli şartlarla mütevellî olan Kemal'in vefat etmesiyle yerine H.1130 / M.1717-1718'de oğlu Ali mütevellîliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77b).

Kemal Efendi Hanı Vakfı'nda günde bir akçe ile evlatlık şartıyla mütevellî olan Mustafa ve İbrahim kardeşlerden boşalan kadroya 29 Rebiülahir 1195 / 24 Nisan 1781'de Mustafa'nın oğlu Ahmed'in oğulları Ahmed ve Mustafa adlı kardeşler tayin edilmişlerdir (BOA.C.BLD.152/7569).

Hacı Kemal Hanı'na hatip ataması da bulunmaktadır. Hacı Kemal Vakfı Hanı'nda tevliyeti şart olup hatip olan Ali'nin vefat etmesi ile yerine kadı Mahmud'un arzıyla H.1135/M.1722-1723'te evlattan Veli tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.79a).

III.VII.II. Şeyh Esad Efendi Hanı

Şeyh Esad Efendi Hanı'nda bir akçe ile zâkirbaşı olan Ahmed'in vefat etmesi ile yerine Şevval 1117 / Ocak-Şubat 1706'da Ali tayin edilmiştir (VAD.No: 1141, vr.70b). Esad Efendi'nin vakf eylediği handa ve Çayırılı Camii'nde bir akçe ile zâkir olan Ali Halife'nin vefat etmesi ile yerine, kadı Abdullah'ın arzıyla Receb 1137 / Mart-Nisan 1725'te Şeyh Esad zâkir tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.125a).

Şeyh Esad Efendi'nin vakf eylediği handa ve yine Hacı Mahmud Camii'nde bir akçe ile devirhan olan İbrahim'in vefat etmesi ile yerine naib Mehmed Said'in arzıyla Muharrem 1129 / Aralık-Ocak 1716-1717'de oğlu İbrahim devirhanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76b).

III.VIII. Hamamlar

Arapça'da ısıtmak, sıcak olmak anlamındaki “*hamm (hammem)*” kökünden türeyen hamam, suyun ısıtılması suretiyle insanların yıkanması için yapılmış bir tesistir.

Anadolu'da, Gaziantep'in İslâhiye ilçesi dolaylarındaki Zincirlihöyük'te yapılan kazılarda, MÖ. 1200 yıllarına doğru Geç Hitit döneminde yapılmış bir hamam kalıntısı bulunmuştur.

Vücut temizliği üzerinde özellikle duran İslam dininin tesiriyle Müslümanlar hamama büyük önem vermiş ve bilhassa Türkler'de hamam, şehirlerin ve yerleşim yerlerinin vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Genel Türk hamamları ısıtma sistemleri bakımından eski Roma hamamlarına benzemekle beraber mimarileri, bütünüyle değişiktir. Arap ülkelerinde çok fazla çifte hamam yapılmazken Türklerde birbirine bitişik olarak erkekler ve kadınlar için iki binadan oluşan çifte hamamlar inşa edilmiştir. Selçuklular'ın Anadolu topraklarına yerleşmesiyle her tarafta hamamlar yapılmaya başlanmıştır.

Hamama en fazla önem veren Osmanlı döneminde devletin yayıldığı bütün topraklarda çok sayıda çarşı hamamları inşa edilmiştir. Osmanlı tarihi boyunca çok sayıda hamam inşa edilmesinin iki sebebi vardı. Bunlardan biri, hamamların iyi gelir getirmeleri sebebiyle hayır eserlerine gelir kaynağı olarak vakfedilmesidir. İkincisi ise hamamların ait oldukları yapı manzumesinin merkezi olan cami cemaatine hizmet vermesidir (Eyice, 1997: 402-414).

Bor Kazası'nda da Osmanlı dönemi hamamlarına örnek olarak bir tane hamam kaydına rastlanılmıştır. *Hurufat Defterleri* kayıtlarında tespit edilen hamamla ilgili bilgiye aşağıda yer verilmiştir.

III. VIII.I. Ramazanoğlu Hamamı / Eski Hamam

Eski Hamam olarak da bilinen Ramazanoğlu Hamamı (VAD.No: 1133, vr.76a), Çarşı Mahallesi'nde, Niğde Caddesi kenarında, batıya meyilli bir arazi üzerindedir. Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından yaptırıldığı düşünülen hamamın kesin inşa tarihi belli değildir. Mevcut bilgilere göre İbrahim Bey'in 1447 yılına ait vakfiyesinde adı geçmemekte; ilk defa kendisinin ayanı olan Hoca Mahmud'un vakfiyesine kayıtlı vakıf gelirleri içerisinde yer almaktadır. Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in 1465 yıllarına ait ilave vakfiyesinde de, kadın ve erkekler için Bor Kasabası'nda bir çifte hamam yaptırdığı kayıtlıdır. 1539 yılında Ramazanoğlu Piri Paşa vakıfları arasına alınarak tescil edildiği görülmektedir. Bu bilgilerden hareketle Hoca Mahmud Vakfiyesi'nde zikredilmesi ile 1460 yılı veya daha öncesinde Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından yaptırıldığını; Hoca Mahmud'un ölümünden sonra, İbrahim Bey vakıflarına intikal ederek 1465 yılına ait vakfiyesine kaydedilmiş olduğu söylenebilir. Kaynaklara göre, 1555 tarihli vakfiyeden anlaşıldığı üzere Ramazanoğlu Piri Paşa tarafından geniş çaplı bir tamirat yaptırılmış; ayrıca 1621-22 ve 1908 yıllarında da onarımlar geçirmiştir. Son olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1988'de restore edilmiştir (Dündar, 2004: 163-164).

Ramazanoğlu Hamamı, çifte hamam; yani kadınlar ve erkeklere ait olmak üzere iki kısımlıdır. Günümüzde Niğde yolu üzerinde kullanıma açıktır (Fotoğraf - 14).

Hamamların bulunduğu yerlerde camilerin de varlığından söz edilmektedir (Çınar, 2009: 62). Bor'daki Ramazanoğlu Hamamı'nda ise bir mescit bulunuyor, buraya düzenli imam ataması yapılıyordu. *Hurufat Defterleri* kayıtlarında, Ramazanoğlu binası hamamın mihrabına imam lazım olduğundan kadı Seyyid Ahmed'in arzıyla Ramazan 1123 / Ekim-Kasım 1711'de Hüseyin Halil bu göreve atanmıştır (VAD.No: 1133, vr.76a).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BOR KAZA MERKEZİNDEKİ İBADETHANELER

IV. I. Camiler

Arapça “*cem*” kökünden türeyen, “*toplayan, bir araya getiren*” anlamındaki cami kelimesi, başlangıçta sadece cuma namazı kılınan büyük mescitler için kullanılan “*el-mescidü'l câmi (cemaati toplayan mescid)*” tamlamasının kısaltılmış şeklidir.

Daha sonra içinde cuma namazı kılınan ve hatibin hutbe okuması için minber bulunan mescitler cami, minberi bulunmayan yani içinde cuma namazı kılınmayan küçük mescitler ise sadece mescit olarak anılmıştır (Önkal ve Bozkurt, 1993: 46).

Osmanlılar döneminde padişahlar tarafından inşa ettirilen büyük camilere “*salâtin camileri*”, vezirler ve diğer devlet ricali tarafından yaptırılan orta büyüklükteki camilere bânisinin adına izafeten sadece cami, küçük olanlara da mescit denilmiştir (Önkal ve Bozkurt, 1993: 47). Bor Kazası’nda da Vezir-i Azam Sokullu Mehmed Paşa tarafından yaptırılmış bir camii bulunmaktadır (VAD.No:1133, vr.76a).

Şehir planında önce cami yeri tespit edilmiş, camilerin etrafında mahalleler kurulmuştur (Önkal ve Bozkurt, 1993:49). Bor Kazası’nda da mahalle isimleriyle anılan camilerin görülmesi bu duruma bir örnek olarak gösterilebilir (VAD.No:1133, vr:78a). Asıl fonksiyonu mabed olan camilerin bundan başka eğitim ve öğretim amaçları içinde kullanıldığı bilinmektedir. İslamda camilerde eğitim ve öğretim faaliyetleri Mekke döneminde Dârü'l-erkam’da başlamış, Medinede Mescid-i Nebevi’nin inşasından sonra buna hız verilmiştir.

Camilerin eğitim ve öğretim mahalli olarak kullanılması geleneği Osmanlı Devleti’nde de başlangıçtan beri benimsenen ve devam ettirilen bir uygulama olmuştur. Osmanlı medreselerinde belirli dersler görülmekte, bunun dışında genel dersler camilerde takip edilmekteydi. Bu dersler için de dersiâmların tayin edildiği bilinmektedir (Önkal ve Bozkurt, 1993: 49-51). Bor Kazası’nda bulunan Sultan Alâeddin Camiine de dersiâm tayini yapıldığı görülmektedir (BOA. C.MF. 2747/55).

Aşağıda Bor Kazası’nda bulunan camiler ve buralara atanan görevliler ayrı başlıklar altında incelenecektir.

IV.I.I. Bor Kaza Merkezindeki Camiler

İncelenilen dönemde sadece Bor kaza merkezinde ellinin üzerinde camii ile ilgili bilgiler ve yüzlerce atama kaydı tespit edilmiştir. Bu nedenle ilk başta Bor merkezindeki büyük camiler işlenmiş, daha sonra alfabetik sıra takip edilerek diğer camiler hakkında bilgiler verilmiştir. Bir camide tespit edilen atama kayıtları beşin üzerinde olanlar incelemede kolaylık sağlayacağı için tablolaştırılarak aktarılacaktır. Tablo hazırlanırken sırayla görevin adı ve çalışanın aldığı maaş, göreve atanan kişinin adı, atama tarihi, tayinin ne sebeple yapıldığına dair açıklama ve son olarak da ilgili belgenin numarası verilmiştir. Aynı sistem camilerden başka mescitler ve mahkeme bölümünde de uygulanacaktır. Aşağıda Bor merkezinde bulunan bu kurumlar incelenecektir.

IV.I.I.I. Veziriazam Mehmed Paşa Camii

Veziriazam Mehmed Paşa Camii (Fotoğraf-8), Sokullu Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır (VAD.No:1133, vr.76a). Vakfiyesi şimdilik tespit edilememiştir. Cami, çarşı içinde ve çarşının orta yerindedir. Bina kayalık üzerine oturtulmuş, kayma tehlikesine karşı minare kaidesinden itibaren 8-10 m uzunluğunda muhkem bir setle meyilli taraf örülmüştür. Caminin altında iki bölümden oluşan bir bedesten mevcuttur. Birinci kısım bedesten, ikinci kısım ise açık geçitli çarşıdır (Atlı, 1999: 139). Cami vakfına ait bedesten içerisinde 40 ve bedesten dışında 48 olmak üzere Bor'da toplam 88 aded dükkan; ayrıca Niğde Çarşısı içerisinde 50 ve çarşı dışında 60 olmak üzere toplam 110 dükkan bulunmaktadır (BŞS.No:11, s.25).

Veziriazam Mehmed Paşa Camii, iç kısmı ve son cemaat kısmı olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. İç kısım 32.1 x 21.9 m ebadındadır. Müezzinler ve kadınlar için iki ayrı mahvil mevcuttur. Mihrap pervazları ile birlikte 2.85 m olup Osmanlı tarzı sekiz tabanlı ve sarkıtlıdır. Minber beyaz mermerden yapılmış, dokuz basamaklı, kaidesi 3.62 x 0.90 m boyutlarındadır. Tavan ahşap kaplanmış, üç süslü göbeği vardır. Caminin damı kurşunla kaplı bir çatı ile örtülüdür. H. 1210 / M. 1796 yılında bir tamirat geçirmiştir (Atlı, 1999: 140).

Evliya Çelebi, camiden bahsederken Şehid Mehmed Paşa yani Sokullu Vezir Camii olarak bahsetmekte ve çarşı içinde iki katlı, aydınlık, ferah, nurlu bir cami olduğunu, camii altında baştan başa altmış adet dükkanlı olarak belirtmektedir (Evliya Çelebi, 1993: 150). *Hurufat Defterleri* kayıtlarında da Veziriazam Mehmed Paşa Camii (VAD.No:1133, vr.76a) ve Şehid Mehmed Paşa Camii (VAD.No:1141, vr.68b) ifadeleri kullanılmaktadır. Bir belgede “*Şehid Mehmed Paşa ve zevcesi İsmihan Sultan’ın giderleri karşılamak üzere 800 akçe pay ayırdığı, bu hissenin 697 akçesine sahip olan Ali’nin kızı Ayşe Hatun’dan 21 akçesinin ayrılmasını 29 Cemaziyelevvel 1233 / 23 Temmuz 1808’de vakfın mütevellisi Seyyid Yusuf bildirmiştir*” (BOA.C.EV.15937/313) ifadesi kullanılmaktadır. Bu durum bize devlet adamları eşlerinin vakıf kurma geleneklerini göstermesi bakımından güzel bir örnektir.

Tablo 2. Veziriazam Mehmed Paşa Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Şeyh Ahmed	Receb 1123/ Ağustos-Eylül 1711	Abdurrahman’ın oğlu Ahmed’in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
İmam (1 akçe), Hatip (3 akçe), Sermahfil (2 akçe)	Yahya	Zilkade 1120/ Ocak-Şubat 1709	Derviş Mehmed’in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.75b)
Sermahfil (2 akçe)	Yahya	Cemaziyelevvel 1166/ Mart-Nisan 1753	Babası Yahya’nın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)

Vakıf Müezzini (3 akçe), Sala Müezzini (2 akçe), Cüzhan (1,5 akçe), Noktacı (1 akçe), Devirhan (1 akçe)	Şeyh Ahmed ve İbrahim	Ramazan 1115/ Ocak-Şubat 1704	Hacı İbrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.69b)
Şeyh	Hafız Osman	Rebiülahir 1167/ Ocak-Şubat 1754	Babası Hafız Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
Hafız	Hafız Mehmed	H.1131/M.1718-1719	İlk atama	(VAD.No:1133, vr 78b)
Müezzin (yarım akçe)	Mehmed	22 Safer 1104 / 2 Kasım 1692	Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr .68b)
Vaiz, Kayyım	Hafız Hacı Mehmed	Cemaziyelevvel 1144/ Kasım 1731	İlk atama	(VAD.No:1079, vr. 93b)
Ferraş (2,5 akçe)	Mehmed	Safer 1116/ Haziran-Temmuz 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)
Ferraş (2,5 akçe)	İsmail	H.1131/M.1718-1719	Hacı Yusuf'un oğlu Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Cabi (2 akçe)	Hacı Mahmud	Muharrem 1104/ Eylül-Ekim 1692	Veli Halife'nin vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.71b)
Cami vakfına katip (3 akçe)	İbrahim	Rebiülahir 1119/ Temmuz 1707	Seyyid Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75a)

Cami vakfında meremmim (3 akçe)	Ahmed'in oğlu Mehmed	H.1130/M.1717-1718	Mevlud'un vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
Cüzhan	Mustafa'nın oğlu Ali	Şaban 1102/Nisan-Mayıs 1691	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.68b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Abdullah	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.68b)
Cüzhan	Mustafa	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.68b)
Cüzhan	Seyyid Mehmed	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.68b)
Cüzhan	İbrahim ve Ömer	Şaban 1104/ Nisan-Mayıs 1693	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.71b)
Cüzhan (1,5 akçe) ve Devirhan (1 akçe)	Hasan	Cemaziyelevvel 1108/ Kasım-Aralık 1696	Ali'nin yerine (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.85b)
Cüzhan (1,5 akçe)	İbrahim	Şaban 1108/ Şubat-Mart 1697	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.85b)
Cüzhan	Hasan	Cemaziyelahir 1109/Aralık-Ocak 1697-1698	Yusuf'un yerine	(VAD.No:1140, vr.86a)
Cüzhan (2 akçe)	Yusuf	Cemaziyelevvel 1112/Ekim-Kasım 1700	Kardeşi Abdullah Ebubekir'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.69a)
Cüzhan (2 akçe)	Ahmed	Cemaziyelevvel 1112/Ekim-Kasım 1700	İbrahim'in yerine	(VAD.No:1141, vr.69a)

Cüzhân (2 akçe)	Ebubekir'in oğlu Yusuf	Ramazân 1115/ Ocak-Şubat 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)
Cüzhân	Mehmed	Şaban 1116/ Kasım-Aralık 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70b)
Cüzhân (1,5 akçe)	Hacı İbrahim	Zilkade 1123/ Aralık-Ocak 1711- 1712	Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
Cüzhân (1,5 akçe)	Hacı Mehmed	Safer 1127/Şubat- Mart 1715	Ömer'in yerine	(VAD.No:1133, vr.76a)
Cüzhân (1,5 akçe)	Hacı Yusuf	H.1127/M.1715	Mustafa'nın yerine	(VAD.No:1133, vr.76a)
Cüzhân (1,5 akçe)	İshak	H.1130/M. 1717- 1718	Ahmed'in yerine	(VAD.No:1133, vr.77b)
Cüzhân (1,5 akçe)	Halil	H.1130/M.1717- 1718	Mehmed'in yerine	(VAD.No:1133, vr.77b)
Cüzhân (1 akçe)	Halil	H.1131/M.1718- 1719	Hamdullah'ın yerine	(VAD.No:1133, vr.77b)
Cüzhân (1,5 akçe)	Mehmed	H.1131/M.1718- 1719	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1133, vr.78b)
Cüzhân (1 akçe)	Mehmed	H.1131/M.1718- 1719	Hacı Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Cüzhân (1,5 akçe)	İbrahim'in oğlu Abdullah	H.1131/M. 1718- 1719	Hasan'ın oğlu Davud'un görevi devretmesi ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
Cüzhân (1,5 akçe)	Ahmed	H.1131/M.1718- 1719	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78a)

Cüzhan (1,5 akçe)	Ahmed'in oğlu Ali	H.1131/M.1718- 1719	Abdurrahman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
Ecza-Han (1,5 akçe)	Halil	H.1130/M.1717- 1718	Mehmed'in yerine	(VAD.No:1133, vr.77b)
Ecza- Han (1,5 akçe)	İsmail	H.1131/M.1718- 1719	Mahmud'un yerine	(VAD.No:1133, vr.78a)
Cüzhan (1,5 akçe)	İbrahim Halife	H.1135/M. 1722- 1723	Mehmed'in görevi terk etmesi ile	(VAD.No:1137, vr.124b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Mehmed	Ramazan 1135/ Haziran-Temmuz 1723	Hacı Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1137, vr.124b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Abdullah Halife	Rebiülahir 1138/ Aralık-Ocak 1725- 1726	Mehmed Halife'nin çocuksuz vefatı ile	(VAD.No:1083, vr.100a)
Cüzhan (1,5 akçe)	Caminin imam – hatibi Yahya Halife	Cemaziyelahir 1139/Ocak-Şubat 1727	Seyyid Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1143, vr.155b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Seyyid Süleyman	Cemaziyelahir 1139/ Ocak-Şubat 1727	Babası Ahmed Halife'nin yerine	(VAD.No:1143, vr.155b)
Cüzhan (1 akçe)	İbrahim	Cemaziyelahir 1139/Ocak-Şubat 1727	Babası Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1143, vr.155b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Müezzın Halil Halife	Receb 1140/Şubat- Mart 1728	Hacı Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1143, vr.155b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Ahmed (Babası Mehmed'in yerine)	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Mehmed	Şaban 1143/Şubat- Mart 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)

Cüzhan (1,5 akçe)	Caminin imam-hatibi Yahya	Ramazan 1143/ Mart-Nisan 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
Cüzhan (1,5 akçe)	Seyyid İsmail (Mahmud'un yerine)	Zilhicce 1143/ Haziran-Temmuz 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
Cüzhan (1,5 akçe)	Mehmed (Babası Hacı Mehmed'in yerine)	Şevval 1144/Mart-Nisan 1732	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Osman Halife	Şaban 1145/Ocak-Şubat 1733	Babası Ali bin Mustafa'nın yerine	(VAD.No:1079, vr. 94a)
Cüzhan (1,5 akçe)	Abdullah Halife	Rebiülevvel 1153/ Mayıs-Haziran 1740	Babası Ahmed'in yerine	(VAD.No:1079, vr. 95b)
Cüzhan (1,5 akçe)	İbrahim'in oğlu Ahmed	Cemaziyelevvel 1168/ Şubat-Mart 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr. 28b)
Cüzhan (1,5 akçe)	Abdullah Halife (Babası Ahmed'in yerine)	Safer 1169/ Kasım-Aralık 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
Cüzhan (1,5 akçe)	Mehmed Halife (Babası Hacı Abdullah'ın yerine)	Rebiülahir 1172/ Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1076, vr.58a)
Cüzhan (1,5 akçe)	Seyyid İsmail'in oğlu Seyyid Ahmed Halife	8 Muharrem 1173/ 1 Eylül 1759	Seyyid Hacı Ömer'in oğlu Seyyid Ali'nin vefatı ile	(BOA.C.EV.35/17 19)

Cüzhân (1,5 akçe)	Abdullah Halife	Rebiülahir 1173/ Kasım-Aralık 1759	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Cüzhân (1,5 akçe)	Seyyid Hüseyin Halife	Ramazan 1174/ Nisan-Mayıs 1761	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.33a)

IV.I.I.II. Sultan Alaeddin Camii

Cami-i Atik Mahallesi'nde yer alan Sultan Alaeddin Camii'nin (BOA.C.MF.90/4476), bir dönem Cüllah Mahallesi'nin sınırları içinde de yer aldığı anlaşılmaktadır (VAD.No: 1097, vr.31b). Günümüzde ise Selçuk Mahallesi'nde, yıkılmadan günümüze gelmiş ve ibadete açıktır (Fotoğraf-4). Sultan Alaeddin Camii H. 813 / M. 1410 yılında yaptırılmıştır. Evliya Çelebi, caminin çarşı civarında bulunduğunu, Sultan Alaeddin tarafından yaptırıldığını, en büyük cami olduğunu ve minaresinin olmadığından bahsetmektedir (Evliya Çelebi, 1993: 150). Kitabesinde Hacı Hoca isminde bir zat tarafından yaptırılmış olduğu yazmakta ise de Niğdeyi ilhak eden Karaman ailesine mensup beylerden Alâeddin Bey (Erdoğan, 2000: 170) zamanında inşa edilmiş olduğundan Alaeddin Camii olarak anılmaktadır. *Hurufât Defterleri* kayıtlarında da sık sık “*Sultan Alâeddin'in yaptırdığı camii*” ifadesi kullanılmaktadır (VAD.No: 1158, vr. 10b). Cami 28 x 17.1 m ebadında ve 20 adet direk üzerine oturtulmuş bir tavan ile kapatılmıştır. Mihrabı, hindi girift arabesk kabartma ile donatılmış; minber ceviz kerestesinden girift, hindi çatma usulü ile yapılmıştır. Üç tane kitabası vardır. Birinci kitabede H. 813 / M. 1410 yapılış tarihi, ikinci kitabede H. 1052 / M. 1642 tamir tarihi ve üçüncü kitabede H. 1250 / M. 1834 tamir tarihi yazmaktadır. Alaeddin Camii yakın zamanda Vakıflar İdaresi'nce esaslı şekilde onarılmış ve ibadete açılmıştır (Atlı, 1999: 133-134). 4 Muharrem 1252 / 21 Nisan 1836 tarihli bir belgede caminin harab olduğunu ve yeniden tamir ettirilip vaiz atamasının yapıldığı bilgisine rastlanılmıştır (BOA.C.MF.90/4476). Bu durumda caminin üçüncü kitabesinde belirtilen tarihten önce de ciddi bir tamirat gördüğü anlaşılmaktadır.

Camiye çok sayıda görevli ataması yapmıştır. Aşağıda bu atamalar tablo halinde verilecektir.

Tablo 3. Sultan Alâeddin Camii görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Seyyid İbrahim	H.1131/M.1718-1719	Babası Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mehmed, Seyyid Mustafa ve Hafız Seyyid Ahmed	Cemaziyelevvel 1186/ Temmuz- Ağustos 1772	Hacı Ali'nin vefatı ile ¹	(D.N:1080, vr. 24a)
İmam (1 akçe)	Hacı Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Ali	12 Muharrem 1206 / 11 Eylül 1791	Seyyid Hafız Ahmed'in üçte bir hissesini terk etmesiyle	(VAD.No:537, vr. 57b)
İmam (1 akçe)	İbrahim'in oğlu Hafız Mehmed	1 Şaban 1229/ 19 Temmuz 1814	Üçte bir hisse imamlık görevinde olan Seyyid Hacı Mehmed'in oğlu Seyyid Ali'nin görevden ayrılmasıyla	(VAD.No:540, vr.58a)
İmam ve Hatip	Seyyid Mehmed Halife	9 Muharrem 1238/ 26 Eylül 1822	Babası Seyyid Mehmed Edib'in vefatı ve görevin diğer sahibi Seyyid Süleyman Şakir'in çocuksuz olarak vefatı, dönemin Şeyhülislamının işareti ile	(BOA. HAT. 1561/13)
Hatip	Seyyid Mehmed Halife	29 Zilkade 1255/ 3 Şubat 1840	Babasının vefatı, Bor Kazası'nın kadısının arzı ve Şeyh'ül-islam Mekkizade Mustafa Asım Efendi'nin işaretleri ile	(BOA. C.EV. 29389/582)

¹Hacı Ali'nin vefatı ile oğulları Seyyid Mehmed, Seyyid Mustafa ve Hafız Seyyid Ahmed ortaklaşa göreve gelmeleri gerekirken adı geçen Hafız Seyyid Ahmed'in görevin tamamına haksızlıkla kendisini tayin ettirdiği anlaşılınca sadece çeyrek hisseye tayin edilmiştir.

Müezzın (0,5 akçe)	İsmail	Şevval 1118/ Ocak-Şubat 1707	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.71a)
Müezzın (0,5 akçe)	Abdullah	Zilhicce 1119/ Şubat-Mart 1708	Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75a)
Müezzın (1 akçe)	Mustafa	Ramazın 1120/ Kasım-Aralık 1708	Abdullah'ın vefatı	(VAD.No:1133, vr.75b)
Müezzın (1 akçe)	Abdullah	Cemaziyelahır 1124/ Temmuz- Ağustos 1712	Oğlu Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.71b)
Müezzın (1 akçe)	Mustafa ve Ahmed	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Babaları İshak'ın kendi rızasıyla görevi bırakması ile	(VAD.No:1079, vr.92b)
Müezzın (1 akçe)	(Oğlu Mustafa yerine göreve gelen) Abdullah	Receb 1144/ Aralık-Ocak 1731- 1732	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93b)
Müezzın (1 akçe)	Ahmed Halife	Zilkade 1153/ Ocak-Şubat 1741	Babası İshak'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)
Müezzın (1 akçe)	Seyyid Mehmed	Cemaziyelevvel 1178/ Ekim-Kasım 1764	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.59a)
Cuma Müezzını	Ahmed	Safer 1183/ Haziran-Temmuz 1769	İlk atama	(VAD.No:1082, vr.41a)
Müezzın (1 akçe)	Seyyid Mehmed	H.188/M.1774- 1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
Mütevelli (1 akçe)	Mehmed	Şaban 1110/ Şubat-Mart 1699	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.86b)
Mütevelli (1 akçe)	Ömer ve İbrahim	H.1131/M.1718- 1719	Babaları Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78a)

Mütevelli	İbrahim	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Babaları Mehmed oğlu Halil'in yerine göreve gelen Ömer ve İbrahim kardeşlerden Ömer'in yerine	(VAD.No:1079, vr. 92b)
Mütevelli (1 akçe)	(İbrahim'in yerine göreve gelen) Abdurrahman oğlu Osman	Cemaziyelahir 1168/ Mart-Nisan 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
Mütevelli (1 akçe)	Seyyid Mehmed	Şevval 1178/ Mart-Nisan 1765	Babası Abdurrahman oğlu Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.59a)
Mütevelli (1 akçe)	Seyyid Mehmed	H.1188/ M.1774- 1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
Mütevelli (1 akçe)	Seyyid Süleyman Şeker ve Seyyid Mehmed Edib	8 Receb 1223/ 30 Ağustos 1808	Babaları Seyyid Osman oğlu Seyyid Hacı Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:541, vr.16a)
Mütevelli (1 akçe)	Seyyid Molla Mehmed	H.27 Muharrem 1229/M.19 Ocak 1814	Babası Seyyid Mehmed Edib'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr.58a)
Vaiz (1 akçe)	Ali ve Şeyh Abdullah	Safer 1141/Eylül- Ekim 1728	Davud'un vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
Vaiz (1 akçe)	Seyyid İbrahim	Rebiülahir 1141/ Kasım-Aralık 1728	(Ali ve Şeyh Abdullah kardeşlerden) Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
Vaiz (1 akçe)	Müftizâde İbrahim Raşid Efendi	4 Muharrem 1252/ 21 Nisan 1836	Abdullah ve İbrahim Halifeler'in vefatları ile	(BOA.C.MF.90/44 76)
Devirhan (1 akçe)	Ali	Ramazân 1116/ Aralık-Ocak 1704- 1705	Said'in vefatı	(VAD.No:1141, vr.69b)

Ferraş (1 akçe)	Ahmed	Receb 1108/Ocak- Şubat 1697	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.85b)
Ferraş (1 akçe)	Ahmed	Cemaziyelahir 1115/ Eylül-Ekim 1703	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.69b)
Ferraş (1 akçe)	Mehmed	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Babası Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75b)
Ferraş (1 akçe)	Hacı Ahmed ve Ali	Zilhicce 1174/ Temmuz-Ağustos 1761	Babaları Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1097, vr. 33a)
Ferraş (1 akçe)	(Hacı Ahmed'in oğulları) Seyyid Mehmed ve Seyyid Mustafa	20 Şaban 1208/ 23 Mart 1794	Hacı Ahmed ve Ali'nin vefatları ile	(VAD.No:537, vr. 57b)
Ferraş (1 akçe)	Seyyid Mustafa	20 Zilkade 1209 / 8 Haziran 1795	Kardeşi Seyyid Mehmed'in kendi hisselerini devretmesi ile	(VAD.No:537, vr.58a), (BŞS.No:11, s.48)
Ferraş (1 akçe)	Seyyid Hafız Ali Halife	17 Şaban 1255 / 26 Ekim 1839	Babası Seyyid Mustafa'nın oğlu Ahmed Halife'nin vefatı ile	(BOA.C.EV. 257/13112)
Ders-i âmm (2,5 akçe)	Ali Efendi	29 Safer 1192 / 29 Mart 1778	Babası Seyyid Ahmed Efendi'nin vefatı ile	(BOA.C.MF. 7141/143)
Ders-i âmm (2,5 akçe)	Ali Efendizâde Seyyid Ahmed Arif Efendi	22 Cemaziyelevvel 1252/ 4 Eylül 1836	Ortağı Abdullah Halife'nin çocuksuz olarak vefatı ile	(BOA. C.MF. 2747/55)

IV.I.I.III. Hızır İlyas Medresesi Camii

Hızır İlyas Medresesi içerisinde bulunan mescit 1700’de camiye çevrilmiştir (VAD.No:1141, vr.68b). Adı geçen caminin bânisi Halil Efendi adında birisidir. Bu cami için “*Halil Efendi Mescidi*” de denilmektedir (VAD.No:1133, vr.78a). Adı geçen camiye yapılan atamalar aşağıda tabloda belirtilecektir.

Tablo 4. Hızır İlyas Medresesi Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Hasan’ın oğlu Mehmed	H.1131/M.1718- 1719	Yusuf’un görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
İmam (0,5 akçe)	Mahmud Halife	Şevval 1138/ Haziran 1726	Mehmed Halife’nin rızasıyla görevin yarı hissesini devretmesi ile	(VAD.No:1083, vr.100a)
İmam (0,5 akçe)	Ebubekir Halife	Şevval 1138/ Haziran 1726	Mehmed Halife’nin görevin yarı hissesini devretmesi ile	(VAD.No:1083, vr.100a)
İmam	İbrahim	Rebiülevvel 1140/ Ekim-Kasım 1727	Ebubekir’in vefatı ile	(VAD.No:1143, vr. 155b)
İmam	İbrahim	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud’un cülusu)	(VAD.No:1079, vr. 92b)
İmam	Mahmud	Şevval 1144/ Mart-Nisan 1732	Yenileme (Sultan I. Mahmud’un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.94a)
İmam (0,5 akçe)	Mehmed	Muharrem 1154/ Mart-Nisan 1741	Babası Mehmed’in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.98a)
İmam (0,5 akçe)	Ebubekir	Receb 1168/ Nisan- Mayıs 1755	Yenileme (Sultan III. Osman’ın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam	İbrahim Halife	Zilhicce 1169/ Ağustos-Eylül 1756	Yenileme (Sultan III. Osman’ın cülusu)	(VAD.No: 1097 vr. 29/b –4)

İmam	Seyyid Mehmed, Seyyid Mustafa ve Seyyid İbrahim	Rebiülahir 1186/ Temmuz 1772	Babaları İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1080, vr. 24a)
İmam	Seyyid Mehmed, Seyyid Mustafa ve Seyyid İbrahim	H.188/M. 1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr. 10b)
Müezzin	Ali	Şaban 1113/ Ocak 1702	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69b)
Müezzin (0,5 akçe)	Mevlüd	Şaban 1118/ Kasım-Aralık 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
Hatip	Mevlüd	Şaban 1111/ Ocak-Şubat 1700	İlk atama	(VAD.No:1141, vr. 68b)
Hatip (1 akçe)	Yusuf ve Abdullah	H.1127/M. 1715	Babaları Mevlüd'ün ve haksızlıkla göreve gelen Abdullatif'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
Hatip (1 akçe)	Abdullah	H.1131/M. 1718-1719	Kardeş Yusuf'un vefatı ile	(VAD.No:1133, vr. 77b)
Hatip (1 akçe)	Abdullah	Muharrem 1144/ Temmuz-Ağustos 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr. 93a)
Hatip (1 akçe)	Hacı Mehmed'in oğlu Hacı Ahmed	Rebiülevvel 1153/Mayıs-Haziran 1740	Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr. 95b)

IV.I.I.IV. Şeyh İlyas Camii

Şeyh İlyas Camii, Kale Mahallesi'nde bulunuyordu. Atlı, Kale Camii olarakta bilinen bu mabedin bânisinin kesin olarak bilinmediğini, Şeyh İlyas ismiyle anılması bitişiğinde Şeyh İlyas Türbesi'nin bulunmasından ileri geldiğini söylemektedir (Atlı, 1999: 135). *Hurufât Defterleri* kayıtlarında “*Kale Mahallesi'nde Şeyh İlyas'ın yaptırdığı cami*” olarak ifade edildiğine bakılırsa Şeyh İlyas tarafından inşa edilmiştir (VAD.No:537, vr.56b). Evliya Çelebi, *Seyahatname* adlı eserinde bu camiden bahsederken; İlyaslı Camii, Gözlüzade Camii ve Kale Camii denildiğini yazmakta, çoğunlukla Kale Camii olarak bilindiğini, caminin Adanalı Ramazanoğlu vakfı olduğunu bildirmektedir (Evliya Çelebi, 1993: 150). Bu durumda Şeyh İlyas Camii'nin banisinin Şeyh İlyas olduğu, Ramazanoğlu'nun buraya vakıflar tahsis ettiği söylenebilir.

Günümüzde ibadete açık olan (Fotoğraf-13) ve Osmanlı mimarisi örneği bu cami 15 m çapında bir kubbe ile örtülüdür. Beden duvarları 1.25 m kalınlığında olup sağda ve solda birer mahvili vardır. Son cemaat kısmı üç kubbelidir. Yıkılmış olan bu kısım kubbe ile birlikte yeniden onarılmıştır. Caminin inşaatında kullanılan taşların Kemerhisar'daki harebelerinden getirildiği tahmin edilmektedir (Atlı, 1999: 139).

Camiye çok sayıda atama yapılmıştır. Aşağıda bu atamalar hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir.

Tablo 5. Şeyh İlyas Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam – Hatip	Süleyman	Şaban 1104/ Nisan-Mayıs 1693	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.71b)
İmam – Hatip (2 akçe)	Süleyman	Şevval 1109/ Nisan-Mayıs 1698	Hamdinin yerine	(VAD.No:1140, vr.86b)
İmam – Hatip	İshak	Safer 1140/ Eylül-Ekim 1727	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1143, vr.155b)

İmam – Hatip	Mehmed	Şevval 1140/ Mayıs-Haziran 1728	Babası Süleyman'ın vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
İmam – Hatip	Hacı Süleyman	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Babam öldü diyerek haksızlıkla göreve tayin olan oğlu Mehmed'in yerine	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam (1 akçe) – Hatip (0,5 akçe)	Şeyh Ali	Saferülhayr 1151/ Mayıs-Haziran 1738	Hacı Süleyman'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr. 95b)
İmam	Abdulgaffar	Şaban 1104/ Nisan-Mayıs 1693	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.71b)
İmam	Mustafa	Zilhicce 1109/ Mayıs-Haziran 1698	Ortaklaşa görevde olan Hacı Süleyman ve Hüseyinden babası Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.86b)
İmam	Şeyh Hüseyin	Zilkade 1110/ Mayıs 1699	Hüseyin'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.86b)
İmam (1,5 akçe)	Mustafa	Şevval 1115/ Şubat-Mart 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)
İmam	Hacı Süleyman ve Mustafa	Zilkade 1115/ Mart-Nisan 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)
İmam	Hacı Süleyman ve Mustafa	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam (1 akçe ile yarı imamlık)	Halil ve Hüseyin Halife	Zilhicce 1144/ Mayıs-Haziran 1732	Babaları Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.94a)

İmam	Seyyid Ömer	Zilkade 1166/ Ağustos-Eylül 1753	Halil ve Hüseyin'in vefatları ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Abdullah	Safer 1168/ Kasım-Aralık 1754	Ortaklaşa görevde olan Halil ve Hüseyin'den Ali'nin vefatı ve haksızlıkla göreve gelen Seyyid Ömer'in yerine	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam (1 akçe ile yarı imamlık)	Hafız Mehmed Halife	Safer 1171/ Ekim-Kasım 1757	Seyyid Abdullah Halife'nin rızasıyla görevi devretmesi ile	(VAD.No:1097, vr. 30b)
İmam (1 akçe ile yarı imamlık)	Hafız Mehmed Halife	Safer 1171/ Ekim-Kasım 1757	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam (1 akçe ile yarı imamlık)	Mehmed'in oğlu Hafız İbrahim	Cemaziyelevvel 1171/ Ocak-Şubat 1758	Hafız Mehmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1076, vr.58a)
İmam (1 akçe ile yarı imamlık)	Seyyid Abdulhadi, Seyyid Ali ve Seyyid Mahmud	17 Safer 1207/ Ekim 1792	4 Dedeleri Hafız İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr.44b)
İmam (1 akçe ile yarı imamlık)	Seyyid Ali	27 Safer 1226/ 23 Mart 1811	Görevde olan kardeşi Seyyid Abdulhadi'nin çocuksuz olarak vefatı ve Anadolu Kazaskeri Mehmed Sami Efendi Zade Mehmed Sami Efendi'nin önermesi ile	(VAD.No:540, vr.58a)
Hatip (0,5 akçe) (Toplam 1 akçe)	Süleyman ve Mustafa	Rebiülevvel 1110/ Eylül- Ekim 1698	Görevdeki Hamdi ve Mustafa'dan babası Hamdi'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.86b)

Hatip (1 akçe)	Ahmed	Şaban 1118/ Kasım-Aralık 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
Hatip (0,5 akçe)	(Mustafa ile ortaklaşa imam olan) Kasım	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Müezzın (0,5 akçe)	Mehmed	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1133, vr.75b)
Vaiz (4 akçe)	Ahmed	H.1131/M. 1718-1719	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.78a)
Vaiz	Şeyh Seyyid Ali Halife	Cemaziyelevvel 1169/ Şubat-Mart 1756	Ahmed Halife'nin vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.29a)
Vaiz	Seyyid Halil	21 Zilhicce 1202/ 22 Eylül 1788	Babası Seyyid Şeyh Ali'nin vefatı ve Şeyh'ül İslam Seyyid Mehmed Kamil Efendi Hazretlerinin işaretiyle	(VAD.No:1074, vr.38a)
Vaiz	Seyyid Ali	16 Şaban 1203/ 12 Mayıs 1789	Seyyid Halil'in çocuksuz vefatı ve Şeyh'ül İslam Seyyid Mehmed Kamil Efendi Hazretlerinin işaretiyle	(VAD.No:537, vr.56b)
Mütevelli	Ahmed	Receb 1110/ Ocak-Şubat 1699	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.86b)
Mütevelli	Mehmed	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.75b)
Mütevelli	Seyyid Ali	10 Zilhicce 1191/ 9 Ocak 1778	Mehmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1077, vr. 38b)

Mütevelli²	(Caminin imam ve hatibi) Seyyid Ahmed	29 Rebiülahir 1192/ 27 Nisan 1778	İlk atama	(VAD.No:1077, vr.39a)
Mütevelli	(Caminin imam ve hatibi) Müfti Zade Seyyid Ahmed	H.1203/M. 1788-1789	Seyyid Ali'nin çocuksuz vefatı ile	(VAD.No:537, vr.56b)
Mütevelli³	Seyyid Abdulhadi, Seyyid Ali ve Seyyid Mahmud	27 Safer 1217/ 29 Haziran 1802	Babaları Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr.44b)
Müezzin (1 akçe)	Süleyman	Şaban 1104/ Nisan-Mayıs 1693	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.71b)
Müezzin (3 akçe)	Şaban	Ramazan 1109/ Mart-Nisan 1698	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın)	(VAD.No:1140, vr.86a)
Müezzin (1 akçe)	Mehmed	Şevval 1109/ Nisan-Mayıs 1698	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın)	(VAD.No:1140, vr.86b)
Müezzin-i Sani	Abdurrahman	Zilhicce 1110/ Mayıs-Haziran 1699	İlk atama	(VAD.No:1140, vr.86b)
Sala Müezzini (1 akçe)	İsa'nın oğlu Mehmed	Safer 1111/ Temmuz-Ağustos 1699	Sinan'ın yerine	(VAD.No:1140, vr.87a)
Müezzin (0,5 akçe)	Halil	Zilhicce 1129/ Kasım-Aralık 1717	Hacı Şaban'ın hizmetini terk etmesi ile	(VAD.No:1133, vr.77a)

² Keten yağı ve koyun yağı için tayin olunan nukud ve dükkânın mütevelliği.

³ Keten yağı ve koyun yağı için tayin olunan nukud ve dükkânın mütevelliği.

Sala Müezzini (1,5akçe), Devirhan (1,5 akçe)	Musa	Zilhicce 1129/ Kasım-Aralık 1717	Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
Sala Müezzini (1,5 akçe)	Mehmed	H.1131/M.1718-1719	Musa'nın yerine	(VAD.No:1133, vr.78b)
Müezzin (0,5 akçe)	Halil	Şaban 1143/ Şubat-Mart 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
Müezzin	Hafız Mehmed	Muharrem 1154/ Mart-Nisan 1741	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.98a)
Müezzin ve Ferraş (1 akçe)	Seyyid Ömer	Zilhicce 1166/ Eylül-Ekim 1753	Hüseyin ve Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
Müezzin (0,5 akçe)	Hafız Ahmed	Cemaziyelevvel 1168/ Şubat-Mart 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın)	(VAD.No:1097, vr.28b)
Müezzin (0,5 akçe)	Hafız Mehmed Halife	Cemaziyelevvel 1173/ Aralık-Ocak 1759-1760	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Kayyim (1 akçe)	Hüseyin	H.1115/M.1703-1704	Zayi olan beratın yerine yeniden berat tayini	(VAD.No:1141, vr .69b)
Ferrâş	Ömer	Ramazân 1120/ Kasım-Aralık 1708	Abdülhalik'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75b)
Ferrâş (1 akçe)	Ruhi	Ramazân 1140 / Nisan-Mayıs 1728	Ömer'in vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
Ferrâş ve Kayyim	Hüseyin	Şevval 1140/ Mayıs-Haziran 1728	Ömer ve Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)

Ferraş ve Kayım	Hüseyin Halife	Şaban 1143/ Şubat-Mart 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Müezzın ve Ferraş (1 akçe)	Seyyid Ömer	Zilhicce 1166/ Eylül-Ekim 1753	Hüseyin ve Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
Müezzın ve Ferraş	Hafız Mehmed Halife	Muharrem 1169/ Ekim-Kasım 1755	Seyyid Ömer'in beratsız olmasıyla görevden ayrılması ile	(VAD.No:1097, vr.29a)
Müezzın ve Ferraş (1 akçe)	Ahmed'in oğlu Abdullah	Cemaziyelevvel 1171/ Ocak-Şubat 1758	Hafız Mehmed'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.58a)
Müezzın ve Ferraş (1 akçe)	Hafız Mehmed	Cemaziyelevvel 1173/ Aralık-Ocak 1759- 1760	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Müezzın ve Ferraş (1 akçe)	Seyyid Mehmed ve Seyyid Abdullah	10 Şevval 1235/ 21 Temmuz 1821	Babaları Abdullah'ın oğlu Seyyid Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr.59b)
Devirhan (0,5 akçe)	İbrahim	Cemaziyelevvel 1104/ Ocak-Şubat 1693	Halil'in ve haksızlıkla göreve geldiği anlaşılan Mehmed'in yerine	(VAD.No:1141, vr.68b)
Devirhan (1 akçe)	Mehmed	Zilhicce 1120/ Şubat-Mart 1709	Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75b)
Devirhan (1,5 akçe)	Mehmed	H.1131/M.1718-1719	Musa'nın oğlu Musa'nın yerine	(VAD.No:1133, vr.78b)
Kandilci	Kazım	Muharrem 1103/ Eylül-Ekim 1691	Müsli'nin vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.68b)

Kandilci (0,5 akçe)	Hızır	Şaban 1109/ Şubat-Mart 1698	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.86a)
Temcidhan ve Müezzın (0,5 akçe)	Abdurrahman	Cemaziyelahir 1116/ Ekim 1704	İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.70b)

IV.II.V. Abdurrahman Paşa Camii

İlaldı olarak da anılan Abdurrahman Paşa Camii'nin inşa tarihi ve bânisi belli değildir. Vakfiyesi yoktur. Birinci tamiri Abdurrahman Paşa tarafından takriben H.1120 – 1165/ M.1708-1751 yılları arasında yaptırılmıştır (Atlı, 1999: 144). *Hurufat Defterleri* kayıtlarında da “İlaldı-yı Ulyâ Mahallesi'nde Abdurrahman Paşa'nın tamir ettirdiği camii” ifadesi yer almaktadır (VAD.No:1077, vr.39a). Caminin ikinci tamiri ise H. 1250 M. 1834 yılında İmam Ahmed Efendi tarafından yaptırılmıştır (Atlı, 1999: 144). Günümüzde bu cami Başpınar Mahallesi'nde yer almaktadır (Fotoğraf-2).

Abdurrahman Paşa Camii'ne yapılan hatip ve vaiz atamaları tespit edilmiştir. Bu atamalar aşağıda incelenecektir.

Tablo 6. Abdurrahman Paşa Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Hatip	Ali ve Ahmed	14 Cemaziyelevvel 1130/ 15 Nisan 1718	Babaları Mehmed'in ve görevin diğer sahibi Said'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr.58b)
Hatip	Ali Halife	H.1162 / M.1748	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.48a)
Hatip	Ali Halife	Şaban 1171/ Nisan-Mayıs 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile)	(VAD.No:1076, vr.58a)

Hatip	Ali Halife	H.1188/M. 1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile)	(VAD.No:1158, vr.10b)
Hatip	Mehmed ve Said	Zilhicce 1195/ Kasım-Aralık 1781	Babaları Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)
Vaiz	Ali Efendi	Zilhicce 1162/ Kasım-Aralık 1749	Beratsız olduğundan berat tayini yapılmıştır.	(VAD.No:1079, vr.47b)
Vaiz	Ali Halife	Şaban 1171/ Nisan-Mayıs 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile)	(VAD.No:1076, vr.58a)
Vaiz	Ali Halife	Şevval 1188/ Aralık-Ocak 1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile)	(VAD.No:1158, vr.10b)

IV.I.I.VI. Ahmedî Vakfı Camii

Ahmedî Vakfı Camii Sofyan Mahallesi'nde bulunmaktadır. Bu camide iki akçe ile hatip olan Ali'nin beratı Safer 1116 / Haziran-Temmuz 1704'te Sultan III. Ahmed cülusundan sonra yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.I.I.VII. Büyük Cami

Büyük Cami Sofyan Mahallesi'nde bulunuyordu. Bu mabette günde iki akçe ile hatip olan Hafız Mehmed'in vefatı ile yerine kadı Ahmed'in arzıyla Şevval 1186 / Aralık-Ocak 1772-1773'te cuma vaizi olan Seyyid Abdullah hatipliğe de tayin edilmiştir (VAD.No:1080, vr.24a). Bu camide hatiplik görevinin babadan oğla geçtiği görülmektedir. Camide günde iki akçe ile hatip olan Seyyid Abdullah'ın vefatı ile yerine Zilhicce 1186 / Şubat-Mart 1773'te oğulları Hüseyin ve Abdurrahman hatipliğe atanmışlardır (VAD.No:1080, vr.24a).

IV.I.I.VIII. Cüllah Mahallesi Camii

Cüllah Mahallesi Camii adından da anlaşılacağı üzere Cüllah Mahallesi'nde idi. Mescit olarak hizmet vermekteyken H.1120/M. 1708'de cami haline getirilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b). Bu camiye yapılan atamalar aşağıdaki tabloda incelenecektir.

Tablo 7. Cüllah Mahallesi Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Seyyid Yahya	H.1131/M. 1718- 1719	Babası Seyyid Receb'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	Receb 1161/ Haziran-Temmuz 1748	Babaları Seyyid Hacı Yahya'nın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	Cemaziyelahir 1168/ Mart-Nisan 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	Zilhicce 1174/ Temmuz-Ağustos 1761	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.33a)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	H.1188/M. 1774- 1775	Yenileme (Sultan I.Abdülhamit cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mehmed, Yahya, Seyyid Ali ve Seyyid Süleyman	19 Safer 1208 / 26 Eylül 1793	Babaları Seyyid Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:537, vr.57b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed ve Seyyid Yahya	8 Zilkade 1221 / 17 Ocak 1807	Babaları Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr. 46a)

İmam (0,5 akçe)	Seyyid Yahya	5 Cemaziyelevvel 1239 / 7 Ocak 1824	Kardeşi Seyyid Mehmed'in kendi hisselerini devretmesi ile	(VAD.No:542, vr. 33a)
Cuma Müezzini (0,5 akçe)	Mehmed	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.75b)

IV.II.IX.Çayırılı / Esad Efendi Camii

Çayırılı Camii (Fotoğraf-5), H. 1116 / M. 1704 tarihli berat kaydına göre Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunmakta idi (VAD.No: 1141, vr.70a). Önce mescit olarak hizmet veren bu mabet daha sonra cami haline getirilmiştir. Camii mahalleyi tesis eden Hacı Mahmud tarafından yaptırılmıştır (Atlı, 1999: 135). Evliya Çelebi bu yapı hakkında Hacı Mahmud Mahallesi'nde tek minareli Çayırılı Camii diye bahsetmekte ve cami dâhilinde Esad Efendi Tekkesi'nin bulunduğunu bildirmektedir (Evliya Çelebi, 1993: 150). Şu halde Çayırılı Camii, Esad Efendi Tekkesi'nin ünitesi durumunda idi. Aşağıda bu camiye yapılan atamalar incelenecektir.

Tablo 8. Çayırılı Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Ücret				
Sala Müezzini	Abdullah	Rebiülahir 1116/ Ağustos 1704	Berati olmadığından berat verilmiştir	(VAD.No: 1141, vr.70a)
Zâkir (1 akçe)	Şeyh Esad	Receb 1137/ Mart-Nisan 1725	Ali Halife'nin vefatı ile	(VAD.No:1137, vr.125a)
Ferraş (1 akçe)	Ahmed	H.1115/M. 1703- 1704	Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.69b)
Ferraş (0,5 akçe)	Emrullah'ın oğlu Ahmed	H.1135/M.1722- 1723	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.79a)

Mütevelli (1 akçe)	Receb	Muharrem 1115 / Mayıs-Haziran 1703	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu ile)	(VAD.No: 1141, vr.69b)
Mütevelli (1 akçe)	Hacı Mustafa	Şevval 1142/ Nisan-Mayıs 1730	Receb'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1144, vr.79a)
Mütevelli (1 akçe)	Hacı Mustafa	Rebiülevvel 1168 / Aralık-Ocak 1754- 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr.28b)

IV.I.I.X.Diğer Karyesi Camii

Diğer Karyesi Camii Vusta Mahallesi'nde bulunuyordu. Bu camide hatiplik görevinin babadan oğla geçtiği görülmektedir. Bir akçe ile yarı hatiplik görevinde olan Mehmed'in vefat etmesi ile yerine H.1131/M. 1718-1719'da oğlu Ahmed tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77b).

IV.I.I.XI. Efendi Camii

Efendi Camii Sofyan Mahallesi'nde idi. Camide hatip olan Ali'nin ataması Şaban 1104 / Nisan-Mayıs 1693'te Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.71b).

IV.I.I.XII. Hacı Ahmed Camii

Hacı Ahmed Camii, Hacı Mehmed Mahallesi'ndedir. Caminin bânisi Hacı Ahmed adında bir hayır sahibidir (VAD.No:1144, vr.79a). Hacı Mahmud, Hacı Mehmed ve Hacı Muhsin gibi farklı mahallelerdeki Hacı Ahmed Camii'nin bânisi aynı kişi olmalıdır. Nitekim Recep 1113 / Aralık 1701'de Hacı Mahmud Mahallesi'nde gösterilen Hacı Ahmed Camii'ne ferraş olarak atanan Hızır (VAD.No:1133, vr.79a), Hacı Mehmed Mahallesi'ndeki camide müezzinlik yapmaktadır. Bu camiye yapılan atamalar aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 9. Hacı Ahmed Camii görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Seyyid Abdurrahman	Zilkade 1141/ Mayıs-Haziran 1729	Babası Hüseyin'in yerine	(VAD.No:1144, vr.79a)
İmam (1 akçe)	Seyyid Abdurrahman	Safer 1143/ Ağustos-Eylül 1730	Zayiden berat tayini	(VAD.No:1144, vr.79a)
İmam (1 akçe)	Seyyid Ali	Ramazın 1143/Mart- Nisan 1731	Seyyid Abdurrahim'in yerine	(VAD.No:1079, vr.93a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Abdurrahim Halife	Şaban 1153/ Ekim-Kasım 1740	Seyyid Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)
İmam ve Hatip	Hafız Hüseyin	Zilkade 1157/ Aralık-Ocak 1744- 1745	İmam Seyyid Abdurrahim ve Hatip Abdulfettah'ın rıızalarıyla görevi devretmeleri ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
İmam (0,5 akçe)	Hafız Hüseyin Halife	Cemaziyelevvel 1171/ Ocak-Şubat 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam	Hafız İbrahim	Zilhicce 1184/ Mart-Nisan 1771	Babası Hafız Hüseyin Halife'nin vefatı ile	(VAD.No:1058, vr.92b)
İmam	Hafız İbrahim	H.1188/M. 1774- 1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam	Seyyid Hüseyin ve Seyyid Mustafa	6 Rebiülahir 192/ 4 Mayıs 1778	Babaları Hafız İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)

İmam	Seyyid Hacı Ali'nin oğlu Seyyid Hafız Mustafa	24 Muharrem 1229/ 16 Ocak 1814	Seyyid Ahmed Metaki'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:540, vr.58a)
İmam	Seyyid Hafız Mehmed, Halil, Seyyid Mehmed Emin, Seyyid İbrahim ve Seyyid Mustafa	28 Şevval 1234/ 20 Ağustos 1819	Babaları Mehmed'in oğlu Seyyid Hafız Mehmed'in vefatı	(VAD.No:540, vr.59b)
Sala Müezzini	Receb	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	İsmail'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.68b)
Müezzin (2 akçe)	Süleyman	Şaban 1104/ Nisan-Mayıs 1693	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in)	(VAD.No:1141, vr.71b)
Müezzin	Ebubekir	Receb 1117/ Ekim-Kasım 1705	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in)	(VAD.No:1141, vr.70b)
Müezzin (1 akçe)	Ahmed	Cemaziyevvel 1124/ Haziran- Temmuz 1712	Ebubekir'in vefatı	(VAD.No:1133, vr.76a)
Müezzin (1 akçe)	Ali ve Hızır	H.1131/M. 1718- 1719	Babaları Ebubekir'in vefatı	(VAD.No:1133, vr.78a)
Müezzin (1 akçe)	Seyyid Molla Osman ve Seyyid Hafız Ali	19 Zilkade 1244/ 23 Mayıs 1829	Babaları Hızır'ın oğlu Seyyid Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:542, vr.34b)
Hatip	Abdulfettah	H.1130/M. 1717-1718	Babası Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77b)
Hatip	Abdulfettah	Safer 1144/ Ağustos-Eylül 1731	Yenileme (Sultan I.Mahmut cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93b)
Hatip	Hasan ve Hüseyin	Zilhicce 1184/ Mart- Nisan 1771	Babaları Hafız Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:1058, vr.92b)
Hatip	Hüseyin	Şevval 1188/ Aralık- Ocak 1774-1775	Kardeşi Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.24b)

Hatip	Seyyid Hafız Ali	15 Şevval 1233/ 18 Ağustos 1818	Hüseyin'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:540, vr.59b)
Hatip	Seyyid Hafız Ebubekir	20 Safer 1239/ 26 Ekim 1823	Babası Seyyid Hafız Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:542, vr.33a)

IV.I.I.XII. Hacı Ahmed Camii

Hacı Ahmed Camii Hacı Muhsin Mahallesi'ndedir. Hacı Ahmed'in bânisi olduğu bu camide imam ve müteveli olan Seyyid Hacı Abdullah'ın vefatı ile yerine 12 Rebiülahir 1187 / 3 Temmuz 1773'te Hacı İbrahim'in oğlu Seyyid Halil imam ve mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1080, vr.24b).

IV.I.I.XIV. Hacı Ahmed Camii

Hacı Ahmed Camii Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi'ndedir. Hacı Ahmed'in bânisi olduğu camide yarım akçe ile yarı imamlık görevinde olan Hafız Ahmed'in vefatı ile yerine Cemaziyelahir 1192 / Haziran-Temmuz 1778'de oğlu Hafız Osman imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.39a).

IV.I.I.XV. Hacı Ali Efendi Camii

Hacı Ali Efendi Camii Sofyan Mahallesi'ndedir. Hacı Ali Efendi'nin bânisi olduğu camiye devirhan lazım olduğundan kadı Ali arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da Halil devirhanlığa yeniden tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78a). Bu durumda Halil'in daha önce bir şekilde görevden ayrıldığı, ihtiyaç halinde de yeniden göreve getirildiği anlaşılmaktadır.

IV.I.I.XVI. Hacı Halil Efendi Camii

Sofyan Mahallesi'nde bulunan Hacı Halil Efendi Camii'nin bânisi Hacı Halil Efendi'dir (VAD.No:1077, vr.38b). Camideki görevlilerin vefatı ile boş kalan kadroya oğulları atanmaktaydı. Günde bir akçe ile müteveli, müezzin ve kayyım görevlerini yürüten Seyyid Süleyman'ın oğlu Seyyid Mustafa'nın vefatı ile yerine

kadı Musa'nın arzıyla 14 Receb 1229 / 2 Temmuz 1814'te oğlu Seyyid Süleyman tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.58a). Ama vefat eden kişinin çocuğunun olmaması durumunda göreve layık başka birisinin ataması yapılmaktadır. Günde yarım akçe ile yarı imamlık görevinde olan Seyyid Hüseyin'in vefatı ile yerine oğlu Seyyid Mehmed tayin olacakken onunda çocuksuz olarak vefat etmesi ile naip Derviş Abdulkerim'in arzıyla 13 Ramazan 1191 / 15 Ekim 1777'de Seyyid Derviş atanmıştır (VAD.No:1077, vr.38b).

Camide bir akçe ile hatip olan Hafız Mehmed'in vefatı ile yerine Ramazan 1177 / Mart-Nisan 1764'te Hafız Seyyid Mesud Halife hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.58b).

IV.I.I.XVII. Hacı Kemal Hüseyin Camii

Sofyan Mahallesi'nde bulunan Hacı Hüseyin Camii'nde yarım akçe ile yarı imamlık görevinde olan Ebubekir'in oğlu Şaban'ın kendi isteğiyle görevi bırakmasıyla yerine kadı Osman'ın arzıyla Ramazan 1154 / Kasım-Aralık 1741'de Hacı Mahmud'un oğlu Seyyid Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.98a).

Hacı Kemal Hüseyin Camii'nde şeyh, imam, hatib, müezzin ve diğer görevlilerin ve hayır sahiplerinin vakfa bağışladığı değerli eşyaların ve geliri olan mülklerin mütevelliliğine kadı Mehmet Esad'ın arzıyla Zilkade 1177 / Mayıs 1764'te adı geçen camide vaizlik görevinde bulunan Ali Halife vaizliğin yanında mütevelliliğe de tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.58b). Ali'nin de vefatıyla yerine kadı Hafız Mehmet'in arzıyla H.1184 / M.1770-1771'de oğulları Mustafa ve Mehmet mütevelliliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1058, vr.92b). Şu halde caminin mütevelliliğini ve vaizlik görevi aynı kişi üzerinde bulunmaktadır.

Hacı Kemal Hüseyin Camii'nde bir akçe ile hatip olan Ahmed'in oğlu Abdurrahman'ın vefatı ile yerine Şevval 1171 / Haziran-Temmuz 1758'de oğulları Mustafa ve Halil adlı kardeşler hatipliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1097, vr.30b).

IV.I.I.XVIII. Hacı İbrahim Camii / Hacı Ahmed Mescidi

Ahmed Mescidi olarak da bilinen Hacı İbrahim Camii, Cami-i Atik Mahallesi'nin Karaköprü mevkiinde bulunuyordu (VAD.No:1079, vr.48a). Hacı İbrahim'in minber ekleyerek cami haline getirdiği bu ibadethanede bir akçe ile müezzin olan Ebubekir'in oğlu Ali'nin vefatı ile yerine kadı Salih'in arzıyla Ramazan 1165 / Temmuz-Ağustos 1752'de diğer Hüseyin'in oğlu Ali müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a). Bir akçe ile müezzin olan Ali'nin beratı Cemaziyelahir 1168 / Mart-Nisan 1755'te Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.28b). Adı geçen Ali Halife'nin ataması Şaban 1173 / Mart-Nisan 1760'da Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.31b).

IV.I.I.XIX. Hacı İbrahim Camii

Hacı Mehmed Mahallesi'nde bulunan Hacı İbrahim Camii'nde imam olan Hasan'ın beratı Receb 1115 / Kasım-Aralık 1703'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.I.I.XX. Hacı İbrahim Camii

Hacı İbrahim Camii, Karaköprü Mahallesi'nde bulunuyordu (VAD.No:1137, vr.124b). Bu camiye yapılan atamalar daha kolay incelenmesi için aşağıda tablo olarak sunulacaktır.

Tablo 10. Hacı İbrahim Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Hatip (0,5 akçe)	Abdurrahman Halife	Cemaziyelevvel 1136/ Ocak-Şubat 1724	İlk Atama	(VAD.No: 1137, vr.124b)
Hatip (0,5 akçe)	Abdurrahman Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)

Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Hasan Halife	Şaban 1174/Mart- Nisan 1761	Kardeşi Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.33a)
Cüzhan (1 akçe)	Ebubekir Halife'nin oğlu Abdurrahman	Ramazan 1149/ Ocak-Şubat 1737	Abdulkerim'in oğlu Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95a)
Mütevelli	Seyyid Hacı Hasan	Rebiülevvel 1199/ Ocak-Şubat 1785	Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1074, vr.37a)
Ferraş (3 akçe)	Seyyid Hacı Abdurrahman'ın oğlu Seyyid Hacı Mehmed Hafız Halife	12 Zilkade 1239/ 9 Temmuz 1824	Mustafa'nın oğulları Seyyid Hafız Mehmed Emin ve Seyyid Ali kardeşlerin çocuksuz olarak vefat etmeleri ile	(VAD.No:542, vr.33b)
Devirhan (0,5 akçe)	Hacı Süleyman'ın oğlu İbrahim	Rebiülevvel 1153/ Mayıs-Haziran 1740	Ebubekir'in oğlu Abdurrahman'ın yerine	(VAD.No:1079, vr.95b)
Devirhan (0,5 akçe)	Hafız Mustafa	29 Ramazan 1191/ 31 Ekim 1777	Hacı Süleyman'ın oğlu İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.38b)
Devirhan (0,5 akçe)	Hafız Seyyid Mehmed Emin ve Seyyid Ali	Zilhicce 196/Kasım- Aralık 1782	Babaları Hafız Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)

IV.I.I.XXI. Hacı İbrahim Camii

Sarı Ali Mahallesi'nde bulunan Hacı İbrahim Camii'nde günde bir akçe ile cuma günlerinin ikinci müezzini ihtiyacı olduğundan kadı Seyyid Abdulkadir'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım – Aralık 1708'de Hacı Mehmed yeniden göreve tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

IV.I.I.XXII. Hacı Karaca Camii

Karaca Mahallesi'nde bulunan Hacı Karaca Camii H.1169 / M. 1755'te cami haline getirilmiştir (VAD.No:1097, vr.28b). Bu mabetle ilgili kayıtlar tablo halinde incelenecektir.

Tablo 11. Hacı Karaca Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (2 akçe)	Seyyid Mehmed ve Osman	H.1130 / M.1717- 1718	Seyyid İbrahim'in görevin yarısını oğlu Seyyid Mehmed'e diğer yarısını da Osman'a devretmesi ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
İmam	Seyyid İsmail Halife	Receb 1158/ Temmuz-Ağustos 1745	Babası Seyyid Mehmed Halife'nin yerine	(VAD.No:1079, vr.47a)
İmam (2 akçe)	Seyyid Ahmed Halife	Şaban 1158 / Ağustos-Eylül 1745	Görevde olan İsmail ve Osman'dan adı geçen Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
İmam (0,5 akçe)	İsmail	Receb 1168 / Nisan- Mayıs 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam (2 akçe) (Yarı imamlık)	Seyyid Ahmed	Rebiülevvel 1169/ Aralık-ocak 1755- 1756	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr. 29a)
İmam (2 akçe)	Seyyid Ahmed	Cemaziyelevvel 1174/ Aralık-Ocak 1760-1761	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr.33a)

IV.I.I.XXIII. Hacı Kasım Camii /Sarı Camii /Hacı Muhsin Camii

Hacı Mehmed Mahallesi'nde de gösterilen Hacı Kasım Camii (VAD.No:1080, vr26a) Hacı Muhsin Mahallesi'nde idi. Bânisi Hacı Kasım adlı bir hayır sahibi olarak gösterilmekte ise de esas bânisi Hacı Muhsin'dir (VAD.No:1080, vr. 24b). Sarı Camii ve Hacı Muhsin Camii olarakta bilinen Hacı Kasım Camii Bor'un en eski camisidir. Hacı Muhsin, Hacı Mahmud Mahallesi'ni kuran Hacı Mahmud'un oğludur. Camide üç adet mermer kitabe mevcuttur. İlki Hacı Muhsin'e, ikincisi tamir kitabesi olup Hacı Kasım'a, diğeri ise padişah III. Ahmed'in'in'in "Hindi" lakabını verdiği Yakub-ı Hindi'ye aittir. Birinci kitabe 58 x 70 cm. ebadında olup H. 800 / M. 1397 tarihini taşımaktadır. Bundan 108 yıl sonra Hacı Ahmedzâde Hacı Kasım'ın malının üçte birini vasiyet etmesi üzerine tamir ettirildiği anlaşılmaktadır. Bu yüzden bina edeni anılmayarak tamir ettirenin adıyla Hacı Kasım Camii diye de bilinmektedir (Atlı, 1999, sf.132). Bu camiye yapılan atamalar aşağıda tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Hacı Kasım Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmret				
İmam	Hafız Ali	Rebiülevvel 1178 /Ağustos – Eylül 1764	Hafız Abdullah'ın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.58b).
İmam	Davud	Şaban 1108 / Şubat-Mart 1697	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1140, vr. 85b)
İmam	Hüseyin'in oğlu Seyyid Mehmed	H.1188/M. 1774-1775	Hafız Mehmed'in yerine	(VAD.No:1080, vr. 24b)
Müezzin ve Ferraş	Hasan Halife	Şevval 1157/ Kasım-Aralık 1744	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.47a)
Müezzin	Abdullah Halife	Rebiülevvel 1160/ Mart-Nisan 1747	Babası Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47b)

Müezzini	Abdullah Halife	Şevval 1175/ Nisan-Mayıs 1762	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1076, vr.57b)
Müezzini	Mahmud Halife	29 Safer 1176/ 19 Eylül 1762	Abdullah'ın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.57b)
Cuma Müezzini ve Ferraş	Ebubekir'in oğlu Molla Ali	H.1188/M. 1774- 1775	Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.24b)
Müezzini	Ali	H.1188/M. 1774- 1775	Abdülbaki'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:1080, vr.24b)
Mütevelli (1 akçe)	Mehmed, Hafız Ahmed,Hafız Mahmud	2 Receb 1225/ 3 Ağustos 1810	Babaları Hafız Hacı Mehmed	(VAD.No:541, vr.16b)
Mütevelli (1 akçe)	Mehmed ve Hafız Mahmud	Rebiilevvel 1228/ Mart-Nisan 1813	Kardeşleri Hafız Ahmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi	(VAD.No:540, vr.58a)
Mütevelli (1 akçe)	Seyyid Hafız Davud, Seyyid Hafız Mehmed ve Seyyid Hafız Abdullah	29 Cemaziyelahir 1236/ 3 Nisan 1821	Hafız Mahmud'un çocuksuz olarak vefatı ve Babaları Hafız Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr.60a)
Hatip ve Vaiz (1 akçe)	Ali Halife	27 Zilkade 1142 / 13 Haziran 1730	İlk atama	(BOA.C.MF. 1520/31)

IV.I.I.XXIV. Hacı Kemal / Kemal Paşa / Şeyh Hasan Camii

Hacı Kemal Camii, İbn Sırrı Mahallesi'nde bulunuyordu. H.1118 / M.1707'de kadar mescit olarak hizmet veren kurum bu tarihte cami haline getirilmiştir (VAD.No:1141, vr.71/a-25) . Kemal Paşa Mescidi (BOA. C.EV. 279 / 14233) ve Şeyh Hasan Camii olarak da bilinen bu camii 1940'lı yıllarda istasyon

yolu inşası sırasında yıkılarak yola katılmıştır (Atlı, 1999: 118). Hacı Kemal Camii'ne yapılan atamalar aşağıda tablo halinde aktarılacaktır.

Tablo 13. Hacı Kemal Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Abdurrahim	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Seyyid Hasan'ın kendi rızasıyla görevi devretmesiyle	(VAD.No: 1141, vr. 68b)
İmam	Salih	H.1131/M.1718-1719	Kardeşi Seyyid Abdurrahim'in vefatı ile	(VAD.No: 1133, vr. 78b)
İmam (0,5 akçe)	Mustafa ve Mehmed	Receb 1140/ Şubat-Mart 1728	Babaları Seyyid Salih'in görevden ayrılması ile	(VAD.No: 1143, vr. 155b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Mehmed	Zilkade 1143/ Mayıs-Haziran 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No: 1079, vr. 93a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed	Cemaziyelahir 1154/ Ağustos-Eylül 1741	Kardeşi Seyyid Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No: 1079, vr. 98a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Şeyh Hasan	H.1189/M.1775-1776	Babası Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No: 1080, vr. 26a)
Hatip (1 akçe)	Abdullah Halife	Rebiülahir 1151 / Temmuz-Ağustos 1738	Babası Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)
Hatip (1 akçe)	Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Hasan	Rebiülahir 1202 / Ocak-Şubat 1788	Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1074, vr.37b)
İmam ve Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed Emin, Seyyid Salih ve Seyyid Şeyh Hasan	28 Cemaziyelahir 1220/ 23 Eylül 1805	Seyyid Şeyh Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No: 539, vr. 46a)

İmam ve Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Şeyh Hasan	2 Zilhicce 1229/ 15 Kasım 1814	Kardeşleri Seyyid Mehmed Emin ve Seyyid Salih'in çocuksuz olarak vefat etmeleri ile	(VAD.No: 540, vr. 58b)
İmam ve Hatip	Seyyid Şeyh Musa	20 Zilhicce 1243/ 3 Temmuz 1828	Seyyid Şeyh Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No: 542, vr. 34b)
Müezzin	Hasan	Safer 1118/ Mayıs-Haziran 1706	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No: 1141, vr. 71a)
Müezzin (0,5 akçe)	Süleyman	Şevval 1118/ Ocak-Şubat 1707	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
Müezzin-i sani (0,5 akçe)	Süleyman	Şevval 1118/ Ocak-Şubat 1707	İlk atama	(VAD.No: 1141, vr. 71a)
Müezzin-i sani	İbrahim'in oğlu Ubeyd	H.1131/M.1718-1719	Süleyman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No: 1133, vr. 78b)
Müezzin-i sani	Mehmed	Cemaziyelevvel 1146/ Ekim-Kasım 1732	Babası İlyas'ın yerine	(VAD.No: 1079, vr. 94b)
Ferraş	Veli	Safer 1118/ Mayıs-Haziran 1706	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No: 1141, vr. 71a)

IV.I.I.XXV. Hacı Mahmud Camii

Hacı Mahmud Camii, Hacı Mahmud Mahallesi'ndedir. Bânisi Hacı Mahmud adında birisidir. Aynı mahallede bulunan Esad Efendi Vakfı Hanı gelirlerinin Hacı Mahmud Camii'ne aktarıldığı görülmektedir. Bu taksimata göre, vaize günde on iki akçe, şeyhe iki akçe, imama günde üç akçe, iki müezzin ve her birine bir buçuk akçe, iki devirhan ve her birine günde birer akçe, ferraş ve kayyım olan kişiye günde iki akçe ve zakirbaşına günde bir akçe şeklindedir (VAD.No:618, s.66).

Hacı Mahmud Camii'ne yapılan atamalar tablo şeklinde aşağıda verilecektir.

Tablo 14. Hacı Mahmud Camii görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam – Hatip (2 akçe)	Şeyh Abdurrahman	Şaban 1115/ Aralık- Ocak 1703-1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)
İmam – Hatip (2 akçe)	Seyyid Abdurrahim	H.1127/M. 1715	Babası Şeyh Abdurrahman'ın yerine ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
İmam – Hatip (2 akçe)	Seyyid Abdurrahim	Şevval 1143/ Nisan-Mayıs 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
İmam – Hatip (2 akçe)	Seyyid Abdurrahman	Şaban 1166/ Haziran- temmuz 1753	Babası Seyyid Abdurrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam – Hatip (2 akçe)	Seyyid Abdurrahman Halife	Zilkade 1168/ Ağustos- Eylül 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam – Hatip (2 akçe)	Seyyid Abdurrahman Halife	Rebiülahir 1172/ Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31a)
İmam – Hatip (2 akçe)	Diğer Abdurrahman	H.188/M.1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
Cüzhan (1 akçe)	Seyyid İbrahim	Şaban 1166/ Haziran- Temmuz 1753	Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
Devirhan (1 akçe) (Hacı Esad Hanı kirasından almak üzere)	Ali	Safer 1111/ Temmuz- Ağustos 1699	Abdurrahman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.87a)

Devirhan (1 akçe) (Hacı Esad Efendi Hanı kirasından almak üzere)	Ali	Şaban 1115/Aralık- Ocak 1703-1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)
Cuma Devirhanı (1 akçe)	Seyyid Abdurrahim	H.1127/M.1715	Seyyid Abdurrahman	(VAD.No:1133, vr.76a)
Devirhan (1 akçe)	İbrahim	Muharrem 1129/ Aralık-Ocak 1716-1717	Babası İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
Cuma Devirhanı	Seyyid Abdurrahman	Şevval 1143/ Nisan-Mayıs 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
Devirhan (1 akçe)	Seyyid İbrahim	Cemaziyelevvel 1166/Mart-Nisan 1753	Abdurrahman'ın oğlu Seyyid Abdurrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
Devirhan (1 akçe)	Seyyid İbrahim Halife	Şaban 1170/ Nisan-Mayıs 1757	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29b)
Devirhan (1 akçe)	Seyyid İbrahim Halife	Şaban 1170/ Nisan-Mayıs 1757	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29b)
Devirhan (1 akçe)	Seyyid İbrahim Halife	Şaban 1170/ Nisan-Mayıs 1757	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29b)
Devirhan (1 akçe) ve Cüzhan (1 akçe)	Seyyid Ahmed Halife, Hafız Abdurrahman'ın oğlu Abdullah, Ömer'in oğlu Hafız Ahmed ve Seyyid Mehmed	Muharrem 1172/ Eylül-Ekim 1758	Seyyid İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.30b)
Müezzın (1,5 akçe)	İshak	H.1130/M.1717-1718	İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77b)
Müezzın (1,5 akçe)	İshak	H.1130/M.1717-1718	İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77a)

Müezzın (1 akçe)	Ahmed	H.1131/M. 1718-1719	Babası Abdülcıelil'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Müezzın (1,5 akçe ile)	Mehmed Halife	Cemazıyelahir 1138/Şubat-Mart 1726	Abdülcelil'in oğlu İşhak'ın vefatı ile	(VAD.No:1083, vr.100a)
Müezzın (1 akçe)	Ahmed	Rebiülevvel 1143/Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Müezzın (1,5 akçe)	Mahmud	Rebiülevvel 1166/Ocak-Şubat 1753	Babası Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
Müezzın (1,5 akçe)	Mustafa	9 Cemaziyelevvel 1207 / 23 Aralık 1792	Kardeşi Mahmud'un görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr. 57b)
Cüzhan	Ali	Safer 1111/ Temmuz-Ağustos 1699	Abdurrahman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.87a)
Mütevellı	Caminin imam ve hatibi Seyyid Abdurrahman	Şaban 1188/M. .Ekim-Kasım 1774	İlk atama	(VAD.No:1080, vr.24b)
Ferraş	Halil	Muharrem 1105/ Eylül-Ekim 1693	Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.71b)

IV.I.I.XXVI. Hacı Mevlüd Camii

Hacı Mevlüd Camii Uğurlu Mahallesi'nde bulunmakta idi. Uğurlu Mahallesi Mescidi iken Hacı Mevlüd adlı hayır sahibinin yeniden yaptıarak camiye çevirdiği ve bundan sonra Hacı Mevlüd Camii diye söylendiği görülmektedir (VAD.No:1079, vr.94a). Bu camiye yapılan atamalar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 15. Hacı Mevlüd Camii görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Osman	Rebiülahir 1108/ Ekim-Kasım 1696	Mehmed'in hizmeti terk etmesi ile	(VAD.No:1140, vr.85b)
İmam	Mehmed Halife	Ramazan 1113/ Ocak-Şubat 1702	Mahmud Halife'nin vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.69b)
İmam (1 akçe)	Mahmud ve Osman	Cemaziyelahir 1116/ Ekim 1704	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)
İmam (0,5 akçe)	Ali	Zilhicce 1119/ Şubat-Mart 1708	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75a)
İmam (1 akçe)	Ali ve Abdullah	Safer 1129/ Ocak-Şubat 1717	Babaları Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
İmam (0,5 akçe)	Ali	Rebiülahir 1130/ Mart-Nisan 1718	Haksızlıkla ortaklaşa göreve gelen Abdullah'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
İmam (0,5 akçe)	Mehmed	H.1131/M.1718-1719	Ali'nin yerine	(VAD.No:1133, vr.77b)
İmam	Mehmed Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam (1 akçe)	Abdurrahman Halife	Zilhicce 1144/ Mayıs-Haziran 1732	Babası Osman Halife'nin görevi devretmesi ile	(VAD.No:1079, vr.94a)
İmam (0,5 akçe)	Mehmed Halife	Ramazan 1153/ Kasım-Aralık 1740	Babası Abdullah'ın yerine	(VAD.No:1079, vr.95b)
İmam	Molla Musa	Cemaziyelahir 1154/ Ağustos-Eylül 1741	Mehmed'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.98a)

İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mustafa Halife	Zilkade 1156/Aralık- Ocak 1743-1744	Abdurrahman'ın görevi bırakması ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
İmam	Seyyid Mustafa	Şaban 1157/ Eylül-Ekim 1744	Abdurrahman'ın yerine	(VAD.No:1079, vr.47a)
İmam (1 akçe)	Abdurrahman Halife	Cemaziyelevvel 1169/ Şubat-Mart 1756	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29b)
İmam (1 akçe)	Abdurrahman Halife	Rebiülahir 1172/ Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1076, vr.58a)
İmam (1 akçe)	Seyyid İbrahim ve Seyyid Osman	Zilkade 1182/ Mart-Nisan 1769	Babaları Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:1082, vr.41a)
İmam – Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed	H.1203/ 1788-1789	Kardeşi Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:537, vr.56b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Hafız İbrahim	25 Cemaziyelevvel 1217 / 23 Eylül 1802	Çeyrek hisseye sahip ortağı Seyyid İbrahim'in çocuksuz olarak vefatı	(VAD.No:539, vr.44b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Halil İbrahim ve Seyyid Osman	Cemaziyelevvel 1222/ Temmuz- Ağustos 1807	Görevde olan Seyyid İbrahim ve Seyyid Osman'dan babaları Seyyid Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:539, vr.46a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Hafız Abdurrahman ve Seyyid Abdullah	26 Cemaziyelahir 1224/ 8 Ağustos 1809	Üç çeyrek hisseye sahip babaları Seyyid Hafız İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:541, vr.16a)

İmam (0,5 akçe)	Seyyid Ahmed'in oğlu Seyyid Osman	23 Zilhicce 1229/ 6 Aralık 1814	Seyyid Halil İbrahim ve Seyyid Osman kardeşlerden Seyyid Osman'ın çocuksuz olarak vefat etmesi	(VAD.No:540, vr.58b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Abdullah	13 Muharremb 1238/ 30 Eylül 1822	Kardeşi Seyyid Hafız Abdurrahman'ın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:542, vr.33a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Hafız İbrahim'in oğlu Seyyid Hafız Osman	H.14 Muharrem 1238/ M. 1 Ekim 1822	Seyyid Ahmed'in oğlu Seyyid Hafız Osman'ın rızasıyla görevden ayrılması ile	(VAD.No:542, vr.33a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid İbrahim	Rebiülevvel 1124/ Nisan-Mayıs 1712	Zayi olan berat tayini	(VAD.No:1141, vr.71a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Babası Seyyid İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.92b)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid İsmail	Cemaziyelevvel 1158/ Haziran 1745	Babası Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid İsmail	Receb 1168/ Nisan-Mayıs 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
Hatip	Hafız İbrahim	Rebiülahir 1187/ Haziran-Temmuz 1773	Seyyid İsmail'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1080, vr.24a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Hacı Ali	H.1204/1789-1790	Seyyid Mehmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile (Aynı zamanda da Karaca Mescidi imamı)	(VAD.No:537, vr.57a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Şeyh Ahmed Hazem	12 Safer 1217/ 14 Haziran 1802	Babası Seyyid Hacı Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:539, vr.44b)

Müezzin (1 akçe)	Süleyman	Receb 1112/ 1701	Aralık	Mehmed'in imamlık görevine getirilmesi ile	(VAD.No:1141, vr.69a)
Müezzin (1 akçe)	Süleyman	Şaban 1113/ 1702	Ocak	Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.69b)
Müezzin (1 akçe)	Süleyman	Cemaziyelevvel 1115/ Eylül-Ekim 1703		İmam ve Müezzin olan Mehmed'in müezzinliği devretmesi	(VAD.No:1141, vr.69b)
Müezzin	Abdullah	H.1131/M. 1718-1719		Babası Süleyman'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Müezzin	Abdurrahman	H.1131/M. 1718-1719		Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Müezzin (1 akçe)	Hamza	H.1135/M. 1722-1723		Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.79a)
Müezzin	Hamza	Cemaziyelevvel 1135/ Şubat-Mart 1723		Abdurrahman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.79a)
Müezzin	Abdurrahman	H.1135/M.1722-1723		Hamza'nın görevden alınması ile (Azline gerek bir durum olduğu halde Abdurrahman'ın yerine göreve geldiği anlaşılmıştır)	(VAD.No:1137, vr.124b)
Müezzin	Abdurrahman	Cemaziyelevvel 1136/ Ocak-Şubat 1724		Haksızlıkla göreve geldiği anlaşılan Hamza'nın yerine	(VAD.No:1137, vr.125a)
Müezzin (0,5 akçe)	Seyyid Molla Abdullah	Rebiülahir 1151/ Temmuz-Ağustos 1738		Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)
Müezzin (0,5 akçe)	Mehmed	Cemaziyelevvel 1168/ Şubat-Mart 1755		Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
Müezzin (0,5 akçe)	Seyyid Abdullah Halife	Safer 1172/ Ekim-Kasım 1758		Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)

Müezzin (0,5 akçe)	Mehmed	Rebiülahir 1172/ Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31a)
Müezzin (0,5 akçe)	Seyyid Hacı Osman Halife	Zilhicce 1173/ Temmuz-Ağustos 1760	Seyyid Abdullah Halife'nin çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1097, vr.31b)
Müezzin (0,5 akçe)	Seyyid Ali Halife	H. 1176/M. 1762- 1763	Babası Seyyid Hacı Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.57b)
Müezzin (0,5 akçe)	Seyyid Abdullah ve Seyyid Osman	Zilkade 1204/ Temmuz-Ağustos 1790	Babaları Seyyid Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:537, vr.57a)
Müezzin (0,5 akçe) ve Muallim-i Sıbyan	Seyyid İbrahim	11 Cemaziyelahir 1217/ 9 Ekim 1802	Hacı Mevlüd Camii müezzini ve Hacı Mevlüd Mektebinin muallim-i sıbyanı olan Seyyid Şeyh Hafız Abdullah'ın vefatı ile	VAD.No:539, vr.44b)
Müezzin (0,5 akçe) ve Muallim-i Sıbyan	Seyyid Hafız Abdurrahman ve Seyyid Abdullah	26 Cemaziyelahir 1224/ 8 Ağustos 1809	Babaları Seyyid İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:541, vr.16a)
Müezzin (0,5 akçe) ve Muallim-i Sıbyan	Seyyid Abdullah	13 Muharrem 1238/ 30 Eylül 1822	Kardeşi Seyyid Hafız Abdurrahma'nın vefatı ile	(VAD.No:542, vr.33a)
Müezzin (0,5 akçe) ve Muallim-i Sıbyan	Seyyid Hafız Ali'nin oğlu Seyyid Hafız Mehmed	2 Rebiülahir 1239/ 6 Aralık 1823	Seyyid Abdullah'ın görevi devretmesi ile	(VAD.No:542, vr.33a)
Mütevelli	Mehmed	Cemaziyelevvel 1120/Temmuz-Ağustos 1708	Babası Ahmed'in yerine	(VAD.No:1133, vr.75a)

Mütevelli	Hafız Ali	Zilhicce 1197/ Ekim-Kasım 1783	Hafız İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.41a)
Kayım	Mustafa	Zilkade 1123/ Aralık- Ocak 1711-1712	Babası İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
Kayım	İsmail (Babası İbrahim'in yerine)	Zilkade 1146/ Nisan-Mayıs 1734	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.94b)
Devirhan	Mahmud	Rebiülevvel 1109/ Eylül-Ekim 1697	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.86a)
Devirhan (1 akçe)	Mustafa	Receb 1113/ Aralık 1701	Mahmud'un vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.69a)
Devirhan	Osman	Receb 1113/ Aralık 1701	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69a)
Cuma günü Devirhanı (1 akçe)	Abdullah	Zilhicce 1119/ Şubat-Mart 1708	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75a)
Devirhan (1 akçe)	Süleyman	Zilkade 1123/ Aralık- Ocak 1711-1712	Seyyid Mustafa'nın vefatı	(VAD.No:1133, vr.76a)
İmam (0,5 akçe) ve Devirhan (1 akçe)	Ali	H.1131/M.1718-1719	İmamlık ve Devirhanlık görevinde olan babasının vefatı ile imamlığa; devirhanlık hissesiyle yetinmeyip haksızlıkla imamlığı da almaya çalışan kardeşi Molla Abdullah'ın yerine Devirhanlığa	(VAD.No:1133, vr.77b)
Devirhan	Ömer	Cemaziyelevvel 1135/Şubat-Mart 1723	Süleyman'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.79a)

Devirhan (1 akçe)	Abdullah Halife (Babası Mehmed'in yerine)	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Devirhan	Hamza Halife (Süleyman'ın yerine)	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Devirhan (1 akçe)	Hafız Mehmed	Muharrem 1182/ Mayıs-Haziran 1768	Babası Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.61a)
Devirhan	Abdullah'ın oğlu Hafız Ali	H.1188/M . 1774- 1775	Hamza'nın vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.24b)
Devirhan	Seyyid Hacı Mehmed	Zilhicce 1197/ Ekim-Kasım 1783	Hafız İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.41a)

IV.I.I.XXVII. Hacı Osman Camii

Hacı Osman Camii Yağlıca Mahallesi olarak da bilinen Sofyan Mahallesi'nde bulunuyordu. Adı geçen caminin yıkılıp 1761'li yıllarda yeniden yaptırıldığı anlaşılmaktadır (VAD.No:1097, vr.33a). Bu camiye yapılan atamalar tablo halinde aşağıda sunulacaktır.

Tablo 16. Hacı Osman Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Hatip (1 akçe)	Halil (Adı geçen caminin imamı)	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.75b)
İmam ve Hatip (1 akçe)	Hafız Ömer	Cemaziyelevvel 1163/ Nisan-Mayıs 1750	Hacı Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48a)

Müezzın (1 akçe)	Ahmed	Muharrem 1115 / Mayıs-Haziran 1703	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69b)
Müezzın (1 akçe)	Hamza	Cemaziyelevvel 1116/Eylül 1704	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70a)
Müezzın	Hamza	Rebiülahir 1116/ Ağustos 1704	Berat tayini	(VAD.No:1141, vr.70a)
Müezzın-i Sani	Ahmed	Cemaziyelevvel 1124/Haziran- Temmuz 1712	Süleyman'ın yerine	(VAD.No:1133, vr.76a)
Müezzın (0,5 akçe)	Abdulluttalib'in oğlu Mehmed	H.1129/M. 1716- 1717	Halil'in oğlu Ahmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
Müezzın (1 akçe)	Hafız Ömer	Cemaziyelevvel 1163/Nisan-Mayıs 1750	Hamza'nın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48a)
Vaiz	Hafız Ömer	Cemaziyelevvel 1163/ Nisan-Mayıs 1750	Hacı Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48a)
Mütevellı ve Ferraş	Halil	Şaban 1118/ Kasım-Aralık 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
Mütevellı ve Ferraş	Hafız Ömer	Cemaziyelevvel 1163/ Nisan-Mayıs 1750	Hacı Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48a)
Mütevellı	Hafız Mehmed Halife	Receb 1174/ Şubat-Mart 1761	İlk atama	(VAD.No:1097, vr.33a)

IV.I.I. XXVIII. Hacı Süleyman Camii

Hacı Süleyman Camii, Cüllah Mahallesi'nde bulunmakta idi. Daha önce Hacı Mehmed Mescidi olarak bilinen bu kurum Şeyh Süleyman'ın camiye minber eklemesiye H.1119/M.1707'de cami olmuş ve ilk hatip ataması yapılmıştır (VAD.No:1133, vr.75a).

Tablo 17. Hacı Süleyman Camii görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Hatip	Ali	Rebiülahir 1119/ Temmuz 1707	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.75a)
Hatip	Ali	H.1131/M. 1718- 1719	Babası Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Hatip	Ali	Cemaziyelevvel 1146/ Ekim-Kasım 1732	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu ile)	(VAD.No:1079, vr.94b)
Hatip (1akçe)	Mehmed Halife	Muharrem 1160/ Ocak-Şubat 1747	Babası Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
Hatip	Seyyid İbrahim	Rebiülevvel 1166 / Ocak-Şubat 1753	Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
Hatip (1 akçe)	Seyyid İbrahim	Cemaziyelahir 1168/ Mart-Nisan 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr.28b)
Hatip (1 akçe)	Seyyid Osman	8 Zilkade 1221/ 17 Ocak 1807	Babası Seyyid İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No: 539, vr.46a)
Müezzin	Mehmed	Receb 1124/Ağustos- Eylül 1712	Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.71b)
Müezzin	Molla Ali	Zilkade 1123/ Aralık- Ocak 1711-1712	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.76a)
Müezzin (0,5 akçe)	Ali'nin oğlu Ömer	Cemaziyelevvel 1183/ Eylül-Ekim 1769	Molla Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1082, vr.41a)
Kayym	Mehmed	Ramazan 1120/ Kasım- Aralık 1708	Yeniden berat tayini	(VAD.No:1133, vr.75b)

IV.I.I.XXIX. Hacı Veli Camii

Eski Mezar Mescidi olarak da bilinmektedir. Mescidin yanında bir de medrese bulunuyordu. (Atlı, 1999,sf.146). *Hurufat Defterleri* kayıtlarında “*Hacı Mahmud Mahallesi’nde Emrudlu Bağı’nda Hacı Veli’nin yaptırdığı cami*” ifadesi kullanılmaktadır (VAD.No:1079, vr.95b). Şu halde Hacı Veli Camii, Hacı Mahmud Mahallesi’nde Eski Mezarlığın bulunduğu yerdeki Armutlu Bağı mevkiinde Hacı Veli tarafından inşa ettirilmiştir. Günümüzde aynı bölgede Hacı Veli Eskimezar Camii adında bir camii bulunmaktadır. Bu camiye yapılan atamalar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18. Hacı Veli Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	İbrahim Halife ve Osman Halife	Receb 1152/ Ekim-Kasım 1739	Babaları Hafız Ali’nin vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)
İmam	İbrahim	Zilkade 1163/ Ekim 1750	Kardeşi Osman’ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48a)
İmam	İbrahim	Zilkade 1168/ Ağustos-Eylül 1755	Yenileme (Sultan III. Osman’ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam	İbrahimHalife	Rebiülevvel 1172/ Kasım-Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa’nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam	İbrahim Halife	H.1188/M.1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid’in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam – Hatip	Seyyid Ali	15 Muharrem 1195/ 11 Ocak 1781	Babası Seyyid İbrahim’in vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39b)
Vaiz	Ali Efendi	Cemaziyelevvel 1163/ Nisan-Mayıs 1750	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.48a)
Vaiz	Seyyid Mehmed	H.1188/M.1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid’in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)

Şeyh	Seyyid Mehmed Halife	Rebiülahir 175/ Ekim-Kasım 1761	Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.57b)
Hatip (0,5 akçe)	Hafız Seyyid İbrahim Halife	Cemaziyelevvel 1174/ Aralık-Ocak 1760-1761	Mehmed Halife'nin kendi rızasıyla görevi devretmesi ile	.(VAD.No:1097 , vr.33a)
Müezzin	Hafız Mehmed'in oğlu Seyyid İbrahim	Zilhicce 1149/ Nisan 1737	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.95a)
Müezzin	Seyyid Hacı İsrail	25 Şaban 1229/ 12 Ağustos 1814	Seyyid Hüseyin'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:540, vr.58b)
Müezzin	Seyyid Mehmed	5 Şaban 1238/ 17 Nisan 1823	Babası Seyyid Hacı İsrail'in vefatı ile	(VAD.No:542, vr.33a)
Mütevelli	Seyyid Mehmed (Caminin vaizi)	Şaban 1188/ Ekim-Kasım 1774	İlk atama	(VAD.No:1080, vr.24b)

IV.I.I.XXX. Hatice Hatun, Hacı Osman ve Leyla Hatun Camii

Sofyan Mahallesi'nde bulunan Hatice Hatun, Leyla Hatun ve Hacı Osman adlı hayır sahiplerinin bânisi olduğu (VAD.No:1141, vr.71a) bu cami ile ilgili atamalar aşağıda tabloda yer almaktadır.

Tablo 19. Hatice Hatun, Hacı Osman ve Leyla Hatun Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam – Hatip	Halil	Şaban 1143/ Şubat-Mart 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1141, vr.71a)

Hatip (0,5 akçe)	Mustafa'nın oğlu Süleyman	Safer 1166/Aralık- Ocak 1752-1753	Hafız Veli'nin oğlu Hafız Halil'in görevi devretmesi ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam ve Hatip	Süleyman'ın oğlu Hafız Mehmed	Cemaziyelevvel 1174/ Aralık-Ocak 1760-1761	Halil Halife ve Seyyid Süleyman Halife'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:1097, vr.33a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed	H.1188/M. 1774- 1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam	Mehmed Halife	Şevval 1168/ Temmuz-Ağustos 1755	Görevin diğer sahibi Hacı Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam – Şeyh	Mehmed	Cemaziyelevvel 1168/Şubat-Mart 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam (1 akçe)	Hüseyin ve Mehmed	Zilhicce 1171/ Ağustos-Eylül 1758	Babaları Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.58a)
İmam (0,5 akçe)	Osman'ın oğlu Seyyid Hafız İbrahim	28 Cemaziyelahir 1192/ 24 Temmuz 1778	Derviş Seyyid Yahya'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1077, vr.39a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed	Cemaziyelevvel 1222/ Temmuz- Ağustos 1807	Ortağı Seyyid İbrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:539, vr.46a)

IV.I.I.XXXI. Hızır Efendi Camii

Sofyan Mahallesi'nde bulunan Hızır Efendi Camii'nde babası Ali'nin yerine bir akçe ile müezzin olan İsmail'in vefatı ile yerine Şaban 1165 / Haziran-Temmuz 1752'de oğlu İbrahim müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a).

IV.I.I.XXXII. İsa Ağa Camii / Elvan Mescidi

Cami-i Atik Mahallesi'nde bulunan bu cami, Alâeddin Mescidi (VAD.NO:1077, vr.38a) ve Elvan Mescidi (VAD.No: 1133, vr.78b) olarak da bilinmektedir. Elvan Mescidi'nin bânisi Ziya Ağa adında bir hayır sahibidir (VAD No:1141, vr.71b). İsa Ağa adı geçen caminin bânisi, tamir ettireni ve ayrıca mescitken minber ilave ederek burayı camii haline getiren kişidir (VAD.No: 1133, vr.78b). Cami yıkılmadan günümüze kadar gelmiştir (Fotoğraf-7). Daha kolay takip edilmesi için camiye yapılan atamalar tablo yapılarak aktarılacaktır.

Tablo 20. İsa Ağa Camii görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Seyyid Ahmed	Şevval 1124/ Kasım 1712	Babası Ömer'in vefatı ile	(VAD. No: 1141, vr. 71b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Ahmed Halife	Safer 1139/ Eylül-Ekim 1726	Abdullah'ın göreve yeteneği olmadığından	(VAD. No: 1143, vr. 155b)
Müezzin (1 akçe)	Mustafa	Muharrem 1117/ Nisan – Mayıs 1705	Babası Süleyman'ın vefatı ile	(VAD. No: 1141, vr. 70b)
Müezzin ve Kayım	Ahmed'in oğlu Osman	Şaban 1201/ Mayıs-Haziran 1787	Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD. No: 1074, vr. 37b)
Hatip (1 akçe)	Mustafa	H.1115/M. 1703- 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD. No:1141, vr.69b)
Hatip (1 akçe)	İbrahim	H.1131/ M. 1718- 1719	Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Hatip (1 akçe)	Abdullah ve Ahmed	H.1131/ M. 1718-1719	Kardeşleri İbrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78b)

Hatip (0,5 akçe) (Yarı hatip)	Mahmud	H.1131/M. 1718-1719	Kardeşi Ahmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Hatip (0,5 akçe)	Ahmed Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Abdullah'ın yerine	(VAD. No: 1079, vr. 92b)
Hatip (0,5 akçe)	Mahmud Halife (Ahmed Halife'nin yerine)	Ramazan 1145/ Şubat- Mart 1733	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD. No: 1079, vr. 94b)
Hatip (0,5 akçe)	Ahmed	Safer 1152/ Mayıs Haziran 1739	Babası Mahmud'un yerine	(VAD. No: 1079, vr. 95b)
Hatip (1 akçe)	Hafız Seyyid Abdullah ve Seyyid Hafız Ali	H.1196 / M. 1781- 1782	Babaları Hafız Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)
Hatip (0,5 akçe) (Yarı hatip)	Hacı Hafız Osman'ın oğulları Seyyid Hacı Mustafa ve Seyyid Mehmed	23 Ramazan 1223/ 12 Kasım 1808	Seyyid Hafız Ali'nin çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:541, vr.16a)
Mütevelli	İsmail	Şaban 1138 / Nisan- Mayıs 1726	İlk atama	(VAD.No:1083, vr.100a)
Mütevelli	Seyyid Ahmed (Caminin imamı)	Receb 1142/ Ocak- Şubat 1730	İsmail'in rızasıyla görevini devretmesi ile	(VAD.No:1144, vr.79a)
Mütevelli (Vakf olunan bağ, nukud ve dükkann)	Mehmed'in oğlu Mustafa (Caminin ikinci imamı)	Receb 1189/ Ağustos-Eylül 1775	Caminin imamı ve mütevellisi olan Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.NO:1077, vr.38a)
Mütevelli	Hacı Abdülkerim'in oğlu Hafız Hamza (caminin imamı)	28Rebiülevvel 1207 / 13 Kasım 1792	Mehmed'in oğlu Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57b)
Ferraş (0,5 akçe)	Osman	H.1115/M. 1703- 1704	İlk atama	(VAD. No: 1141, vr. 69b)

IV.I.I.XXXIII. Kayı Alioğlu Camii

Kayı Alioğlu Camii Vusta Mahallesi'nde bulunuyordu. Bu camiye yapılan atamalar aşağıda tablo olarak verilecektir.

Tablo 21: Kayı Alioğlu Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Hacı Mustafa Halife	Cemaziyelahir 1136/ Şubat-Mart 1724	Molla Abdülbaki'nin rızasıyla görevi terk etmesi ile	(VAD.No:1137, vr.125a)
İmam (0,5 akçe)	Hacı Osman	Şevval 1139/ Mayıs- Haziran 1727	Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1143, vr.155b)
İmam (0,5 akçe)	Hacı Abdullah ve Hacı Osman	Cemaziyelevvel 1142/ Kasım-Aralık 1729	Hacı Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1144, vr.79a)
İmam (0,5 akçe)	Hacı Abdullah	Cemaziyelahir 1145/ Kasım-Aralık 1732	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu ile)	(VAD.No:1079, vr.94a)
İmam (0,5 akçe)	Mustafa	4 Zilkade 1206/ 24 Haziran 1792	Osman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57b)

IV.I.I.XXXIV. Musallâ-yı Atik Camii / Ahmed Efendi Mescidi

Bor'da Musallâ'nın yanında bulunduğu için Musallâ-yı Atik Camii / Ahmed Efendi Mescidi adı verilen mabede yapılan atamalar aşağıda incelenecektir.

Ahmed Efendi Mescidi adıyla da bilinen ve Sarı Ali Mahallesi'nde bulunan Musallâ-yı Atik Camii'nde imam olan Hasan'ın vefatı ile yerine naip İbrahim'in arzıyla 16 Ramazan 1189 / 10 Kasım 1775'te oğlu Hafız Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.38a). Hasan'ın oğlu Hafız Mehmed'in çocuksuz olarak

vefat etmesi ile yerine kadı Musa'nın arzıyla 27 Safer 1224 / 8 Nisan 1809'da imtihan sırasında başarısı görülen, mahalle cemaatinden Hafız Hüseyin'in oğlu Hafız Hasan imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.58b).

IV.I.I.XXXV. Müftizade Hasan Efendi Camii

Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunan Müftizade Hasan Efendi'nin bânisi olduğu Müftizâde Hasan Efendi Camii'nde Ali'nin yerine bir akçe ile imam olan Abdulkadir'in ataması Muharrem 1144/Temmuz-Ağustos 1731'de Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.93a).

Adı geçen caminin bir akçe ile hatibi olan Yakub Halife'nin ataması Zilkade 1143 / Mayıs - Haziran 1731'de Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.93a). Camide yarım akçe ile hatip olan Hafız Ali'nin ataması H.1188 / M.1774-1775'te Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1158, vr.10b).

IV.I.I. XXXVI. Müftizade Hüseyin Efendi Camii

Aynı aileden olduğu anlaşılan biri tarafından inşa edilen Müftizade Hüseyin Efendi Camii de Hacı Mahmud Mahallesi'nde idi. Bu cami ile ilgili bilgiler aşağıda tabloda belirtilmiştir.

Tablo 22. Müftizade Hüseyin Efendi Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
<i>Ücret</i>				
İmam	Abdulgafur	Rebiülahir 1141/ Kasım-Aralık 1728	Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
İmam (0,5 akçe)	Mustafa'nın oğlu Şeyh Mehmed	Şaban 1149/Aralık- Ocak 1736-1737	Abdulgafur'un çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1079, vr.95a)
İmam	Ali Halife	Muharrem 1157/ Şubat-Mart 1744	Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)

İmam	Murtaza'nın oğlu Ali	Şaban 1170/ Nisan-Mayıs 1757	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29b)
İmam	Murtaza	Şevval 1174/ Mayıs-Haziran 1761	Babası Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.33a)
İmam	Molla Yahya	4 Rebiülahir 1187/ 25 Haziran 1773	Murtaza'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1080, vr.24b)
İmam	Seyyid Molla Mustafa ve İbrahim	Recep 1199/ Mayıs-Haziran 1785	Yahya'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1074, vr.37a)
İmam	Seyyid İbrahim ve Seyyid Mehmed	10 Rebiülahir 1230/ 22 Mart 1815	Dedeleri Seyyid Hacı Mustafa'nın görevi bırakması ile	(VAD.No:540, vr.58b)
Hatip (1 akçe)	Yakub	H.1131/M.1718-1719	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.78b)
Hatip (0,5 akçe)	Hacı Abdullah	Şaban 1157/ Eylül-Ekim 1744	Babası Yakub'un vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
Hatip	Hacı Abdullah	Şaban 1168 / Mayıs-Haziran 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
Hatip (0,5 akçe)	Hacı Abdullah	Safer 1172/ Ekim-Kasım 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)
Hatip	Seyyid Ahmed	9 Şevval 1217/ 2 Şubat 1803	Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:539, vr.44b)
Müezzin (0,5 akçe)	Ali	Safer 1142/ Ağustos-Eylül 1729	Berat tayini	(VAD.No:1144, vr.79a)
Müezzin (0,5 akçe)	Seyyid Hacı Mehmed'in oğlu Seyyid Ali	Zilhicce 1183/ Mart-Nisan 1770	Ali'nin kendi rızasıyla görevin yarısını vermesiyle	(VAD.No:1082, vr.41a)

Devirhan (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Ali	Rebiülevvel 1162/ Şubat-Mart 1749	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.47b)
Müezzin (0,5 akçe) ve Devirhan (0,5 akçe)	Seyyid Yakub Halife	Şaban 1199/Haziran- Temmuz 1785	Babası Şeyh Seyyid Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1074, vr.37a)

IV.I.I. XXXVII. Recep Ağa Camii

Recep Ağa Camii Orta Mahalle / Vusta Mahallesi'nde idi. Evliya Çelebi bu mabetle alakalı verdiği bilgide minarelidir demiştir (Evliya Çelebi, 1993: 150). Kitabeye göre yapılış tarihi H. 811 / M. 1408 olarak belirtilmiştir. Bu durumda Recep Ağa Camii bir Karamanoğulları Beyliği dönemi eseridir (Erdoğan, 2000: 180). *Hurufat Defterleri* kayıtlarında da cami ile ilgili atamalar anlatılırken “*Vusta Mahallesi'nde bulunan Receb Ağa'nın tamir ettirdiği camii*” ifadesi kullanılmaktadır (VAD.No:1083, vr.100a). Son tamir ise 1950'li yıllarda dernek marifetiyle kubbeli olarak temelden yapılmıştır (Atlı, 1999: 132-133).

Recep Ağa Camii'ne yapılan atamalar aşağıda tabloda belirtilecektir.

Tablo 23. Recep Ağa Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam Ücret	Abdullah'ın oğlu Mehmed	23 Cemaziyelevvel 1221/ 8 Ağustos 1806	Zayi olan beratın yenilenmesi	(BOA.C.EV. 31166/618)
Müezzin	Halil	Şaban 1113/ Ocak 1702	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69a)
Müezzin	Halil	Şevval 1115/ Şubat-Mart 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)

Cuma Müezzini ve Devirhan (0,5 akçe)	Hacı Ali	Cemaziyelahir 1116/ Ekim 1704	Abdülfettah'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.70b)
Müezzini (0,5 akçe) ve Cuma Devirhanı	Mehmed	Cemaziyelahir 1138/ Şubat-Mart 1726	Babası Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1083, vr.100a)
Müezzini	Musa Halife	Cemaziyelahir 1178/ Kasım-Aralık 1764	Babası Halil'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.59a)
Müezzini	Yusuf	Rebiülahir 1179/ Eylül-Ekim 1765	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.59a)
Müezzini (0,5 akçe)	Hafız Hüseyin	16 Muharrem 1221 / 5 Nisan 1806	Oğlu Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr.46a)
Devirhan	Şerif Emine Hatun	Cemaziyelahir 1168/ Mart-Nisan 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
Cuma Devirhanı	Seyyid Osman	Rebiülahir 1173/ Kasım-Aralık 1759	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Mütevelli	Hacı İsmail Halife	5 Muharrem 1171/ 19 Eylül 1757	İlk atama	(VAD.No:1097, vr.30a)
Mütevelli	Hafız Osman	Cemaziyelevvel 1183/ Eylül-Ekim 1769	Hacı İsmail'in vefatı ile	(VAD.No:1082, vr.41a)
Ferraş (0,5 akçe)	Hüseyin	Şaban 1113/ Ocak 1702	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69a)
Kayyim ve Ferraş	Hafız Hasan	Şevval 1200/ Temmuz-Ağustos 1786	İlk atama	(VAD.No:1074, vr.37b)
Vaiz ve	Seyyid Şeyh Hacı	9 Receb 1228/	Şeyh'ül fadl Hüseyin'in	(VAD.No:540,

Kayım	Mustafa'nın oğlu Seyyid Ahmed	8 Temmuz 1813	çocuksuz olarak vefatı ile	vr.58a)
--------------	-------------------------------------	---------------	-------------------------------	---------

IV.I.I. XXXVIII. Seyyid Ahmed Camii

Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunan Seyyid Ahmed Camii'nde müezzin olmayıp lazım olduğundan Zilkade 1113 / Mart-Nisan 1702'de İsa müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69b). Camiye bir de ferraş lazım olmuş, bu göreve de bir akçe ile Cemaziyelahir 1113/Kasım-Aralık 1701'de Abdurrahim tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a).

IV.I.I.XXXIX. Sofyan Mahallesi Camii

Sofyan Mahallesi'nde olup belgelerde Sofyan Mahallesi Camii olarak geçen mabede imam lazım olduğundan naip Mustafa'nın arzıyla Rebiülahir 1112 / Eylül-Ekim 1700'de bir akçe ile Halil imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a). Camide imam olan Halil'in ataması Rebiülahir 1117 / Temmuz-Ağustos 1705'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70b).

Camide iki akçe ile hatip olan Ali'nin ataması Zilkade 1108 / Mayıs-Haziran 1697'de Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1140, vr.85b). Camide hatip olan Halil'in yerine Ramazan 1124 / Ekim 1712'de Hacı Osman hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.71b).

Camiye ikinci bir müezzin lazım olduğundan kadı Seyyid Ahmed'in arzıyla Zilkade 1120 / Ocak-Şubat 1709'da günde yarım akçe ile Süleyman müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

IV.I.I.XL. Şeyh Abdullatif Camii

Sofyan Mahallesi'nde, 13 x 14 m ebadında, 3.5 m aralıkla sıralanmış altı kemer üzerinde, direkleri mermerden sağlam bir yapıdır. Mihrabı gayet güzel, minberi ahşap olan camide müezzinler ve kadınlara ait olmak üzere iki mahfil bulunmaktadır. Ancak caminin yapılış tarihi ve vakfiyesi belli değildir (Atlı, 1999: 143). Evliya Çelebi sadece Sofyan Mahallesi Camii minaresizdir demekle

yetinmektedir (Evliya Çelebi, 1993: 150). *Hurufat Defterleri* kayıtlarında da “*Sofyan Mahallesi’nde Merhum Şeyh Abdullatif’in yaptırdığı camii*” ifadesi yer almaktadır (VAD.No: 539 vr. 44/b – 8).

Günümüzde halen ayakta olan Şeyh Abdullatif Camii’ne (Fotoğraf-3) yapılan atamalar aşağıdaki tabloda belirtilecektir.

Tablo 24. Şeyh Abdullatif Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Seyyid Mustafa'nın oğlu Mustafa	22 Ramazan 1237/ 12 Haziran 1822	Görevin diğer yarısına sahip olan Seyyid Hafız Mehmed'in oğlu Mehmed'in kendi rızasıyla görevi devretmesi ile	(BOA.C.EV.1051 /22)
Mütevelli	Şeyh Mahmud	Şevval 1118/Ocak-Şubat 1707	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
Mütevelli	Molla İsmail	Rebiülevvel 1137/ Kasım-Aralık 1724	Şeyh Mahmud'un vefatı ile	(VAD.No:1137, vr.125a)
Mütevelli (0,5 akçe)	Seyyid Ahmed	19 Cemaziyevvel 1217 / 17 Eylül 1802	Babası Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr. 44b)
Mütevelli (0,5 akçe)	Seyyid Hamid, Seyyid Mustafa, Seyyid Halil ve Seyyid İbrahim	19 Cemaziyelahir 1217/ 17 Ekim 1802	Babaları Seyyid İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr. 44b)
Mütevelli (0,5 akçe)	Seyyid Ahmed ve Seyyid Abdullatif	25 Zilhicce 1233/ 26 Ekim 1818	Babaları Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr. 59b)

Mütevelli (0,5 akçe)	Mehmed'in oğlu Seyyid Hafız Mehmed	11 Ramazan 1237 / 1 Haziran 1822	Seyyid Mustafa'nın oğlu Seyyid Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:540, vr. 60a)
Devirhan ve Sala Müezzini (1 akçe)	Ahmed	Cemaziyelahir 1118/ Eylül-Ekim 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
Müezzini-i Sani (1 akçe)	İbrahim	Cemaziyelevvel 1118/ Ağustos-Eylül 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
Müezzin (0,5 akçe)	Mehmed ve Ahmed	Cemaziyelevvel 1157/ Haziran- Temmuz 1744	Babaları Yusuf'un vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
Hatip (0,5 akçe)	Halil	Rebiülevvel 1180/ Ağustos-Eylül 1766	Mehmed'in vefatı ve Mehmed'in oğlu Seyyid Mehmed'in başka camide hatip olması ile	(VAD.No:1076, vr.59b)
Hatip	Seyyid İbrahim ve Seyyid Mehmed	Zilhicce 1195/ Kasım-Aralık 1781	Babaları Halil'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1077, vr.39a)
Hatip (0,25 akçe)	Seyyid Ahmed	19 Cemaziyelevvel 1217 / 17 Eylül 1802	Babası Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr. 44b)
Hatip (0,25 akçe)	Seyyid Hamid, Seyyid Mustafa, Seyyid Halil ve Seyyid İbrahim	19 Cemaziyelevvel 1217/ 17 Eylül 1802	Babaları Seyyid İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr.44b)

Hatip (1 akçe)	Seyyid Ahmed, Seyyid Abdullatif ve Seyyid Mehmed	28 Zilhicce 1233/ 29 Ekim 1818	Babaları Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr. 59b)
Hatip (0,25 akçe)	Seyyid Hacı Hafız Ahmed'in oğlu Seyyid Hafız Mehmed Emin	Muharrem 1240/ Ağustos-Eylül 1824	Seyyid Mehmed'in oğlu Seyyid Mehmed Hafız'ın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:542, vr. 34a)
Cüzhan ve Kayım	Hacı Ali	Cemaziyelevvel 1124/Haziran- Temmuz 1712	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.71b)

IV.I.I.XLI. Şeyh Kadir Camii

Yağlıca Mahallesi'nde bulunan Şeyh Kadir'in bânisi olduğu camide yarım akçe ile vaiz olan Mustafa'nın vefat etmesi ile yerine Rebiülahir 1141/Kasım-Aralık 1728'de Seyyid Abdurrahman vaizliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.78b). Seyyid Şeyh Abdurrahman'ın vefatı ile yerine kadı Ahmed'in arzı ve Şeyhülislam Seyyid Mehmed Said Efendi'nin de işaretleriyle Zilhicce 1186/Şubat-Mart 1773'te oğulları Seyyid Hüseyin ve Seyyid Abdurrahman vaiz olarak dayin edilmişlerdir (VAD.No:1080, vr.24a).

IV.I.I.XLII. Uğurlu Mahallesi Camii

Uğurlu Mahallesi'nde bulunan bu camide günde yarım akçe ile yarı imamlık görevinde olan Hafız Mehmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine Zilhicce 1186 / Şubat-Mart 1773'te Hafız İbrahim imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1080, vr.24a). Camide yarım akçe ile yarım imamlık vazifesini yürüten Hafız İbrahim'in ataması Rebülevvel 1188 / Mayıs-Haziran 1774'te Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1158, vr.10b).

IV.I.I.XLVI. Sarı Ali Mahallesi Camii

Hayır sahiplerinin ortaklaşa yaptırdıkları Sarı Ali Mahallesi Camii Sarı Ali Mahallesi'nde idi. Caminin imamı olan Hafız Hüseyin'in oğlu Hafız Hasan elindeki beratını H.1232/M. 1816-1817'de kendi rızasıyla verdiği Mustafa'nın oğlu Seyyid Hafız Abdullah imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.59a).

IV.I.I.XLIII. Vusta Mahallesi Camii

Vusta Mahallesi Mahallesi adından da anlaşılacağı üzere Vusta Mahallesi'nde bulunuyordu. Bu cami ile ilgili *Bor Şe'iyye Sicilleri*'nde yer alan bir vakıf kaydında, Hacı Hasan İshak adında bir hayır sahibinin vakf eylediği iki bin Osmanlı akçesinden yüz akçesini imama, yüz akçesini müezzine, yüz akçesini de zevcesi Hatice Hatun'u müteveli tayin edip ona verdiği görülmektedir (BŞS.No:1, s.31). Bunun dışında camiye yapılan atamalar aşağıdaki tabloda belirtilecektir.

Tablo 25. Vusta Mahallesi Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam <i>Ücret</i>	Abdullah ve Ahmed	H.1127/M. 1715	Babası Mehmed'in yerine	(VAD.No:1133, vr.76a)
İmam	Hafız Mustafa	Zilkade 1154/ Ocak-Şubat 1742	Abdullah'ın çocuksuz olarakvefat etmesi ile	(VAD.No:1079, vr. 98a)
İmam	Abdulkerim	Zilkade 1154/ Ocak-Şubat 1742	Abdullah'ın yerine imam olan Hacı Mustafa'nın rızasıyla	(VAD.No:1079, vr.98a)

Müezzin	Hasan	Rebiülahir 1109/ Ekim-Kasım 1697	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.86a)
Sala Müezzini (0,5 akçe)	Abdulfettah	Ramazan 1109/ Mart-Nisan 1698	Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
Müezzin (0,5 akçe)	İshak	H.1127/M. 1715	Kardeşi Hüseyin'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
Müezzin (1 akçe)	Abdubaki	Zilkade 1142/ Mayıs-Haziran 1730	Hasan'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1144, vr.79a)
Müezzin (0,5 akçe)	Mahmud Halife	Zilkade 1171/ Temmuz-Ağustos 1758	Babası İshak'ın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.58a)
Hatip (1 akçe)	Abdullah	H.1130/M. 1717- 1718	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77b)
Hatip (1 akçe)	Ahmed (Babası Mehmed'in yerine)	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Hatip (1 akçe)	Abdullah	Cemaziyelevvel 1153/ Temmuz Ağustos 1740	Babası Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)
Hatip (1 akçe)	Seyyid Ahmed	Zilkade 1153/ Ocak-Şubat 1741	Babası Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.98a)
Hatip (1 akçe)	Mehmed Halife	Zilhicce 1154/ Şubat- Mart 1742	Seyyid Ahmed Halife'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:1079, vr.98a)

Hatip (1 akçe)	Mehmed	Cemaziyelahir 1168/Mart-Nisan 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
Hatip (1 akçe)	Mehmed	Zilkade 1172/ Haziran-Temmuz 1759	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Hatip (1 akçe)	Ahmed	H. 1176/ M.1762- 1763	Mehmed Halife'nin çocuksuz olarakvefatı ile	(VAD.No:1076, vr.57b)
Kayım	Ali	Şaban 1104/Nisan- Mayıs 1693	Şaban'ın vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.71b)
Mütevelli	Mehmed	Şaban 1113/ Ocak 1702	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu ile)	(VAD.No:1141, vr.69b)
Mütevelli	Hafız Osman	H.1197/M. 1782- 1783	İlkatama	(VAD.No:1077, vr.41a)

IV.II. Mescitler

Mescit, Arapçada “*eğilmek, tevazu ile alını yere koymak*” manasına gelen “*sücûd*” kökünden secde edilen yer anlamında bir mekan ismidir (Önkal ve Bozkurt, 1993: 46). Mescitler köy veya mahallelerde inşa edilir, vakit namazları buralarda kılınırdı. Bu bölümde Bor Kazası’nda tespit edilen mescitler için camiler bölümünde izlenen yöntem uygulanacaktır.

IV.II.I. Bor Merkezindeki Mescitler

IV.II.I.I Armudlu Bahçesi Mescidi

Armudlu Bahçesi Mescidi Bor’da “*Emrudlu Bağ Mevkii*” diye bilinen yerde bulunuyordu (VAD. No:1133, vr.75a). Armudlu Bağ, Hacı Mahmud, Hacı Mehmed mahalleleri ile Bor Mezarlığı’nın arasında yer almaktaydı. Aşağıda mescide yapılan atamalarla ilgili kayıtlar incelenecektir.

Mescitte bir akçe ile imam olan Seyyid Halil’in ataması Safer 1116 / Haziran-Temmuz 1704’te Sultan III. Ahmed’in cülusu ile yenilenmiştir (VAD. No:1141, vr.70a). Mescitte imam olan Halil’in vefat etmesi ile yerine kadı Seyyid Abdulkadir’in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708’de Mehmed ve Ömer imamlığa tayin edilmişlerdir (VAD. No:1133, vr.75b). Bir akçe ile imam olan Seyyid Halil’in vefatı ile yerine kadı Ahmed’in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708’de oğlu Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD. No:1133, vr.75a). Mescitte bir akçe ile imam olan Seyyid Halil’in vefat etmesi ile yerine oğlu Mehmed’in göreve gelmesi gerekirken Ömer’in hasırlıkla göreve geldiği anlaşılınca görevden alınmış yerine kadı Hacı İbrahim’in arzıyla H.1131/M.1718-1719’da görevin asıl sahibi Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD. No:1133, vr.78b).

IV.II.I.II Abdi Ağa Mescidi

Abdi Ağa Mescidi, Harem Mahallesi’nde bulunuyordu. Merhum Abdi Ağa’nın bânisi olduğu mescitte müteveli olmadığından Şeyh İbrahim Rebiülevvel 1198 / Ocak-Şubat 1784’te tayin edilmiştir (VAD. No:1077, vr.41a).

IV.II.I.III Abdülkerim Mescidi

Abdülkerim Mescidi, Uğurlu Mahallesi'nde idi (VAD. No:1133, vr.76b). Abdülkerim Mescidine yapılan atamalar aşağıda tabloda yer almaktadır.

.Tablo 26. Abdülkerim Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Ahmed	Receb 1109/ Ocak-Şubat 1698	Hasan'ın hizmeti terk etmesiyle	(VAD. No:1140, vr.86a)
İmam (1 akçe)	Abdurrahman	H.1126/M.1714-1715	Ahmed'in vefat etmesi ile	(VAD. No:1133, vr.76b)
İmam (0,5 akçe)	Ramazan'ın oğlu Derviş Ali	Safer 1129/ Ocak-Şubat 1717	Abdurrahman'ın hizmeti terk etmesi ile	(VAD. No:1133, vr.76b)
İmam (0,5 akçe)	Derviş Ali	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD. No:1079, vr.92b)
İmam (0,5 akçe)	Mehmed ve Mustafa	Ramazan 1151/ Aralık-Ocak 1738-1739	Babaları Derviş Ali'nin vefatı ile	(VAD. No:1079, vr.95b)
İmam (0,5 akçe)	Ali'nin oğlu Hafız Abdullah	7 Muharrem 1204/ 22 Eylül 1789	Halil'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD. No:537, vr.56b)
İmam (0,5 akçe)	Mehmed'in oğlu Mehmed	17 Rebiülevvel 1228/ 20 Mart 1813	Ali'nin oğlu Hafız Abdullah'ın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD. No:540, vr.58a)
Müezzin (0,5 akçe)	İbrahim'in oğlu İsmail	Cemaziyelevvel 1128/ Nisan-Mayıs 1716	İlk atama	(VAD. No:1133, vr.76b)
Müezzin (0,5 akçe)	İsmail Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD. No:1079, vr.92b)
Ferraş (0,5 akçe)	Ali	Receb 1112/ Aralık-Ocak 1700-1701	İlk atama	(VAD. No:1141, vr.69a)

IV.II.IV Ahmed Halife Mescidi

Ahmed Halife Mescidi, Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunuyordu. Duyulan ihtiyaç sebebiyle mescide Safer 1115 / Haziran-Temmuz 1703'te Ömer müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD. No:1141, vr.69b).

IV.II.IV Ak Kız Mahallesi / Ak Kız Mescidi

Ak Kız ve Bal Hasan mahallelerinde Ak Kız Mahallesi Mescidi veya Ak Kız Mescidi olarak geçmektedir. Bu mescide yapılan atamalar tablo halinde aşağıda verilecektir.

Tablo 27. Ak Kız Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Esad Efendi	Safer 1116/ Haziran- Temmuz 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu ile)	(VAD.No:1141, vr.70a)
İmam	İsrafil ve Mehmed	Zilkade 1117/ Şubat-Mart 1706	Babaları Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.70b)
İmam (1 akçe)	İsrafil ve Mehmed	Rebiülahir 1119/ Temmuz 1707	Hacı Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.75a)
İmam (0,5 akçe)	Ali Halife	Şaban 1144/ Ocak-Şubat 1732	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.93b)
İmam	Seyyid Abdullah Halife	Rebiülevvel 1168/ 1754-1755	Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam	Seyyid Şeyh Abdullah Halife	H. 1172/ M.1758- 1759	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31a)
Müezzin (0,5 akçe)	İbrahim	Cemaziyelahir 1111/ Kasım-Aralık 1699	Hacı Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.68b)

Müezzın (0,5 akçe)	Ali	H.1115/M. 1703- 1704	İbrahim'in hizmeti terk etmesi ile	(VAD.No:1141, vr.69b)
Müezzın (0,5 akçe)	Ahmed	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Babası Mehmed'in vefatı ve haksızlıkla göreve geldiği anlaşılan Ali'nin yerine	(VAD.No:1133, vr.75b)
Müezzın (0,5 akçe)	Abdülkerim	Şaban 1168/ Mayıs-Haziran 1755	İlk atama	(VAD.No:1097, vr.28b)
Müezzın (0,5 akçe)	Abdülkerim Halife	Rebiülahir 1173/M .Kasım-Aralık 1759	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Müezzın (0,5 akçe)	Ahmed	Şevval 1200/ Temmuz-Ağustos 1786	Babası Abdülkerim'in vefatı ile	(VAD.No:1074, vr.37b)
Hatip	Abdülkerim	Safer 1169/ Kasım-Aralık 1755	Hacı Hasan'ın yerine	(VAD.No:1097, vr.29a)
Hatip	Abdülkerim Halife	Rebiülahir 1173/ .Kasım-Aralık 1759	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Hatip	Ahmed	Şevval 1200/ Temmuz-Ağustos 1786	Babası Abdülkerim'in vefatı ile	(VAD.No:1074, vr.37b)
Hatip	Seyyid Hacı Ahmed	19 Safer 1203/ 19 Kasım 1788	Ahmed'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1074, vr.38a)
İmam ve Mütevelli	Hüseyin ve Abdurrahman	H.1188/M.1774- 1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam ve Mütevelli	Hüseyin ve Abdurrahman	Zilkade 1186/ Ocak-Şubat 1773	Babaları Seyyid Şeyh Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.24a)

İmam ve Mütevellî	Hüseyin	Rebiülevvel 1189/ Mayıs 1775	Kardeşi Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.26a)
İmam ve Mütevellî	Seyyid Mehmed ve Seyyid Hasan	2 Muharrem 1239/ 8 Eylül 1823	Babaları Hüseyin'in vefatı ile	(VAD.No:542, vr.33a)
Mütevellî	Hacı Hasan	Cemaziyelahir 1145/ Kasım-Aralık 1732	İsrafil'in yerine	(VAD.No:1079, vr.94a)
Mütevellî	Seyyid Şeyh Abdullah	Rebiülevvel 1168/ Aralık-Ocak 1754- 1755	Hacı Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.28b)
Ferraş	Mustafa	Şaban 1118/ Kasım-Aralık 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)

IV.II.I.VI Bal Hasan Mescidi

Bal Hasan Mescidi (Fotoğraf-6), Bal Hasan Mahallesi'nde bulunuyordu. Mescide yapılan atamaların daha rahat incelenebilmesi için belgeler tabloda incelenecektir.

Tablo 28. Bal Hasan Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam		Mustafa ve Mehmed	2 Muharrem 1204/ 22 Eylül 1789	Babaları Hafız Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:537, vr. 56b)
İmam		Ahmed	Muharrem 1104/ Eylül- Ekim 1692	Babası İbrahim Halife'nin vefatı ile	(VAD.No:1141, vr. 68b)
İmam		Osman	Rebiülevvel 1113/ Ağustos-Eylül 1701	Seyyid Ahmed'in yerine görevde olan Abdulkadir'in görevi devretmesi ile	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)		Osman	Zilkade 1127/ Eylül-Ekim 1715	Babası Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
İmam (1 akçe)	(1)	Osman	H.1130/ M.1717-1718	Osman'ın vefatı ile göreve haksızlıkla geldiği anlaşılan Seyyid Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.77a)

İmam	Osman ve Hamza	H.1131/M.1718-1719	Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77b)
İmam	Osman ve Hamza	Ramazan 1143/ Mart-Nisan 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
İmam	Osman	Zilkade 1168/ .Ağustos-Eylül 1755	Kardeşi Hamza'nı yerine	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam	Osman Halife	Şevval 1173/ Mayıs-Haziran 1760	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
İmam	Hafız Ali	H.1183/M.1769-1770	Ahmed'in çocuksuz olarak vefatı ile görevin eski sahibi	(VAD.No:1082, vr.41a)
İmam (1 akçe)	İsmail'in oğlu Ahmed	Safer 1183/ Haziran-Temmuz 1769	Hafız Ali'nin görevi terk etmesi ile	(VAD.No:1082, vr.41a)
İmam	Hafız Ali Efendi	H.188/M.1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam	Hasan ve Hüseyin	22 Receb 1217 / 18 Kasım 1802	Kardeşi Hafız Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:539, vr. 44b)
İmam	Ali'nin oğlu Seyyid Hafız İbrahim	24 Ramazan 1220 / 16 Aralık 1805	Hasan'ın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:539, vr.46a)
İmam	Halil'in oğlu Hafız Ali	Muharrem 1221 / Mart-Nisan 1806	Hafız Ali'nin oğlu Hüseyin'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:539, vr.46a)
Mütevelli	Seyyid İbrahim	Safer 1183/ Haziran-Temmuz 1769	İlk atama	(VAD.No:1082, vr.41a)
Müezzin	Hüseyin	Muharrem 1105/ Eylül-Ekim 1693	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.71b)
Müezzin	İbrahim	Şaban 1118/ Kasım-Aralık 1706	Babası Hasan'ın vefatı ve haksızlıkla göreve geldiği anlaşılan Abdurrahman'ın görevden alınması ile	(VAD.No:1141, vr.71a)
Ferraş (1 akçe)	Abdullah	Safer 1129/ Ocak-Şubat 1717	Babası Musa'nın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76b)

IV.II.I.VII Bend Mescidi

Debbağhane Mahallesi'nde bulunan Bend Mescidi'ne yarım akçe ile imam olan Ali'nin görevden ayrılması ile yerine kadı Ahmed arzıyla Zilkade 1142/Mayıs-Haziran 1730'da oğulları Ali ve Ahmed imamlığa tayin edilmiştir.(VAD. No: 1144 vr. 79/a – 12)

IV.II.I.VIII Coşkun Mescidi

Coşkun Mescidi, Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunuyordu. Mescidin bânisi Coşkun isimli bir hayır sahibi idi. Mescide yapılan atamalar tablo halinde belirtilecektir.

Tablo 29. Coşkun Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Abdurrahman	H.1131/M.1718-1719	Babası Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
İmam	Seyyid	Cemaziyelevvel	Babaları Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:1082, vr.41a)
(1 akçe)	Abdurrahman ve Seyyid Mehmed	1183/ Eylül-Ekim 1769		
İmam	Seyyid	H.1188/M.1774-	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile)	(VAD.No:1158, vr.10b)
(1 akçe)	Abdurrahman ve Seyyid Mehmed	1775		
İmam	Seyyid	H.1205/M.1790	Ortaklaşa görevde oldukları kardeşi Seyyid Mehmed'in yarı hissesini devretmesi ile	(VAD.No:537, vr.57a)
(1 akçe)	Abdurrahman			

İmam (1 akçe)	Hızır Efendizâde Ahmed	23 Rebiülahir1224/ 7 Haziran 1809	Seyyid Abdurrahim'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD No:541, vr.16a)
İmam (1 akçe)	Hafız İbrahim ve Süleyman	21 Rebiülevvel 1236 /17 Aralık 1820	Babaları Hızır Efendizâde Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr.59b)
Müezzin	Mehmed	Receb 1112/ Aralık-Ocak 1700- 1701	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile)	(VAD.No:1141, vr.69a)

IV.II.IX Cüllah Mahallesi Mescidi

Cüllah Mahallesi'nde bulunmakta olup mahalle ile aynı adı alan mescide yapılacak atamalar aşağıda tabloda gösterilecektir.

Tablo 30. Cüllah Mahallesi Mescidi görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Seyyid Yahya	H.1131/M. 1718- 1719	Babası Seyyid Receb'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	Receb 1161/ Haziran- Temmuz 1748	Babaları Seyyid Yahya'nın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	Cemaziyelahir 1168/ Mart-Nisan 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	Zilhicce 1174/ Temmuz-Ağustos 1761	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile)	(VAD.No:1097, vr.33a)

İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa ve Seyyid Ahmed	H.1188/M. 1774- 1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed ve Seyyid Yahya	8 Zilkade 1221/ 17 Ocak 1807	Babaları Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:539, vr.46a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Yahya	5 Cemaziyelevvel 1239/ 7 Ocak 1824	Kardeşi Seyyid Mehmed'in elindeki hisselerini devretmesiyle	(VAD.No:542, vr.33a)

IV.III.X Çayır Mescidi

İlaldı-yı Süfla Mahallesi'nde bulunan Çayır Mescidi'ndeki Muallim-haneyeye muallim ve mescide imam lazım olduğundan naip İshak'ın arzıyla Cemaziyelevvel 1124 / Haziran-Temmuz 1712'de Mehmed yarım akçe ile muallimliğe ve imamlığa tayin edilmiştir.(VAD. No: 1133 vr. 76/a –14)

IV.III.XI Çukur Mahallesi Mescidi

Çukur Mahallesi'nde bulunan ve bulunduğu mahalleyle aynı adı taşıyan mescide yapılan atamalar aşağıda verilmiştir.

Tablo 31. Çukur Mahallesi Mescidi görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Hasan	Cemaziyelevvel 1108/ Kasım-Aralık 1696	Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.85b)
İmam (1 akçe)	Hüseyin ve Mehmed	Şaban 1111/ Ocak-Şubat 1700	Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam (0,5 akçe)	Halil	H.1131/M. 1718-1719	Ali'nin vefatı ve üç yaşında göreve ehli olmayan oğlu Ali'nin yerine	(VAD. No: 1133, vr. 78b)

İmam	Ali	Cemaziyelevvel 1135/ Şubat-Mart 1723	Halil'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.79a)
İmam (0,5 akçe)	Nasuh Halife	Receb 1137/ Mart-Nisan 1725	Babası Hasan'ın yerine göreve gelmesi gerekirken Halil'in haksızlıkla göreve geldiği anlaşılınca	(VAD.No:1137, vr.125a)
İmam	Mehmed Halife	Muharrem 1160/ Ocak-Şubat 1747	Babası Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
İmam	Hafız İbrahim	Safer 1166/ Aralık- Ocak 1752-1753	Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam	Hafız İbrahim Halife (Mehmed'in yerine)	Zilkade 1168/ Ağustos-Eylül 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam	Ahmed, Abdullah, Mustafa ve Mehmed	H.1203 /1788-1789	Babaları İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:537, vr.56b)
İmam (çeyrek hisse)	Şeyh Ali	H.1205/M. 1790-1791	Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57a)
İmam (çeyrek hisse)	Abdullah	23 Receb 1203/ 19 Nisan 1789	Kardeşi Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57b)
İmam (yarım hisse)	Seyyid Şeyh Mehmed	Ramazan 1208/ Nisan-Mayıs 1794	Babası Şeyh Ali'nin vefatı ve İbrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57b)
İmam (yarım hisse)	Maraşzade Seyyid Hacı Ahmed	18 Zilhicce 1220/ 9 Mart 1806	Seyyid Şeyh Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:539, vr.46a)
İmam	Seyyid Hafız İbrahim, Seyyid Hafız Yusuf ve Seyyid Hafız Hasan	2 Rebiülahir 1239/ 6 Aralık 1823	Babaları Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:542, vr.33a)

IV.II.I.XII ukur Mescit

Çukur Mescidi, Karakaya Mahallesi'nde idi. Mescitte iki hisse ile imamlık görevinde olan Abdullah ve Seyyid Mehmet'in ardı ardına vefat etmeleriyle yerlerine naip Seyyid Ali'nin arzıyla Şevval 1200 / Temmuz-Ağustos 1786'da Mehmet imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1074, vr.37b).

IV.II.I.XIII Debbaağhane Mescidi

Debbaağhane Mahallesi'nde bulunan Debbaağhane Mescidi'ne müezzin lazım olduğundan Mahmud Şaban 1118 / Kasım-Aralık 1706'da Mahmud yarım akçe ile müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.71a). Mescitte yarım akçe ile cüzhan olan Osman'ın hizmetini terk etmesiyle yerine kadı Hamza İsa'nın arzıyla Cemaziyelevvel 166/Mart-Nisan 1753'te Seyyid Mustafa czhanlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48b).

IV.II.I.XIV Emir Kenan Mescidi

Emir Kenan Mescidi, Bal Hasan Mahallesi'nde idi. Emir Kenan'ın bânisi olduğu bu mescitte günde bir akçe ile imam olan Mehmed'in başka diyarları gidip hizmetini terk etmesi ve görevi kimseye vekalet etmediğinden boş kalan kadroya kadı Seyyid İsa Efendi'nin arzıyla Rebiülevvel 1160 / Mart-Nisan 1747'de Abdullah Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.47b).

IV.II.I.XV Esad Efendi Mescidi

İbn Sırrı Mahallesi Mahallesi'nde bulunan Esad Efendi Mescidi'nde müezzin olmayıp lazım olduğundan kadı mer'in arzıyla Zilkade 1125 / Kasım-Aralık 1713'te Ahmed'in oğlu Abdulfettah yarım akçe ile müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76a).

IV.II.IXVI Gününüoğlu Mescidi

Gününoğlu Mescidi, Hacı İsmail Mahallesi'nde idi. Mescitte bir akçe ile müezzin olan Halil'in vefat etmesi ile yerine oğulları Alaüddevle ve Abdullah tahsilde iken başka birisinin haksızlıkla göreve geldiği anlaşılınca görevden alınmış boş kalan kadroya kadı Mehmed'in arzıyla H.1130/M.1717-1718'de görevin asıl hak sahipleri Alaüddevle ve Abdullah kardeşler müezzinliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1133, vr.77b).

IV.II.IXVII Hacı Ali Mescidi

Karakaya Mahallesi'nde bulunan ve Hacı Ali'nin bânisi olduğu bu mescide yapılan atama kayıtları aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 32. Hacı Ali Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Osman	Ramazan 1109/ Mart-Nisan 1698	Süleyman'ın vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
İmam (1 akçe)	Veli	Cemaziyelahir 1113/ Kasım-Aralık 1701	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)	Yusuf	Şaban 1113/ Ocak 1702	Osman'ın başka diyarda imam olmasıyla	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)	Molla Süleyman	Safer 1129/ Ocak-Şubat 1717	İbrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
İmam (1 akçe)	Abdullah ve Mehmed	Cemaziyelevvel 1141/ Aralık-Ocak 1728-1729	Babaları Veli'nin vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
İmam (1 akçe)	Mustafa Halife	Cemaziyelahir 1156/ Temmuz-Ağustos 1743	Görevde olan Abdullah ve Mehmed kardeşlerden Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)

IV.II.I.XVIII Hacı Bayram Mescidi

Hacı Bayram Mescidi, Yenice Mahallesi'nde Ağıllar Mevzii'nde bulunmakta idi. Mescitte imam olan Mehmed'in vefat etmesi ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da oğlu Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78a).

IV.II.I.XIX Hacı Cafer Mescidi

Şeyh İlyas Mahallesi'nde bulunan Hacı Cafer Mescidi'ne imam olan Mustafa'nın çocuksuz olarak vefat etmesiyle yerine naip Derviş Abdülkerim'in arzıyla Rebiülevvel 1185 / Haziran-Temmuz 1771'de Hafız Seyyid Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1058, vr.92b).

IV.II.I.XX . Hacı Hızır Mescidi

Hacı Hızır Mescidi, Hacı İlyas Mahallesi'nde bulunuyordu. Hacı Hızır adlı hayır sahibinin bânisi olduğu (VAD.No:1079, vr.93b) bu mescide yapılan atamalar tablo şeklinde aktarılacaktır.

Tablo 33. Hacı Hızır Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Ahmed	Muharrem 1117/ Nisan- Mayıs 1705	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)
İmam	Mehmed ve Ahmed	H.1130/M. 1717-1718	Babaları Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
İmam	Ahmed ve İsmail	Receb 1141/ Ocak- Mart 1729	Mehmed'in vefatı ve Babaları Mustafa'nın başka diyarda olması	(VAD.No:1144, vr.78b)
İmam	Hacı Mustafa	Muharrem 1143/ Temmuz-Ağustos 1730	İsmail'in haksızlıkla göreve geldiği anlaşılınca	(VAD.No:1144, vr.79a)

İmam (1 akçe)	Hafız Abdullah Halife (Hissenin diğer sahibi)	Şaban 1143/ Şubat-Mart 1731	Hissenin diğer sahibi İsmail'in görevi terk etmesiyle	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam	İsmail Halife ve Hafız Abdullah Halife	Şevval 1144/ Mart-Nisan 1732	İmamlığın yarı hissesine tayin edilmişlerdir	(VAD.No:1079, vr.93b)
İmam (1 akçe)	Hacı Mustafa	Zilhicce 1159/ Aralık-Ocak 1746- 1747	Ortağı Hafız Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
İmam (1 akçe)	Mustafa Halife	Muharrem 160/ Ocak-Şubat 1747	Hacı Mustafa'nın rızasıyla görevi devretmesi ile	(VAD.No:1079, vr.47a)
İmam (1 akçe)	Hafız Mustafa Halife	Rebiülevvel 1174/ Ekim-Kasım 1760	Mustafa Halife'nin çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.31b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa	H.1232/M. 1816- 1817	Babası Seyyid Hafız Mustafa'nın vefatı il	(VAD.No:540, vr.59a)
Müezzin (0,5 akçe)	Yusuf	Şaban 1116/ Kasım-Aralık 1704	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)
Müezzin (1 akçe)	İbrahim	H.1131/M. 1718- 1719	Nasuh'un vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78a)

IV.II.I.XXI Hacı İbrahim Mescidi

Hacı İbrahim Mescidi, Vusta Mahallesi'nde bulunmakta idi. Bu mescide yapılan birçok atamaya rastlanmıştır. Bu atamalar aşağıda incelenecektir.

Tablo 34. Hacı İbrahim Mescidi görevlileri

Görev	Görevli	Atama Tarihi	Açıklama	Belge No
İmam (0,5 akçe)	Mehmed	13 Safer 1104/ 24 Ekim 1692	Zayi olan beratın yenilenmesi	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam	İbrahim	H.1135/M. 1722- 1723	Babası Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.79a)
İmam (0,5 akçe)	İbrahim	Cemaziyelahir 1144/ Aralık 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93b)
İmam	Hacı Mustafa'nın oğlu Hasan Halife	Ramazan 1155/ Ekim-Kasım 1742	İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
İmam (0,5 akçe)	Yusuf	Şaban 1168/ Mayıs-Haziran 1755	Yeniden göreve gelmiştir	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam (0,5 akçe)	Hafız Mustafa	21 Recebül 1228/ 20 Temmuz 1813	Hacı Mehmed'in oğlu Seyyid Ahmed'in görevden ayrılmasıyla	(VAD.No:540, vr.58a)
Hatip (1 akçe)	Mehmed	Receb 1113/ Aralık 1701	Hasan tahsil için Karamanda oturduğundan	(VAD.No:1141 vr.69a)
Hatip (1 akçe)	Hasan	Cemaziyelevvel 1114/Eylül-Ekim 1702	Kadı beratını alıp görevden azl etmiştir.	(VAD.No:1141, vr.69b)
Hatip (0,5 akçe)	Ahmed ve Halil	H.1131/M. 1718- 1719	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
Hatip (0,5 akçe)	Mustafa Halife	Cemaziyelevvel 1169/ Şubat-Mart 1756	Yeniden tayin edilmiştir	(VAD.No:1097, vr.29a)
Hatip (0,5 akçe)	Hacı Mehmed	Ramazan 175/Mart-Nisan 1762	Mustafa'nın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.57b)

Müezzin (0,5 akçe)	Hacı Mustafa	H.1115/M. 1703- 1704	Zayi olan berat tayini	(VAD.No:1141, vr.69b)
Müezzin (0,5 akçe)	Molla Hasan	H.1131/M. 1718- 1719	Babası Hacı Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
Ferraş	İbrahim	Şevval 1112/ Mart-Nisan 1701	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69a)

IV.II.I.XXII Hacı İsa / Hacı Ahmed Mescidi

Hacı İsa'nın bânisi olduğu ve Hacı Ahmed'in tamir ettirdiği için ikisinin adıyla anılan mescit Hacı Mehmed Mahallesi'nde bulunanmaktaydı (VAD.No:1133, vr.78b). Bu mescide ait beş adet atama kaydına rastlanmıştır. Mescitte yarım akçe ile yarı imamlık görevinde olan İbrahim'in vefat etmesi ile yerine kadı Ahmed'in arzıyla Cemaziyelevvel 1120 / Temmuz-Ağustos 1708'de Ömer imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75a). Yarı imamlık görevinde olan İbrahim'in yerine kadı Ahmed'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de Ebubekir imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75a). Mescitte bir buçuk akçe ile imam olan İbrahim ve Hüseyin görevde iken Hüseyin'in vefat etmesiyle yerine H.1131/M. 1718-1719'da oğlu Ali imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78b). Mescitte Ömer'in yerine yarım akçe ile imam olan Ebubekir'in ataması Şaban 1145 / Ocak-Şubat 1733'te Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.94a). Günde yarım akçe ile imam olan Hafız Hasan'ın oğlu Hafız Mehmed'in çocuksuz olarak vefatı ile yerine kadı Musa'nın arzıyla 6 Safer 1230 / 28 Ocak 1815'te Hafız Ahmed'in oğlu Hafız Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.58b).

IV.II.I.XXIII Hacı İsa Mescidi

İbn Sırrı Mahallesi'nde bulunan Hacı İsa Mescidi'ne yarım akçe ile imam olan Hüseyin'in vefat etmesi ile yerine Şevval 1118 / Ocak-Şubat 1707'de Abdurrezzak Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.71a).

IV.II.I.XXIV Hacı İsa Mescidi

İlaldı-yı Süfla Mahallesi'nde bulunan Hacı İsa Mescidi bir akçe ile imam olan Mehmed'in görevden ayrılması ile yerine H.1131/M.1718-1719'da diğer Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78b). Yarım akçe ile imam olan Yusuf'un oğlu Mehmed'in görevden ayrılması ile boş kalan kadroya naip Seyyid Mehmed'in arzıyla Cemaziyevvel 1135 / Şubat-Mart 1723'te Abdurrahman tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.79a). Yusuf'un oğlu Mehmed'in yerine yarım akçe ile imam olan Abdurrahman'ın ataması Şaban 1145 / Ocak-Şubat 1733 senesinde yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.94b).

IV.II.I.XXV . Hacı İsmail bin Ahmed Ağa Mescidi

Hacı Mehmed Mahallesi'nde bulunan ve Ahmed Ağa'nın oğlu Hacı İsmail'in tamir ettirdiği için onun adıyla anılan mescitte günde yarım akçe ile imam olan Osman'ın oğlu Osman'ın vefatı ile yerine Receb 1195 / Haziran-Temmuz 1781'de Hafız Hüseyin imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.39a). Hacı İsmail vakfı mahsulünden almak üzere günde bir akçe ile mescidinde imam ve adı geçen mescitte günde bir akçe ile müteveli olan Abdi'nin oğlu Abdulcelil'in görevinden ayrılması ile yerine 25 Rebiülahir 1221 / 12 Temmuz 1806'da Mehmed Efendi imam ve mütevelliliğe tayin edilmiştir (VAD.No:539, vr.46a).

IV.II.I.XXVI Hacı İsmail Mescidi

Kütüklü Mescidi diye bilinen mescit Hacı İsmail Mahallesi'nde idi (BOA.C.EV.643/32429). H. 872 / M. 1467 tarihinde inşa edilmiş olup bânisi belli değildir. Vakfiyesi yoktur. Mescid-i Hacı İsmail ismiyle 1483 – 1584 yılları arasındaki vakıf defterlerinde geçmektedir (Atlı, 1999: 134).

Hacı İsmail Mahallesi'ndeki mescitte müezzin olmayıp lazım olduğundan 19 Cemaziyevvel 1189 / 18 Temmuz 1775'te Seyyid Mehmed günde yarım akçe ile müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.38a).

IV.II.I.XXVII Hacı Mahmud Efendi Mescidi

Bolkarcan Mahallesi'nde bulunan bu mescitte yarım akçe ile imam olan Osman'ın ataması Cemaziyelevvel 1168 / Şubat-Mart 1755'te Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.28b).

IV.II.I.XXVIII Hacı Mahmud Mahallesi Mescidi

Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunan ve mahalleyle aynı adı almış olan mescitte tespit edilen atama kayıtları tabloda gösterilecektir.

Tablo 35. Hacı Mahmud Mahallesi Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Mustafa	Receb 1111/Aralık- Ocak 1699-1700	Receb Efendi'nin yerine	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam (1 akçe)	Receb	Cemaziyelevvel 1113/ Ekim-Kasım 1701	Babası Mehmed'in yerine göreve gelecekken Mustafa'nın haksızlıkla göreve geldiği anlaşılınca	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)	Musa	Receb 1115/ Kasım-Aralık 1703	Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.70a)
İmam (1 akçe)	Musa	Cemaziyelevvel 1116/ Eylül 1704	Mehmed'in oğlu Receb'in rızasıyla görevi devretmesi ile	(VAD.No:1141, vr.70a)
Müezzin	Hasan	Zilkade 1108/ Mayıs-Haziran 1697	İlk atama	(VAD.No:1140, vr.85b)
Kayım (0,5 akçe)	Mustafa	Cemaziyelahir 1117/ Eylül-Ekim 1705	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70b)
Ferraş (1 akçe)	Ali'nin oğlu Ramazan	Cemaziyelevvel 1113/ Ekim-Kasım 1701	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69a)
Ferraş (1 akçe)	Ramazan	Rebiülevvel 1116/ Temmuz-Ağustos 1704	Yenileme	(VAD.No:1141, vr.70a)

IV.II.I.XXIX Hacı Mahmud Mescidi

Kayaca Mahallesi'nde bulunan Hacı Mahmud Mescidi'nde günde yarım akçe ile yarı imamlık görevinde olan İsa'nın çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine 11 Cemaziyelahir 1195 / 4 Haziran 1781'de Seyyid Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.39a).

IV.II.I.XXX . Hacı Mahmud Mescidi

Bor'da ikinci Hacı Mahmud Mescidi, Sofyan Mahallesi'ndedir. Hacı Mahmud Mescidine yapılan atamalar tablo halinde aşağıda gösterilecektir.

Tablo 36. Hacı Mahmud Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Ömer	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Abdurrahman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.75a)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Ebubekir	Cemaziyelahir 1124/ Temmuz-Ağustos 1712	Abdurrahman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.71b)
İmam (1 akçe)	Ebubekir (Abdurrahman ve Ömer'in görevden ayrılması ile)	Ramazan 1143/ Mart-Nisan 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
İmam	Abdullah ve Şaban	Zilkade 1151/ Şubat-Mart 1739	Babaları Molla Ebubekir'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Seyyid Mustafa Halife	Cemaziyelahir 1171/ Şubat-Mart 1758	Babası Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.58a)

İmam (1 akçe)	Seyyid Hafız Halil	2 Safer 1231/ 3 Ocak 1816	Seyyid Mustafa'nın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:540, vr.59a)
Müezzin (0,5 akçe)	Süleyman	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.75b)
Müezzin	İbrahim	Ramazan 1124/ Ekim 1712	Süleyman'ın yerine	(VAD.No:1141, vr.71b)
Mütevelli (0,5 akçe)	İbrahim	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.75a)
İmam ve Ders-i âmm	Abdurrahman	Rebiülahir 1119/ Temmuz 1807	İlk atama (Adı geçen mescide imam ve Molla Saka Medresesi'ne ders-i âmm tayini	(VAD.No:1133, vr.75a)

IV.II.I.XXXI Hacı Mahmud Mescidi

Bor'da üçüncü Hacı Mahmud Mescidi, Şeyh İlyas Mahallesi'nde idi. Hacı Mahmud Mescidine yapılan atamalar aşağıdaki tabloda incelenecektir.

Tablo 37. Hacı Mahmud Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Abdullah	Şaban 1111/ Ocak- Şubat 1700	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam	Numan	Şaban 1116/ Kasım-Aralık 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.69b)
İmam (0,5 akçe)	Hasan Halife	H. 1176/ M.1762- 1763	Abdullah'ın çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1076, vr.57b)
İmam ve Hatip (2 akçe)	Seyyid Abdullah	24 Rebiülahir 1204/ 11 Ocak 1790	Seyyid Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:537, vr.56b)

Devirhan (1 akçe) (Şeyh Esad Efendi Hanı kirasından almak üzere)	Seyyid Abdullah	24 Rebiülahir 1204/ 11 Ocak 1790	Babası Seyyid Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:537, vr.56b)
Müezzin (0,5 akçe)	Mehmed	H.1130/M. 1717-1718	Babası Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
Müezzin (0,5 akçe)	Mehmed ve Hasan	Şaban 1138/ Nisan-Mayıs 1726	İlk atama	(VAD.No:1083, vr.100a)
Ferraş	Eyyub	Cemaziyelahir 1116/ Ekim 1704	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)
Kayım (0,5 akçe)	Ahmed	Cemaziyelahir 1124/ Temmuz – Ağustos 1712	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71b)

IV.II.I.XXXII Hacı Mehmed Efendi Mescidi

Bolkarcan Mahallesi'nde Hacı Mehmed Efendi'nin yeniden yaptırdığı mescitte yarım akçe ile imamlık görevine naip Hasan Efendi'nin arzıyla Cemaziyevvel 1164 / Mart-Nisan 1751'de Osman Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a).

IV.II.I.XXXIII . Hacı Mehmed Mahallesi Mescidi

Hacı Mehmed Mahallesi'nde bulunan bu mescitte imam olan Abdullah'ın ataması Şaban 1168 / Mayıs-Haziran 1755'te Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.28b). Mescitte yarım akçe ile müezzin olan Mehmed'in ataması Şevval 1115 / Şubat-Mart 1704'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.II.I.XXXIV Hacı Mehmed Mescidi

Yenice Mahallesi'nde bulunan bu mescidin imamı olmayıp lazım olduğundan Zilkade 1120 / Ocak-Şubat 1709'da Hacı İbrahim yarım akçe ile imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

IV.II.I.XXXV Hacı Muhsin Mahallesi Mescidi

Hacı Muhsin Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adıyla anılan mescide yapılan atamalar aşağıdaki tabloda incelenecektir.

Tablo 38. Hacı Muhsin Mahallesi Mescidi

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Ali ve Abdullah	Safer 1141/ Eylül-Ekim 1728	Babaları Davud'un vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
İmam	Abdullah	Rebiülahir 1141/ Kasım-Aralık 1728	Kardeşi Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
İmam	Abdullah	Muharrem 1144/ Temmuz-Ağustos 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
İmam	Abdullah	Şaban 1173/ Mart-Nisan 1760	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Mütevelli (1 akçe)	Davud	Cemaziyelahir 1111/ Kasım-Aralık 1699	Ebubekir'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.68b)
Mütevelli (1 akçe)	Ali ve Abdullah	Safer 1141/ Eylül-Ekim 1728	Babaları Davud'un vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
Mütevelli (1 akçe)	Abdullah	Rebiülahir 1141/ Kasım-Aralık 1728	Kardeşi Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
Mütevelli (1 akçe)	Abdullah Halife	H. 1175/M. 1761-1762	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1076, vr.57b)
Mütevelli (1 akçe)	Seyyid Abdullah	16 Muharrem 1190/ 7 Mart 1776	Hafız Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1077, vr.38a)
Ferraş (0,5 akçe)	Muhsin	Şevval 1112/ Mart-Nisan 1701	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69a)

IV.II.I.XXXVI Hacı Musa Mescidi

Hacı Muhsin Mahallesi'nde bulunan Hacı Musa Mescidi H.1137 / M.1724'de Hacı Musa tarafından yeniden yaptırılmıştır. Yeniden yaptırılan bu mescide imam lazım olduğundan kadı Abdullah'ın arzıyla Muharrem 1137/Eylül-Ekim 1724'te yarım akçe ile Molla Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.125a). Günde yarım akçe ile imam olan Molla Mehmed'in yerine Zilkade 179/Mayıs-Haziran 1766'da oğlu Hüseyin imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.59b). Mescitte yarım akçe ile imam olan Hüseyin'in vefatı ile yerine kadı Musa arzıyla H.17 Zilhicce 1229/M. 30 Kasım 1814'te kendi oğlu Hafız Hacı Ahmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.58b). Yarım akçe ile imam olan Hüseyin'in oğlu Hacı Hafız Ahmed'in vefatı ile yerine H.1236 /M. 1820'da kendi oğlu Seyyid Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.60a).

IV.II.I.XXXVII Hacı Mustafa Mescidi

Hacı Mustafa Mescidi, Hacı Muhsin Mahallesi'nde idi. İncelenilen dönemde bu mescidle ilgili sadece iki atama beratı bulunmaktadır. İlk atama beratında yarım akçe ile imam olan Mehmed'in görevden ayrılması ile yerine kadı Ali arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da Ali'nin imamlığa tayin olduğu bilgisi (VAD.No:1133, vr.78a) yer almaktadır. İkinci atamada ise yarım akçe ile imam adı geçen Ali'nin vefat etmesi ile yerine kadı Hacı İbrahim'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da oğlu diğer Ali imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78b).

IV.II.I.XXXVIII Hacı Ömer Mahallesi Mescidi

Hacı Ömer Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adıyla kayıtlara geçen mescitte yarım akçe ile imam olan Mustafa'nın vefatı ile yerine kadı Hafız Ali'nin arzıyla Receb 1165 / Mayıs-Haziran 1752'de büyük oğlu Hafız Mehmed Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a).

IV.II.I.XXXIX Hacı Seyyid Ahmed Mescidi

Karaköprü Mahallesi'nde bulunan Hacı Seyyid Ahmed Mescidi ile ilgili atamalar tablo ile gösterilecektir.

Tablo 39. Hacı Seyyid Ahmed Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Mütevelli	Hacı İbrahim	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu ile)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Mütevelli	Ahmed	Rebiülevvel 1156/ Nisan –Mayıs 1743	Babası Hacı İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
Mütevelli	Mustafa Halife	H. 1175/M.1761- 1762	Kardeşi Ahmed'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.57b)
Ferraş (1 akçe)	Abdullah	Muharrem 1157/ Şubat-Mart 1744	Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
Ferraş (3 akçe)	Ali'nin oğlu Mustafa	Muharrem 1180/ Haziran-Temmuz 1766	Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.59b)
Ferraş (3 akçe)	Hafız Seyyid Mehmed Emin ve Seyyid Hafız Ali	H.1196/M.1781- 1782	Babası Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)

IV.II.I.XL Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi Mescidi

Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adıyla anılan mescide ait atama kayıtları aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 40. Hacı Seyyid Ahmed Mahallesi Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Hızır	13 Cemaziyelevvel 1104/ 20 Ocak 1693	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam (1 akçe)	Süleyman ve Hacı Mahmud	Rebiülahir 1108/ Ekim-Kasım 1696	Kardeşleri Hüseyin'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.85b)
İmam (yarı hisse)	Süleyman	Şevval 1115/Şubat- Mart 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70a)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Mustafa	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Süleyman'ın yeteneği olmayıp görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.75b)
İmam (1 akçe)	Süleyman	Muharrem 1127/ Ocak-Şubat 1715	Hacı Mahmud'un vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Mehmed	H.1131/M.1718-1719	Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Mehmed	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam	Seyyid Mehmed	Receb 1162/ Haziran- Temmuz 1749	Ortaklaşa görevde olan Mehmed'in vefatı ve Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
İmam (1 akçe)	Hafız Mustafa ve Hafız Osman kardeşler	Rebiülahir 167/Ocak- Şubat 1754	Seyyid Mehmed'in rızasıyla görevi devretmesiyle	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam (1 akçe)	Hafız Mustafa ve Hafız Osman kardeşler	Zilkade 1170/ Temmuz- Ağustos 1757	Yenileme	(VAD.No:1097, vr.30a)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Hafız Osman Halife	Zilkade 1170/ Temmuz- Ağustos 1757	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1097, vr. 30a)

İmam	Mehmed Halife	Rebiülevvel 1181/ Temmuz-Ağustos 1767	Babası Hafız Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.61a)
İmam (çeyrek hisse)	Hafız Mustafa'nın oğlu Mehmed Halife	Rebiülevvel 1181/ Temmuz-Ağustos 1767	Hafız Osman'ın kendi eliyle görevi devretmesiyle	(VAD.No:1076, vr.61a)
İmam (yarı hisse)	Hafız Ahmed	Rebiülahir 1217 / Temmuz 1802	Hafız Osman'ın oğlu Osman'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:539, vr.44b)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Osman	29 Rebiülevvel 1217/ 30 Temmuz 1832	Babası Hafız Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:539, vr.44b)
İmam	Hafız Ahmed	29 Rebiülevvel 1217/ 30 Temmuz 1832	Hafız Mehmed'in yirmi seneden fazla başka diyarda bulunup hizmetini terk etmesi ile	(VAD.No:539, vr.44b)

IV.II.I.XLI Hacı Seyyidi Ahmed Mescidi

Hacı Seyyidi Ahmed'in bânisi olduğu için onun adıyla anılan ve Köprülü Mahallesi'nde bulunan mescidin vakfında müteveli olmadığından Şevval 1136 / Haziran-Temmuz 1724'te mescidin imamı Abdulfettah Halife vakfın mütevelliliğine tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.125a).

IV.II.I.XLII Hacı Süleyman Mescidi

Hacı Süleyman Mescidi, Çukur Mahallesi'nde bulunuyordu. Mescitte müezzin olmadığından naip Seyyid Ahmed Efendi'nin arzıyla Safer 1172 / Ekim-Kasım 1758'de Mustafa Halife yarım akçe ile müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1097, vr.30b).

IV.II.I.XLIII Hami Efendi Mescidi

Hami Efendi Mescidi, Karakaya Mahallesi'nde idi. İncelenen dönemlerde bu mescitte on yedi imam, bir müteveli, üç müezzin ve bir kayyım atama kaydı tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda bu atamalar ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 41. Hami Efendi Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Seyyid Mustafa ve Mustafa	Cemaziyelevvel 1118/Ağustos-Eylül 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)
İmam (1 akçe)	Süleyman	Zilkade 1120/ Ocak-Şubat 1709	Babası Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mustafa	Rebiülahir 1124/ Mayıs-Haziran 1712	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa	Rebiülahir 1128/ Şubat-Mart 1716	Süleyman'ın yerine	(VAD.No:1133, vr.76b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa	H.1130/M. 1717- 1718	Seyyid Mustafa ve Mustafa ortaklaşa görevde iken vefat eden Mustafa'nın hissesi yerine bütün hisseye haksızlıkla atandığı anlaşılan Süleyman'ın yerine	(VAD.No:1133, vr. 77a)
İmam (1 akçe)	Seyyid Mustafa	H.1130/M. 1717- 1718	Süleyman'ın yerine	(VAD.No:1133, vr.77b)
İmam	Seyyid Mustafa ve Süleyman	H.1131/M. 1718- 1719	Ortaklaşa tayin edilmişlerdir	(VAD.No:1133, vr.78a)
İmam (1 akçe)	Süleyman	H.1131/M.1718- 1719	Seyyid Mustafa'nın haksızlıkla göreve geldiği anlaşılınca	(VAD.No:1133, vr.78a)

İmam	Seyyid İsa	Şevval 1141/ Nisan-Mayıs 1729	Babası Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.79a)
İmam (1 akçe) (yarı hisse)	Mustafa'nın oğlu Süleyman	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam (yarı hisse)	Abdullah Halife	Ramazan 1155/ Ekim-Kasım 1742	Seyyid Ömer'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
İmam (yarı hisse)	Hafız Abdullah Halife	22 Ramazan 1170/ 10 Haziran 1757	Süleyman'ın hizmetini terk etmesiyle	(VAD.No:1097, vr.30a)
İmam (yarı hisse)	Hafız Abdullah Halife	Cemaziyelevvel 1171/ Ocak-Şubat 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Seyyid İsmail Halife	Zilhicce 175/ Haziran-Temmuz 1762	Seyyid Ali'nin çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1076, vr. 57b)
İmam (1 akçe)	Halil	Safer 1184/ Mayıs-Haziran 1770	Babası Süleyman'ın vefatı ve haksızlıkla göreve gelen Abdullah'ın yerine	(VAD.No:1082, vr.41a)
İmam	Abdullah, Mustafa, Mehmed, Ahmed ve Salih	16 Safer 1190/ 6 Nisan 1776	Babaları Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.38a)
İmam ve Mütevellî	Mehmed	8 Rebiülevvel 1205/ 15 Kasım 1790	Kardeşi Salih'in çocuksuz olarak vefatı ve mütevelliliğe ilk atama ile	(VAD.No:537, vr.57a)
Müezzîn	Abdullah	Ramazan 1155/ Ekim-Kasım 1742	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.46b)
Müezzîn (0,5 akçe)	Seyyid Ali Halife	22 Muharrem 1170/ 17 Ekim 1756	Babası Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.29b)

Müezzin	Abdullah, Mustafa, Mehmed, Ahmed ve Salih	16 Safer 1190/ 6 Nisan 1776	Babaları Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.38a)
Kayım (0,5 akçe)	Süleyman	Cemaziyelevvel 1118/ Ağustos- Eylül 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.71a)

IV.II.LXLIV . İbn Sırrı Mahallesi Mescidi

İbn Sırrı Mahallesi'nde bulunuyor ve mahalleyle aynı ismi alıyordu. İbn Sırrı Mahallesi'nde İbn Sırrı Mescidi diye bilinen mabedi Seyyid Hacı Ahmed'in tamir ettirmiş, Ataullah Efendi minber ilave ettirerek camiye çevirmiştir (VAD.No:1133, vr.77b).

Tablo 42. İbn Sırrı Mahallesi Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Ahmed	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam (1 akçe)	Ahmed Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam	Mehmed Halife	Şaban 1161/ Temmuz-Ağustos 1748	Babası Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
İmam	Mehmed Halife	Safer 1169/ Kasım-Aralık 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam	Mehmed	Şaban 1171/ Nisan-Mayıs 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam	Ahmed ve Hafız Mehmed	Zilkade 1179/ Nisan-Mayıs 1766	Babaları Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr. 59b)
İmam	Ahmed ve Hafız Mehmed	H.1188/M. 1774- 1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr. 10b)

İmam	Hasan'ın oğlu Yahya	18 Zilhicce 1225/ 14 Ocak 1811	Kayınbabası Hafız Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:541, vr.16b)
Hatip	Ahmed	H.1130/M. 1717- 1718	Ali'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr. 77b)
Mütevelli	Mehmed	Zilkade 1136/ Temmuz-Ağustos 1724	Zayi olan beratın yeniden tayini	(VAD.No:1137, vr.125a)

IV.II.IXLV İİaldı-yı Süfla Mahallesi Mescidi

İİaldı-yı Süfla Mahallesi'nde bulunan ve aynı adla bilinen mescitte bir akçe ile imam olan Abdusselam'ın vefat etmesi ile yerine kadı Ahmed'in arzıyla Rebiülevvel 1120 / Mayıs-Haziran 1708'de Ebubekir imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75a). Mescitte yarım akçe ile imam olan Abdurrahman'ın vefatı ile yerine kadı Mehmed arzıyla Rebiülahir 1147 / Ağustos-Eylül 1734'te büyük oğlu Mehmed ve Davud beraber imamlığa tayin edilmişlerdir (VAD.No:1079, vr.94b).

IV.II.IXLVI İİaldı-yı Ulyâ Mahallesi Mescidi

İİaldı-yı Ulyâ Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adını alan mescide yapılan atamalarda yedi imam ve iki müezzın atama kaydına ulaşılmıştır. Bu atamalar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 43. İİaldı-yı Ulyâ Mahallesi Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Ebubekir	Muharrem 1113/ Haziran-Temmuz 1701	Babası İsmail'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)	Ebubekir	Cemaziyelevvel 1116/Eylül 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70b)
İmam (1 akçe)	Osman	H.1130/M. 1718- 1719	Kardeşi Ebubekir'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.77a)

İmam (1 akçe)	Osman Halife	Muharrem 1154/ Mart-Nisan 1741	Kardeşi Ebubekir Halife'nin görevin yarısını bırakmasıyla	(VAD.No:1079, vr.98a)
İmam (1 akçe)	Ömer ve Ali Halifeler	Cemaziyelahir 1160/ Haziran-Temmuz 1747	Ebubekir ve Osman'dan Ebubekir'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Seyyid İsmail	Şaban 1180/ Ocak 1767	Babası Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.59b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Ahmed	7 Safer 1190 / 28 Mart 1776	Ortaklaşa görevde olan kardeşlerden Davud'un vefatı ve Mehmed'in de görevden ayrılması ile	(VAD.No:1077, vr.38a)
Müezzin	İbrahim	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.68b)
Müezzin (0,5 akçe)	Ali	Zilkade 1117/ Şubat-Mart 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)

IV.II.IXLVII Karaca Mahallesi Mescidi

Karaca Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adını alan mescitte bir akçe ile müezzin olan Süleyman'ın vefat etmesi ile yerine Cemaziyelahir 1111 / Kasım-Aralık 1699'da Ali müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.68b). Mescitte müezzin olmadığından kadı Ahmed arzıyla Zilkade 1142 / Mayıs-Haziran 1730'da bir akçe ile İbrahim müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.79a).

IV.II.IXLVIII Karaca Mescidi / Oylu Mahallesi Mescidi

Karaca Mescit, Oylu Mahallesi Mescidi olarak da bilinmektedir (Atlı, 1999:146). 1703 tarihli *Hurufat Defterleri* kayıtlarında geçen "*Karaca Mahallesi'nde Karaca'nın yaptırdığı Mescitte*" ifadesinden banisinin Karaca isminde bir zat olduğu anlaşılmaktadır (VAD.No:1077, vr.39a). Mescide yapılan atamalar tablo halinde aktarılacaktır.

Tablo 44. Karaca Mescidi görevlileri

<i>Görev</i> <i>Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Süleyman	Cemaziyelevvel 1115/ Eylül-Ekim 1703	Babası Derviş'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.69b)
İmam (1 akçe)	Seyyid İbrahim	Cemaziyelevvel 1115/ Eylül-Ekim 1703	Süleyman'ın görevden ayrılması ike	(VAD.No:1141, vr.70a)
İmam	Mehmed (Babası Seyyid İbrahim'in yerine)	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu ile)	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam (2 akçe)	Seyyid Mehmed Efendi	Safer 1201/ Kasım-Aralık 1786	Babası Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1074, vr.37b)
Cüzhan	Seyyid Hacı Ömer'in oğlu Seyyid Hacı Ali	18 Rebiülahir 1194/ 10 Kasım 1780	İlk atama	(VAD.No:1077, vr.39a)
Devirhan	Ebubekir'in oğlu Hüseyin Abdullah	Rebiülevvel 1198/ Ocak-Şubat 1784	İlk atama	(VAD.No:1077, vr.41a)
Mütevelli	Abdülcelil	Muharrem 1205/ Eylül-Ekim 1790	Abdullah'ın çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:537, vr.57a)

IV.II.IXLIX Karakaya Mahallesi Mescidi

Karakaya Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adını alan mescitte imam olan Mustafa'nın yerine Muharrem 1118 / Nisan-Mayıs 1706'da Seyyid Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.71a). Mescitte yarım akçe ile yarı imamlık görevinde olan Abdullah'ın kendi elindeki hissesini vermesiyle görevden

ayrılmış yerine kadı Mehmed Efendi'nin arzıyla Safer 1163 / Ocak-Şubat 1750'da diğer yarı hisseye sahip Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a).

IV.II.I.L Karaköprü Mahallesi Mescidi

Karaköprü Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adıyla anılan mescitte günde bir akçe ile müezzin olan Ahmed'in vefat etmesi ile yerine kadı Abdurrahman'ın arzıyla Safer 1129 / Ocak-Şubat 1717'de oğlu İbrahim müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77a). Cuma günleri vaizi ve kayyım olan Seyyid İbrahim görevde iken beratını zayi etmiş, Şeyhülislam Dürrizâde Seyyid Abdullah Efendi'nin işaret etmeleriyle 12 Şaban 1227 / 21 Ağustos 1812'de yeniden berat verilmiştir (VAD.No:540, vr.58a).

IV.II.I.LI Kayı Mescidi

Sarı Ali Mahallesi'nde bulunan Kayı Mescidi'nde yarı imamlık görevinde olan Ali'nin vefatı ile yerine kadı Hacı Mehmed arzıyla Muharrem 1147 / Haziran-Temmuz 1734'te Seyyid Mehmed yarım akçe ile imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No: 1079, vr.94b).

IV.II.I.LII Molla Osman Mescidi

Molla Osman Mescidi, Hacı Seyyidi Ahmed Mahallesi'nde yer almaktaydı. Bânisi Molla Osman adında bir hayır sahibidir. Adı geçen mescitte müezzin olmadığından kadı Abdullah arzıyla Receb 1137 / Mart-Nisan 1725'te Hafız Mustafa günde yarım akçe ile tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.125a).

IV.II.I.LIII Mutaşı Mescidi

Sarı Ali Mahallesi'nde bulunan Mutaşı Mescidi'nde yarı imamlık görevinde olan Ali'nin ataması Safer 1115 / Haziran-Temmuz 1703'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.69b).

IV.II.I.LIV . Oğuz Mescidi

Cüllah Mahallesi'nde Oğuz Mescidi'nde yarım akçe ile imam olan Ahmed'in rızasıyla yarı hatiblik görevini devrettiği Mehmed, kadı Ömer arzıyla H.1126/M. 1714-1715'te imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76a).

IV.II.I.LV Okçu Mescidi

Bal Hasan Mahallesi'nde Okçu Mescidi'nde bir akçe ile imam olan Mustafa'nın ataması Receb 1115 / Kasım-Aralık 1703'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.II.I.LVI Salihun Hatun Mescidi

Hadimi Mahallesi'nde Salihun Hatun Mescidi Seyyid İbrahim tarafından cami haline getirilmiştir. İlk hatibi olan Yusuf'un vefatı ile yerine H. 22 Rebiülahir 1203/M. 20 Ocak 1789'da Seyyid Ahmet hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1074, vr.38b). Seyyid Ahmed'in görevden ayrılması ile yerine naip Ahmed'in arzıyla H.1226/M.1811-1812'de Mehmed'in oğlu Hafız Mustafa hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:541, vr.17a).

IV.II.I.LVII Sarı Ali Mahallesi Mescidi

Sarı Ali Mahallesi'nde bulunan ve mahallenin adını alan mescide yapılan atamalar aşağıda verilmiştir.

Tablo 45. Sarı Ali Mahallesi Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Abdülkerim	Zilkade 1123/ Aralık-Ocak 1711-1712	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.76a)

İmam (0,5 akçe)	Abdülkerim Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül- Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam (0,5 akçe)	Abdülkerim Halife	Zilkade 1144/ Nisan-Mayıs 1732	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.94a)
İmam (0,5 akçe)	Selman'ın oğlu Hafız Abdullah	Zilkade 1146/ Nisan-Mayıs 1734	Abdülkerim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1079, vr.94b)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Hafız Hasan Halife	Cemaziyelahir 1171/ Şubat-Mart 1758	Hafız Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.58a)
İmam (0,5 akçe)	Mehmed Halife	Şevval 1174/ Mayıs-Haziran 1761	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.33a)
İmam (0,5 akçe) (yarı hisse)	Hafız Halil	Ramazan 1189/ Ekim-Kasım 1775	Hafız Hasan'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1077, vr.38a)
İmam (1 akçe)	Ali'nin oğlu Hafız Ali	Şaban 1232/ Haziran-Temmuz 1817	Seyyid Hafız Abdullah	(VAD.No:540, vr.59b)
Müezzin (1 akçe)	Abdullah	Zilkade 1123/ Aralık-Ocak 1711-1712	Yeniden berat tayini	(VAD.No:1133, vr.76a)
Müezzin (1 akçe)	Mehmed	H.1131/M. 1718- 1719	Babası Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)
Müezzin	Mustafa'nın oğlu Seyyid Osman	Şaban 1232 / Haziran-Temmuz 1817	Hafız Hüseyin'in oğlu Hafız Hasan'ın elindeki beratı vermesiyle	(VAD.No:540, vr.59b)

IV.II.LLVIII Savlıca Mescidi

Savlıca Mescidi, Hacı Mahmud Mahallesi'nde bulunuyordu. Yarım akçe ile imam olan Mehmed'in vefat etmesi ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla Safer 1131 / Aralık-Ocak 1718-1719'da oğlu Abdullah imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133,

vr.77b). Mescitte yarım akçe ile imam olan Abdullah'ın vefatı ile yerine kadı Ataullah'ın arzıyla Cemaziyelevvel 1153 / Temmuz-Ağustos 1740'da oğlu Seyyid Ahmed Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.95b). Yarım akçe ile imam olan Ali'nin oğlu Hafız Mustafa'nın kendi rızasıyla görevden ayrılması ile yerine Zilhicce 1173 / Temmuz-Ağustos 1760'da Musa Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1097, vr.31b). Yarım akçe ile müezzin olan Süleyman'ın vefat etmesi ile yerine kadı Mustafa'nın arzıyla Receb 1113 / Aralık 1701'de Ali müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a). Mescidin nukud vakfında mütevellî olmayıp lazım olduğundan naip Şeyh Ahmed'in arzıyla Zilkade 1173 / Haziran-Temmuz 1760'da Musli Halife mütevellîliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1097, vr.31b).

IV.II.I.LIX . Seyyid Hacı Mehmed Mescidi

Ak Kız Mahallesi'nde bulunan Seyyid Hacı Mehmed Mescidi ile ilgili atamalar aşağıda ki tabloda verilmiştir.

Tablo 46. Seyyid Hacı Mehmed Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Mahmud	Muharrem 1128/ Aralık-Ocak 1715-1716	Görevin diğer yarısına sahip Hacı İbrahim'in oğlu Ali'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
İmam (0,5 akçe)	Abdulgafur	Zilkade 1142/ Mayıs-Haziran 1730	Babası Mahmud'un görevden ayrılması ile	(VAD.No:1144, vr.79a)
İmam	Abdullah'ın oğlu Mehmed	Zilkade 1144/ Nisan-Mayıs 1732	Mehmed'in vefat etmesi ile	(VAD.No:1079, vr.94a)

Kayım (0,5 akçe)	Veli	Receb 1142/ Ocak-Şubat 1730	İlk atama	(VAD.No:1144, vr.79a)
Kayım (0,5 akçe)	Hasan	Şevval 1179/ Mart-Nisan 1766	Babası Veli'nin yerine	(VAD.No:1076, vr.59a)
Kayım (0,5 akçe)	Veliyüddin	24 Şaban 1220 / 17 Kasım 1805	Babası Hasan'ın yerine	(VAD.No:539, vr.46a)
Müezzin (1 akçe)	Ahmed	H.1126/M. 1714- 1715	İlk atama	(VAD.No:1133, vr.76a)

IV.II.LX Seyyid Hacı Mehmed Mescidi

Seyyid Hacı Mehmed Mescidi, Bal Hasan Mahallesi'nde idi. Bir akçe ile imam olan Abdulgafur'un görevini terk edip gitmesiyle yerine kadı Abdurrahman'ın arzıyla Şaban 1143 / Şubat-Mart 1731'de Mehmed Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.92b).

Mescide ferraş lazım olduğundan Yakub Receb 1115 / Kasım-Aralık 1703'te ferraşlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.II.LXI Süleyman bin Abdurrezzak Mescidi

Süleyman bin Abdurrezzak Mescidi, Sofyan Mahallesi'nde Saltuk Abdurrezzak adlı hayır sahibi tarafından yeniden yaptırılmıştır. Mescidin imamı olmayıp lazım olduğundan naip Seyyid Süleyman'ın arzıyla Ramazan 1135 / Haziran-Temmuz 1723'te Abdulcelil'in oğlu Mehmed Halife yarım akçe ile imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.124b). Mescitte yarım akçe ile imam olan Abdullah'ın oğlu Mehmed'in ataması Zilkade 1143 / Mayıs-Haziran 1731'de Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.93a). İmam olan Mehmed'in vefatı ile yerine naip Sadık'ın arzıyla Şaban 1157 / Eylül-Ekim 1744'te oğulları Osman ve Ahmed imamlığa tayin edilmişlerdir (VAD.No:1079, vr.47a). Günde yarım akçe ile imam olan Osman Halife'nin ataması Rebiülahir 1171 / Aralık-Ocak 1757-1758'de Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097,

vr.30b). Yarım akçe ile imam olan Osman ve Ahmed'in rızalarıyla ellerindeki beratlarını vermeleriyle naip Seyyid Mustafa'nın arzıyla 10 Zilkade 1194 / 7 Kasım 1780'da Hafız Ahmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.39a). Günde yarım akçe ile imam olan İbrahim'in oğlu Hafız Ahmed'in vefatı ile yerine 21 Receb 1221 / 4 Ekim 1806'da oğulları Hafız İbrahim ve Molla Mehmed adlı kardeşler ortaklaşa imamlığa tayin edilmişlerdir (VAD.No:539, vr.46a). Hafız Ahmed'in oğulları Hafız İbrahim ve Molla Mehmed adlı kardeşler beraber görevde iken adı geçen Molla Mehmed'in vefatı ile yerine 15 Muharrem 1231 / 17 Aralık 1815'te kardeşi ve ortağı imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.59a).

IV.II.LXII . Şaban Ağa Mescidi

Şaban Ağa Mescidi, Şeyh İlyas Mahallesi'nde idi. Müezzin lazım olduğundan yarım akçe ile kadı Seyyid Osman'ın arzıyla Şaban 1111 / Ocak-Şubat 1700'de Abdurrahman müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.68b).

IV.II.LXIII Şahin Mahallesi Mescidi

Şahin Mahallesi'nde bulunan ve hayır sahiplerinin yaptırdığı mescitte imam olan Abdulkahhar'ın ataması Rebiülahir 1108 / Ekim-Kasım 1696'da Sultan II. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1140, vr.85b). Mescitte bir akçe ile imam olan Mustafa'nın vefatı ile yerine Rebiülevvel 1137 / Kasım-Aralık 1724'te Mehmed'in oğlu Said imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1083, vr.100a). Mescitte imam olan Ahmed'in kendi elindeki hissesini vererek görevden ayrılması ile boş kalan kadroya bir akçe ile atanan Ali Halife'nin ataması Rebiülevvel 1143 / Eylül-Ekim 1730'da Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.92b). Bir akçe ile imam olan Ali Halife'nin ataması Rebiülevvel 1169 / Aralık-Ocak 1755-1756'da Sultan Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.29a). Bir akçe ile imam olan Seyyid Abdullah'ın oğlu Seyyid Hüseyin'in vefatı ile yerine naip Seyyid Hacı Mehmed Said'in arzıyla H.1235/M. 1819-1820'da oğulları Seyyid Mehmed ve Seyyid Abdullah adlı kardeşler imamlığa tayin edilmişlerdir (VAD.No:540, vr. 59b).

IV.II.I.LXIV Tahir Halife Mescidi

Tahir Halife Mescidi Hacı Mahmud Mahallesi'nde idi. Bir akçe ile imam olan Mahmud'un görevden ayrılması ile yerine Safer 1115 / Haziran-Temmuz 1703'te Ömer imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69b).

IV.II.I.LXV Yağlıca Mescidi

Yağlıca Mescidi, Hacı Mahmud Mahallesi'nde idi. Günde yarım akçe ile imam olan Seyyid Ahmed Halife kendi rızasıyla görevi devrettiği Hafız Mustafa Halife Zilkade 1169 / Temmuz-Ağustos 1756'da imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1097, vr.29b).

IV.III. Musallâlar

Kelime anlamı “*namaz kılınan yer*” demek olan musallâ, Hz. Peygamber döneminde bayram ve cenaze namazı kılınan yerler için kullanılmaktadır (Önkal ve Bozkurt, 1993:47). Arap ülkelerinde, açık bir alanda kalabalık insanların topluca namaz kılması için etrafı bir duvarla çevrilmiş ve içinde sadece kible yönünü gösteren bir mihrap olan yerlere musallâ denilmektedir (Eyice, 1993:56). Selçuklular ve Osmanlılar dönemlerinde yaz aylarında yaylalarda ve camilerin yakınındaki yeşillik alanda özellikle bayram ve cuma namazlarının topluca kılındığı yerlerdir (Baykara, 1998: 53-54). Türkçe de ise bu terim daha çok bir caminin yanında cenaze namazı kılmak için toplanılan yeri ve burada bulunan, üzerine tabutun konulduğu taşı ifade etmektedir (Eyice, 1993:56).

Bor'da iki adet Musallâ bulunuyordu. Bu nedenle eskisine Eski Musallâ, yenisine de Yeni Musallâ adı verilmiştir. Bor'da 1717'de yapılan Musallâya hatip lazım olduğundan kadı Abdurrahman'ın arzıyla H.1130 / M. 1717-1718'de Eski Musallânın hatibi olan Süleyman hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77b) Adı geçen Musallâ'da günde iki akçe ile hatip olan Mustafa'nın oğulları Seyyid Ömer, Seyyid Mehmed Şeker ve Seyyid Mahmud adlı kardeşler ortaklaşa görevde iken adı geçen Seyyid Mehmed'in vefatı ile yerine 11 Cemaziyelahir 1228 / 11

Haziran 1813'te üçte bir hissesini verdiği kardeşleri ve ortakları Seyyid Mehmed Şeker ve Seyyid Mahmud hatipliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:540, vr.58a).

Musallâda ferraş olmayıp lazım olduğundan kadı Mehmed'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da Sefer'in oğlu Veli yarım akçe ile ferraşlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78b).

Musallâ'da müezzin olan Hafız Hasan'ın çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine kadı Musa'nın arzıyla 27 Cemaziyelahir 1225 / 30 Temmuz 1810'da Hafız Hüseyin'in oğlu diğer Hafız Hasan müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.58b).

BEŞİNCİ BÖLÜM

BOR KAZASI'NA BAĞLI KÖYLERDEKİ İBADETHANELER

V.I.II. Köylerdeki Camiler

V.I.II.I. Abdurrahman Efendi Camii

Okçu Köyü'nde bulunan Abdurrahman Efendi Camii'nde bir akçe ile hatip olan Ali'nin görevden ayrılması ile yerine kadı Ali'nin arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da Ahmed hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78a). Ali'nin yerine bir akçe ile hatip olan Hacı Yakub'un oğlu Ahmed'in ataması Rebiülevvel 1143 / Eylül-Ekim 1730'da Sultan I. Mahmud'un'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.92b).

V.I.II.II. Ahi Hami Aldın Camii

Kesde Köyü'nde bulunan Ahi Hami Aldın Camii'nde bir akçe ile imam olan Osman'ın vefat etmesi ile yerine kadı Ahmed'in arzıyla Ramazan 1123/Ekim-Kasım 1711'de Veli imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76a). Ahi Hami Aldın'ın yaptırdığı camide imam olan Nuh'un vefat etmesi ile yerine naip Seyyid Süleyman'ın arzıyla Ramazan 1135 / Haziran-Temmuz 1723'te Nasuh'un oğlu Osman yarım akçe ile imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.124b).

V.I.II.III. Ali Halife Camii

Ali Halife Camii Ekenli Köyü'nde bulunuyordu. Ali Halife adlı birisinin bânisi olduğu bu camide bir akçe ile imam olan Hüseyin'in görevden ayrılması ile yerine kadı Zeynelabidin'in arzıyla Cemaziyelevvel 1108 / Kasım-Aralık 1696'da Yakub imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.85b).

V.I.II.IV. Ali Paşa Camii

Okçu Köyü'nde bulunan Ali Paşa'nın bânisi olduğu camide günde yarım akçe ile hatip olan Hasan'ın çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine kadı Hasan'ın arzıyla Şevval 1178 / Mart-Nisan 1765'te Mustafa hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.59a). Adı geçen Mustafa'nın vefatı ile yerine 7 Safer 1190 / Mart-Nisan 1776'da Mehmed hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr. 38a)

IV.I.II.V. Ak Bor Köyü Camii

Ak Bor Köyü'nde bulunan camide camide bir akçe ile hatip olan Eyyub'un ataması Cemaziyelevvel 1116/Eylül 1704'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.I.II.VI. Batrak Köyü Camii

Batrak Köyü'nde bulunan ve aynı adla anılan camide imam-hatiplik görevini yürüten kişinin vefat etmesi ile yerine göreve oğlunun atandığı görülmektedir. Camide imam ve hatip olan Hakkı'nın vefat etmesi ile yerine Zilkade 1140 / Haziran-Temmuz 1728'de oğlu Mahmud Halife imam-hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.78b).

IV.I.II.VII. Berhan Köyü Camii

Berhan Köyü'nde bulunan ve köyün adı ile bilinen camide hatiplik görevini yürüten görevlinin hiçbir sebep yokken haksızlıkla görevden alındığı anlaşılınca tekrar göreve getirildiği görülmektedir.

Berhan Köyü Camii'nde babası Abdullah'ın yerine bir akçe ile hatip olan Mehmed Halife hizmetine devam edip üstelik görevden alınmasını gerektirecek bir hali yokken “*görevini terk etti*” diyen Hulusi adlı birisi haksızlıkla göreve atanmış fakat daha sonra yaptığı haksızlık anlaşılıp görevden alınca kadı Hacı Mehmed'in

arzıyla Zilkade 1144 / Nisan-Mayıs 1732’de hissenin eski sahibi Mehmed Halife yeniden hatiplik görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.94a).

IV.II.VIII. Bervası Köyü Camii

Bervası Köyü’nde bulunan camide günde bir akçe ile hatip olan Abdullah’ın vefat etmesi ile yerine kadı Mehmed’in arzıyla Cemaziyelevvel 1136 / Ocak-Şubat 1724’te oğlu Mehmed Halife hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.125a).

IV.II.IX. Bıyıklı Köyü Camii

Bıyıklı Köyü’nde bulunan ve köyün adıyla anılan camiye ferraş ve mütevellî lazım olduğundan Zilhicce 1116 / Mart-Nisan 1705’te Hüseyini Ahmed Zade tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.70b).

IV.II.X. Bolkarcan Köyü Camii

Bolkarcan Köyü’nde bulunan ve köyün adını alan bu camiye yapılan atamalar aşağıda tabloda belirtilecektir.

Tablo 47. Bolkarcan Köyü Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Seyyid Abdurrahman	Safer 1129/ Ocak-Şubat 1717	Yakub’un görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
İmam	Mehmed	Zilkade 1129/ Ekim-Kasım 1717	Seyyid Abdurrahman’ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.77a)

İmam	Yakub	H.1130/M 1717-1718	Yakub'un hizmetinde kusuru olmadığı halde görevden alındığının anlaşılması ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
İmam	Musa	H.1131/M 1718-1719	Yakub'un hizmetini terk etmesi ile	(VAD.No:1133, vr.77b)
İmam (1 akçe)	Yakub Halife	Rebiülevvel 1136/ Kasım-Aralık 1723	Musa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No: 1137 vr. 124/b – 11)
İmam (1 akçe)	Osman	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Babası Yakub'un kendi eliyle görevi devretmesiyle	(VAD.No: 1079 vr. 92/b – 10)
İmam (1 akçe)	Yakub Halife	Rebiülahir 1147/ Ağustos-Eylül 1734	Yakub Halife'nin hizmette kusuru olmadığı halde oğlu Osman'ın haksızlıkla görevi devraldığının öğrenilmesi ile	(VAD.No:1079, vr.94b)
İmam (1 akçe)	Osman Halife	Şaban 1148/ Aralık-Ocak 1735	Babası Hamza oğlu Yakub'un vefatı ve göreve hakkı olan Ahmed'in başkibir diyarda bulunması ile	(VAD.No:1079, vr.95a)
İmam (1 akçe)	Osman Halife	Cemaziyelevvel 1168/ Şubat-Mart 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam (1 akçe)	Osman Halife	Cemaziyelevvel 1171/ Ocak-Şubat 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)

İmam (1 akçe)	Ahmed Halife	Receb 1171/ Mart-Nisan 1758	Babası Yakub'un vefatı ile göreve gelmesi gerekirken kardeşi Osman Halife'nin "kardeşim başka diyarda" diyerek haksızlıkgöreve tayin olduğu anlaşılıp görevden alınması ile	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam (1 akçe)	Ahmed Halife ve Osman Halife	Safer 1172/ Ekim-Kasım 1758	BabalarıYakub Halife'nin vefatı ile	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam (1 akçe)	Mehmed'in oğlu Mustafa	Zilhicce 1173/ Temmuz-Ağustos 1760	Ahmed Halife ve Osman Halife'nin kendi rızalarıyla görevden ayrılmaları ile	(VAD.No:1097, vr.31b)
Hatip	İsa	Zilkade 1120/ Ocak-Şubat 1709	İlkatama	(VAD.No:1133, vr.75b)
Hatip (1 akçe)	Mehmed	Şaban 1157/ Eylül-Ekim 1744	Abdullah'ın hissesini vermesi ile	(VAD.No:1079, vr.47a)

IV.I.II.XI. Cafer Bey Camii

Kargah Köyü'nde bulunan Cafer Bey Camii'nin adından da anlaşılacağı üzere bânisi Cafer Bey isimindedir. Bu camiye yapılan atamalar aşağıda tabloda yer almaktadır.

Tablo 48. Cafer Bey Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam ve Mütevelli (1 akçe)	Mehmed	Safer 1203/ Kasım 1788	İlk atama	(VAD.No:1074, vr.38a)
İmam ve Mütevelli (1 akçe)	Seyyid Mustafa'nın oğlu Seyyid Mehmed	9 Receb 1203 / 5 Nisan 1789	Mehmed'in görevi bırakması ile	(VAD.No:537, vr.56b)
İmam ve Mütevelli (1 akçe)	Musa'nın oğlu Mehmed	25 Rebiülevvel 1204/ 13 Aralık 1789	Seyyid Mustafa'nın oğlu Seyyid Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57a)
İmam ve Mütevelli (1 akçe)	Musa'nın oğlu Mehmed	Şaban 1205/ Nisan- Mayıs 1791	Zayi olan berat tayini	(VAD.No:537, vr.57a)
İmam ve Mütevelli (1 akçe)	Süleyman Ahi Çelebi'nin oğlu Mehmed	9 Şaban 1205/ 13 Nisan 1791	Musa'nın oğlu Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57a)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mustafa'nın oğlu Seyyid Hafız Ali	2 Şaban 1235/ 15 Mayıs 1820	Süleyman'ın oğlu Mehmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:540, vr.59b)
Hatip (0,5 akçe)	Abdülvehhab	H.1131/M. 1718- 1719	Abdurrahman'ın yerine	(VAD.No:1133, vr.78a)
Hatip (0,5 akçe)	Ali	Cemaziyelevvel 1135/ Şubat-Mart 1723	Hasan'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.79a)

Hatip (1 akçe)	Seyyid Abdullah (görevin önceki sahibi)	Zilhicce 1144/ Mayıs-Haziran 1732	Ali Halife'nin rızasıyla	(VAD.No:1079, vr.94a)
Hatip (0,5 akçe)	Yusuf'un oğlu Mustafa Halife	Zilkade 1153/ Ocak-Şubat 1741	Abdurrahman'ın oğlu Seyyid Abdullah Halife'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:1079, vr.98a)
Hatip	Mustafa	Muharrem 1157/ Şubat-Mart 1744	Diğer hisseye sahip Seyyid Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
Hatip (0,5 akçe)	Abdurrahim Halife'nin oğlu Ali	H.1172/M.1758- 1759	Mustafa Efendi'nin yerine	(VAD.No:1097, vr.31a)
Hatip (0,5 akçe)	Hacı Mustafa'nın oğlu Salih	23 Rebiülevvel 1224/ 8 Mayıs 1809	Süleyman'ın oğlu Seyyid Ali'nin görevden ayrılması ile	(VAD.No:541, vr.16a)

IV.I.II.XII. Daktalı Köyü Camii

Daktalı Köyü'nde bulunan ve köyün adıyla anılan camide hatip olan Nasuhi'nin çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine naip Derviş Abdulkerim'in arzıyla Şevval 1180 / Mart 1767'de Hasan'ın oğlu Ali hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.59b).

IV.I.II.XIII. Deknan Köyü Camii

Deknan Köyü'nde bulunan bu camide bir akçe ile hatip olan Mahmud'un ataması Şevval 1115 / Şubat-Mart 1704'te Sultan III. Ahmed'in'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.I.II.XIV. Dikenli Köyü Camii

Dikenli Köyü'nde bulunan ve köyün adının taşıyan camide bir akçe ile imam ve hatip olan Mehmed'in vefat etmesiyle yerine H.1131/M 1718-1719'da Ahmed imam ve hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78b). Camide bir akçe ile Mahmud'un yerine imam ve hatip olan Ahmed Halife'nin ataması Safer 1147 / Temmuz 1734'te Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.94b). Camide bir akçe ile imam ve hatip olan Ahmed'in hatiplik görevini kendi isteğiyle devrettiği Nasuh Ramazan 1155 / Ekim-Kasım 1742'de göreve tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.46b).

Bor'da Dikenli Köyü'nde camide bir akçe ile imam ve hatip olan Ahmed Safer 1147 / Temmuz 1734'te bu göreve tayin olmuş; fakat Cemaziyelahir 1168 / Mart-Nisan 1755'te kendi isteğiyle görevini verdiği oğlu Ebubekir'in ataması Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.28b). Ebubekir'in vefat etmesi ile yerine 19 Şevval 1213 / 26 Mart 1799'da imam ve hatipliğe tayin edilmiştir (BŞS.No.11, s.138).

IV.I.II.XV. Ebagözüm Köyü Camii

Ebagözüm Köyü'nde bulunan ve köyle aynı adı alan camiye yapılan atamalar tablolştırılarak verilecektir.

Tablo 49. Ebagözüm Köyü Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Mahmud	Rebiülevvel 1103/ Kasım-Aralık 1691	Hasan'ın yerine imam olan Seyfullah'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam (1 akçe)	Seyfullah	Rebiülahir 1114/ Ağustos-Eylül 1702	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1141, vr.69b)

İmam (1 akçe)	Mahmud	Cemaziyelevvel 1114/ Eylül-Ekim 1702	Seyfullah'ın yerine	(VAD.No:1141, vr.69b)
İmam (1 akçe)	Hasan	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Seyfullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.75a)
İmam (1 akçe)	Hasan	H.1130/M. 1717- 1718	Görevin diğer yarısını haksızlıkla aldığı anlaşılan Molla Mahmud'un görevden alınması ile	(VAD.No:1133, vr.77a)
İmam (0,5 akçe)	Mahmud	Rebiülahir 1130/ Mart-Nisan 1718	Mahmud'un kusuru olmadığı halde elinden haksızlıkla görevi alınıp Mustafa'ya verildiği anlaşılnca	(VAD.No:1133, vr.77a)
İmam (1 akçe)	Mustafa ve Seyfullah (Babaları Hasan Halife'nin vefatı ile)	Şevval 1143/ Nisan-Mayıs 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)
İmam (1 akçe)	Hasan	H.1189/M. 1775- 1776	Babası Seyfullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.26a)
Hatip (1 akçe)	Eyyub Halife	Şaban 1143/ Şubat-Mart 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Hatip (1 akçe)	İbrahim Halife	Receb 1152/ Ekim-Kasım 1739	Eyyub'un çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.95b)

IV.I.II.XVI. Ebubekir Ağa Camii

Ebubekir Ağa'nın bânisi olduğu ve bunun için onun adıyla anılan cami Bolkarcan Köyü'nde bulunmakta idi. Ebubekir Ağa Camii'nde yarı hatiblik görevinde olan Ahmed'in yerine yarım akçe ile göreve gelen İsmail Halife'nin ataması Rebiülevvel 1143 / Eylül-Ekim 1730'da Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.92b). Camide bir akçe ile yarı hatiblik görevinde olan Molla İsa'nın vefat etmesiyle ve oğlunun da başka bir diyarda olup görevi almamasıyla yerlerine kadı Seyyid İbrahim'in arzıyla Cemaziyelevvel 1154 / Temmuz-Ağustos 1741'de Abdullah yarı hatiplik görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.98a).

IV.I.II.XVII. Emâsurmaz Köyü Camii

Emasurmaz Köyü'nde bulunan ve köyün adının alan camide ferraş olan Hacı Kenan'ın vefat etmesi ile yerine Cemaziyelevvel 1114 / Eylül-Ekim 1702'de Süleyman ferraşlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69b).

IV.I.II.XVIII. Erkan Köyü Camii

Erkan Köyü'nde bulunan ve köyle aynı adı alan camide hatip olan Abdurrahim'in ataması Receb 1103 / Mart-Nisan 1692'de Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.68b).

IV.I.II.XIX. Hacı Abdullah ve Hacı Mehmed Camii

Kenise Hisar Köyü'nde Hacı Abdullah ve Hacı Mehmed'in bina ettirdikleri cami kendi adlarıyla anılmakta idi (Fotoğraf-16). Caminin H.1143/M.1730'da yeniden yapıldığı anlaşılmaktadır (VAD.No:1079, vr.92b). Adı geçen camideki görevlilerin daha kolay takibi için yapılan atamalar tablo halinde gösterilecektir.

Tablo 50. Hacı Abdullah ve Hacı Mehmed Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Mustafa	Safer 1141/ Eylül-Ekim 1728	Mahmud'un oğlu İsa'nın oğlu Seyyid Mustafa'nın elindeki beratı vernesi ile	(VAD.No:542, vr.34a)
İmam	Hüseyin'in oğlu Mustafa Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.92b)
İmam (1 akçe)	Ali Halife ve Mehmed Halife	Safer 1154/ Nisan-Mayıs 1741	Babaları Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.98a)
İmam (1 akçe)	Ali ve Mehmed	Cemaziyelevvel 1169/Şubat-Mart 1756	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
Hatip (1 akçe)	Ali ve Mehmed	Cemaziyelevvel 1169/Şubat-Mart 1756	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam (0,5 akçe)	İsa	Cemaziyelevvel 1191/ Haziran- Temmuz 1777	Ali ve Mehmed'in vefatı ve oğullarının da göreve ehliyetsiz olmalarıyla	(VAD.No:1077, vr.38b)
Hatip	Mustafa Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.92b)
Hatip (1 akçe)	Mustafa Halife	Receb 1168/ Nisan-Mayıs 1755	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr. 28b)
Hatip (1 akçe)	Mustafa	Zilkade 1172/ Haziran-Temmuz 1759	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31b)
Hatip (1 akçe)	Seyyid Mehmed	19 Zilhicce 1193/ 28 Aralık 1779	Babası Mustafa'nın vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)
Hatip (1 akçe)	Seyyid Hafız Hasan	29 Cemaziyelahir 1242/ 28 Ocak 1827	Babası Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:542, vr.34a)
Vaiz (1 akçe)	Şeyh Seyyid İsmail Halife	Ramazan 1143/ Mart-Nisan 1731	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.93a)

Vaiz (1 akçe)	Mehmed Halife	Safer 1173/ Eylül-Ekim 1759	Babası Şeyh Seyyid İsmail Halife'nin vefatı ve Şeyhülislam İsmail Asım Efendi'nin önermesiyle	(VAD.No:1097, vr.31b)
--------------------------------	---------------	--------------------------------	--	--------------------------

IV.I.II.XX. Hacı Mehmed Camii

Defrezat Köyü'nde bulunan Hacı Mehmed Camii'nde hatip olan Mustafa'nın beratı olmadığından, kadı Zeynelabidin'in arzıyla Şaban 1108 / Şubat-Mart 1697'de berat tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.85b). Camide yarım akçe ile imam ve yarım akçe ile hatip olan Mustafa'nın vefat etmesi ile yerine kadı Ali'nin arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da Hüseyin imam ve hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78a). Camide bir akçe ile imam ve hatip olan Hüseyin'in hizmetini terk etmesiyle yerine kadı Mehmed'in arzıyla H.1135/M. 1722-1723'te Ömer görevlere tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.79a).

IV.I.II.XXI. Hacı Osman Camii

Hacı Osman Camii, Kayı Köyü'nde bulunuyordu. Camide yarım akçe ile imam olan Mehmed'in vefatı ile yerine kadı Salih Efendi'nin arzıyla Receb 1165 / Mayıs-Haziran 1752'de büyük oğlu Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a).

Camide bir akçe ile hatip olan Osman'ın görevden ayrılması ile yerine kadı Ömer'in arzıyla H.1126/M. 1714-1715'te oğlu Halil hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76b). Halil'in de vefat etmesi ile yerine kadı Ali'nin arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da adı geçen caminin imamı olan Yusuf'un oğlu Mehmed hatipliğe de tayin edilmiştir (VAD.No: 1133 vr. 77/b –53). Camide bir akçe ile hatip olan Yusuf'un oğlu Mehmed'in vefatı ile yerine kadı Salih'in arzıyla Receb 1165 / Mayıs-Haziran 1752'de büyük oğlu diğer Mehmed hatiplik görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a). Camide günde bir akçe ile hatip olan Mehmed'in oğlu Mehmed'in vefatı ile yerine kadı Derviş Mehmed'in arzıyla Muharrem 1181 /

Mayıs-Haziran 1767'de Abdulkerim hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.59b).

IV.I.II.XXII. Hademi Köyü Camii

Hademi Köyü'nde bulunan ve köyle aynı adı taşıyan camide hatip olmayıp lazım olduğundan Şevval 1139 / Mayıs-Haziran 1727'de Yusuf Halife bu göreve tayin edilmiştir (VAD.No:1143, vr.155b).

IV.I.II.XXIII. Halil Ağa Camii

Kilise Köyü'nde bulunan Halil Ağa Camii'nde imam olan Mehmed'in vefatı ile yerine naip Hasan'ın arzıyla Muharrem 1157 / Şubat-Mart 1744'te Ahmed'in oğlu Mustafa imamlık görevine tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.46b).

IV.I.II.XXIV. Halil Camii

Bolkarcan Köyü'nde bulunan Halil Camii'ne hatip lazım olduğundan kadı Seyyid Ali'nin arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de günde yarım akçe ile İsa hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

IV.I.II.XXV. Hami Köyü Camii

Hami Köyü'nde bulunan ve köyün adıyla anılan camide yarım akçe ile imam ve hatip olan Seyyid Yusuf'un görevden ayrılması ile yerine kadı Ahmed'in arzıyla Receb 1142 / Ocak-Şubat 1730'da oğlu Seyyid Osman imam ve hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.79a). Camide yarım akçe ile müezzin olan Ömer'in ataması Cemaziyelevvel 1115 / Eylül-Ekim 1703'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

IV.I.II.XXVI. Hattat Mehmed Efendi Camii

Selmanlı Köyü'nde bulunan Hattat Mehmed Efendi Camii'nde yarım akçe ile imam Hasan'ın vefatı ile yerine naip Hasan'ın arzıyla Muharrem 1157 / Şubat-Mart 1744'te İsmail Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.46b).

IV.I.II.XXVII. Hızır Bey Camii

Kargah Köyü'nde bulunan Hızır Bey Camii'nde yarım akçe ile hatip olan Mustafa Halife'nin ataması Cemaziyelevvel 1169 / Şubat-Mart 1756'da Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.29a).

Camide günde yarım akçe ile hatip olan Ali'nin ataması H.1188/M. 1774-1775'te Sultan I. Abdülhamid'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1158, vr.10b).

IV.I.II.XXVIII. İbrahim Paşa Camii

Pirahur Köyü'ndeki İbrahim Paşa Camii vakfının mütevellisi olan Seyyid Şeyh Abdurrahman'ın beratı olmadığından Şevval 1140 / Mayıs-Haziran 1728'de yeniden berat tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.78b). Camii vakfının mütevellisi olan Şeyh Abdurrahman'ın vefatı ile yerine kadı Mehmed Said'in arzıyla Safer 1178 / Temmuz-Ağustos 1764'te kendi oğulları Seyyid Abdullah ve Seyyid Halil adlı kardeşler ortaklaşa mütevelliliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1076, vr.58b). Camii vakfının yarı hisse ile mütevellisi olan Seyyid Halil'in vefatı ile yerine Rebiülevvel 1181 / Temmuz-Ağustos 1767'de Hacı Mehmed tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.61a).

Camide bir akçe ile hatip olan Mehmed'in görevini terk etmesiyle yerine, kadı Halil'in arzıyla Şevval 1139 / Mayıs-Haziran 1727'de Seyyid Halil hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1143, vr.155b). Camide hatip olan Seyyid Halil'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile boşalan kadroya kadı Seyyid Abdullah'ın arzıyla Muharrem 1183 / Mayıs-Haziran 1769'da Seyyid Abdullah tayin edilmiştir (VAD.No:1082, vr.41a).

IV.I.II.XXIX. Kavdarçar Köyü Camii

Kavdarçar Köyü'nde bulunan ve aynı adı alan camide imam ve hatip olan Hasan'ın ataması Rebiülevvel 1103 / Kasım-Aralık 1691'de Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.68b).

IV.I.II.XXX. Mahmud Ağa Camii

Bolkarcan Köyü'nde bulunan Mahmud Ağa Camii'nde imam olan Hafız Hacı Mehmed'in görevden ayrılması ile yerine 17 Safer 1190 / 7 Nisan 1776'da Hafız İbrahim imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.38a).

IV.I.II.XXXI. Mahmud'un Halife Camii

Kayı Köyü'nde bulunan Mahmud Halife Camii'nde bir akçe ile imam olan Abdurrahman'ın vefat etmesi ile yerine H.1131/M. 1718-1719'da oğulları Mehmed ve Abdülkerim imamlığa tayin edilmişlerdir (VAD.No:1133, vr.77b).

Mahmud Halife Camii'n bir akçe ile hatip olan Abdurrahman'ın vefat etmesi ile yerine, kadı Mehmed'in arzıyla H.1131/M. 1718-1719'da oğlu Abdülvehhab hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.77b). Babası Abdurrahman'ın yerine göreve gelmesi gerekirken kendi rızasıyla hissesinden vazgeçen Süleyman'ın yerine kadı Hacı Mehmed arzıyla Cemaziyelahir 1144 / Aralık 1731'de Abdülvehhab bir akçe ile hatiblik vazifesine tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.93b).

IV.I.II.XXXII. Mehtah Köyü Camii

Mehtah Köyü'nde bulunan ve köyle aynı adı alan camide bir akçe ile hatibliğe Şaban 1111 / Ocak-Şubat 1700'de Hazarfen tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.68b).

IV.I.II.XXXIII. Molla Osman Camii

Görün Köyü'nde Molla Osman'ın bânisi olduğu bu camide hatip olan Mustafa'nın vefatı ile yerine naip Ataullah'ın arzıyla Şevval 1147 / Şubat-Mart 1735'te Abdulfettah'ın oğlu Yusuf Halife hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.94b).

IV.I.II.XXXIV. Murad Paşa Camii

Kardan Kaya Köyü'nde bulunan Murad Paşa Camii'nin hatibi olmayıp lazım olduğundan yarım akçe ile Mustafa, kadı Ahmed'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75a).

IV.I.II.XXXV. Murad Paşa Camii

Okçu Köyü'nde Murad Paşa'nın bânisi olduğu camide yarım akçe ile imam olan Mehmed Halife ve Hasan'ın rızasıyla görevini devrettiği Ahmed Halife, kadı Abdullah'ın arzıyla Muharrem 1137 / Eylül-Ekim 1724'te imamlık görevine tayin edilmişlerdir (VAD.No:1137, vr.125a). Camide yarım akçe ile imam olan Ahmed'in yerine göreve gelen Yusuf'un ataması Şevval 1147 / Şubat-Mart 1735'te Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.94b).

Camide yarım akçe ile hatip Hasan'ın vefatı ile yerine kadı Mehmed Efendi'nin arzıyla Rebiülahir 1163 / Mart-Nisan 1750'de Ömer Halife hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a).

IV.I.II.XXXVI. Murtazan Köyü Camii

Murtazan Köyü'nde bulunan ve köyün adıyla anılan camide yarım akçe ile hatip olan Abdulvahhab'ın ataması Rebiülahir 1117 / Temmuz-Ağustos 1705'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No: 1141, vr.70b).

IV.I.II.XXXVII. Musa Paşa Camii

İlce Köyü'nde bulunan Musa Paşa Camii'nde bir akçe ile müezzin olan Ali'nin vefat etmesi ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de Süleyman müezzinlik görevine tayin edilmiştir (VAD.No: 1133, vr.75b).

IV.I.II.XXXVIII. Okçu Köyü Camii

Okçu Köyü'nde bulunan ve köyün adını alan camide bir akçe ile imam olan İsmail'in vefat etmesi ile yerine Şevval 1113 / Mart 1702'de Hasan imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69b). Camide bir akçe ile imam olan Hasan'ın hizmetini terk ettiğinden yerine kadı Ahmed'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75a).

Camide hatiplik görevine kadı Seyyid Abdulkadir'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de Ali bir akçe ile tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

Camide yarım akçe ile hatip olan Hacı Yakub'un oğlu Hacı Ahmed'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile yerine kadı Seyyid İbrahim'in arzıyla Şevval 1153 / Aralık-Ocak 1740-1741'de Hacı Mustafa'nın oğlu Hasan Halife hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.95b).

IV.I.II. XXXIX. Osman Efendi Camii

Kuru Köyü'nde Osman Efendi'nin bânisi olduğu camide hatip olan Yusuf'un vefat etmesi ile yerine naip Seyyid Ahmed'in arzıyla Cemaziyelevvel 1174 / Aralık-Ocak 1760-1761'de Ahmed ve Erhan Halife hatipliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1097, vr.31b).

IV.I.II.XL. Pervan Köyü Camii

Pervan Köyü'nde bulunan ve köyle aynı adı taşıyan camide hatip olan Mustafa'nın ataması Şaban 1104 / Nisan-Mayıs 1693'te Sultan II. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.71b).

IV.I.II.XLI. Pirahur Köyü Camii

Pirahur Köyü'nde bulunan ve köyün adıyla anılan camide bir akçe ile hatip olan İbrahim Halife'nin ataması Safer 1115 / Haziran-Temmuz 1703'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.69b). Camide bir akçe ile hatip olan İbrahim'in vefatı ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla Muharrem 1145 / Haziran-Temmuz 1732'de büyük oğlu Mahmud Halife hatipliğe tayin edilmiştir

(VAD.No:1079, vr.94a). Camide bir akçe ile hatip Mahmud Halife'nin ataması Cemaziyelevvel 1169 / Şubat-Mart 1756'da Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.29a). Camide bir akçe ile hatip olan Mahmud Halife'nin beratı Rebiülahir 1175 / Ekim-Kasım 1761'de Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1076, vr.57b).

IV.I.II.XLII. Satık Köyü Camii

Satık Köyü'nde bulunan ve köyün adını alan camide imam ve hatip olan Yusuf Halife'nin ataması Cemaziyelahir 1124 / Temmuz-Ağustos 1712'de Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr.71b).

IV.I.II.XLIII. Selmanlı Köyü Camii

Selmanlı Köyü'nde bulunan ve köyle aynı adı taşıyan camiye yapılan atamalar aşağıdaki tabloda değinilmiştir.

Tablo 51. Selmanlı Köyü Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Mustafa	Cemaziyelevvel 1108/ Kasım-Aralık 1696	Musa'nın vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.85b)
İmam ve Hatip (1 akçe)	Mustafa	Rebiülevvel 1112/ Ağustos-Eylül 1700	İmamlığın yanında Hatiplik görevine de atanmıştır	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (0,5 akçe) ve Hatip	Ömer	Cemaziyelevvel 1117/Ağustos-Eylül 1705	Mustafa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.70b)
İmam ve Hatip (2 akçe)	Ömer	Muharrem 1118/ Nisan-Mayıs 1706	Hüseyin'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.71a)

İmam	Molla Hasan	H.1135/M. 1722-1723	Mustafa'nın vefat etmesi ile	(VAD.No:1133, vr.79a)
İmam	Hasan	Cemaziyelevvel 1144/ Kasım 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93b)
Hatip	Hüseyin	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.68b)
Hatip (0,5 akçe)	Mehmed	Safer 1127/ Şubat-Mart 1715	Babası Hasan'ın vefat etmesi ile	(VAD.No:1133, vr.76a)
Hatip (0,5 akçe)	Mehmed Halife (Hasan'ın yerine)	Cemaziyelevvel 1144/Kasım 1731	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr .93b)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Mehmed Halife	Cemaziyelevvel 1169/Şubat-Mart 1756	Babası Hacı Mehmed'in rızasıyla görevi devretmesiyle	(VAD.No:1097, vr.29a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Ahmed	Rebiülevvel 1179/ Ağustos-Eylül 1765	Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr.59a)
Hatip (0,5 akçe)	Seyyid Süleyman	H.1196/M. 1781-1782	Babası Seyyid Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)
Hatip	Sadık Halife	14 Rebiilahir 1221/ 1 Temmuz 1806	Babası Seyyid Abdurrahman'ın vefatı ile	(VAD.No:539, vr.46a)
Müezzin ve Ferraş (0,5 akçe)	Ebubekir	Cemaziyelevvel 1117/ Ağustos-Eylül 1705	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)

IV.I.II.XLIV. Seyyid Yar Çavuş Camii

Diyregün Köyü'nde Seyyid Yar Çavuş'un bânisi olduğu cami ile ilgili atamalar aşağıda tabloda yer almaktadır.

Tablo 52. Seyyid Yar Çavuş Camii görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam – Hatip (2 akçe)	Abdülvehha b	Safer 1128/ Ocak-Şubat 1716	Ali'nin hizmetini terk etmesi ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
İmam – Hatip (1 akçe)	Ali	H.1131/M 1718-1719	Davud'un vefat etmesi ile yerine oğlu Ali yüksek tahsilde olduğundan göreve atanmamış, fakat vekili Mustafa olduğu halde Abdülvehhab'ın haksızlıkla göreve geldiği anlaşılıp görevden alınması ile	(VAD.No:1133, vr.77b)
İmam – Hatip (1 akçe)	Seyyid Mustafa'nın oğlu Seyyid Mehmed	H.1131/M 1718-1719	Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.77b)
İmam – Hatip (1 akçe)	Seyyid Mehmed Halife	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr. 92b)
İmam - Hatip (1 akçe)	Abdulkadir	Muharrem 1163/ Aralık-Ocak 1749-1750	Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48a)
İmam – Hatip (1 akçe)	Mustafa	Rebiülahir 1163/ Mart-Nisan 1750	Abdulkadir'in hissesini devretmesi ile	(VAD.No:1079, vr.48a)
İmam – Hatip (1 akçe)	Seyyid Abdullah	Cemaziyelevvel 1166/ Mart-Nisan 1753	Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam - Hatip	Mustafa	Zilkade 1166/ Ağustos-Eylül 1753	Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)

İmam – Hatip (1 akçe)	Mustafa Halife	Rebiülahir 1168/ Aralık-Ocak 1754-1755	Mustafa Halife'nin azlini gerektirecek bir hali yokken Seyyid Abdullah'ın haksızlıkla göreve geldiğinin anlaşılması ve Anadolu Kazaskeri Mehmed Salih Efendi Hazretlerinin isteği ve YüceFerman gereğince	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam – Hatip (1 akçe)	Seyyid Abdullah Halife	Rebiülahir 1168/ Ocak-Şubat 1755	Mustafa Halife'nin rızasıyla görevi devretmesi ile	(VAD.No:1097, vr.28b)
İmam – Hatip (1 akçe)	Seyyid Abdullah Halife	Rebiülahir 1171/ Aralık-Ocak 1757-1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.30b)
İmam – Hatip (1 akçe)	Seyyid Abdullah Halife	H.188/M 1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr.10b)
İmam ve Hatip (1 akçe)	Seyyid Osman	Rebiülevvel 1196 / Şubat-Mart 1782	Seyyid Abdullah'ın görevden ayrılması ile	VAD.No:1077, vr.39b)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Osman	30 Cemaziyelevvel 1215 / 19 Ekim 1800	Hizmette kusuru olmadığı halde Seyyid Osman'ın görevden alınmasına sebep olup göreve gelen Mehmed ve Ahmed'in görevden alınması ile	(BOA.C.EV.21 138/417)
İmam (0,5 akçe)	Seyyid Hasan	20 Şaban 1226/ 9 Eylül 1811	Babası Seyyid Osman'ın vefatı ile	(VAD.No:541, vr.17a)
Mütevelli	Seyyid Halil'in oğlu Seyyid Abdullah	Cemaziyelahir 1171/ Şubat-Mart 1758	İlk atama	(VAD.No:1076, vr.58a)

Hatip (0,5 akçe) ve Mütevelli	Seyyid Mustafa	6 Şaban 1217 / 2 Aralık 1802	Seyyid Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:539, vr.44b)
Hatip (0,5 akçe) ve Mütevelli	Seyyid Mehmed Şeker ve Seyyid Mahmud	8 Cemaziyelahir 1228/ 8 Haziran 1813	Kardeşleri Seyyid Ömer'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr.58a)

IV.I.II.XLV. Sinan Bey Camii

Kenise Hisar Köyü'ndeki Sinan Bey Camii'ne (Fotoğraf-17) yapılan atamalar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 53. Sinan Bey Camii görevlileri

<i>Görev</i> <i>Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Ahmed	Rebiülahir 1109/ Ekim-Kasım 1697	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.86a)
İmam	İbrahim, Mustafa ve Mehmed	Muharrem 1157/ Şubat-Mart 1744	Babaları Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
İmam	İbrahim ve Mustafa	Zilkade 1161/ Ekim- Kasım 1748	Kardeşleri Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
İmam	İbrahim ve Mustafa	Cemaziyelevvel 1169/ Şubat-Mart 1756	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
İmam	İbrahim ve Mustafa	Rebiülahir 1172/ Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31a)

İmam	Seyyid Mustafa	9 Rebiülahir 1191/ 17 Mayıs 1777	Şeyh İbrahim'in çocuksuz olarak vefat etmesi ile	(VAD.No:1077, vr.38b)
İmam	İsmail'in oğlu Mehmed	5 Şevval 1206/ 27 Mayıs 1792	Şeyh İbrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57b)
Mütevelli	Sami Halife	Rebiülevvel 1112/ Ağustos-Eylül 1700	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1141, vr.69a)
Mütevelli (1 akçe)	Mehmed'in oğlu İbrahim	Ramazan 1140/ Nisan-Mayıs 1728	Hüseyin Halife'nin yerine	(VAD.No:1144, vr.78b)
Mütevelli (1 akçe)	İbrahim'in oğlu Mehmed	Receb 1148/ Kasım-Aralık 1735	Abdulkerim'in oğlu Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.94b)
Mütevelli	İbrahim, Mustafa ve Mehmed	Muharrem 1157/ Şubat-Mart 1744	Babaları Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
Mütevelli ve Muallim-i Sıbyan	İbrahim ve Mustafa	Cemaziyelevvel 1169/ Şubat Mart 1756	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
Mütevelli ve Muallim-i Sıbyan	İbrahim ve Mustafa	Rebiülahir 1172/ Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31a)
Mütevelli ve Muallim-i Sıbyan	Seyyid Musa	12 Rebiülahir 1191/ 20 Mayıs 1777	Şeyh İbrahim'in çocuksuz olarak vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.38b)
Vaiz (3 akçe)	Seyyid Mehmed ve Seyyid Abdurrahman	Zilhicce 1142/ Haziran-Temmuz 1730	Babaları Seyyid Hasan'ın vefatı ve Seyyid Ahmed'in haksızlıkla göreve geldiğinin anlaşılıp görevden alınması ile	(VAD.No:1144, vr.79a)

Vaiz (3 akçe)	Seyyid Mehmed	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Kardeşi Seyyid Abdurrahman'ın görevi devretmesi ile	(VAD.No:1144, vr.79a)
Vaiz (3 akçe)	Seyyid Mehmed	Rebiülevvel 1143/ Eylül-Ekim 1730	Yenileme (Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.92b)
Vaiz (3 akçe)	Seyyid Şeyh Mehmed Halife	Cemaziyelevvel 1169/ Şubat-Mart 1756	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.29a)
Vaiz (3 akçe)	Şeyh Mehmed	Rebiülahir 1172/ Aralık 1758	Yenileme (Sultan III. Osman'ın cülusu)	(VAD.No:1097, vr.31a)
Vaiz (3 akçe)	Hüseyin'in oğlu Seyyid Mehmed	H.1188/M. 1774- 1775	Hasan'ın oğlu Seyyid Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.24b)
Kayım (3 akçe)	Seyyid Şeyh Hasan	H.1189/M. 1775- 1776	Babası Seyyid Şeyh Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1080, vr.26a)
İmam, Hatip, Mütevelli ve Muallim-i Sıbyan	Mehmed'in oğlu İbrahim	3 Ramazan 1191/ 3 Ekim 1777	Seyyid Mustafa	(VAD.No:1077, vr.38b)
İmam, Mütevelli ve Muallim-i Sıbyan	İsmail oğlu Mehmed	Receb 1208/ Şubat-Mart 1794	Mehmed'in oğlu İbrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:537, vr.57b)
Müezzin	Hüseyin'in oğlu Mehmed Halife	Receb 1148/ Kasım-Aralık 1735	İlk atama	(VAD.No:1079, vr.95a)

IV.I.II.XLVI. Soğan Köyü Camii

Soğan Köyü'nde bulunan ve aynı köyün adıyla anılan camide bir akçe ile imam ve hatip olan Hızır'ın görevden ayrılması ile yerine kadı Mehmed'in arzıyla Şaban 1108 / Şubat-Mart 1697'de Nasuh imam ve hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.85b)

IV.I.II.XLVII. Yazır Köyü Camii

Yazır Köyü'nde bulunan ve köyle aynı adı taşıyan camide bir akçe ile imam olan Ahmed'in vefat etmesi ile yerine H.1131/M. 1718-1719'da diğer Ahmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78a).

IV.II.II. Köylerdeki Mescitler

V.II.II.I Ağa Mescidi

Ak Aya Köyü'nde bulunan Ağa Mescidi vakfı olan iki tarla ve bir bağdan hasıl olan mahsulden elde edilen gelirden maaşını almak üzere müderris olan Seyyid Abdullah'ın vefatı ile yerine H.1188/M 1774-1775'te Hafız Mehmed müderrisliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1080, vr.24b). Mescide yapılan müderris atamasından adı geçen köyde eğitim öğretim faaliyetleri çoğunlukla cami ve mescitlerde verildiği söylenebilir.

V.II.II.II Ağayan Köyü Mescidi

Ağayan Köyü Mescidi Kenise Hisar Köyü'nde bulunuyordu. Bu mescide yapılan atmalar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 54. Ağayan Köyü Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam (1 akçe)	Mehmed	Cemaziyelahir 1109 / Aralık-Ocak 1697-1698	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.86a)
İmam (0,5 akçe)	İbrahim	Rebiülahir 1124/ Mayıs-Haziran 1712	Abdullah'ın yarısı hisselerini devretmesi ile	(VAD.No:1141, vr.71b)
İmam	Abdurrezzak'ın oğlu Mehmed	Safer 1128/Ocak- Şubat 1716	İbrahim ve Abdullah'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.76b)
İmam (yarısı hisse)	İbrahim	H.1130/M. 1717- 1718	Mehmed'in haksızlıkla görevi aldığı anlaşılınca	(VAD.No:1133, vr.77b)
İmam (1 akçe)	İbrahim	H.1131/M. 1718- 1719	Abdullah'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
İmam	Musa	Rebiülevvel 1155/ Mayıs-Haziran 1742	Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.46b)
İmam	Seyyid Hacı Ahmed	21 Rebiülevvel 1208/ 27 Ekim 1793	Babaları Mahmud'un vefatı ile	(VAD.No:537, vr.57b)
İmam	Hacı Seyyid İbrahim	Zilhicce 1224/ Ocak-Şubat 1810	Mahmud oğlu Seyyid Hacı Ahmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:541, vr.16b)
İmam	Seyyid Hafız Mustafa ve Seyyid Hafız Mehmed Emin	23 Zilhicce 1229/ 6 Aralık 1814	Babaları Hacı Seyyid İbrahim'in vefatı ile	(VAD.No:540, vr.58b)
Hatip	Abdullatif	Cemaziyelevvel 1116/ Eylül 1704	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70b)

Hatip (1 akçe)	Mehmed	Zilkade 1139/ Haziran-Temmuz 1727	Babası Abdullah'ın vefatı ile	(VAD.No:1143, vr.155b)
Müezzin (0,5 akçe)	İbrahim	Zilkade 1116/ Şubat-Mart 1705	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)
Ferraş (1 akçe)	Yakub	Zilkade 1116/ Şubat- Mart 1705	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.70b)
Mütevelli (0,5 akçe)	Mehmed	Cemaziyelahir 1109/ Aralık-Ocak 1697-1698	Abdurrahman'ın görevini terk etmesi ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
Mütevelli (1 akçe)	Mustafa	Safer 1158/ Mart –Nisan 1745	Mehmed'in rızasıyla görevi devretmesi ile	(VAD.No:1079, vr.47a)

V.II.II.III Ahi Mahmud Mescidi

Ahi Mahmud Mescidi Ahiler Köyü'nde bulunuyordu. Bir akçe ile imam olan Seyyid Ali'nin görevden ayrılması ile yerine Cemaziyelevvel 1115 / Eylül-Ekim 1703'te Seyyid Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.70a).

V.II.II.IV Ahi Mahmud Zaviyesi Köyü Mescidi

Ahi Mahmud Zaviyesi Köyü'nde bulunan ve aynı adla anılan mescitte Abdurrahim'in yerine bir akçe ile imam olan Seyyid Hacı Ali'nin ataması Rebiülevvel 1143 / Eylül-Ekim 1730'da Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.92b).

V.II.II.V Ahi Mescidi

Ahiler Köyü'nde Ahi Mescidi'nde yarım akçe ile imam olan Arab Hacı Ali'nin oğlu Seyyid Hacı Ali'nin görevden ayrılması ile yerine kadı Abdullah'ın arzıyla Şaban 1137 / Nisan-Mayıs 1725'te Abdulvehhab imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.125a). Mescitte bir akçe ile imam olan Seyyid Hacı Ali'nin görevden ayrılması ile yerine kadı Hacı Mehmed arzıyla Receb 1144 / Aralık-Ocak 1731-1732'de Abdulvehhab Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.93b). Bir akçe ile imam olan Abdulvehhab'ın yerine Receb 1152 / Ekim-Kasım 1739'da oğlu Hüseyin Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.95b). Bir akçe ile imam olan Hüseyin'in vefat etmesiyle yerine Muharrem 1166 / Kasım-Aralık 1752'de Seyyid Halil'in oğlu Seyyid Abdullah imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48b).

V.II.II.VI Akdan Köyü Mescidi

Akdan Köyü'nde bulunan ve köyün adı ile bilinen mescitte imam olan Davud'un çocuksuz olarak vefatı ile yerine Şevval 1149 / Şubat-Mart 1737'de Mehmed Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.95a).

V.II.II.VII Ali Paşa Mescidi

Gözgeli Köyü'nde bulunan Ali Paşa Mescidi camiye çevrildiğinde hatip lazım olmuş bu göreve Receb 1111 / Aralık-Ocak 1699- 1700'de Ali hatipliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.68b). Bu durumda Ali Paşa Mescidi, 1699'da cami haline getirilmiş olmaktadır.

V.II.II.VIII Bolkarcan Köyü Mescidi

Bolkarcan Köyü'nde bulunan ve köyün adını alan mescitte tespit edilen kayıtlar aşağıda tablo halinde aktarılacaktır.

Tablo 55. Bolkarcan Köyü Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Yusuf	Şaban 1102/ Nisan-Mayıs 1691	Hüseyin'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr.68b)
İmam (1 akçe)	Abdullattif	Rebiülahir 1109/ Ekim-Kasım 1697	Yakub'un görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
İmam (1 akçe)	Muttalip Halife	Receb 1112/ Aralık-Ocak 1700-1701	Yakub'un yerine	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)	Abdullatif	Şaban 1113/ Ocak 1702	Yakub'un yerine	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)	Abdullatif	H.1115/M. 1703- 1704	Yakub'un yerine	(VAD.No:1141, vr.69b)
İmam (0,5 akçe)	Yakub ve Hasan	Cemaziyelahir 1116/ Ekim 1704	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.70b)
İmam	Yakub	Rebiülahir 1119/ Temmuz 1707	Yakub ve Abdullattif'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1133, vr.75a)
İmam	Mehmed	Zilhicce 1119/ Şubat-Mart 1708	Babası Yakub'un görevi devretmesi ile	(VAD.No:1133, vr.75a)

Müezzin (0,5 akçe)	Yakub	H.1115/M. 1703- 1704	İlk atama	(VAD.No:1141, vr.69b)
Hatip (0,5 akçe)	Ahmed	H.1131/M 1718- 1719	İsa Ağa'nın rızasıyla görevi devretmesi ile	(VAD.No:1133, vr.78a)
Hatip (0,5 akçe)	İsmail	H.1131/M 1718- 1719	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)

V.II.II.IX . Buldur Köyü Mescidi

Buldur Köyü'nde bulunan ve köyün adını alan mescitte imam olan Mehmed'in ataması Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

V.II.II.X Cafer Bey Mescidi

Cafer Bey Mescidi, Kargah Köyü'nde bulunuyordu. Bir akçe ile imam ve mütevellî olan Abdulkerim hissesini kendi eliyle verdiği Seyyid Hüseyin Halife, naip Hasan Efendi arzıyla Cemaziyelevvel 1164 / Mart-Nisan 1751'de imam ve mütevellîliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.48a). Cafer Bey Mescidi'nde bir akçe ile imam ve vakıfda Abdurrahim'in yerine mütevellî olan Seyyid Hüseyin'in ataması Cemaziyelahir 1168 / Mart-Nisan 1755'te Sultan III. Osman'ın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.28b). Cafer Bey Mescidi'nde bir akçe ile imam ve vakfın mütevellîsi olan Seyyid Hüseyin Halife'nin ataması Rebiülahir 1173 / Kasım-Aralık 1759'da Sultan III. Mustafa'nın cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1097, vr.31b). Cafer Bey'in mescidi vakfının mütevellîsi olan Seyyid Hasan Halife'nin vefatı ile yerine, naip Mehmet Emin'in arzıyla Rebiülahir 1175 / Ekim-Kasım 1761'de kendi oğlu Seyyid Yusuf Halife mütevellîliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.57b).

V.II.II.XI Çukur Köy Mescidi

Çukur Köyü'nde bulunan ve köyün adını alan mescidin 9 Receb 1322 / 19 Eylül 1904 tarihli vakfiyesinde Hacı Kanber Ağa'nın oğlu Hacı Seyyid Ağa adlı hayır sahibinin, imamlığa günde on akçe, hatipliğe günde sekiz akçe, iki akçe mütevellîğe ve dört akçe de caminin tamirâtı için pay ayırdığı; ayrıca mütevellîliğe de oğlu Kanber Efendi'yi tayin eylediği görülmektedir (VAD.593, s.258). Bundan başka *hurufât defterlerinde* de bir adet atama kaydı tespit edilebilmiştir. Bir akçe ile müezzin olan Bekir'in hizmetini terk etmesiyle yerine kadı İbrahim'in arzıyla Zilhicce 1110 / Mayıs-Haziran 1699'da İsmail müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.86b).

V.II.II.XII Çukur Mescit

Çukur Mescit, Kenise Hisar Köyü'nde Hasan'ın oğlu İsmail tarafından inşa ettirilmiştir. günde yarım akçe ile imam olan İbrahim'in vefat etmesi ile yerine kadı Seyyid Abdulkadir'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

V.II.II.XIII Emen Köyü Mescidi

Emen Köyü'nde bulunan ve köyün adıyla anılan mescitte imam olmadığından yarım akçe ile Davud, kadı Ahmed'in arzıyla Şaban 1142 / Şubat- Mart 1730'da imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1144, vr.79a). Mescidi'nde yarım akçe ile imam olan Nuh Halife'nin ataması Cemaziyelevvel 1144 / Kasım 1731'de Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.93b).

V.II.II.XIV Emetler Köyü Mescidi

Emetler Köyü'nde bulunan ve köyün adını alan mescitte yarım akçe ile kayyım ve imam olan Ali'nin ataması Şaban 1115 / Aralık-Ocak 1703-1704'te Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1141, vr70a).

V.II.II.XV Emre Köyü Mescidi

Emre Köyü'nde bulunan ve köyün adıyla anılan mescitte bir akçe ile imam olan Turmuş Ali'nin vefat etmesi ile yerine H.1131/M. 1718-1719'da oğlu Halil imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.78b).

V.II.II.XVI Kargah Köyü Mescidi

Kargah Köyü Mescidi, Kargah Köyü'ndeki ikinci mabettir. Bu mescidin kayıtları aşağıda listelenmiştir.

Tablo 56. Kargah Köyü Mescidi görevlileri

<i>Görev Ücret</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
İmam	Ömer	Rebiülahir 1109/ Ekim-Kasım 1697	Musa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
İmam	Ömer	Receb 1109/ Ocak-Şubat 1698	Babası Musa'nın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
İmam (1 akçe)	Abdurrahman	Ramazan 1109/ Mart-Nisan 1698	Musa'nın vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
İmam (1 akçe)	Yusuf Halife	Ramazan 1135/ Haziran-Temmuz 1723	Haksızlıkla göreve geldiği anlaşılan fettah'ın görevden alınması ile	(VAD.No:1137, vr.124b)
İmam (1 akçe)	Yusuf Halife	Muharrem 1144/ Temmuz-Ağustos 1731	Yenileme Sultan I. Mahmud'un cülusu)	(VAD.No:1079, vr.93a)

İmam (1 akçe)	Abdurrahim	Cemaziyelahir 1162/ Mayıs- Haziran 1749	Yusuf'un vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
İmam (1 akçe)	Seyyid Hüseyin	Receb 1162/ Haziran-Temmuz 1749	Abdurrahim'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1079, vr.47b)
Hatip (1 akçe)	Seyyid Abdurrahim	Ramazan 1109/ Mart-Nisan 1698	Abdurrahman'ın yerine	(VAD.No:1140, vr.86a)
Ferraş (1 akçe)	Ali	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1133, vr.75b)

V.II.II.XVII Hacı Ahmed Mescidi

Hacı Ahmed Mescidi, Maksan Köyü'nde bulunuyordu. Muhtemelen 1692'de camiye çevrilmiştir. Bunun için Hacı Ahmed ve hissenin yarısına sahip olmak üzere Mahmud, kadı Ahmed arzıyla 12 Cemaziyelahir 1104 / 19 Ocak 1693'te hatipliğe tayin edilmişlerdir (VAD.No:1141, vr.68b).

V.II.II.XVIII Hacı Ali Mescidi

Hacı Ali Mescidi, Kenise Hisar Köyü'nde idi. İmam olan Mustafa'nın vefat etmesi ile yerine Rebiülahir 1109 / Ekim-Kasım 1697'de diğer Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.86a). Hacı Ali Mescidi'nde imam olan Mustafa'nın vefat etmesi ile yerine Cemaziyelahir 1109 / Aralık-Ocak 1697-1698'de Musa bir akçe ile imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.86a).

V.II.II.XIX Hacı Esad Mescidi

Hacı Esad Mescidi, Kenise Hisar Köyü'nde bulunuyordu. İmam olmadığından bir akçe ile Hüseyin Ramazan 1124 / Ekim 1712'de imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.71b).

V.II.II.XX Hacı Hasan Mescidi

Hacı Hasan Mescidi, Kenise Hisar Köyü'nde bulunuyordu. Mescitte imam olan Mehmed'in oğlu Mehmed'in vefatı ile yerine naip Osman'ın arzıyla H.1197/M. 1782-1783'te Halil'in oğlu Seyyid Hamza imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1077, vr.39a).

V.II.II.XXI Hacı Hasanoğlu Mehmed Efendi Mescidi

Hacı Hasan oğlu Mehmed Efendi Mescidi, Kenise Hisar Köyü'nde idi. Yarım akçe ile imam olan Mehmed'in vefat etmesi ile yerine kadı Seyyid Ahmed'in arzıyla Zilkade 1123 / Aralık-Ocak 1711-1712'de Hami imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76a).

V.II.II.XXII Hacı İsmail Mescidi

Kenise Hisar Köyü'nde Kasım Mahallesi'nde Hacı İsmail'in banisi olduğu mescitte günde yarım akçe ile görevde olan Mehmed'in vefat etmesi ile yerine kadı Seyyid İsmail'in arzıyla 20 Rebiülahir 1170 / 12 Ocak 1757'de Abdulfettah Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1097, vr.29b)

V.II.II.XXIII Hacı Mahmud Mescidi

Hacı Mahmud Mescidi, Ahiler Köyü'nde bulunuyordu. İmam olan diğer Hacı Mahmud'un vefat etmesi ile yerine Receb 1103 / Mart-Nisan 1692'de Mehmed imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.68b).

V.II.II.XXIV Hacı Mehmed Mescidi

Hacı Mehmed Mescidi, Kenise Hisar Köyü Çayırılı Mahallesi'nde idi. İmamı olmayıp lazım olduğundan bir akçe ile İsmail, kadı Seyyid Ahmed'in arzıyla Zilhicce 1120 / Şubat-Mart 1709'da imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b). Günde yarım akçe ile imam olan İsmail'in hizmetini terk etmesiyle yerine naip Lütfullah arzıyla Rebiülevvel 1128 / Şubat-Mart 1716'da Seyyid Ali imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76b).

V.II.II.XXV Hacı Mescidi

Hacı Mescidi, Hisar Köyü'nde bulunuyordu. bir akçe ile imam olan Mustafa'nın görevin yarısını devrettiği Musa, kadı İbrahim arzıyla Cemaziyelahir 1110 / Aralık-Ocak 1698-1699'da tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.86b).

V.II.II.XXVI Hacı Seyyidi Ahmed Mescidi

Hacı Seyyidi Ahmed Mescidi, Karaköprü Köyü'nde bulunuyordu. Müezzin olan Ahmed'in vefat etmesi ile yerine Cemaziyellevvel 1136 / Ocak-Şubat 1724'te Ali Halife müezzinliğe tayin edilmiştir (VAD.No:1137, vr.124b).

V.II.II.XXVII Hüseyin Mescidi

Hüseyin Mescidi, Çalık Köyü'nde bulunuyordu. İmam olmayıp lazım olduğundan kadı Ömer'in arzıyla H.1127/M 1715'te Osman imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1133, vr.76a).

V.II.II.XXVIII İsmail bin Hacı Hasan Mescidi

İsmail bin Hacı Hasan Mescidi, Kenise Hisar Köyü'nde idi. İbrahim'in yerine yarım akçe ile imam olan Mehmed'in ataması Şaban 1143 / Şubat-Mart 1731'de Sultan I. Mahmud'un cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1079, vr.92b). Hacı Hasan

oğlu İsmail Mescidi'nde yarım akçe ile imam olan Mehmed Halife'nin elindeki yarım hissesini verdiği ve diğer hisseye sahip Mustafa Halife, kadı Osman Efendi arzıyla Rebiülevvel 1155 / Mayıs-Haziran 1742'de imamlığın tamamına tayin edilmiştir (VAD.No:1079, vr.46b).

V.II.II.XXIX Kazıkür Köyü Mescidi

Kazıkür Köyü'nde bulunan ve köyün adıyla anılan mescitte imam olmayıp lazım olduğundan naip Mustafa arzıyla Muharrem 1114 / Mayıs-Haziran 1702'de yarım akçe ile Abdulrezzak imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69b).

V.II.II.XXX Kemer Mahallesi Mescidi

Kenise Hisar Köyü Kemer Mahallesi'nde bulunan ve bulunduğu mahallenin adını alan mescitte imam lazım olduğundan bir akçe ile Hüseyin Cemaziyelevvel 1112 / Ekim-Kasım 1700'de imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a).

V.II.II.XXXI Kena Mescidi

Kena Mescidi, Bolkarcan Köyü'nde idi. İmam olan Abdullah'ın başka diyara gitmesiyle yerine kadı Halil'in arzıyla Şevval 1112 / Mart-Nisan 1701'de Muttalip Halife imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a).

V.II.II.XXXII Kenise Hisar Köyü Mescidi

Kenise Hisar Köyü'nde bulunan bu mescide yapılan atamalar şunlardır;

Tablo 57. Kenise Hisar Köyü Mescidi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Şeyh ve İmam	Ahmed	Zilkade 1112/ Nisan-Mayıs 1701	Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.69a)
İmam (1 akçe)	Ali	Cemaziyelevvel 1167/ Şubat-Mart 1754	Babası Abdurrahim'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr.48b)
İmam (1 akçe)	Mustafa'nın oğlu Mehmed	10 Receb 1192 / 4 Ağustos 1778	Ali'nin vefatı ile	(VAD.No:1077, vr.39a)
Vaiz (3 akçe)	Seyyid Hasan	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Yenileme (Sultan II. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1141, vr.68b)
Vaiz ve Mütevellî (3 akçe)	Seyyid Ahmed	Rebiülahir 1141/ Kasım-Aralık 1728	Seyyid Hasan'ın vefatı ile	(VAD.No:1144, vr.78b)
Ferraş	Ramazan	Cemaziyelahir 1109/ Aralık-Ocak 1697-1698	Kazım'ın vefatı ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
Ferraş ve Kayım	Ramazan	Şaban 1117/Kasım- Aralık 1705	Kasım'ın vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.70b)
Müezzîn (1 akçe)	Hüseyin	Cemaziyelahir 1109/ Aralık-Ocak 1697- 1698	Abdurrezzak'ın görevden ayrılması ile	(VAD.No:1140, vr.86a)
Müezzîn (1 akçe)	Hüseyin	Rebiülevvel 1128/ Şubat-Mart 1716	Yenileme (Sultan III. Ahmed'in cülusu)	(VAD.No:1133, vr.76b)
Müezzîn (1 akçe)	Mehmed	H.1131/M. 1718-1719	Babası Abdurrezzak'ın vefatı ile	(VAD.No:1133, vr.78b)

Mütevelli	Seyyid Hasan	Receb 1103/ Mart-Nisan 1692	Salih'in vefatı ile	(VAD.No:1141, vr.68b)
Mütevelli	Abdurrahman	Şaban 1108/ Şubat-Mart 1697	Yenileme (Sultan II. Mustafa'nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr.85b)

V.II.II.XXXIII Kenya Mescidi

Kenya Mescidi, Kesde Köyü'nde idi. Günde bir akçe ile imam olan Seyyid Hafız Ali'nin görevden ayrılması ile yerine 17 Şaban 1232 / 2 Temmuz 1817'de oğlu Eyyüb imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:540, vr.59a).

V.II.II.XXXIV Kesde Mescidi

Kesde Mescidi, Kesde Köyü'nde idi. İmam olan Seyyid Osman'ın vefatı ile yerine naip Derviş Abdulkerim arzıyla Ramazan 1180 / Ocak-Mart 1767'de Hafız Seyyid Ali imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1076, vr.59b).

V.II.II.XXXV Mahmudlu Köyü Mescidi

Mahmudlu Köyü'nde bulunan ve köyün adını alan mescitte imam olmayıp lazım olduğundan bir akçe ile Abdullah Ramazan 1113 / Ocak-Şubat 1702'de imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69b).

V.II.II.XXXVI Mehmed Halife Mescidi

Mehmed Halife Mescidi, Kenise Hisar Köyü Şahanlı Mahallesi'nde idi. İmam lazım olduğundan bir akçe ile Molla Mehmed, kadı Halil arzıyla Şevval 1112 / Mart-Nisan 1701'de imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69a). Mehmed Mescidi'nde bir akçe ile imam olan Mehmed'in vefat etmesi ile yerine Rebiülevvel 1124 / Nisan-Mayıs 1712'de oğlu Mustafa imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.71b).

V.II.II.XXXVII Receb Efendi Mescidi

Receb Efendi Mescidi, Kahr-ı Güç Köyü'nde idi. Bir akçe ile imam olan Abdurrezzak'ın görevi terk etmesiyle yerine naip Mustafa'nın arzıyla Rebiülahir 1114 / Ağustos – Eylül 1702'de Hacı Halil imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1141, vr.69b).

V.II.II.XXXVIII Tatancı Mirza Mescidi

Tatancı Mirza Mescidi, Ebrasorca Köyü'nde idi. Yarı imamlık görevinde olan Mahmud'un ataması Rebiülahir 1119 / Temmuz 1707'de Sultan III. Ahmed'in cülusu ile yenilenmiştir (VAD.No:1133, vr.75a).

V.II.II.XXXIX Tatar Hacı Mirza Mescidi

Tatar Hacı Mirza Mescidi, Ebagözüm Köyü'nde idi. İmam olan Seyfullah'ın kendi rızasıyla görevi devrettiği Mehmed, kadı Mehmed'in arzıyla Zilkade 1109 / Mayıs-Haziran 1698'de imamlığa tayin edilmiştir (VAD.No:1140, vr.86b). Tatar Hacı Mirza Mescidi'nde yarı imamlık görevinde olan Mehmed görevde iken ortağı Hasan görevi haksızlıkla görevi kendi üzerine aldığından görevden alınmış hissesi kadı Abdulkadir'in arzıyla Ramazan 1120 / Kasım-Aralık 1708'de Mehmed'e verilmiştir (VAD.No:1133, vr.75b).

ALTINCI BÖLÜM

BOR KAZASI MAHKEMESİ VE GÖREVLİLERİ

Arapçada “*hüküm*” kökünden mekân ismi olan mahkeme kelimesi sözlükte “*hüküm verilen yer, yargılama yeri*” anlamındadır. Fıkıh terimi olarak ise kadıların içinde davalara baktıkları daire ve makamı, başka bir ifadeyle kamu hizmeti niteliğindeki yargılama yetkisinin kullanılması için kurulmuş resmi makam ve kurumu ifade etmektedir.

Mahkemelerde duruşmanın yapılacağı yer hakkında kesin ve bağlayıcı bir şeri hüküm mevcut olmayıp konu geleneğe ve devletin teşkilatlanma aşamalarına göre belli bir gelişim seyri izlemiştir. İlk devirlerden itibaren kadılar camilerde, camilere bitişik yerlerde veya evlerde davalara bakıyorlardı (Atar, 2003:338-340). Zamanla kadının davaları mahkeme binası durumundaki özel yerde dinlendiği bilinmektedir. Konya’da XVI.-XIX. yüzyıllarda mahkeme binası Şerafeddin Camii’nin kuzeydoğusunda bulunuyordu (Küçükdağ, 1989:134). Belgelerde “*Bor Mahkemesi*” denmekte; ancak mahkeme binasından bahsedilmemektedir. Bununla birlikte Konya’daki gibi Bor’da da mahkeme binasında davalar görülmüş olmalıdır.

Osmanlı Devleti’nde mahkemeler, İslamiyet sonrasında oluşan Türk-İslam adli yapı geleneğinin devrine kıyasla daha gelişmiş bir örneğini teşkil eder. Osmanlı hukuk tarihinin Batılılaşma dönemine kadar devam eden süreçte klasik yapı büyük ölçüde korunmuştur. Daha çok “*mesclis-i şer, mahfil-i şer*” olarak adlandırılan Osmanlı mahkemesi bu devirde tek hakimli ve esas itibarıyla tek derecelidir .

Kadı: İslamiyet, Hz. Peygamber’in halefi olan Halife’ye yönettiği toplumun bütün problemleriyle ilgilenme ve meydana gelecek anlaşmazlıkları İslami kurallar çerçevesi içinde çözüme yetkisini vermiştir. İslam devleti zamanla geniş bir sahaya yayılınca işler çoğalmış, Halife kendi adına davalara bakmaları için çeşitli yerlere kadılar göndermiştir. Bu uygulama, diğer İslam devletleri tarafından da benimsenmiş, büyük şehirlere kadılar gönderilmiştir.

Osmanlılarda kadılık, daha Osman Gazi zamanında ortaya çıkmış, şer’i mahkemelerin kaldırılmasına kadar idari ve içtimai hayatta etkili olmuştur. Yükselme döneminde kadının atanması ve diğer özlük işleri, merkezde oturan

Anadolu Kazaskeri tarafından yürütülüyordu. Kadılarından sırası gelen padişaha “arz” olunuyordu (Küçükdağ, 1989: 127).

Mahkemenin birinci derecede ve en vazgeçilmez görevlisi kadıdır. Kadının asıl görevi anlaşmazlıklara bakmak ve onları karara bağlayıp sonucunu uygulamaktır. Kadılar ilk kuruluş yıllarından itibaren süresiz göreve getirilirken taleplerin çoğalması ve herkese yetecek sayıda kadılığın bulunmaması sebebiyle zamanla bu usülden vazgeçilmiş, kadıların görev süreleri XVI. yüzyılın sonlarında üç yıla, XVII. yüzyıl içinde iki yıla indirilmiş, XVIII. yüzyılda bu süre biraz daha kısaltılarak büyük kadılıklara bir yıl, diğerlerine yirmi ay süre ile tayinler yapılmıştır (Aydın, 2003: 341-343).

Naip: Resmiyette naip, Beylerbeyinden sonra livada en yetkili kişidir. Özellikle kritik dönemlerde, merkezin gönderdiği emr-i şerifte kendisine birinci derecede sorumluluklar verilirdi. Savaş dönemlerinde, vilayette çıkması muhtemel karışıklıkların önüne geçilmesi hususunda naipten görüş alınarak gerekli tedbirlerin alınması yoluna gidilirdi.

Kadıların adli işleri ile ilgili olarak öldürme, yaralama, hırsızlık, zina, gasp, evlenme, boşanma, vasi ve nazır tayini, nafaka takdiri, kaybolanların mallarına kayyım atanması, vakfiyelerin tescili, ölenin geride bıraktığı malların tespit ve taksimi, din ayrımı yapmaksızın mahkemeye gelenlerin davalarını şer’i esaslara göre halledilmesi gibi çok değişik davalara bakardı. Naibin kararını kabul etmeyen taraf isterse davayı valiye veya merkeze götürerek tekrar görüşülmesini isteyebilirdi (Küçükdağ, 1989:132-133).

Katipler: Mahkemedeki işlerin yürütülmesinden sorumlu idiler. Katiplerin mahkemedeki sayıları yıllara göre 5 ile 10 arasında değişiyordu. Başkatipten başka ikinci, üçüncü ve değişik unvanlarda katipler de bulunuyordu. Bunlar, boşalan üst kadrodaki katipliklere, kıdem sırasında göre tayin ediliyorlardı. Mahkeme dışında, naibin gitmediği davalara giderler, gerekli soruşturmayı yaparlardı. Katipler ölünceye kadar görevde kalırlar, öldüklerinde varsa oğulları, yoksa göreve uygun bir başkası atanırdı (Küçükdağ, 1989: 134).

Muhzırbaşı ve Muhzırlar: Muhzırbaşı ve muhzırlar, davalıyı mahkemede hazır bulundururlar ve naible keşif veya tahrirlere giderlerdi (Küçükdağ, 1989: 135). Ayrıca muhzır, davacı, davalı ve şahitlere ikametgâhlarında tebligatta bulunmak, gerektiğinde onları mahkemeye göndermekle görevliydi (Atar, 2003:340). Muhzırbaşılar bir yıllığına atanırlar; fakat görev yerlerine kendileri pek gelmez, vekillerini gönderirlerdi. “*Muhzırbaşılık rüsumâtı*” adı ile bir ücret alırlardı (Küçükdağ, 1989: 135). Aşağıda Bor Kazası Mahkemesi’nde tespit edilen görevliler tabloda gösterilmiştir.

Tablo 58. Bor Kazası Mahkemesi görevlileri

<i>Görev</i>	<i>Görevli</i>	<i>Atama Tarihi</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Belge No</i>
Kâtip	Mustafa	Cumadiyelevvel 1108/ Kasım-Aralık 1696	Yenileme (Sultan II. Mustafa’nın cülusu)	(VAD.No:1140, vr. 85b)
Kâtip	Musa’nın oğlu Mustafa	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Yenileme (Sultan III. Ahmed’in cülusu)	(VAD.No:1133, vr. 75b)
Kâtip	Yahya	Receb 1140/ Şubat- Mart 1728	Mustafa’nın vefatı ile	(VAD.No: 1142, vr.12b)
Kâtip	Abdurrahman’ ın oğlu Yahya	Receb 1140/Şubat- Mart 1728	Mustafa’nın vefatı ile	(VAD.No:1143, vr. 155b)
Kâtip	İsmail Halife	Muharrem 1157/ Şubat-Mart 1744	Seyyid Ahmed’in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr. 46b)
Kâtip	Seyyid Şeyh Abdullah	Cumadiyelevvel 1157/Haziran- Temmuz 1744	Yahya’nın vefatı ile göreve gelen Halil’in de görevi terk etmesi ile	(VAD.No:1079, vr. 46b)
Kâtip	Seyyid Abdullah	H.1158/M.1745-1746	Yahya’nın çocuksuz olarak vefatı ve Halil’in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1142, vr.12b)
Kâtip	Müftizade Ahmed Halife	Safer 1173/ Eylül- Ekim 1759	Seyyid Abdullah ve onun yerine gelen Hamza’nın da vefatı ile	(VAD.No:1097, vr. 31b)
Kâtip	Seyyid Şeyh İsmail	Cumadiyelevvel 1186/ Temmuz- Ağustos 1772	Babası Müftizade Ahmed Halife’nin vefatı ile	(VAD.No:1080, vr. 24a)

Kâtip	Seyyid Şeyh İsmail (Babası Müftizade Ahmed'in yerine)	H.188/M.1774-1775	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1158, vr. 10b)
Kâtip	Seyyid Şeyh İsmail	H.1197/M.1782-1783	Yenileme (Sultan I. Abdülhamid'in cülusu)	(VAD.No:1077, vr. 41a)
Kâtip	Seyyid Şeyh İsmail	Rebiülevvel 1204/ Kasım-Aralık 1789	Zayi olan beratın yeniden tayini	(D.N: 537 Vr.N: 57/a – 2)
Kâtip	Seyyid Hacı Ahmed, Seyyid Hacı Mehmed Said ve Seyyid İbrahim Tahir kardeşler	7 Ramazan 1211 / 6 Mart 1797	Babaları Seyyid Şeyh İsmail Efendi'nin vefatı ile	(BŞS. No:11, s.101)
Kâtip	Seyyid Hacı Mehmed Said ve Seyyid İbrahim Tahir	23 Rebiülahir 1224/ 7 Haziran 1809	Ortaklaşa görevde olan Seyyid Hacı Ahmed, Seyyid Hacı Mehmed Said ve Seyyid İbrahim Tahir kardeşlerden Seyyid Hacı Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:541, vr. 16a)
Muhzır	Abdurrahman'ın oğlu Mirza	Şevval 1111/ Mart-Nisan 1700	İlk atama	(VAD.No:1141, vr. 68b)
Muhzır-ı Sani	Mehmed	Cemaziyelahir 1118/ Eylül-Ekim 1706	İlk atama	(VAD.No:1141, vr. 71a)
Muhzır Başı	Hacı Sami'nin oğlu Şaban	Safer 1124/Mayıs-Haziran 1707	Mehmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1141, vr. 71a)
Muhzır Başı	Mehmed	Rebiülevvel 1119/ Haziran-Temmuz 1707	Veli'nin vefatı ile	(VAD.No:1133, vr. 75a)
Muhzır	Şaban	Ramazan 1120/ Kasım-Aralık 1708	Ömer'in vefatı ile	(VAD.No:1133, vr. 75b)
Muhzır	Ahmed	Zilhicce 1139/ Temmuz-Ağustos 1727	Şaban'ın vefatı ile	(VAD.No:1143, vr. 155b)

Muhzır	Ahmed'in oğlu Mehmed	Zilhicce 1149/ Nisan 1737	Ahmed'in vefatı ile	(VAD.No:1079, vr. 95a)
Muhzır	Abdurrahim'in oğlu İbrahim	Cumadiyelevvel 1160/ Mayıs-Haziran 1747	Beratı olmadığından berat tayin edilmiştir	(VAD.No:1079, vr. 47b)
Muhzır	Süleyman'ın oğlu İbrahim	Receb 1162/ Haziran- Temmuz 1749	Beratı olmadığından berat tayin edilmiştir	(VAD.No:1079, vr. 47b)
Muhzır	Ahmed Halife	Cemaziyelahir 1171/ Şubat-Mart 1758	Babası Mehmed'in vefatı ile	(VAD.No:1076, vr. 58a)
Muhzır	Ali'nin oğlu Ahmed	27 Safer 1190/ 17 Nisan 1776	Abdulkadir'in vefatı ile	(VAD.No:1077, vr. 38b)
Muhzır	Mehmed'in oğlu Yusuf	26 Şaban 1190/ 10 Ekim 1776	Muhzır olan Ahmed'in yanına bir görevlinin daha atanması ihtiyacı doğmuştur	(VAD.No:1077, vr. 38b)
Muhzır	Mehmed	Şaban 1201/ Mayıs- Haziran 1787	Babası Ahmed'in görevden ayrılması ile	(VAD.No:1074, vr. 37b)
Muhzır	Ahmed'in oğlu Mehmed	8 Safer 1206/ 7 Ekim 1791	Yenileme (Sultan III. Selim'in cülusu)	(VAD.No.537, vr. 57b)

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin cihan devleti diye adlandırdığımız konuma gelmesinde sahip olduğu toprakları hayır kurumları, hanlar, hamamlar ve kervansaraylar ile donatıp, bu müesseselerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için sıkı kurallar koymasına bağlanabilir. Bu kuralları uygulaması ile de sosyal devleti tanımlamıştır. Osmanlı'nın şehir mimarisi olan bu kurumlara ve kurallarına başta *Hurufât Defterleri* olmak üzere vakıf arşiv belgeleri ile ulaşmak mümkündür. Bu nedenle *Hurufât Defterleri* ve diğer vakıf belgelerinden hareketle Bor'un dolayısı ile bir Osmanlı şehri, şehrin mimari dokusu ve müesseselerde çalışanları incelenmiştir.

Osmanlı iskân politikasının ana hedefi hâkimiyet sahasındaki toprakları mamur hale getirmek olmuştur. Bunun için külliye, han, hamam, kervansaray, cami, mescit, medrese ve mektepler inşa edilmiştir. Bütün bu vakıf eserlerine ayrıca devamlılığının sağlanması için bir de gelir oluşturulmuştur. Bu sayede Osmanlı şehir mimarisi gelişmiştir. Osmanlı mimari yapısını ülkenin en küçük birimine kadar her yerde görmek mümkündür. Nitekim Niğde-Bor Kazası da buna en güzel örneklerden biridir.

Ayrıca Osmanlıdaki resmi görevlerin babadan oğla geçişini, Bor'a ait belgelere bakıldığında da görmek mümkündür. Birçok cami ya da medresede babasının vefatından sonra göreve oğlunun geldiği görülmüştür. Vakıflarda çalışanların görev süreleri ömürleri ile sınırlıdır. Kişinin vefatı ile vakfa yeni birinin atandığını görmek mümkündür. Bazen ölen kişinin çocuksuz olması ile görev tamamen yabancı birine geçmiştir. Bazı durumlarda ise kişinin ölmesini beklemeden görevini yapıp yapmadığına bakılmış ve gerekirse görevine son verilmiştir. Mahallelinin şikâyetleri de göz önünde bulundurularak kişilerin görevine son verilmiştir. Belgelerde çoğu kez görevli olan kişilerin memnuniyet üzerine yeniden aynı kişiye görevin verilmesi söz konusu olmuştur.

Ayrıca bazı kayıtlarda kişinin ölümü ile oğlu olduğu halde görevin başkası tarafından zorla alındığı görülmektedir. Bunun yanında bulunduğu mekânı değiştireceği için görevini bırakmak zorunda kalan görevlilere de rastlanmıştır.

Devlet tarafından tüm müesseselerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için geliri fazla olan mülklerin vakfedildiği görülmüştür. Bu vakıf gelirlerinden o

kurumlarda çalışanların ücretleri de veriliyordu. Bu nedenle vakıflar halk tarafından bir iş kapısı olarak görülmüş, bazen bir göreve birden fazla kişi müşterek olarak atanmıştır. Bir babanın kendi rızası ile görevinden çekilerek yerini oğullarına bıraktığı da görülmüştür. Bazen de görev tüm erkek kardeşlere bırakılmıştır.

Belgeler birçok vakfın aileye ait olduğunu ve göreve mutlaka o aileden birilerinin getirildiğini göstermektedir. Göreve yeni atamalar dışında bazı durumlarda da kişilerin beratlarını kaybetmeleri sonucu yeniden berat verilmiştir. Yeni yerleşim esnasında halka yeterli olan fakat zamanla nüfusun kalabalıklaşması sonucu küçük gelen imaretlerin zamanla büyütüldüğü görülmüştür. Çoğu mescitler bu düşünce ile camiye dönüştürülmüştür.

Bor Kazası'nda 50 köy, bu köylerde bir muallim-hane, üç zaviye, üç bağımsız vakıf, 47 cami, 39 mescit tespit edilebilmiştir. Bor Kaza merkezinde ise 30 mahalle, 17 muallim-hane, yedi medrese, üç tekke, dört zaviye, iki türbe, altı bağımsız vakıf, iki han, bir hamam, 43 cami, 65 mescit, iki musalla ve bir mahkeme tespit edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

1. Basılmamış Arşiv Kaynakları

I.I. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

I.I.I.Hurufât Defterleri

No: 537, 538, 539, 540, 541, 542, 1058, 1074, 1076, 1077, 1079, 1080, 1082, 1083, 1097, 1142, 1133, 1137, 1140, 1141, 1143, 1144, 1158.

I.I.II.Vakfiyeler

No:578, 618.

I.II. Bor Şer'iyeye Sicilleri

No:1, 11.

I.III. Başbakanlık Osmanlı Arşivi

A. }MKT.DV. DN.18, GN.99-2.

A. }MKT. DN.145, GN.96

DH.MKT. DN.161, GN.25, DN.1675, GN.24.

MF.MKT. DN. 867, GN.28, DN. 1043, GN.23.

HAT. DN.1561, GN.13.

BEO. DN.322, GN.24080.

C.ADL. DN97, GN.5821.

C.BLD. D.N. 152, GN. 7569.

C.MF. DN. 1, GN.2, DN. 31, GN. 1520, DN.55, GN.2747, DN.90, GN.4476, DN. 143, GN.7141.

C.EV. DN. 22, GN.1051, DN. 27, GN. 1339, DN.35, GN.1719, DN. 89, GN. 4434, DN. 257, GN.13112, DN.279, GN.14233, DN. 313, GN.15937, DN. 417, GN. 21138, DN. 582, GN.29389, DN. 618, GN.31166, DN.643, GN.32429.

II. Basılı Arşiv Kaynakları

T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (1996). *387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (937/1530) I*, Ankara.

III. Diğer Kaynaklar

III.I. Kitaplar

Akdağ, Mustafa (1979). *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi I*. İstanbul: Tekin Yayınları

Akyüz, Yahya (1999). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1999'a)*. İstanbul: Alfa Yayınları

Atlı, Emin (1999). *Geçmişten Günümüze Bor*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Barkan, Ömer L. ve Enver Meriçli, (1988). *Hüdavedigar Livası Tahrir Defterleri I*. Ankara: TTK

Baykara, Tuncer (1988). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I Anadolu'nun İdari Taksimatı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları

_____, (1990). *Osmanlı Taşra Teşkilatında XVIII. Yüzyılda Görev ve Görevliler (Anadolu)*. Ankara: VGM. Yayınları.

_____, (1998). *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayını.

Bayrak, Şaban (2005). 18 ve 19. Yüzyıllarda Niğde ve Çevresinde Aşiretler, Eşkıyalık Hareketleri ve Diğer Olaylar, *Niğde Tarihi Üzerine (Editör: Musa Şaşmaz)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Bülbül, Zekeriya (2009). *Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Devellioğlu, Ferit (1970). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Doğu Matbaası.

Evliya Çelebi (1993). *Seyahatnâme III-IV*. (Çevirenler:Tevfik Temelkuran ve Necati Aktaş). İstanbul: Üçdal Neşriyat.

Galanti, Avram (1951). *Niğde ve Bor Tarihi*. İstanbul: Tan Matbaası.

Gürer, Fethi (2005). *Bor Şehri*. Niğde: Anadolu Ofset Matbaacılık.

Kazıcı, Ziya (1995). "Siyasî – Dinî – Kültürel – Sosyal" *İslâm Tarihi-Osmanlı Devleti ve Medeniti X*. İstanbul: Kayıhan Yayınevi.

Koçer, H.Ali (1992). *Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*. İstanbul: MEB Yayınları.

_____, (2003). *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*. İstanbul: Bilge Yayınları.

Komisyon, (2000). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*. İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.

_____, (1995). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalog Rehberi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.

_____, (1968). *Köylerimiz*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Küçükdağ, Yusuf (1977). *Karapınar Sultan Selim Külliyesi*, Konya: Karapınar Belediyesi Yayınları

_____ ve Caner Arabacı, (1994). *Selçuklular ve Konya*. Konya: Selçuklu Belediyesi Yayınları

_____, (2004). *Konya Şehri'nin Fizikî ve Sosyo-Ekonomik Yapısı – Makaleler- I*. Konya. Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları.

_____, (2005). *Türk Tasavvuf Araştırmaları*. Konya: Çizgi Yayınları.

Kütükoğlu, Mübahat S. (1988). *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*. İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları.

Pakalın, Mehmet Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. I.II; (1972). III. İstanbul: MEB.

Parlatır, İsmail (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınları.

Sak, İzzet (2005). *Şer'iyeye Sicillerinde Bulunan Konya Vakfiyeleri*. Konya: Kömen Yayınları.

Sümer, Faruk (1992). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

Şemseddin Sâmi (1889). *Kâmûsu'l – A'lâm. II*. İstanbul: Mihran Matbaası.

Yörük, Doğan (2005). *XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı (1500-1584)*. Konya: Tablet Kitabevi.

_____, (2009). *XVI.Yüzyılda Ereğli Kazâsı*. Konya: Ereğli Belediyesi.

Yücer, Hür Mahmut (2003). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. yüzyıl)*. İstanbul: İnsan Yayınları.

III. II. Makaleler ve Ansiklopedi Maddeleri

Akalın, Şebnem (2002). Kervansaray. *DİA*, XXIV, 299-302. İstanbul: İSAM.

Atar, Fahrettin (2003). Mahkeme. *DİA*, XXVII, 338-341. Ankara: İSAM.

Aydın, M. Akif (1994). Osmanlıda Hukuk. *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, I*, 275-438. İstanbul: İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi Yayınları.

_____, (2003). Mahkeme, *DİA*, XXVII, 341-344. Ankara: İSAM.

Baltacı, Cahit (2004). Mektep. *DİA*, XXIX, 6-7. Ankara: İSAM.

_____, (2002). Osmanlı Devleti'nde Eğitim Öğretim. *Türkler*, XI, 5-11. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Baykara, Tuncer (2002). Kaza. *DİA*, XXV, 119-120. Ankara: İSAM.

Baysun, Cavid (1960). Naip. *İslam Ansiklopedisi*, IX, 50. İstanbul: Maarif Basımevi

Bozkurt, Nebi (2003). Medrese. *DİA*, XXVIII, 323-327. Ankara: İSAM.

Dündar, Mesut (2004). Niğde/Bor Hamamları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44-2, 161-184.

Erdoğru, Akif (2000). Murad Çelebi Defterlerine Göre 1483 Yılından Önce Karaman Vilayetinde Vakıf Kuran Hayırsever Müslümanlar (Vâkıflar). *Uluslar Arası Kuruluşunun 700.Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, 169-181. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

Eyice, Semavi (1997). Hamam. *DİA*, XV, 402-430. İstanbul: İSAM.

Göyünç, Nejat (1999). Osmanlı Devleti'nde Taşra Teşkilatı (Tanzimat'a Kadar). *Osmanlı*, VI, 77-78. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Halaçoğlu, Yusuf (1994). Dellâl. *DİA*, IX, 145-146. İstanbul: İSAM

İpşirli, Mehmet (1994). Dersâm. *DİA*, IX, 185-186. İstanbul: İSAM.

_____, (2003). Medrese. *DİA*, XXVIII, 327-333. Ankara: İSAM.

Önkal, Ahmet ve Nebi Bozkurt, (1993). Cami. *DİA*, VII, 46-56. İstanbul: İSAM.

Öztürk, Nazif, (2002). Osmanlı Döneminde Vakıflar. *Türkler*, X, 433-446. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Ürekli, Bayram (2000). Murad Çelebi Defterlerine Göre 1483 Yılından Önce Karaman Vilayetinde Vakıf Kuran Hayırsever Müslümanlar (Vâkıflar). *Uluslar Arası Kuruluşunun 700.Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*,707-718. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

Yediyıldız, Bahaeddin (1986). Vakıf. *DİA*, XIII, 153-172. İstanbul: İSAM.

Yel, Ali Murat ve M. Sabri Küçükaşçı, (2003). Mahalle. *DİA*, XXVII, 323-326. Ankara: İSAM.

Yüksel, Hasan (2002). Türk Toplumunda Vakıf Aile İlişkisi. *Türkler*, X,461-469. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

III. III. Tezler

Çınar, Zehra (2009). “Hurufât Defterlerine Göre Seferihisâr-ı Günyüzü Kazası”. SÜSBE Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Güldal, Mustafa (2001). “Lala Mustafa Paşa Vakfiyesi’nin Değerlendirilmesi”. SÜSBE İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Koç, Hakan (2006). “Niğde İli Kemerhisar Beldesi’nin Sosyo-Kültürel Yapısı”. NÜSBE Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Küçükdağ, Yusuf (1989). “Lâle Devri’nde Konya”. SÜSBE Basılmamış Doktora Tezi, Konya.

Özdemir, Gazi (2005). “Hurufat Defterleri Işığında Konya-İlgın”. SÜSBE Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

EKLER**Fotoğraflar**

Fotoğraf: 1 Bor'dan genel bir görünüm.

Fotoğraf: 2 Başpınar Mahallesi Abdurrahman Paşa Camii.

Fotoğraf: 3 Şeyh Abdullatif Camii.

Fotoğraf: 4 Sultan Alaeddin Camii.

Fotoğraf: 5 ayırhı Camii.

Fotoğraf: 6 Bal Hasan Camii.

Fotoğraf: 7 İsa Ağa Camii.

Fotoğraf: 8 Veziriazam Sokullu Mehmed Paşa Camii.

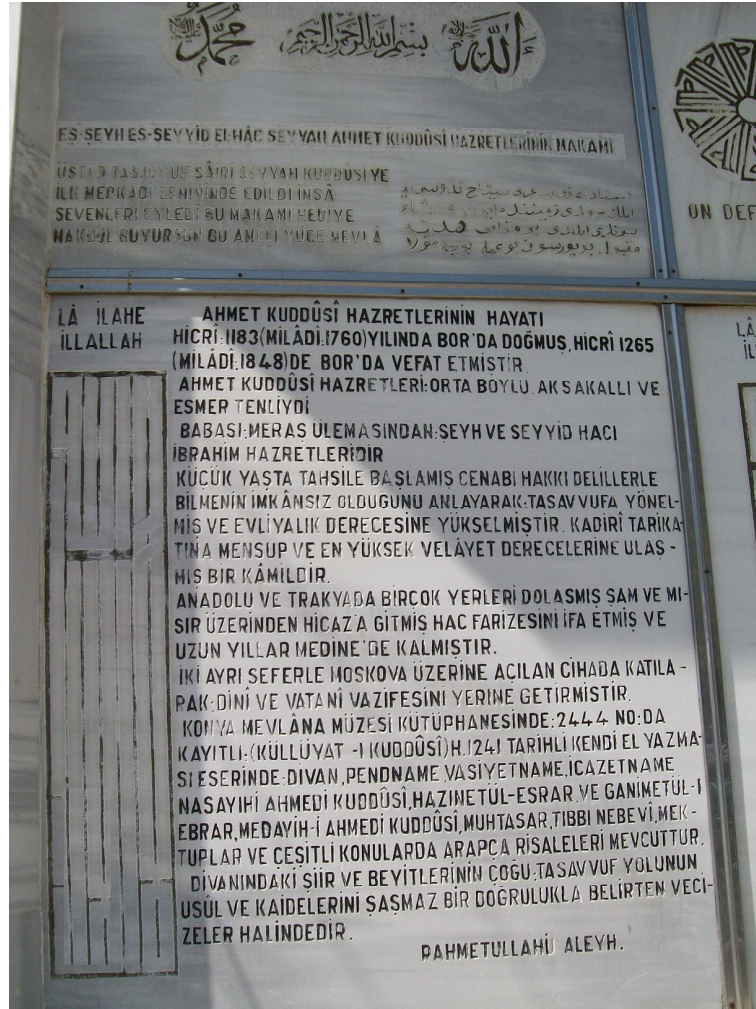
Fotoğraf: 9 Veziriazam Sokullu Mehmed Paşa Camii içinden bir görünüm.

Fotoğraf: 10 Sarı Saltuk Türbesi.

Fotoğraf: 11 Maraşizâde Hacı Şeyh Ahmed Kuddûsi Efendi Türbesi

Fotoğraf: 12 Maraşizâde Hacı Şeyh Ahmed Kuddûsi Efendi türbesi yazısı.

Fotoğraf: 13 Şeyh İlyas Camii.

Fotoğraf: 14 Eski Hamam / Ramazanoğlu Hamamı.

Fotoğraf: 15 Kemerhisar'dan bir görünüm.

Fotoğraf: 16 Kemerhisar Hacı Abdi ve Mehmed Ağa Camii.

Fotoğraf: 17 Kemerhisar Sinan Bey Camii.

Çizimler

Çizim: 1 Hurufat Defterleri ışığında Bor Kazası haritası.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Ahmet ÖGE			
Doğum Yeri:	Afşin			
Doğum Tarihi:	09/12/1986			
Medeni Durumu:	Bekar			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Elbistan Doğan Sitesi İ.Ö.O		Elbistan	1996
Ortaöğretim	Meram Ali İhsan Dayıoğlugil İ.Ö.O		Konya	2000
Lise	Selçuklu Dumlupınar Lisesi		Konya	2003
Lisans	Selçuk Üniversitesi	İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi	Konya	2007
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi	Konya	2010
Becerileri:	Osmanlıca, Bağlama – Gitar, Web Tasarım,			
İlgi Alanları:	Müzik, Spor			
İş Deneyimi:	MEB Ayaslar Ş.J.U.O.İ.A.İÖO'da 3 yıl öğretmenlik			
Aldığı Ödüller:	Doğanhisar Milli Eğitimi Müdürlüğü Teşekkür Belgesi			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:				
Tel:	0 536 850 22 51			
E-Posta:	ahmetoge68@hotmail.com			
Adres	Mehmet Akif Mahallesi Kaynak Sokak Karagül Apartmanı No:9/4 Selçuklu/KONYA			